

Open Research Online

The Open University's repository of research publications
and other research outputs

Dadansoddiad o elfennau penodol Cynllun Peilot A.D.A.G., Awdurdod Addysg Dyfed 1986/1987

Thesis

How to cite:

Thomas, John Wyn (1990). Dadansoddiad o elfennau penodol Cynllun Peilot A.D.A.G., Awdurdod Addysg Dyfed 1986/1987. MPhil thesis The Open University.

For guidance on citations see [FAQs](#).

© 1989 The Author



<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Version: Version of Record

Link(s) to article on publisher's website:

<http://dx.doi.org/doi:10.21954/ou.ro.0000fc50>

Copyright and Moral Rights for the articles on this site are retained by the individual authors and/or other copyright owners. For more information on Open Research Online's data [policy](#) on reuse of materials please consult the policies page.

oro.open.ac.uk

UNRESTRICTED

Enw: John Wyn Thomas, B.A.

Teitl: Dadansoddiad o elfennau penodol Cynllun
Peilot A.D.A.G., Awdurdod Addysg Dyfed
1986/1987

Nifer y Geiriau: 59,883

Gradd: Master of Philosophy

Y Ddisgyblaeth: Y Gyfadran Addysg - Rheolaeth a Pholisi
Addysgol

Dyddiad Cyflwyno: Awst, 1989

Date of submission: 5th September 1989

Date of award: 22nd August 1990

ProQuest Number: 27758426

All rights reserved

INFORMATION TO ALL USERS

The quality of this reproduction is dependent on the quality of the copy submitted.

In the unlikely event that the author did not send a complete manuscript and there are missing pages, these will be noted. Also, if material had to be removed, a note will indicate the deletion.



ProQuest 27758426

Published by ProQuest LLC (2019). Copyright of the Dissertation is held by the Author.

All Rights Reserved.

This work is protected against unauthorized copying under Title 17, United States Code
Microform Edition © ProQuest LLC.

ProQuest LLC
789 East Eisenhower Parkway
P.O. Box 1346
Ann Arbor, MI 48106 - 1346

RHAGARWEINIAD

Yn ystod 1985/6, 'roeddwn yn Bennaeth yr Ysgol Hŷn, yn ysgol Gyfun Maes yr Yrfa, Cefneithin. Cynigiais am seconiad blwyddyn i Asesu Cynllun Addysg Dechnegol a Galwedigaethol yr Awdurdod Addysg Lleol. Mae fy niolch cyntaf, i Ddirprwy Gyfarwyddwr Addysg Dyfed, Uwch Ymgynghorydd Uwchradd yr Awdurdod, Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed ac Aseswr Allanol C.A.D.A.G. Dyfed, am gynnig y cyfle i mi.

Bu'r Uwch Ymgynghorydd Uwchradd, Mr Bryan Davies, yn gefnogol iawn ar hyd y flwyddyn. Ef a luniodd y canllawiau pwrpasol sydd yn deitlau i'r Penawdau. Bu ein trafodaethau achlysurol yn gymorth mawr i'm cadw ar y trywydd iawn, ar hyd y daith.

Ef hefyd a drefnodd fy nghysylltiad â'r Brifysgol Agored yng Nghymru. Darlithwyr o'r Brifysgol Agored yng Nghymru yw Aseswyr allanol, swyddogol Cynllun A.D.A.G. Dyfed. Fel Cymrodor Ymweliadol/Visiting Fellow 'roeddwn yn ymweld â'r Brifysgol Agored yn gyson, yn ystod y flwyddyn. Yno, bum yn ffodus iawn i gydweithio â Mr Colin Morgan, un o'r Aseswyr Allanol. 'Roedd ei brofiad helaeth, ei gynghorion doeth a'i amynedd di-ball gydag Ymchwilydd dibrofiad, yn amhrisiadwy. Heb ei lywio craff fe fyddai'r adroddiad yn ddi-werth. Os oes gwendidau ymchwil yma, yna f'ystyfnigrwydd i sydd i gyfrif amdanynt.

Y Brifysgol Agored yng Nghymru ymgwymerodd â'r gwaith o osod yr adroddiad ar y Prosesydd Geiriau. Yn ystod y pum mlynedd

diwethaf yr aeth Mrs Rosemary Browne ati i ddysgu Cymraeg. Er hynny cytunodd i deipio'r traethawd hwn. Gan ei bod wedi llwyddo mor gampus, mae'n siwr y bydd yn hollol hyderus yn y Gymraeg i'r dyfodol.

Yn ystod yr ymchwil cafwyd sawl awgrym gwerthfawr hefyd gan Dr Glyndwr Rogers, Cyfarwyddwr Cynllun Addysg Dechnolegol a Galwedigaethol Dyfed. 'Roedd ei gymorth yn arbennig o werthfawr ar ddechrau'r ymchwil wrth imi ymgyfarwyddo â strwythur y Cynllun. Ond gydol y flwyddyn, 'roedd yn barod i ateb cwestiynau ac i gael ei holi mewn cyfweiliad. Ef, ynghyd â'r Dr. Colin Morgan lywiodd y gwaith o drosi'r adroddiad gwreiddiol yn draethawd addas ar gyfer Gradd Uwch y Brifysgol Agored yn y cyfnod 1987-'89.

Carwn ddiolch hefyd i Brifathrawon yr ysgolion a Phennaeth y Coleg am eu croeso parod, ac am gael mynychu eu cyfarfodydd. Mae'r un diolch yn ddyledus i'w staff. 'Roedd pawb yn barod i neilltuo amser i ateb cwestiynau neu i ddanfôn gwybodaeth, pan oedd lluo o alwadau eraill ar eu hamser prin. Heb eu cydweithrediad hwy ni fyddai adroddiad o gwbl. 'Rwyf yn ddyledus hefyd i Brifathrawon a Dirprwyon y ddwy ysgol gymharol am eu cydweithrediad ynghylch Cwricwlwm eu hysgolion. 'Roedd cymharu Cwricwlwm yr ysgolion yn ddiddorol, er na allaf warantu y bydd mor ddiddorol i'w ddarllen.

I Mrs Elsbeth Jones, Pennaeth yr Adran Gymraeg yn Ysgol Gyfun Maes yr Yrfa, Mrs Rhiannon Roberts, Pennaeth yr Adran Gymraeg

yn Ysgol Gyfun Maridunum a Mrs. Eleri Jones, athrawes Gymraeg yn Ysgol Gyfun Glantaf, y mae'r diolch am gywirdeb ieithyddol yr Adroddiad a'r traethawd ymchwil. Bu'r tair yn drylwyr iawn. Os oes llithriadau ieithyddol yn yr adroddiad terfynol, yna fy nghyfrifoldeb i yw'r rheiny. Mae diolch arbennig iawn yn ddyledus i'm gwraig, Ann. Hi deipiodd, ac ail deipiodd pob darn o'r adroddiad, cyn iddo gael ei addasu a'i gywiro. Gwnaeth hynny'n hollol ddirwgnach er gwaethaf y 'traed brain' o ysgrifen a ymddangosai o'i blaen.

W. Thomas

CYNNWYS Y TRAETHAWD

Pennod Un - Y Dulliau Ymchwil a Ddefnyddiwyd yn ystod yr Ymchwil	Tudalennau 1 - 12
Pennod Dau - Dyfodiad Cynllun A.D.A.G.- Y Cefndir a Chymhariaeth â Gwledydd eraill	Tudalennau 13 - 57
Atodiadau 1 - 7	
Pennod Tri - Profiad Gwaith 1986	Tudalennau 61 - 106
Atodiadau 8 - 11	
Pennod Pedwar - Y Profiadau Preswyl 1986/7	Tudalennau 107 - 158
(a) Profiad Preswyl Tanybwlch, Gorffennaf 1986	
(b) Profiad Preswyl Aberystwyth, Medi 1986	
(c) Profiad Preswyl Caerfyrddin, Ebrill 1987	
Atodiadau 12 a 13	
Pennod Pump - Dadansoddiad Cwricwlwm yng nghyd-destun cyflwyno A.D.A.G.	Tudalennau 161 - 258
(a) Datblygiad neu ddirywiad rhannau arbennig o'r cwricwlwm yn ystod yr 1980au	
(b) Natur cwricwlwm disgyblion dosbarthiadau pedwar ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed a dwy ysgol gymharol, 1986/7	
Pennod Chwech -	
(a) Mewnbwn A.D.A.G. yn y broses gynghori ar gyfer disgyblion y drydedd flwyddyn	Tudalennau 259 - 321
Atodiadau 14 a 15	
(b) Sylwadau rhai o athrawon ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed ar ddylanwad A.D.A.G. ar gynnwys a dulliau eu dysgu	
Pennod Saith - Y berthynas rhwng ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed a Choleg Addysg Bellach y Cynllun	Tudalennau 322 - 339
Pennod Wyth - Prif Gasgliadau/Crynhoad	Tudalennau 340 - 347
Llyfryddiaeth	Tudalennau 348 - 353

Mae'r traethawd hwn yn ymchwilio i feysydd penodol cynllun arbrawf Addysg Dechnegol a Galwedigaethol, Awdurdod Addysg Dyfed. Penderfynwyd ar yr elfenau i'w harchwilio gan swyddogion yr Awdurdod Addysg. Gosodwyd y cynllun yn ei gyd-destun economaidd ac addysgol.

Disgrifir y paratodau a wnaed ar gyfer Profiad Gwaith y disgyblion, yn ogystal â'r gweithredu a'r arfarnu yn yr ysgolion., Dadansoddir ymateb y disgyblion i'r Profiadau Preswyl a drefnwyd ar eu cyfer.

Edrychir ar effaith cyflwyno cwricwlwm A.D.A.G. i'r ysgolion peilot ar gwricwlwm y disgyblion. Cymherir cwricwlwm disgyblion yr ysgolion arbrawf â chwricwlwm disgyblion cyffelyb mewn dwy ysgol gymharol.

Sylwir ar y dulliau a fabwysiadwyd gan yr ysgolion i gyflwyno athroniaeth cynllun A.D.A.G. i ddisgyblion y drydedd flwyddyn, wrth iddynt baratoi ar gyfer dewis pynciau o'u hopsiynau. Canolbwyntir ar y modd yr aeth yr ysgolion ati i sicrhau fod y disgyblion yn ymwybodol mai gwirfoddolwyr oeddynt ar drothwy dewis pynciau A.D.A.G. a/neu an A.D.A.G. aidd.

Gan fod y cynllun wedi ei fwriadu i newid y cynnwys yn ogystal â'r dulliau dysgu, holir yr athrawon i ba raddau y gwireddir y bwriadau hyn.

Yn olaf, edrychir ar y modd y bu i ysgolion y cynllun arbrawf a'r Coleg Addysg Bellach gydweithio yn y fenter newydd.

Ar y cyfan, holwyd yr athrawon yn uniongyrchol, er mwyn cael gwybodaeth. Ond danfonwyd holiaduron a ffurflenni at yr ysgolion i sicrhau ffeithiau priodol, o bryd i'w gilydd. Dadansoddwyd dyddiaduron y disgyblion ynglŷn â'u Profiadau Preswyl a holwyd rhai ohonynt ynglŷn â'r Profiad Gwaith. Defnyddiwyd dulliau ystadegol, megis Prawf Chi Square, i brofi effaith cyflwyno cynllun A.D.A.G. ar bynciau eraill.

Argaffaeledd y Traethawd

'Rwyf yn datgan fy mharodrwydd i'r traethawd gael ei ddangos i eraill, neu i rannau ohono gael eu llungopio, ar ôl i'r cais dderbyn caniatïad llyfrgellydd y Brifysgol Agored.

DADANSODDIAD O ELFENNAU PENODOL CYNLLUN PEILOT A.D.A.G.

AWDURDOD ADDYSG DYFED 1986/7

J. Wyn Thomas

CYFWELIADAU

Dyma'r dull a ddefnyddiwyd amlaf i sicrhau gwybodaeth. Paratowyd cwestiynau ymlaen llaw ar sail y wybodaeth a gasglwyd o fwy nag un ffynhonnell. Trwy fynychu cyfarfodydd y Prifathrawon, y Cysylltwyr ysgol a'r Athrawon Gyrfaedd 'roeddwn yn cael syniad o'r hyn oedd yn digwydd yn yr ysgolion. Ar a llaw arall, 'roedd Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed, yr Ymgynghorydd Addysg Uwchradd a'r Ymchwilydd Allanol, yn gyson bwysleisio'r hyn ddylai ddigwydd. Felly, bwriad yr holi oedd gweld i ba raddau yr oedd amcanion y cynllun yn cael eu gwireddu yn yr ysgolion a'r colegau. Enghreifftiau o hyn yw'r penodau sy'n dadansoddi Cwricwlwm disgyblion y bedwaredd flwyddyn a Mewnbwn A.D.A.G. yn y broses ymgynghori yn y drydedd flwyddyn.

'Roedd rhai o'r canllawiau'n eglur yn ôl cyfarwyddiadau swyddogol cynllun A.D.A.G. a/neu ddogfennau'r Llywodraeth yn ymwneud ag addysg. 'Roedd amcanion cynllun A.D.A.G. yn nodi'n glir fod Profiad Gwaith i'w gynnig i ddisgyblion a oedd yn rhan o'r cynllun. Yn ychwanegol at y Profiad Gwaith, gwelwyd yr A.A.LL. peilot cynnar, yn cynnwys Profiadau Preswyl ar gyfer disgyblion A.D.A.G. Nid oedd rhaid gwneud hyn yn ôl y canllawiau ffurfiol, ond gyda'r chwistrelliad o gyllid a ddaeth i goffrau'r A.A.LL. yn sgîl cyflwyno cynlluniau peilot A.D.A.G., manteisiwyd ar y cyfle i ddatblygu sgiliau personol a chymdeithasol y disgyblion ar Brofiadau Preswyl. Yn sicr,

'roedd datblygu cynhoredd a sgiliau datrys problemau'r disgyblion yn rhan o amcanion A.D.A.G.

'Roedd y dulliau dysgu newydd yn dilyn y newidiadau yn y dull o gyflwyno gwybodaeth. Rhoddwyd llawer mwy o bwyslais ar y disgybl yn canfod gwybodaeth a dysgu trwy brofiad, yn lle'r dulliau didactig traddodiadol.

Un o nodweddion ac amcanion amlycaf y cynllun oedd cynnig cwrs cydlynus ar hyd y pedair blynedd. Felly, 'roedd angen dadansoddi'r llinynau cyswllt rhwng yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach a ffurfiai'r consortium yn Nyfed.

Defnyddiwyd ganllawiau A.D.A.G. i holi ynghylch y cydbwysedd rhywiol yn y pynciau a'r elfen wirfoddol wrth ddewis pynciau. Cynigiai "Gwell Ysgolion" a "The Curriculum 5-16" ganllawiau wrth holi ynghylch y cwricwlwm.

Wrth ail adrodd yr un cwestiynau mewn ysgol, bwriadwyd canfod gwahanol ganfyddiadau a phrofiadau athrawon o'r un sefyllfa. 'Roedd hefyd modd cymharu atebion ar draws sefydliadau wrth iddynt ymateb i'r un cwestiynau e.e. yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach.

Bryd arall, pan oedd eisiau canolbwyntio ar ychydig o elfennau cwtogwyd y rhestr. Dyna ddigwyddodd wrth ymchwilio'n fanylach i'r Mewnbyn A.D.A.G. yn y broses ymgynghori, gan bwysu ar yr un pryd ar ddyfyniadau o feini prawf A.D.A.G. a thrafodaethau

Deialog Cynllunio Dyfed yn pwysleisio mai gwirfoddolwyr oedd aelodau'r Cohort. Yr unig dro y defnyddiwyd tâp wrth holi, oedd tra'n holi ymateb disgyblion i'w profiadau gwaith. Nid oedd yr athrawon mor awyddus i gael eu holi ar dâp â'r disgyblion.

DADANSODDI DATA

Yn aml, yn ystod yr ymchwil, 'roedd yr ysgolion a'r coleg yn medru darparu gwybodaeth y medrid ei ddadansoddi. 'Roedd llawer o'r data ar gael yn sgîl bod yn rhan o gynllun A.D.A.G. Cafwyd cyfle i edrych ar ymateb ysgrifenedig y disgyblion i'w profiadau preswyl, ac ar ganllawiau'r ysgolion i ddisgyblion y drydedd flwyddyn wrth iddynt ddewis pynciau.

Yn ychwanegol at hyn, 'roeddwn i, ar adegau, yn llunio holiadur neu restr o gwestiynau i'w holi. Yr enghraifft orau, oedd holi am ffigurau ynghylch y nifer o fechgyn a merched yn y bedwaredd flwyddyn, oedd yn astudio'r pynciau a gynigid yn yr ysgol. Mae patrwm yr holiadur yn glir yn y tablau sy'n ymddangos yn y bennod honno sy'n ymdrin â chwricwlwm y digyblion.

DULLIAU YMCHWIL

YSGOLION AT BWRPAS CYMHAROL

Prif bwrpas yr ymchwil oedd dadansoddi dylanwad cyflwyno cynllun A.D.A.G. ar ysgolion peilot yr A.A.LL. Un ffordd o

wneud hyn oedd cymharu'r sefyllfa yn y pump ysgol oedd yn rhan o'r cynllun ag ysgolion eraill. Defnyddiwyd y dull hwn yn arbennig wrth ddadansoddi natur cwricwlwm y disgyblion. Cymharwyd cwricwlwm disgyblion dosbarth 4 y pump ysgol oedd yn rhan o'r cynllun â dwy ysgol arall. 'Roedd y ddwy ysgol yma'n gweithredu fel ysgolion cymharu/control schools. Gwnaed yn glir iddynt mai dyna oedd y bwriad o'r cychwyn cyntaf.

DADANSODDI YSTADEGOL

Dim ond dwywaith yr euthum ati i geisio profi pwynt trwy ddulliau mathemategol. Gwnaed dadansoddiad Chi Square i weld pa effaith a gafodd cynllun A.D.A.G. ar bynciau arbennig yng nghanol yr 1980au. Gwnaed hyn ym mhump ysgol y cynllun A.D.A.G. a'r ddwy ysgol gymharu.

Defnyddiwyd y saith ysgol eto i ddadansoddi dwysedd ymlyniad disgyblion y bedwaredd flwyddyn i feysydd penodol yn y cwricwlwm, ac i sylwi ar dueddiadau arbennig ymhlith merched a bechgyn yn sgîl canllawiau A.D.A.G.

PROFIADAU UNIONGYRCHOL

Heblaw am fynychu cyfarfodydd a sgwrsio ag athrawon, oedd yn ymwneud yn uniongyrchol a beunyddiol â'r cynllun; cefais y cyfle i flasau dau brofiad A.D.A.Gaidd, fel sylwebydd. Bûm yn rhan o ddau brofiad preswyl, y naill yn Aberystwyth a'r llall yng Nghaerfyrddin. Hefyd, cefais y cyfle mewn tair ysgol i

wrando ar athrawon yn holi plant ynghylch eu profiad gwaith.

CRYFDERAU A GWENDIDAU Y DULLIAU YMA O YMCHWILIO

Mae Patton¹ yn pwysleisio pa mor bwysig yw rôl yr ymchwilydd mewn dadansoddiad ansoddol:

"The validity and reliability of quantitative data depend to a great extent on the methodological skill, sensitivity and training of the evaluator."

Tra'n gobeithio fy mod wedi bod yn weddol sensitif wrth holi athrawon, darlithwyr a phlant, rhaid cyfaddef nad oedd gennyf unrhyw fath o hyfforddiant fel arfarnwr, cyn cychwyn ar y gwaith. Felly, go brin y gallaf honni bod y sgiliau angenrheidiol ar flaen fy mysedd o'r cychwyn cyntaf. Ond 'roedd cymorth arbenigol wrth law i gynnig canllawiau clir.

'Roedd Uwch Ymgynghorydd Addysg Uwchradd Dyfed, yn f'atgoffa'n gyson o'r hyn yr oedd yr Awdurdod Addysg eisiau ei wybod. Yn hyn o beth, 'roedd yn amlwg bod yr ymchwil ar gyfer Awdurdod Addysg Dyfed a nhw oedd yn penderfynu pa wybodaeth oedd ei angen. 'Roedd y wybodaeth yn arfarniad o'r cynllun peilot yn ystod ei ail flwyddyn; ac o gymorth i'r A.A.LL. yn wyneb y bwriad i ymestyn y cynllun i weddill ysgolion y Sir, maes o law. Felly, 'roedd yn amlwg ym mha fodd yr oedd y dystiolaeth i'w ddefnyddio. Cafwyd blwyddyn o secondiad i wneud y gwaith gan fod yr A.A.LL. eisiau'r wybodaeth yng nghyfnod cynnar y

¹. How to Use Qualitative Methods in Evaluation - Michael Quinn Patton (Sage Publications), 1987.

cynllun peilot. Rhoddwyd pob hwylustod ac adnawdd angenrheidiol i mi ar gyfer yr ymchwil.

Yr adnawdd mwyaf defnyddiol oedd cymorth a chyingor dau arbenigwr ar ddulliau ymchwil ac ar Gynllun A.D.A.G. Dr Glyndwr Rogers yw Cysylltwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed. Ef oedd fwyaf cyfarwydd â'r cynllun ac yn deall beth oedd yr Awdurdod Addysg eisiau ei wybod a sut oedd mynd ati i gasglu'r wybodaeth honno. Cefais sawl awgrym gwerthfawr ganddo ynghylch y dulliau gorau o gasglu gwybodaeth berthnasol ac hefyd pob rhwyddineb i holi staff A.D.A.G. y Ganolfan yng Nghastell Newydd Emlyn.

Yr arbenigwr arall oedd arfarnwr allanol a swyddogol y cynllun. Heblaw am fod ym ymchwilydd addysgol profiadol mae Colin Morgan yn arfarnwr allanol i fwy nag un Cynllun A.D.A.G. 'Roedd ef yn sicrhau bod y dulliau a ddefnyddiwyd yn ddilys, a bod y gosodiadau yn yr adroddiad yn rhai y gellid eu hesbonio a'u hamddiffyn. Gyda'i gyngor a'i arweiniad ef, sicrhawyd bod yr ymchwil, o leiaf, yn dilyn canllawiau derbyniol ymchwil addysgol.

Fel y soniwyd eisoes, holi athrawon wneuthum i fwyaf. Gellir dadlau bod rhai manteision i hyn. Fel athro, 'roeddwn yn gallu deall gofidiau a gobeithion athrawon mewn modd sydd yn anodd i rywun o'r tu allan ei wneud. Efallai bod hyn yn arbennig o wir yng nghyfnod yr ymchwil, pan oedd y proffesiwn yn anniddig iawn ynghylch ei statws a'i ddyfodol. Credaf, yn gam neu yn gymwys, bod rhai o'r athrawon a holais yn f'ystyried, ar adegau, fel

rhywun allai ddeall eu teimladau, a'u hesbonio i'r rhai oedd yn gwneud y penderfyniadau. Heb ddilorni unrhyw fath arall o ymchwil o gwbl, credaf bod lle i ymchwil fewnol gan berson sy'n gyfarwydd iawn â'r sefyllfa sy'n bodoli adeg yr ymchwil. Efallai mai prif fantais ymchwilydd mewnol yw ei gredadrwydd ymhlith y rhai y mae'n eu holi.

Y DULLIAU YMCHWIL ADDYSGOL ARFEROL

Mae'r disgrifiad uchod o'm dulliau ymchwil yn tanlinellu'r ffaith nad oeddwn yn cychwyn unrhyw ran ohono gyda'r bwriad o brofi neu wrth brofi unrhyw ddamcaniaeth neu restr o osodiadau [hypothesis] arbennig. 'Roedd canllawiau gennyf o ddogfennau swyddogol A.D.A.G. a datganiadau diweddaraf yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth e.e. Gwell Ysgolion. Ond nid oedd yr Awdurdod Addysg yn cynnig unrhyw ddamcaniaethau penodol yr oeddent eisiau eu dadansoddi. Yn hytrach, 'roedd angen dadansoddi agweddau penodol o gynllun A.D.A.G. Dyfed yr oeddynt naill ai'n awyddus i'w ddatblygu neu'n pryderu rhywfaint yn eu cylch. Sut oedd hyn yn asio â'r ddau brif draddodiad ymchwilio sef y dull posifistaidd a'r dehongliadol [interpretive]?

Y PARADIGM POSIFISTAIDD

Mae'r dull neu'r traddodiad hwn o ymchwilio yn seiliedig ar y grêd fod y gwirionedd cymdeithasol yn bodoli y tu allan i'r unigolyn ac yn gorfodi ei hun ar ei (h) ymwybyddiaeth o'r tu allan. Ynghlwm wrth y cysyniad hwn mae'r grêd hanfodol fod

realaeth yn wrthrychol ei natur ac yn bodoli yn y byd, y tu hwnt i'r unigolyn. Ym marn y posifistiaid y mae gwybodaeth yn rhywbeth caled a real y gellir ei throsglwyddo mewn modd diriaethol a phendant. Felly, mae'n bosibl ennill neu sicrhau gwybodaeth, ond nid trwy resymu'n sbeciannol yn unig.

Ceisia'r dull hwn drosglwyddo egwyddorion ymchwil wyddonol ar wrthrychau, i faes ymddygiad pobl. Deilliodd yr enw o waith y Ffrancwr, August Comte². Barn yr ymchwilwyr sydd wedi datblygu'r dull hwn yw bod llu o sefydliadau'n ffurfio'r hyn a elwir yn gymdeithas. Mae pob sefydliad yn cynnwys rhwydweithiau o safleoedd rhyngberthnasol. Disgwylir i ddeiliaid y safleoedd hyn weithredu yn ôl disgwyliadau penodol. Yn ôl y persbectif hwn mae ymddygiad yn gyfystyr ag ymateb unigolyn i'r disgwyliadau penodol hyn.

Yn anochel, mae'r dull yma o ddisgrifio ymddygiad person yn un mecanistaidd, fel pe bai pobl ond yn ymateb i achosion mewnol neu allanol. Canolbwyntir ar ymchwilio mesuradwy. Ceisir canfod deddfau cyffredinol sy'n esbonio a rheoli'r realaeth a arsylwir. Gwneir ymgais i labeli a dosbarthu tystiolaeth yn ôl damcaniaeth yr ymchwilydd o strwythur y gyfundrefn dan sylw, neu ei farn ar yr ystod ac amrywiaeth sydd yn rhaid i'r personau dan sylw eu bodloni. Arsylwi a rhesymu yw'r dulliau sicraf i ddeall ymddygiad, a disgwylir i'r ymchwilydd fod yn ddadansoddwr neu'n ddehonglwr y pwnc dan sylw. Adlewyrcha'r

²Gweler Research Methods in Education - Louis Cohen a Lawrence Manion (Croom Helm), 1985.

dull hwn feddylfryd y gwyddonydd pur gan bwysleisio delwedd fecanistaidd o bobl, ac fel canlyniad i hynny bod ymddygiad pobl yn ddibynnol ar bwysau eu hamgylchfyd. Defnyddir dulliau'r gwyddonydd pur wrth ymchwilio, megis archwiliadau ac arbrofion. O bryd i'w gilydd, defnyddiwyd y dull hwn yn ystod yr ymchwil e.e. canfod y niferoedd a astudiai'r dyniaethau, ieithoedd tramor a phynciau cyfrwng Cymraeg yn ystod yr 1980au.

Cryfder y dull neu'r traddodiad posifistaidd yw ei fod yn profi neu'n gwrthbrofi gosodiadau ar sail ystadegau gwyddonol. Prif wendid y dull posifistaidd yw'r tueddiad i ysgaru ystadegau o'r byd real sy'n creu'r ystadegau. Nid yw'n ystyried yn ddigonol y cefndir i'r ystadegau h.y. yr amgylchiadau personol sy'n gallu effeithio gymaint ar ganlyniadau ac ystadegau. Gall hyn fod yn arbennig o wir ym myd cymhleth ysgolion sy'n wead o ffenomenau personol ac ansoddol parhaus. Felly, mae ymchwilwyr addysgol yn gwneud cryn ddefnydd o ddull arall, sef y dull dehongliadol.

Y PARADIGM DEHONGLIADOL

Crêd yr ysgol yma o ymchwilwyr nad yw'r posifistiaid yn rhoi pwyslais digonol ar allu pobl i ddadansoddi eu profiadau ac ymateb yn greadigol iddynt. Dadleua'r beirniaid fod y darlun posifistaidd yn un ffals ac annaturiol oherwydd ei fod yn dibrisio gallu pobl i newid eu hamgylchfyd ac felly'r pwysau sydd arnynt. Ni ellir creu modd strwythuredig a chaeth i ddiffinio pobl, sy'n ymwybodol o'u gweithredoedd a'u heffaith,

ac yn medru esbonio hynny trwy gyfrwng iaith. Yng ngeiriau un sylwebydd "at bwrpas gwyddonol rhaid ymdrin â phobl fel pe baent yn fodau dynol".³

Mae cefnogwyr y dull dehongliadol o ymchwil o'r farn fod realaeth gymdeithasol yn gynnwys ymwybyddiaeth unigolion. Cynnwys gwybyddiaeth unigolyn yw realaeth, a greir ym meddwl yr unigolyn.

Crêd y dehonglwyr fod gwybodaeth yn ysbrydol, a goddrychol a meddal, yn seiliedig ar brofiad a mewnddirnadaeth sy'n unigryw a phersonol. Rhaid cael profiad o rhywbeth cyn iddo ddod yn rhan o wybodaeth person.

Pwysleisia'r dull yma mor bwysig yw ceisio dirnad y modd y mae'r unigolyn yn creu, addasu a dehongli'r sefyllfa y mae ef/hi ynddi. Ceir elfen ansoddol yn ogystal â mesuradwy yn yr ymchwil. Mae'r pwyslais llawer mwy ar yr unigolyn a'r arbennig nag ar y cyffredinol.

Felly, tuedda'r ymchwilwyr yma ddadansoddi digwyddiadau cymdeithasol. Pwysleisir y ffordd y mae person yn creu ei fyd cymdeithasol a'i fyd gwaith. Ceisir deall yr hyn a wnaeth person yn ystod digwyddiad arbennig drwy holi gofalus. Mae'r ymchwilydd yn llawer mwy clwm wrth gwrthrychau'r ymchwil na'r posifistiaid. Caniateir i wrthrychau'r ymchwil adrodd eu

³Gweler 'Research Methods in Education' - Louis Cohen a Lawrence Monion [Croom Helm], 1980.

safbwyntiau, ac ymgymerir â rôl sylwebydd sy'n cymryd rhan mewn profiad arbennig gan yr ymchwilydd. Defnyddiwyd y dull o holi uniongyrchol yn aml yn ystod yr ymchwil, ac roeddwn yn sylwebydd ar Brofiadau Preswyl Aberystwyth a Chaerfyrddin. Mae gwendidau i'r dull hwn o ymchwilio hefyd. Gall fod yn orddisgrifiadol, heb geisio dadansoddi'n ddigonol na chanfod perthnasedd y dystiolaeth a ganfuwyd.

Gall yr unigolion a holir weld y digwyddiad sydd dan sylw o safbwynt goddrychol a chul. Mae'n demtasiwn iddynt addasu'r wybodaeth a gynigir i'r ymchwilydd, er mwyn sicrhau dehongliad ffafriol o'u rôl nhw yn y digwyddiad. Mae angen gofal hefyd wrth i ymchwilydd ymgymryd â rôl sylwebydd. Daw'r ymchwilydd yn rhan o ddigwyddiad sy'n affeithio ar weithredu a mynegiant y person dan sylw. Yn sgîl hyn gall teimladau goddrychol lywio barn yr ymchwilydd yn ormodol. Mae perygl hefyd i'r ymchwilydd geisio creu digwyddiad at bwrpas yr ymchwil, nad oedd yn ddigwyddiad yn yr un cyd-destun i wrthrych yr ymchwil. Gall hyn arwain at gamddealltwriaeth rhwng yr ymchwilydd a gwrthrych yr ymchwil. Ar a llaw arall, cryfder y dull neu'r traddodiad dehongliadol yw ei fod yn ceisio treiddio i fêr esgyrn y bobl sy'n rhan o'r dadansoddiad. Ar y cyfan, y dull dehongliadol a ddefnyddiwyd wrth ymchwilio i gynllun A.D.A.G. Dyfed yn ystod 1986/7.

PENNOD DAU

DYFODIAD CYNLLUN A.D.A.G. - Y CEFNDIR A CHYMHARIAETH Â GWLEDYDD ERAILL

Yn y bennod hon, gosodir y cefnlun Prydeinig a thramor wrth gyflwyno cynllun A.D.A.G. yn ysgolion uwchradd Prydain. Dechreuir trwy ddadansoddi y cefndir economaidd a chymdeithasol, sef y newidiadau sylweddol oedd yn digwydd ym Mhrydain ar ddiwedd yr 1970au a dechrau'r 1980au. Mae rhan nesaf y bennod yn disgrifio'r ymateb gwleidyddol-addysgol, i'r newidiadau economaidd a chymdeithasol. Manylir ar y camau a gymerwyd gan Lywodraethau'r cyfnod i addasu'r cwricwlwm a'r dulliau dysgu, yn wyneb y trawsnewid economaidd a chymdeithasol. Eir ymlaen i osod y datblygiadau Prydeinig mewn cyd-destun rhyngwladol. 'Roedd gwledydd eraill yn ceisio ymdopi â'r un math o newidiadau economaidd a chymdeithasol. Felly, disgrifir yn fyr, addysg dechnegol a galwedigaethol mewn gwledydd eraill.

Ar ôl cymharu ymateb y gwahanol wledydd, dychwelir at y sefyllfa ym Mhrydain, ac yn fwy penodol at yr ymchwil yn ymwneud â chynllun Dyfed. Yn gyntaf, disgrifir y canllawiau a meini prawf a osodwyd ar gyfer cynlluniau peilot A.D.A.G. Y rhain a osododd y fframwaith i'r cynllun yn ogystal ag i'r ymchwil a'r traethawd. Yn olaf, amlinellir patrwm y traethawd gan ddadansoddi'r prif elfenau a ymchwiliwyd.

Ymgwymerwyd â'r ymchwil, ar ran Awdurdod Addysg Dyfed yn ystod secondiad blwyddyn, sef 1986/7. Cynigiai'r secondiad gyfle imi ddadonsoddi'n fanwl yr elfennau y dymunid eu harchwilio gan Awdurdod Addysg Dyfed (Penodau 3 - 7).

'Roedd cyfnod yr ymchwil yn union cyn cyflwyno cynlluniau'r Ysgrifennydd Addysg i ddiwygio'r gyfundrefn addysg. Wrth imi orffen yr ymchwil gwreiddiol, yng Ngorffennaf 1987, 'roedd yr Adran Addysg a'r Swyddfa Gymreig yn cyhoeddi The National Curriculum 5-16 - a consultation document.

'Roedd yr ymchwil yn ymwneud yn benodol â chynllun peilot A.A. Dyfed. Felly, canllawiau a meini prawf y cynllun gwreiddiol yw'r sylfaen i'r ymchwil, yn hytrach na chanllawiau diweddarach Estyniad A.D.A.G.

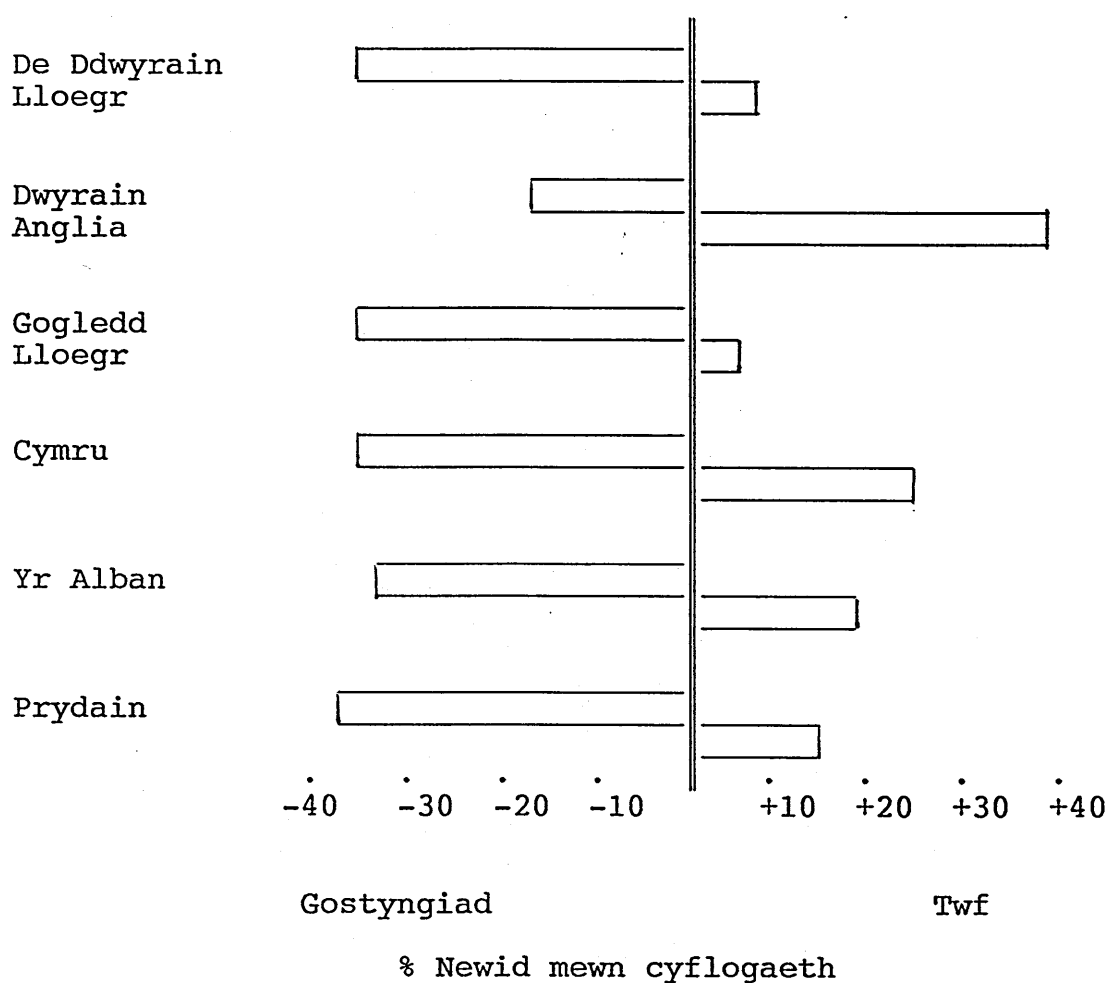
1. Y cefndir economaidd a chymdeithasol

Cyflwynwyd cynlluniau cyntaf A.D.A.G. mewn pedwar Awdurdod Addysg Lleol ar ddeg, ym mis Medi 1983. Yn gefnlun i'r cynllun hwn 'roedd newidiadau economaidd a chymdeithasol enfawr a chyflym, a Llywodraeth oedd yn awyddus iawn bod cwricwlwm yr ysgolion yn adlewyrchu'r chwyldro hwn. Ymhlith y prif newidiadau economaidd a oedd yn dod yn amlwg ar ddechrau'r 1980au oedd y canlynol:

- (a) dirywiad yr hen ddiwydiannau cynhyrchu a oedd wedi bod yn sylfaen i gyflogaeth mewn sawl rhan o Brydain;

- (b) twf y sector gwasanaethau (gweler tabl isod);
- (c) dyfodiad datblygiadau technolegol o bwys megis cyfrifiaduraeth, roboteq, ffeibropteg a biotechnoleg;
- (ch) twf yn y ganran o bobl oedd yn hunan gyflogedig;
- (d) cyfnodau o ddi-weithdra yn sgîl y newidiadau economaidd hyn. _____

Newidiadau mewn cyflogaeth, cynhyrchu a gwasanaethu 1971-1983



Ffigurau'r Adran Gyflogaeth

Cynhyrchu

Gwasanaethau

Yn sgîl y newidiadau ym mhatrwm cyflogaeth Prydain, daeth newid yn y cydbwysedd cyflogaeth rhwng dynion a gwragedd. 'Roedd llawer mwy o ddynion na gwragedd yn colli swyddi yn y diwydiannau cynhyrchu megis dur a glo. Ar y llaw arall, 'roedd tŵf yn y galw am swyddi lle 'roedd llawer mwy o wragedd yn gweithio megis nyrsis, athrawon, ysgrifenyddesau a gweithwyr cymdeithasol. 'Roedd cynllun A.D.A.G. i adlewyrchu'r symudiad hwn ym mhwsigrwydd dynion a gwragedd ym myd cyflogaeth.

Datblygiad arall ym myd cyflogaeth a oedd i'w ategu gan gynllun A.D.A.G. oedd profiad o waith cyn cychwyn swydd. Yn ystod y dirwasgiad economaidd ar ddechrau'r 1980 au gwelwyd newid ym mholisiau ricriwtio cwmnïau. Rhoddwyd pwyslais cynyddol ar brofiad gwaith wrth ricriwtio, i raddau helaeth achos 'roedd fwyfwy o bobl â'r profiad neu'r sgil priodol. Gwelwyd cyflogwyr yn ffafrio personau a enillodd brofiad gyda hwy'n uniongyrchol e.e. o ysgolion yn yr ardal, yn hytrach na hysbysebu'n eang am weithwyr. Nid oedd unrhyw broblem llenwi swyddi gan fod cymaint yn cynnig amdanynt. Gwelwyd bod manteision gan ddisgyblion o ysgolion lle 'roedd cynlluniau Profiad Gwaith strwythuredig.

Yn gyffredinol, 'roedd pwyslais newydd ymwithgar ar berthnasu'r system addysg yn agosach i anghenion economaidd Prydain, yn herio safbwynt traddodiadol, rhyddfrydol y byd addysgol. Crynhoir y safbwynt newydd yn nogfen Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth "Changing Patterns of Employment in Great Britain-A Context for Education" (Ebrill, 1985):

"beyond the wider social and welfare pressures behind the Elementary Education Act of 1870 little more was expected of its (state system of education) relationship with the labour market than the provision of an elementary foundation on which employer based training or individual initiative could build.

This principle has changed little since, and remains an economic cornerstone of education legislation. Yet important changes have been required of the system, in the duration of compulsory schooling, curriculum design and provision, and the qualification system itself, in order to maintain the effectiveness of this 'foundation'. The fact that such changes were often considered independently of labour market trends has not been regarded as a major impediment to economic performance. But ... both the pace and scale of labour market change are speeding up. If the educational system is to keep pace it needs to identify early the educational consequences of labour market trends."

'Roedd yn rhaid i'r system addysg dderbyn mewnbwn o fyd cyflogaeth. Yng nghyd-destun yr 1980au golygai hyn addysg dechnolegol a galwedigaethol, sef A.D.A.G. Byddai angen gweithlu a oedd yn hyblyg ac yn barod i addasu'n gyflym i'r newidiadau carlamus yn y gymdeithas. 'Roedd angen bod yn

hyblyg oherwydd ni fydd pobl ifainc bellach yn parhau yn yr un swydd hyd at ymddeoliad. Naill ai byddant yn newid swydd fwy nag unwaith, neu'n cael eu hyfforddi'n gyson i ddefnyddio sgiliau newydd o fewn y swydd. 'Roedd technoleg gwybodaeth yn achosi newidiadau dirfawr yn y modd y cesglid ac y trosglwyddid gwybodaeth. Daeth prosesyddion geiriau, cyfrifiaduron, fideos a chyhoeddi top desg yn rhan normal o fywyd bob dydd. I feistroli'r datblygiadau hyn 'roedd angen sgiliau ac agweddau newydd.

Cyflwynwyd lluo o newidiadau mewn cyfnod cymharol fyr. Dechreuwyd ar y broses gan araith y Prif Weinidog, James Callaghan, yng Ngholeg Ruskin yn 1976. Mae'r 'drafodaeth' a gychwynwyd yno'n parhau hyd heddiw a'r newidiadau'n pentyrru'n ddibaid ar y gyfundrefn addysg. Un o'r newidiadau mwyaf arwyddocaol oedd sefydlu Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth ar ddechrau'r 1980au, a chaniatau iddo ddylanwadu ar y byd addysgol. Cyn hynny, derbyniwyd mai'r Adran Addysg a Gwyddoniaeth, yn unig, oedd yn ymwneud â rheoli'r gyfundrefn addysg.

Ond 'roedd y Prif Weinidog, Margaret Thatcher, a oedd yn gyn Weinidog Addysg, yn awyddus iawn i gyflwyno newidiadau pell gyrhaeddol yng nghwricwlwm ysgolion Prydain. Rhan bwysig o'r newid hwn oedd cyflwyno cynllun A.D.A.G. i ddisgyblion 14-18 oed a hynny dan oruchwyliaeth Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth. Tanlinellwyd cyflymdra'r newid yn y modd y cyflwynwyd y cynllun. Clywodd y Senedd am enedigaeth y cynllun ychydig cyn

y Nadolig 1982. Erbyn mis Medi 1983, 'roedd pedwar Awdurdod Addysg Lleol ar ddeg, wedi eu dewis i gyflwyno'r cynlluniau cyntaf. Y bwriad bras oedd cynorthwyo ieuenctid Prydain i addasu i fyd oedd yn newid yn gyflym iawn.

2. Y Cefndir Wleidyddol Addysgol

Fel y crybwyllwyd uchod, dechreuodd y broses o addasu'r system addysg i ateb gofynion y byd cyflogaeth, yn ystod Llywodraeth Lafur 1974 - 1979. Yng ngholeg Ruskin, Rhydychen, yn 1976 gwnaeth y Prif Weinidog newydd, James Callaghan ei araith enwog yn awgrymu'n gryf fod eisiau addasu cynnwys y cwricwlwm i fod yn llawer mwy perthnasol i anghenion diwydiannol Prydain. 'Roedd memorandwm cyfrinachol gan yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth ar gyfer y Prif Weinidog, yn ei araith yn sôn am 'gwricwlwm craidd' ar gyfer disgyblion uwchradd. 'Roedd y Prif Weinidog hefyd eisiau cyflwyno gwybodaeth mewn dulliau llai didactig a fyddai'n gweddu i'r oes dechnolegol. Disgwyliid i'r disgyblion gyfrannu mwy i'r gwersi a defnyddio'r dechnoleg newydd i ganfod gwybodaeth eu hunain. Yn anochel, 'roedd hyn yn arwain i gyfeiriad newydd o ran arholi neu asesu cyrhaeddiad plentyn. Ni ellid dibynnu'n gyfangwbl ar arholiadau yn un ar bymtheg oed, i gloriannu datblygiad disgyblion dros un mlynedd ar ddeg o addysg orfodol. Bellach, 'roedd angen dulliau newydd a chyson o asesu cyrhaeddiad pob plentyn ar hyd ei (g)yrfa addysgol.

Yn dilyn araith y Prif Weinidog Llafur, dechreuodd Arolygwyr Ei

Mawrhydi a'r Adran Addysg a Gwyddoniaeth osod canllawiau cliriach i'r dyfodol. Soniwyd am y tro cyntaf am gwricwlwm cyffredin yn yr ysgolion uwchradd hyd at 16 oed yn Nogfen yr Adran Addysg yn 1977, a alwyd maes o law yn Llyfr Coch 1. Yr enw swyddogol ar y ddogfen a blannodd yr hedyn a ddatblygodd yn Gwricwlwm Cenedlaethol yn sgîl Deddf Diwygio Addysg 1988, oedd Y Cwricwlwm 11 - 16. Ynddo nodwyd yr wyth maes canlynol fel rhai a allai osod y sylfaen ar gyfer cwricwlwm cyffredin:

1. Esthetig a Chreadigol
2. Dynol a Chymdeithasol
3. Mathemategol
4. Moesol
5. Corfforol
6. Gwyddonol
7. Ysbrydol
8. Ieithyddol a Llenyddol

Gwnaed ymdrech i nodi'r pynciau fyddai'n cyfateb i'r meysydd hyn, ond pwysleisiwyd y profiadau, y wybodaeth, y sgiliau a'r agweddau a oedd i'w datblygu, yn hytrach na'r pynciau. Yn ystod yr 1980au ychwanegwyd y maes technolegol at y rhestr i gyrraedd at y naw maes profiad a ffurfiodd y cefndir i Ddeddf 1988, yn y cyd-destun cwricwlaidd.

Ehangwyd rhywfaint ar y syniad o gwricwlwm cyffredin gan gyhoeddiad pellach yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth. Yn 1983, yr un flwyddyn ag y lansiwyd cynlluniau cyntaf A.D.A.G. mewn

pedwar A.A.Ll. ar ddeg, cyhoeddwyd llyfryn arall o'r enw Cwricwlwm 11 - 16, a alwyd yn Llyfr Coch 3. Yn y llyfryn hwn y defnyddiwyd yr ymadrodd arwyddocaol hawl i qwricwlwm am y tro cyntaf. Yr awgrym pendant oedd fod gan bob plentyn hawl i'r cwricwlwm cyffredin, a bod elfennau galwedigaethol a thechnegol i gyfuno â'r academiaidd, yn y cwricwlwm newydd. Dwy flynedd yn ddiweddarach ymddangosodd dau lyfryn holl bwysig yn hanes y newidiadau carlamus yn y byd addysg, sef The Curriculum from 5 - 16 a Gwell Ysgolion. Yn The Curriculum from 5 - 16 nodwyd y meysydd, yr elfennau a'r nodweddion a ffurfiai'r fframwaith i'r cwricwlwm newydd. Eisoes nodwyd y naw maes hanfodol, ym marn yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth. 'Roedd pwyslais arbennig ar y maes technolegol a hawliai wyth paragraff, tra bod y maes ysbrydol ond yn haeddu pedwar. Ymhellach, nodwyd fod angen i'r plant chwarae rhan weithredol yn y broses addysgol:

"The study of the impact of technology and its social and environmental 'spin-offs', however interesting, is no substitute for active involvement in the process itself".

'Roedd yr argymhelliad yna'n gweddu'n berffaith i gynllun A.D.A.G. gan fod disgwyl i'r plant gyfrannu'n weithredol i'w profiadau, yn hytrach na derbyn gwybodaeth yn y dull didactig arferol.

Persbectif nesaf, The Curriculum from 5 - 16, oedd yr elfennau

addysgu priodol sef gwybodaeth, cysyniadau, sgiliau ac agweddau, a oedd i'w datblygu gan y disgyblion. Dylid dethol y wybodaeth i'w chyflwyno i'r disgyblion yn ôl nodau ac amcanion yr ysgol. Dylai'r hyn a ddysgid fod yn werth ei wybod, yn ddealladwy, yn cynnal diddordeb y disgyblion ac yn ddefnyddiol iddynt ar y pryd ac i'r dyfodol. Ymhellach, dylid cynnwys y wybodaeth oherwydd ei bod yn rhan annatod o'r meysydd profiad a dysgu, neu oherwydd ei bod yn gyfraniad allweddol wrth ddatblygu'r cysyniadau, sgiliau ac agweddau priodol. Trwy sicrhau cytundeb y staff cyfan gellid osgoi cyflwyno gwybodaeth ail adroddus. Dylid pwysleisio'r amrywiol ddulliau o ganfod gwybodaeth, megis llyfrgelloedd a'r dulliau electroneg diweddaraf.

Awgrymir y gellid pwysleisio cysyniadau arbennig megis gwres ac egni ar draws sawl maes yn y cwricwlwm. Pwysleisir yr angen i ddynodi cysyniadau penodol gan sicrhau fod y plant yn dod i'w deall yn ystod y cwrs addysg. Dangosir sut y gellir ymdrin â'r cysyniad o newidiadau, gan ei gyflwyno mewn modd syml yn yr ysgolion cynradd ac ar lefel llawer mwy soffistigedig yn yr ysgolion uwchradd.

Mae gwahaniaethau amlwg hefyd yn lefel y sgiliau y disgwylir i blant eu meistroli. Gall fod yn sgil corfforol sy'n reddfod bron i'r plentyn megis pasio pêl rygbi. Ar y llaw arall, mae sgiliau cymhleth sy'n dibynnu ar brosesau meddyliol astrus a galluoedd amrywiol o'r radd flaenaf. Mae'r ddogfen o'r farn fod plant yn meistroli sgiliau orau pan fônt yn ymwneud â

gweithgareddau a ystyriant yn werth chweil. Gorau oll os yw'r disgyblion yn gallu cymhwyso'r sgiliau i'w dibenion eu hunain, yn ogystal â'u deall. Rhestrir y prif sgiliau y dylasai ysgolion eu hybu: cyfathrebu, arsylwi, astudio, datrys problemau, sgiliau corfforol ac ymarferol, sgiliau creadigol a dychmygus, sgiliau rhifyddol a rhai personal a chymdeithasol.

Er mwyn hybu'r sgiliau hyn rhaid talu sylw i'r ystod a'r math o weithgareddau a gynigir yn y dosbarth. Dylid cynnig canllawiau i'r plant, tra'n caniatáu iddynt ymchwilio ac arbrofi a gwneud camgymeriadau yn y broses. Daw'n amlwg eto, bod disgwyl i rôl yr athrawon newid. Bydd llai o reoli, a mwy o awgrymu a chymell, fel bod y disgyblion yn darganfod a hogi eu sgiliau eu hunain.

Cydnabyddir fod gan rieni ran allweddol i'w chwarae wrth ddatblygu agweddau eu plant. Canmolir nodweddion megis hunanddisgyblaeth a goddefgarwch. Mae angen datblygu'r agweddau hyn ymhlith pob plentyn trwy dalu sylw i gynnwys a methodoleg y gwersi. Gall hyd yn oed y plentyn mwyaf cydwybodol ddatblygu agwedd negyddol at bwnc neu athro, onibai fod camau priodol yn cael eu cymryd i ysgogi'r agwedd gadarnhaol a amlygir yn y gwersi eraill. Gellir hybu agweddau aeddfed drwy greu sefyllfaoedd lle gofynnir i'r disgybl archwilio'i emosiynau a'i ymddygiad. Mae hanes a llenyddiaeth yn cynnig cyfle i wneud hyn, yn ogystal â digwyddiadau cyfredol megis ymweliadau addysgol neu wasanaeth yn y gymuned.

'Roedd y meysydd a'r elfennau i'w cyflwyno mewn cwricwlwm a oedd i fod yn eang, cytbwys, perthnasol a gwahaniaethol. Pwysleisiwyd fod angen i'r meysydd a nodwyd atgyfnerthu ei gilydd e.e. sgiliau mathemategol yn y maes gwyddonol. O fewn maes penodol 'roedd angen sicrhau amrywiaeth o brofiadau, megis y dulliau niferus o ysgrifennu gwahanol fathau o lenyddiaeth. Mynegwyd gofid arbennig fod disgyblion ym mlynnyddoedd 4 a 5 o'r ysgolion uwchradd yn arbenigo'n rhy gyflym, gan anwybyddu meysydd a ystyrid yn bwysig gan yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth.

Dylai cwricwlwm cytbwys sicrhau fod pob maes dysgu a phrofiad, a phob elfen a ddysgir, yn cael sylw teilwng mewn perthynas â'r lleill, ac o fewn y cwricwlwm cyfan. Ä'r ddogfen ymlaen i bwysleisio'r angen am gydbwysedd o fewn meysydd ac elfennau penodol. Dylid cymryd gofal i osgoi gorbwysleisio un math o ysgrifennu ar draul eraill, er enghraifft. Yn yr un modd, dylai'r dulliau dysgu amrywio gan sicrhau cydbwysedd rhwng y didactig a'r disgybl ganolog; yr ymarferol a'r damcaniaethol; dysgu'r unigolyn, grŵp a'r dosbarth cyfan. Gellid sicrhau'r cydbwysedd ar hyd y cwrs addysg gan bwysleisio'r gwahanol elfennau yn eu tro. Tynnir sylw at y modd y mae arholiadau allanol yn cyfyngu ar y modd y cyflwynir gwybodaeth, yn ogystal â'r wybodaeth ei hun. Tynnir sylw at y ffaith fod cynllun A.D.A.G. wedi ei fwriadu i sicrhau mewnbwn ymarferol a pherthnasol i fywyd oedolion, drwy sicrhau fod ysgolion yn ehangu eu dulliau dysgu ac addysgu.

Ond ni ellir osgoi'r awgrym fod yr ymwthiad i gyfeiriad

economaidd, ar draul y dyniaethau a'r celfyddydau:

"Specifically, pupils of both sexes and all abilities can benefit from work which enhances their understanding in the scientific and technological areas of learning and experience through subjects such as business studies, craft, design and technology, computer studies, science and mathematics."

Nid yw'r rhestr yma'n gytbwys o ran y naw maes a oedd yn gosod y fframwaith i'r cwricwlwm newydd. Mae'r traethawd yn ymdrin ag ehangder a chydbwysedd cwricwlwm saith o ysgolion cyfun Dyfed (gweler Pennod Pump).

Anos fyddai ymchwilio i berthnasedd y cwricwlwm, sef y drydedd nodwedd a nodir gan The Curriculum 5 - 16. Mae'r diffiniad a roddir yn y llyfryn yn mynegi'r farn y dylai cwricwlwm yr ysgol ymddangos yn berthnasol i anghenion presennol y disgyblion a'u dyheadau i'r dyfodol. Dylai hefyd ychwanegu at hunan-ddealltwriaeth disgyblion a'u canfyddiad o'r byd y maent yn byw ynddo, gan gynyddu eu hyder a'u gallu i ymdopi â disgwyliadau ac anghenion bywyd. Byddai cwricwlwm o'r fath yn ymarferol gan y byddai'n ddefnyddiol a phwrpasol yng ngolwg y disgyblion, eu rhieni a'r gymdeithas. O ran yr ymchwil buasai angen tipyn o amser i ganfod anghenion y disgyblion adeg yr ymchwil ac i'r dyfodol. Mwy cymhleth fyth fyddai sicrhau cytundeb ar yr hyn a ystyrid yn ddefnyddiol a phwrpasol ganddynt; heb sôn am eu

rhieni a'r gymdeithas yng Ngorllewin Dyfed.

Ond mae'r llyfryn, The Curriculum 5 - 16, yn ceisio dadansoddi'r elfennau hanfodol mewn cwricwlwm perthnasol. Awgrymir y dylasai fod yn ymarferol. Un ffordd o sicrhau hyn fyddai creu pethau o wahanol ddefnyddiau gan ymgynhyrchu at lefelau mwy soffistigedig yn yr ysgolion uwchradd. Dylid hefyd gynnig esiamplau ymarferol o syniadau haniaethol yn y cwricwlwm. Byddai mathemateg yn cynnig sawl cyfle i enghreifftio'r haniaethol mewn modd hollol ymarferol. Anogir athrawon i berthnasu'r hyn a ddysgir i ddiddordebau'r plant, i realiti y byd cyfoes ac i brofiadau cyffredinol y ddynoliaeth. Gorau oll, medd y llyfryn, po fwyaf y gall y wybodaeth a'r sgiliau a ddysgir gael eu datblygu yng nghyd-destun gweithgareddau sydd â phwmpas real yn y byd y tu allan i'r ysgol. Cynigir sawl enghraifft o ddatrys problemau ymarferol fel esiamplau o'r hyn a fwriedir.

Y bedwaredd nodwedd sy'n cael sylw yw gwahaniaethedd. Cytunir fod tyndra rhwng y nodwedd yma â chanllawiau mwy cyffredinol ehangder a chydbwysedd i bob disgybl. Er mwyn sicrhau gwahaniaethu effeithiol rhaid talu sylw i bob disgybl yn unigol, gan ddadansoddi yr hyn sy'n ei (h)ysgogi a'r hyn sy'n arafu ei (d)datblygiad. Felly, bydd angen amrywio'r modd y dysgir dosbarth o ran cynnwys a chyflwyniad. Byddai rhai'n dadlau fod y Cwricwlwm Cenedlaethol wedi cyfyngu ar ddewis disgyblion a phrinhau'r gallu i wahaniaethu. Yn ystod yr ymchwil, 'roedd disgyblion ysgolion A.D.A.G. Dyfed yn gallu

astudio pynciau ymarferol a phwrpasol megis Twristaeth Cefn Gwlad ac Astudiaethau Busnes. Ni fydd y pynciau hynny ar gael yn sgîl cyflwyno'r cwricwlwm newydd.

Yn olaf, pwysleisir yr angen am gynnydd a pharhâd yn natblygiad addysgol disgyblion. I sicrhau hyn, bydd angen strwythuro'r broses ddysgu ac addysgu gan adeiladu ar wybodaeth, cysyniadau, sgiliau ac agweddau cyfredol y disgybl. Tanlinellir y cyfnodau lle gall toriad yn natblygiad addysgol plentyn achosi mwyaf o ofid. Enghraifft amlwg o hyn yw adeg trosglwyddo o'r ysgol gynradd i'r ysgol uwchradd. Gorau oll po fwyaf o gysylltiad sydd yn bodoli rhwng yr ysgolion cynradd ac uwchradd, a pho fwyaf o gydlynw cwricwlaidd sydd wedi ei drefnu. Nid proses hawdd yw hi i blentyn ym mlwyddyn gyntaf yr ysgol uwchradd addasu i amserlen gymhleth, nifer fawr o athrawon a phynciau newydd, ac arbenigedd pynciol. Felly, tasg bwysig yw sicrhau cymaint â phosibl o ddealltwriaeth cwricwlaidd rhwng yr ysgolion cynradd a'r uwchradd. Gall enghreifftiau o waith y plant ychwanegu at gofnodion cyrhaeddiad ffurfiol fel ffynhonnell wybodaeth i'r ysgol uwchradd. Awgrymir y gall yr ysgol uwchradd fabwysiadu dulliau dysgu sy'n caniatau i'r disgybl ddarganfod drosto'i hun, ar batrwm yr ysgol gynradd. Un ffordd o wneud hyn yw caniatau un athro/athrawes i gyflwyno mwy nag un profiad dysgu i'r plentyn.

Ar hyd y broses o ddysgu ac addysgu, mae'n hanfodol creu brwdfrydedd tuag at addysg ei hun. Mae'n fwyfwy tebygol y bydd oedolion yn dychwelyd i sefydliad addysgol, er mwyn

mireinio sgiliau a gwybodaeth neu ar gyfer ail hyfforddiant. Felly, nid proses sy'n gorffen yn un ar bymtheg fydd addysg yn y dyfodol a bydd angen sicrhau cynnydd a pharhâd trwy gydol oes person.

'Roedd Gwell Ysgolion a gyhoeddwyd yn yr un flwyddyn, 1985, yn crynhoi bwriadau'r Llywodraeth ynghylch y cwricwlwm:

"Dylid cynnig rhyw gymaint o ddewis i ddisgyblion y bedwaredd a'r bumed flwyddyn yn yr ysgol uwchradd, ond ni ddylai'r un digybl gael troi ei gefn ar unrhyw bwnc a allai fod yn hanfodol iddo yn y dyfodol o safbwynt cwrs, hyfforddiant neu alwedigaeth. Cred y Llywodraeth y dylai'r disgyblion i gyd barhau yn ystod y blynyddoedd hynny i astudio Saesneg, Mathemateg, cwrs gwyddonol eang ynghyd ag addysg gorfforol a chwaraeon. Dylent hefyd astudio elfennau a ddetholwyd o blith y pynciau dyneiddiol a'r celfyddydau a dylent gael cyfle i ychwanegu at eu dealltwriaeth o seiliau'r gymdeithas Brydeinig gan ddatblygu ymwybyddiaeth economaidd. Dylai'r disgyblion hyn ymgyswrtu â gwaith technolegol ac ymarferol a hynny mewn nifer o bynciau yn arbennig gwyddoniaeth. Â Phrydain yn aelod o'r Gymuned Ewropeaidd ac yn genedl fasnachol fe ddylai'r rhan fwyaf o ddisgyblion barhau i astudio un iaith dramor. Rheolir lle addysg grefyddol yn yr ysgol gan gyfraith, ac nid yw'r Llywodraeth yn bwriadu newid y

drefn hon".

Yma gwelir yn glir sylfaen pynciol y Cwricwlwm a osodwyd ar ysgolion yn Neddf Diwygio Addysg 1988. A oedd lle i A.D.A.G. yn y fframwaith hwn? Daw ateb clir yn Gwell Ysgolion:

"Bydd cwrs addysg ar y llinellau hyn i ddisgyblion 5 - 16 oed yn hybu'r priodoleddau, yr agweddau, y wybodaeth, y ddealltwriaeth a'r tueddfryd sy'n angenrheidiol i baratoi pobl ifanc ar gyfer eu gorchwylion fel oedolion. Dyna pam mae'r Llywodraeth wedi sefydlu Menter Addysgol Dechnegol a Galwedigaethol (T.V.E.I.) sy'n archwilio'r ffyrdd gorau i ffitio medrau gwaith o fewn addysg amser llawn gychwynnol".

Y neges clir yw fod A.D.A.G. yn rhan annatod o'r datblygiadau cwricwlaidd arfaethedig. Erbyn diwedd yr 1980au, mae'r Awdurdodau Addysg Lleol a'r Byrddau Llywodraethol wedi gweld genedigaeth y Cwricwlwm Cenedlaethol yn sgîl Deddf Diwygio Addysg 1988. Yr her ar hyn o bryd, yw asio estyniad cynllun A.D.A.G. i'r Cwricwlwm Cenedlaethol.

3. Addysg dechnegol a galwedigaethol mewn gwledydd eraill

Sylw cyson gan gefnogwyr Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth a Chynllun A.D.A.G. oedd bod Prydain ymhell ar ôl ei phrif gystadleuwyr economaidd, ym maes addysg oedd yn paratoi

disgyblion at fyd gwaith. Yn sicr, 'roedd camau pendant wedi eu cymryd mewn sawl gwlad i gyflwyno elfennau 'technegol' a 'galwedigaethol' i'w systemau addysg. Ond cyn edrych ar yr hyn oedd yn digwydd mewn gwledydd eraill, rhaid diffinio termau.

Mae Cantor (1985) yn gwahaniaethu rhwng 'addysg' alwedigaethol a ddarperir mewn ysgolion, colegau a phrifysgolion fel rhan o'r system addysg ar y naill law; a 'hyfforddiant' technegol sy'n paratoi pobl at swyddi penodol ac a ddarperir gan ddiwydiant, ar y llaw arall. Diffinir addysg 'dechnegol' fel arfer, fel meistrolaeth o wybodaeth a sgiliau y gellir eu defnyddio mewn ffordd ymarferol (Gleeson a Mardle, 1980). Ym Mhrydain, 'roedd cynllun A.D.A.G. i fabwysiadu'r agwedd eang o'r diffiniad, yn sicr nes cyrraedd 16 oed. Ar ôl hynny, gallai pobl ifanc oedd ar y cynllun ddilyn cyrsiau mwy penodol alwedigaethol, yn arbennig yn y Colegau Addysg Bellach. Sut oedd cynllun A.D.A.G. Prydain yn cymharu â chynlluniau gwledydd eraill o ran prif ganllawiau'r cynllun?

Oed

'Roedd cynllun A.D.A.G. Prydain i fod yn gwrs cydlynus i ddisgyblion rhwng 14 a 18 oed. Nid oedd pob disgybl yn rhan o gohort A.D.A.G. o ddosbarth 4 ymlaen, yn y cynlluniau peilot. Er hynny, gallasai fod elfennau oedd yn berthnasol i bob disgybl e.e. y craidd technolegol yn ysgolion peilot Dyfed. 'Roedd bod yn ddisgybl A.D.A.G. yn ddibynnol ar ddilyn lleiafswm o gyrsiau A.D.A.G. penodol. Wrth gyrraedd 16 oed,

'roedd y digyblion/myfyrwyr yn dewis y cam nesaf yn ei gyrfaedd. Gallai rhai ohonynt ddewis llwybr an-A.D.A.G.aidd e.e. trwy astudio pynciau na ddiffiniwyd fel rhai A.D.A.G. hyd at lefal 'A'. Ond 'roedd angen sicrhau bod eraill yn cael eu lle yn y cyfnod 16-18 oed, os oeddynt yn ymgymryd â lleiafswm o brofiadau A.D.A.G. naill ai mewn ysgol neu goleg.

Yn Ffrainc, mae dewis gan ddisgyblion yn 13 ac 14 oed i ddilyn cyrsiau cyn alwedigaethol os mai dyna a ddymunant. Mae tua 33% o'r disgyblion yn cychwyn ar brentisiaeth neu'n mynychu lycée galwedigaethol yn 14 a 15 oed (Herbert, 1986). Cynigir opsiynau galwedigaethol i fyfyrwyr ysgolion yn Nenmarc pan fyddant yn 14 oed, ond ni fedrant ddewis addysg gyflawn alwedigaethol nes eu bod yn un ar bymtheg. Bryd hynny, gallant ddewis cwrs sylfaenol o addysg alwedigaethol (42% o'r ystod oedran), prentisiaeth (8%) new gyrsiau hyfforddiant y llywodraeth. Mae eraill yn mynychu gymnasia (40%) neu'n dechrau gweithio (Adran Addysg Denmarc 1983).

Cyfle cyfartal

Mae cynnig cyfle cyfartal i fechgyn a merched yn rhan annatod o gynllun A.D.A.G. Prydain (gweler Pennod 5). Mae sawl gwlad yn ceisio osgoi ystrydebu yn ôl rhyw. Yn Sweden, mae'n orfodol i bob disgybl 14/15 oed ddilyn cyrsiau Gofal Plant, Economeg y Cartref, Tecstilïau a Gwaith Coed a Metel. Cynigir cymorth ychwanegol yn y dosbarth i ferched sy'n dewis astudio pynciau technegol. Yn ogystal â hyn mae merched sy'n astudio ar hyd

llinellau 'gwrywaidd' a bechgyn sy'n astudio ar hyd llinellau 'benywaidd', yn sicrhau pwyntiau ychwanegol tuag at fynediad i'r ysgolion uwch.

Y pwyslais technolegol a galwedigaethol yn yr addysg

Cwestiwn llosg ym Mhrydain oedd lle 'roedd y pwyslais yn A.D.A.G. h.y. a oedd y pwyslais ar yr addysg neu ar y technolegol a galwedigaethol? Ar y cyfan, ceisiwyd integreiddio'r elfennau technolegol a galwedigaethol i'r cwricwlwm eang ym Mhrydain. Cafwyd llai o ddysgu didactig er enghraifft a Phrofiad Gwaith yn datblygu'n rhan naturiol o brofiadau disgyblion yn y bedwaredd flwyddyn. Rhaid aros i weld pa effaith gaiff cyflwyno'r Cwricwlwm Cenedlaethol â'i brofion ar y sefyllfa. Mae ymagwedd Prydain yn debyg i'r hyn a geir ar y cyfandir. Galluoedd cyffredinol sy'n gymorth i sicrhau swydd a ddatblygir, ac nid sgiliau penodol yn arwain at swyddi arbennig. Un rheswm am hyn, wrth gwrs, yw fod yr economi'n newid mor gyflym fel na ellir hyfforddi ar gyfer mathau arbennig o swyddi (Russell, 1986). Mae cyfnewidiadau cyflym yn golygu bod sgiliau'n hen ffasiwn mewn cyfnod byr o amser a bod angen ail hyfforddi cyson ar weithwyr. Yn Ffrainc, sicrheir bod yr addysg alwedigaethol a gynigir yn gyffredinol iawn, gan ganolbwyntio'n fwy penodol ar sgiliau arbennig pan fydd y disgyblion yn trosglwyddo i lycée galwedigaethol.

Dulliau dysgu ac addysgu

Heblaw am addasu cynnwys yr hyn a ddysgid, 'roedd yn fwriad gan gynllun A.D.A.G. i newid y modd yr oedd disgyblion yn meistroli'r sgiliau a sicrhau gwybodaeth. Yn fras, 'roedd y pwyslais yn symud oddi wrth yr athro/athrawes yn cyflwyno gwybodaeth, i'r disgyblion yn dysgu llawer mwy trwy eu hymdrechion eu hunain. Ymdrinir â'r agwedd yma'n benodol yn ail ran pennod chwech, o safbwynt yr athrawon. Mae ymchwil gan y S.C.Y.A./N.F.E.R. yn dangos bod myfyrwyr A.D.A.G. o'r farn eu bod wedi cael cyfle i brofi amrywiaeth o dulliau dysgu ac addysgu yn cynnwys gwaith grŵp a phrofiad uniongyrchol o offer uwch dechnoleg (Stoney, 1987). Rhaid aros i weld a fydd y dulliau amrywiol a disgybl-ganolog yn dderbyniol o fewn canllawiau'r Cwricwlwm Cenedlaethol, a'r profion a osodir ar ddisgyblion yn 14 ac 16 oed. Gyda rhieni'n debygol o bwysleisio'r angen am ganlyniadau da yn y profion, gall A.D.A.G. a'r dulliau dysgu â gysylltir â'r cynllun wynebu her fawr.

Diddorol hefyd yw nodi bod y dulliau dysgu yn Siapan, a ystyrir yn un o'r gwledydd diwydiannol mwyaf pwerus yn y byd, yn rhai a ystyrir yn hen ffasiwn gan gynllun A.D.A.G. Yno, dulliau didactig o gyflwyno gwybodaeth sy'n rheoli, dysgu ar y cof ac ail adrodd ac adolygu dwys iawn cyn arholiadau. Anamal y gwelir offer clyweled a thechnolegol yn nosbarthiadau ysgolion Siapan. Dyma faes felly sy'n debygol o fod yn destun trafodaeth fywiog yn ystod y blynyddoedd nesaf. Ond 'roedd yr ymchwil yn canolbwyntio ar y canllawiau a osodwyd i'r cynlluniau peilot cyntaf yn ystod 1983/4.

4. Canllawiau a meini prawf cynlluniau peilot A.D.A.G.

'Roedd y canllawiau gwreiddiol yn nodi rhestr o amcanion penodol ar gyfer y cynlluniau peilot (gweler Atodiad 1). Dyma'r fframwaith ganolog i'r cynlluniau arloesol. Y neges amlwg gan y Llywodraeth, oedd fod angen cysylltiad agosach rhwng byd addysg a chyflogaeth. Gwnaed yn hollol glir fod y cynllun i'w ledu'n eang ar ôl arfarnu'r cynlluniau peilot yn drwyadl. O fewn y canllawiau cadarn rhoddwyd lle i'r Awdurdodau Addysg Lleol gynnig mewnbwn oedd yn berthnasol i'w hardaloedd. Gallai datblygu gwybodaeth o sgiliau masnach a diwydiant, er enghraifft, olygu rhywbeth gwahanol iawn mewn sir wledig fel Dyfed i'r hyn a olygai mewn ardal fwrdeistrefol yn Llundain.

Aed ymlaen i osod meini prawf clir ar gyfer gweithredu'r cynlluniau. 'Roedd y cynlluniau peilot gwreiddiol yn cynrychioli gwahanol ddulliau o ddarparu addysg llawn-amser cyffredinol, technegol a galwedigaethol wedi eu haddasu ar gyfer diddordebau a galluoedd amrywiol pobl ifanc rhwng 14 - 18 oed. 'Roedd 'Addysg Alwedigaethol' i'w ddiffinio fel addysg lle 'roedd y disgybl yn caffael sgiliau penodol neu generig ar gyfer cyflogaeth maes o law. 'Roedd gofyn i'r prosiectau ddarparu ar gyfer myfyrwyr ar draws yr ystod gallu, gan anelu at gymwysterau cydnabyddedig. Yn ogystal â hyn 'roedd disgwyl i'r prosiectau gynnig cyfle i rai myfyrwyr ag anghenion addysgol arbennig. Wedi nodi'r meini prawf cyffredinol aed

ymlaen i fanylu ynghylch:

- | | | |
|-------|---|--------------------|
| (i) | Cynnwys y prosiectau | (gweler Atodiad 2) |
| (ii) | Y cymwysterau i'w hennill | (gweler Atodiad 3) |
| (iii) | Trefniadau'r sefydliadau | (gweler Atodiad 4) |
| (iv) | Adnoddau | (gweler Atodiad 5) |
| (v) | Trefniadau Lleol Cynorthwyol | (gweler Atodiad 6) |
| (vi) | Cynnwys y Cynigion Ffurfiol
gan yr A.A.Ll. | (gweler Atodiad 7) |

Hyn oedd yn gosod y fframwaith gadarn ar gyfer cychwyn prosiectau cynharaf A.D.A.G. yn 1983/4. Ond o fewn blwyddyn neu ddwy, 'roedd modd nodi nodweddion arbennig a ddeilliai'n uniongyrchol o lansio C.A.D.A.G. Ymhlith y nodweddion mwyaf trawiadol oedd:

1. Dulliau dysgu newydd sydd wedi rhoi mwy o bwyslais a chyfrifoldeb ar y myfyrwyr, fel eu bod yn datblygu cynhoredd, sgiliau datrys problemau a.y.bl. Felly, gwelwyd symud oddi wrth yr hen ddull didactig o ddysgu i un llawer mwy disgybl canolog.
2. Yn cyd redeg â chyhoeddi Gwell Ysgolion gan yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth ym mis Mawrth 1985 'roedd athroniaeth cynllun A.D.A.G. Cydnabuwyd bod angen cwricwlwm a oedd yn pwysleisio ehangder, cydbwysedd, perthnasedd a gwahaniaethu. Derbyniwyd rhain fel rhan annatod o athroniaeth A.D.A.G., cyn i'r Cwricwlwm Cenedlaethol bennu'r math o gwricwlwm a ddysgir yn

ysgolion y Wladwriaeth.

3. Wrth gyflwyno pynciau newydd ag iddynt arlliw technolegol a/neu alwedigaethol megis Technoleg Gwybodaeth ac Astudiaethau Busnes, gwelwyd sawl A.A.Ll. yn arbrofi gyda dull newydd o strwythuro'r cyrsiau. Fel arfer, symudwyd at y dull mydylol. Ar y cychwyn, lluniwyd tystysgrifau lleol a oedd yn dilysu'r cyrsiau hyn, ond gydag amser perswadiwyd y Byrddau Arholi i'w derbyn a chyflwyno cymwysterau cydnabyddedig ar eu cyfer.
4. 'Roedd y rhan helaethaf o gynlluniau cynnar A.D.A.G. yn cynnwys elfen o brofiad preswyl ar gyfer y myfyrwyr yn y cynllun.
5. Cynnig cyfle cyfartal neu rywdegwch rhwng y bechgyn a'r merched a ffurfiai gohortau A.D.A.G.

'Roedd cynllun A.D.A.G. yn rhan hanfodol o strategaeth Llywodraeth Geidwadol yr 1980au i drawsnewid ysgolion y Wladwriaeth. Cyfeiriwyd at rôl bwysig A.D.A.G. yn nogfen y Llywodraeth, Gwell Ysgolion. 'Roedd ysbryd a nodweddion y cynllun yn amlwg yn y dogfennau Cwricwlwm 5 - 16, Y Cwricwlwm Cenedlaethol newydd yn ogystal ag elfennau eraill o Ddeddf Diwygio Addysg 1988.

Bellach, 'roedd yn orfodol i ysgolion gynnig technoleg fel pwnc sylfaen ochr yn ochr â mathemateg a gwyddoniaeth. Daeth addysg

ysgolion, a chofnodion cyrhaeddiad yn orfodol ar gyfer pob disgybl. Mynnwyd bod gan yr elfen fusnes/masnach/diwydiant lais ar y Byrddau Llywodraethol newydd oedd yn ennill rhagor o rym. Gwelwyd y nodweddion hyn a'r elfennau eraill sy'n nodweddu A.D.A.G. yng Nghynllun gwreiddiol A.A. Dyfed, ond 'roedd yna elfennau arbennig yn perthyn i'r cynllun hwnnw hefyd.

Cynllun A.D.A.G. Dyfed 1985/6

Er bod prif nodweddion y cynllun yn adlewyrchu'r canllawiau a nodwyd eisoes, 'roedd agweddau arbennig ynghlwm wrth gynllun Awdurdod Addysg Dyfed. Manylwyd arnynt yng nghais yr Awdurdod i'r M.S.C./Asiantaeth Hyfforddi.

Nodwyd fod y Sir yn ffurfio chwarter arwynebedd daearyddol Cymru â phoblogaeth oddeutu 230,000. Lleolwyd y cynllun arbrawf yng Ngorllewin Dyfed, ac 'roedd cynrychiolaeth o'r tair hen sir a ffurfiodd Ddyfed, yn 1974, ymhlith y sefydliadau addysgol a arloesodd gynllun A.D.A.G. 'Roedd yr ysgolion a'r coleg addysg bellach mewn ardal a ddibynai'n drwm am gyflogaeth, ar amaethyddiaeth, twristiaeth a chrefftau traddodiadol cefn gwlad. Yn yr ardal hon mae trefi marchnad sy'n ganolfannau i weithgareddau busnes, masnachol ac addysgol yr ardaloedd o'u cwmpas. Poblogaeth wasgaredig a thenau sydd yng ngorllewin Dyfed, ac o'r herwydd prin oedd y traddodiad o gydweithio ystyrlon ymhlith y sefydliadau addysgol a oedd gryn bellter oddi wrth ei gilydd.

'Roedd cais A.A. Dyfed yn ymwybodol o ddiffygion y patrwm economaidd-galwedigaethol-addysgol hwn. Nodwyd fod prif ddiwydiannau'r Sir yn unedau bach nad oeddynt yn medru cynnig cynhaliaeth i'r boblogaeth gyfan a ddymunai waith. Ystyfnig o uchel oedd lefel di-weithdra'r cylch, gydag un o'r ysgolion arbrawf mewn tref a ymddangosai'n gyson, yn agos i frig tabl di-weithdra, misol Cymru. Pwysleisiodd y cynllun yr angen ar i'r diwydiannau traddodiadol fabwysiadu'r dulliau technolegol diweddaraf wrth hyfforddi ieuenctid yr ardal. Trwy gyflwyno'r sgiliau technolegol i'r disgyblion yn yr ysgolion C.A.D.A.G. gobeithiai'r Awdurdod Addysg sicrhau fod gan fyfyrwyr y cynllun peilot y sgiliau priodol ar gyfer y math o ddiwydiannau newydd a oedd yn debygol o ymsefydlu yng Ngorllewin Dyfed. Newid a oedd eisoes yn digwydd oedd hwnnw yn natur y gymdeithas yng Ngorllewin Dyfed. Parhau oedd yr allfudo i golegau a swyddi, gan ieuenctid a sicrhaodd gymwysterau addas; ac yn eu lle daeth mewnlifiad o bobl anghymreig. Nododd y cais fod rhai o'r newydd-ddyfodiad yn sefydlu creffttau neu ddiwydiannau bach a oedd yn gweddu i gefn gwlad Dyfed. Ar y llaw arall, 'roedd dyfodiad carfan sylweddol o henoed a di-waith yn creu problemau newydd i wasanaethau hamdden a gofal y Sir.

Yn amlwg, 'roedd maint y mewnlifiad yn achosi problemau i'r ysgolion a geisiai weithredu polisi addysg dwyieithog. Nododd y cais fod y Gymraeg yn ceisio addasu i'r amgylchiadau newydd, ond 'roedd unrhyw ymgais i gynnig statws cyfartal i'r ddwy

iaith yn rhwym o esgor ar oblygiadau pell-gyrhaeddol o ran adnoddau cymdeithasol ac addysgol. Ond gan fod y gallu i ddefnyddio'r Gymraeg yn gymhwyster ar gyfer nifer cynyddol o swyddi, 'roedd bwriad i'r iaith fod yn rhan integredig o gynllun A.D.A.G. yr Awdurdod Addysg.

Yn yr un cywair, 'roedd y cais yn benderfynol o wynebu'r her a osodid gan y parch traddodiadol at lwyddiant academiaidd, a oedd â gwreiddiau dwfn yn ardal wledig a Chymreig arbrawf C.A.D.A.G.:—

"It is a curious paradox that the investment in academic insurance has militated against a balanced, vocational assurance in the rural areas. This submission attempts to challenge this paradox and it recognises that careers education must be radically modified for the rural context."

Nid gwaith hawdd fyddai gwneud hyn yn y pump ysgol gyfun a gynigiai addysg i fechgyn a merched o 11-18 oed, a'r Coleg Addysg Bellach, a ffurfiai'r consortiwm gwreiddiol. Yng nghyfnod cynnar yr arbrawf, 'roedd dwy o'r ysgolion yn newid eu natur. Trodd ysgol Ramadeg yn ysgol gyfun ddwyieithog benodol, ac ysgol Fodern yn ysgol gyfun Saesneg ei chyfrwng. Rhaid cofio hefyd fod y Coleg ar sawl campws, ac mai dau gampws oedd ynghlwm wrth y cynllun arbrawf. 'Roedd un campws yn cael ei rannu gydag un o ysgolion yr arbrawf. Felly nid cynllun A.D.A.G. oedd unig flaenoriaeth y ddwy ysgol yn ystod yr ad-

drefnu, ac nid oedd athronieth A.D.A.G. yn treiddio i bob rhan o'r Coleg.

I geisio arloesi'r cynllun yn llwyddiannus sefydlwyd canolfan C.A.D.A.G. 'Roedd y ganolfan yn yr un dref â'r ysgol gyfun Saesneg ei chyfrwng. Ar y llaw arall, 'roedd y ganolfan gymaint ag ugain milltir oddi wrth un arall o'r ysgolion peilot. Penodwyd Cyfarwyddwr, tri athro ymgynghorol yn y meysydd technolegol, Swyddog Gyrfaedd ynghyd â staff gweinyddol i weinyddu'r cynllun.

Un o brif broblemau'r staff yma, ac un o'r rhesymau dros ddewis lleoli'r cynllun yn y rhan yma o Ddyfed, oedd goresgyn yr anfanteision a ddeilliai o natur wasgaredig y sefydliadau. Oherwydd y pellter daearyddol rhwng y sefydliadau addysgol a'i gilydd, ac hefyd rhwng y sefydliadau addysgol a chanolfannau gweinyddol ac ymgynghorol yr Awdurdod Addysg, nid oedd traddodiad o gydweithio cydlynus rhwng y sefydliadau a ffurfiai gonsortiw C.A.D.A.G. arbrawf Dyfed. Felly, annigonol ym marn yr Awdurdod oedd y datblygiadau hyfforddiant-mewn-swydd i athrawon ardal yr arbrawf, a'r cyd-gysylltu gyrfaol rhwng yr ysgolion a'r coleg a'u myfyrwyr.

Ar sawl ystyr, 'roedd y sefydliadau yn cynrychioli nifer o'r problemau a wynebai A.A. Dyfed ar ganol yr 1980au, o ran datblygiadau cwricwlaidd a dulliau dysgu. Noda'r cais fod cynnal ystod eang o gyrsiau yn nosbarthiadau chwech yr ysgolion, yn cyfyngu ar ehangder y cwricwlwm yn y dosbarthiadau

is. Cydnabyddir fod adrannau un a dau athro yn rhwym o lesteirio ar gyd-drafod a datblygu ystyrlon ar gwricwlwm yr ysgolion. Ychwanegwyd at ynysigrwydd yr ysgolion gan brinder staff ymgynghorol yr Awdurdod Addysg. Wrth gofio hefyd am agwedd y rhieni tuag at gymwysterau academiaidd a'r traddodiad o annibyniaeth sefydliadol; nid yw'n syndod fod yr Awdurdod yn poeni ynglŷn â chyfoesedd cwricwlwm y sefydliadau arbrawf ar ganol yr 1980au.

Ceid enghreifftiau o ddatblygiadau mwy blaengar mewn ysgolion eraill yn yr Awdurdod. Felly, er gwaethaf y datblygiadau a oedd wedi digwydd eisoes yn y sefydliadau addysgol hyn, ceir ymgais yn y cynllun hwn i'w hasio ynghyd i ffurfio consortiwm cydlynus a fyddai'n cyflwyno newidiadau pell gyrhaeddol o ran cynnwys y cwricwlwm, y dulliau addysgu a'r berthynas rhwng yr athrawon a'r disgyblion. Tanlinellir yr her a osodai cynllun A.D.A.G. i'r sefydliadau yn adroddiad cyntaf aseswr allanol y cynllun, Dr C. Morgan:

"TVEI boils down to three interconnected strands of innovation, each one of which directly confronts established practice and hence is subversive to tradition and the views of their world likely to be held by many teachers:- (1) innovation in content i.e. the introduction of new subjects; (2) innovation in teaching methods, i.e. a conscious adoption of what is termed experiential methods - an emphasis in pedagogy very different from the way most

teachers were trained; and (3) innovation in the status and role of the pupil, i.e. an intended conscious change in the social relations of learning to enhance pupil autonomy and responsibility for their own learning."

O ran cynnwys, crewyd cwrs modylol, Technoleg Gymwysiedig a ffurfiai 10% o astudiaeth gwricwlaidd myfyrwyr arbrawf A.D.A.G. Y modylau penodol oedd Meicrotechnoleg, Technoleg Gwybodaeth, Dylunio Crefft Technoleg a Biotechnoleg.

Ychwanegwyd pynciau megis Twristiaeth Wledig ac Astudiaethau'r Cyfryngau a oedd yn cyfuno anghenion lleol a gofynion galwedigaethol y cynllun. 'Roedd y cyrsiau hyn yn pwysleisio ymarferoldeb y dysgu neu ddysgu drwy brofiad, yn hytrach na chofio llawer o ffeithiau ar gyfer arholiad. Yn sgil yr asesu cyson a ddisgwyliid e.e. yn y cyrsiau modylol a'r Profiadau Gwaith a Phreswyl, 'roedd disgwyl llawer mwy o fewnbwn gan y disgybl i'r broses addysgu. On nid oedd pob disgybl ym mlynnyddoedd 4 a 5 yr ysgolion arbrawf yn rhan o gohort C.A.D.A.G. adeg yr ymchwil. 'Roedd y ddau gohort cyntaf yn gyfanswm o 500 disgybl, sef ychydig dros 40% o'r cyfanswm posibl. Detholwyd hwy ar draws yr ystod gallu ac yn ôl rhyw, o blith y disgyblion a astudiai am leiafswm o 30% o'u hamser bynciau penodedig C.A.D.A.G., ac a fynychai'r Profiadau Gwaith a Phreswyl.

5. Patrwm y traethawd

Mae penodau tri a phedwar yn ymwneud â pherthnasu'r cwricwlwm â'r byd cyflogaeth/cymdeithasol y tu allan i furiau'r ysgolion. 'Roedd y pwyslais hwn yn rhan annatod o strategaeth addysgol Llywodraeth Geidwadol yr 1980au. Nodwyd hynny'n glir yn y ddogfen bwysig, The Curriculum from 5 to 16, a gyhoeddwyd yn 1985:

A sound general education should prepare young people for the world of work. In doing so schools have to build on the pupil's experience and perceptions gained from everyday life outside the school - in families, in shops and often (in respect of older pupils) in Saturday and holiday jobs. But schools have the responsibility to develop in their pupils, progressively throughout the primary and secondary years, the understanding, skills and attitudes which enhance their opportunities and provide a sound basis of competence and commitment for their future lives and work They should have some understanding of people and what prompts them to think and act as they do, and be able to interact and work with others as well as to operate independently".

Ymgorfforwyd yr athroniaeth yma yng nghynlluniau A.D.A.G. yr Awdurdodau Addysg Lleol [gweler Amcanion Penodol Cynlluniau Peilot Addysg Dechnegol a Galwedigaethol, pwynt ii a vi

(Atodiad 1) a Cynnwys y prosiectau, pwynt (6) (Atodiad 2)].

Yng Nghynllun Peilot Awdurdod Addysg Dyfed ceisiwyd ymgorffori'r elfennau hyn drwy gynnig Profiad Gwaith a Phrofiad Preswyl i ddisgyblion A.D.A.G. y Sir. Ond 'roedd gwahanol bwyslais diddorol yn y profiadau a astudiwyd. 'Roedd y Profiad Gwaith yn ymwneud ag ymateb disgyblion a'r ysgolion i'r profiad newydd yma. Y pwyslais fan hyn yw cyplysu'r disgybl a chwricwlwm yr ysgolion â'r byd cyflogaeth.

Yn ddi-os 'roedd elfen gref o Brofiad Gwaith yng nghwrs Preswyl Tanybwllch, gan ei fod wedi ei drefnu ar gyfer disgyblion a astudiai Dwristiaeth Cefn Gwlad. 'Roedd natur y cwrs hefyd yn pwysleisio'r cysylltiad clos rhwng cwricwlwm yr ysgolion a chyflogaeth. Ond 'roedd elfen gymdeithasol gref yn perthyn i'r cwrs yma. Daeth cyfle i ddisgyblion y dair ysgol, nid yn unig gyd-gymdeithasu fel ieuenctid, ond hefyd i holi ac ymwneud ag oedolion. 'Roedd pwyslais amlwg ar gydweithio a chyd-gymdeithasu yn y profiad llwyddiannus hwn. Ar yr ochr honno 'roedd y pwyslais gryfaf ym mhrofiadau preswyl Aberystwyth a Chaerfyrddin. Am wythnos, 'roedd disgyblion nad oeddent yn adnabod ei gilydd yn flaenorol, yn cyd-fyw a chyd-gymdeithasu. Ar yr un pryd, 'roeddynt yn ymweld â chwmnïau a sefydliadau allai gynnig swyddi, neu o leiaf gynnig syniadau am swyddi iddynt, maes o law. Hyd yn oed ar y Profiadau Preswyl, ni anwybyddwyd yr elfen yrfaol.

Mae Pwyslais y penawdau eraill yn ymwneud ag effaith cyflwyno

cynllun A.D.A.G. ar gwricwlwm ysgolion a cholegau, y berthynas rhwng athrawon a disgyblion, a'r ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach. 'Roedd y Profiadau Gwaith a Phreswyl yn dangos gwedd ymarferol/alwedigaethol y cwricwlwm. Ond 'roedd angen hefyd sicrhau bod y cwricwlwm o fewn muriau'r ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach, wedi ei addasu i fod yn berthnasol i ofynion gyrfaol y myfyrwyr. Crynhoir y gofynion yn Better Schools a gyhoeddwyd gan yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth yn 1985:

"The resolution of this issue and of the link between education and training centre on the 14-18 age range, and have to embrace the work of the schools and of the colleges of further education, and the needs of industry and commerce. This is supporting ... pilot projects ... for coherent courses at schools and colleges tending to recognised national qualifications over a 4 year period. The T.V.E.I. embodies the Government's policy that education should better equip young people for working life. The courses are designed to cater equally for boys and girls across the whole ability range and with technical or vocational aspirations, and to offer in the compulsory years a broad general education with a strong technical element followed, post-16, by increasing vocational specialisation. The course content and teaching methods adopted are intended to develop personal qualities and positive attitudes towards work as well as a wide range of competence,

and more generally to develop a practical approach throughout the curriculum. The projects are innovative and break new ground in many ways, being designed to explore curriculum organisation and development, teaching approaches and learning styles, co-operation between the participating institutions, and enhanced career guidance supported by work experience, in order to test the feasibility of sustaining a broad vocational commitment in full-time education for 14-18 year olds."

Mae rhan gyntaf y bumed bennod yn ceisio dadansoddi effaith cyflwyno cyrsiau A.D.A.G. ar y pynciau dyniaethol, ieithoedd tramor a'r pynciau a ddysgid yn y Gymraeg, yn ysgolion y cynllun. Oherwydd y mewnbwn o bynciau A.D.A.G. 'roedd rhywfaint o effaith yn anochel. Yr hyn oedd yn ddiddorol, oedd dadansoddi pa more eang a chytbwys, sef nodweddion hanfodol Gwell Ysgolion, oedd cwricwlwm disgyblion ysgolion A.D.A.G. o'u cymharu â disgyblion y ddwy ysgol gymharol. Dadansoddwyd ymhellach natur cwricwlwm y bechgyn a'r merched ar draws yr ysgolion. 'Roedd yn ddiddorol bod y drafodaeth yma wedi parhau wrth gyflwyno'r Cwricwlwm Canolog. Bu dadlau brwd ynghylch gorfodi pob disgybl ym mlynnyddoedd 4 a 5 i dderbyn gwersi Gwyddoniaeth am 20% o'r amser. Un o'r dadleuon cryfaf o blaid hynny, oedd y byddai'n sicrhau bod merched hefyd yn derbyn cefndir gwyddonol addas i'r dyfodol. Mae'r bennod hon yn disgrifio'r sefyllfa yn union cyn cyflwyno'r cwricwlwm newydd. Yn ail ran y chweched bennod, holwyd athrawon yr ysgolion

A.D.A.G. ynghylch y dulliau newydd o ddysgu a'u perthynas â'r disgyblion. Mae llawer mwy o bwyslais ar yr elfen yma yng nghynlluniau Estyniad A.D.A.G. nag yn y cynlluniau arbrofol a astudiwyd yn yr ymchwil.

Gorffennwyd y gwaith drwy holi ynglŷn â'r berthynas rhwng yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach, ar drothwy ymestyn y cynllun i'r Coleg. 'Roedd hyn yn bwysig o gofio'r pwyslais ar gwrs cydlynus o'r 14 i'r 18 oed.

Gedy hyn un rhan o'r traethawd, sef rhan gyntaf y chweched bennod. Fel y mae dechrau'r bennod honno'n gwneud yn hollol glir, gwirfoddolwyr oedd disgyblion A.D.A.G. yn y cynlluniau peilot. Mae'n werth ail adrodd rhannau o bwyntiau 5 a 6 dan y Pennawd, Trefniadau'r sefydliadau (Atodiad 4):

"Dylai pob prosiect fod â hunaniaeth glir a dylai fod yn eglur ym mha fodd y mae'r staff a'r myfyrwyr yn perthnasu iddo. Dylid gwneud trefniadau i sicrhau bod y staff, myfyrwyr a phawb sydd yn ymwneud â'r cynllun yn ymwybodol o'i amcanion, prif nodweddion ac ehangder Dylid hysbysu rhieni'r myfyrwyr, y myfyrwyr arfaethedig a'u hathrawon o'r trefniadau hyn, ac mae angen darpariaeth cynghori yn ymwneud â mynediad i'r cynllun."

Yn naturiol, mae gorgyffwrdd rhwng y cynghori clir wrth gychwyn ar gwrs A.D.A.G. a rôl newydd y disgybl a ddisgrifiwyd yn y

dyfyniad o Gwell Ysgolion. Pwrrpas rhan gyntaf y chweched bennod, oedd gweld i ba raddau yr oedd ysgolion y cynllun yn Nyfed, yn esbonio natur ac oblygiadau y cynllun i'r disgyblion wrth iddynt gychwyn ar y cwrs.

ATODIAD 1Amcanion penodol cynlluniau peilot addysg dechnegol a galwedigaethol

- (a) Mewn cydweithrediad ag Awdurdodau Addysg Lleol darganfod a phrofi dulliau o reoli a chyfundrefnu addysg pobl ifanc 14-18 oed ar draws yr ystod gallu fel bod:
- i. mwy ohonynt yn cael eu denu i ymgeisio am y sgiliau/cymwysterau a fydd o werth uniongyrchol iddynt mewn cyflogaeth, a bod mwy ohonynt yn meistroli'r sgiliau a sicrhau'r cymwysterau hyn;
 - ii. y ddarpariaeth addysgol yn eu haddasu'n well i wynebu'r byd cyflogaeth sydd yn eu haros;
 - iii. y myfyrwyr yn caffael gwerthfawrogiad mwy uniongyrchol o werth ymarferol y cymwysterau y maent yn gobeithio'u sicrhau;
 - iv. y myfyrwyr yn ymgyfarwyddo â defnyddio'u sgiliau a'u gwybodaeth i ddatrys problemau'r byd real a wynebant mewn cyflogaeth;
 - v. pwyslais cynyddol yn cael ei roi ar ddatblygu cynhoredd, cymhelliadaeth a menter yn ogystal â sgiliau datrys problemau ac agweddau eraill o ddatblygiad personol;
 - vi. dechrau cynharach ar adeiladu'r bont rhwng addysg a gwaith, trwy gynnig cyfle i'r bobl ifanc hyn feithrin cysylltiad uniongyrchol â hyfforddiant/profiad gwaith strwythuredig, gyda nifer o gyflogwyr lleol yn eu meysydd arbenigol perthnasol;

vii. cydweithredu agos rhwng yr Awdurdodau Addysg Lleol a diwydiant/masnach/gwasanaethau cyhoeddus a.y.bl, fel bod gan ddiwydiant ymddiriedaeth yng nghwricwlwm ysgolion.

(b) i ymgymryd ag (a) mewn dull a fydd yn sicrhau:

- i. bod yr amcanion manwl yn cael eu gwireddu'n gyflym ac yn gost effeithiol;
- ii. bod y gwersi addysgol a ddysgir yn cael eu cymhwyso mewn ardaloedd eraill ac ymhlith grwpiau eraill yn yr ystod oed 14-18;
- iii. bod y cynlluniau/strwythurau a sefydlir i hyrwyddo amcanion y cynllun yn gyson â datblygiadau blaengar mewn hyfforddiant galwedigaethol a medrusrwydd y tu allan i'r ysgol, addysg alwedigaethol sydd ar gael eisoes i bobl ifanc dan 16 oed ac addysg uwch;
- iv. bod pwyslais ar fonitro gofalus ac arfarnu;
- v. bod rheolaeth leol ar brosiectau unigol;
- vi. bod Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth trwy uned N.T.V.E.I. yn gallu asesu a monitro gweithrediad, datblygiad ac asesiad cyffredinol y Cynllun.

ATODIAD 2Cynnwys y prosiectau

'Roedd angen i bob prosiect fod yn rhaglenni gwaith llawn amser â'r nodweddion canlynol:

- (1) Dylid cynnig cyfle cyfartal i fechgyn a merched, ac fel arfer dylid eu haddysgu gyda'i gilydd ar y prosiectau. Dylid cymryd gofal i osgoi ystrydebu rhywiol.
- (2) Dylent gynnig cwricwla pedair blynedd, gyda dilyniant o flwyddyn i flwyddyn, wedi eu cynllunio i baratoi'r myfyrwyr ar gyfer agweddau arbennig o gyflogaeth ac hefyd ar gyfer bywyd mewn cymdeithas a wynebai newidiadau cyflym.
- (3) Dylai'r prosiectau gael nodau clir a phenodol, gan gynnwys hybu cynhoredd, sgiliau datrys problemau ac agweddau eraill ar ddatblygiad personol.
- (4) Dylai'r cydbwysedd rhwng yr elfen addysgol gyffredinol a'r elfennau technegol a galwedigaethol amrywio yn ôl anghenion y myfyrwyr unigol a chyfnod arbennig y cwrs, ond trwy gydol y cynllun dylid sicrhau bod elfennau cyffredinol yn ogystal â thechnegol/galwedigaethol.
- (5) Dylai'r elfennau technegol a galwedigaethol berthnasu'n fras i'r cyfleon swyddi potensial o fewn a thu allan i ardal y myfyrwyr.
- (6) Yn rhan integredig y cynllun, dylid sicrhau profiad gwaith strwythuredig, ar ôl 15 oed, yn ôl gofynion Deddf Addysg (Profiad Gwaith) 1973.

- (7) Dylai'r cyrsiau a gynigir fod yn addas i'w cyplysu'n effeithiol â chyfleon addysgol/hyfforddiant dilynol.
- (8) Dylid sicrhau asesu rheolaidd a chyfle i'r myfyrwyr a thiwtoriaid drafod gwaith a chynnydd y myfyrwyr. Dylai pob myfyriwr a'i rieni dderbyn asesiad ysgrifenedig rheolaidd, a chael cyfle i drafod yr asesiad gyda'r athrawon prosiect priodol. Mae cynghori gyrfaol ac addysgol da yn hanfodol.

ATODIAD 3Y cymwysterau i'w hennill

3. Fel arfer, dylai myfyrwyr fod yn paratoi am un neu fwy o'r cymwysterau cenedlaethol cydnabyddedig ar ddiwedd y cynllun. O gofio'r ystod eang o allu a gynrychiolir yn y cynllun, rhaid anelu at ystod eang o gymwysterau, a fydd yn cynnwys TEC/BEC, tystysgrifau R.S.A. a C.G.L.I., Lefel O, T.A.U. a Lefel A yn ogystal â T.A.G.A., lle gweithredir y cynllun hwnnw. Bydd llawer o'r disgyblion yn ennill cymwysterau yn 16 mlwydd oed, fel cam ar y ffordd i sicrhau rhagor ar ddiwedd y cynllun.
4. Ar ddiwedd y cynllun, dylai'r myfyrwyr dderbyn Cofnod Cyrhaeddiad gan yr A.A.Ll. yn disgrifio'r cymwysterau a sicrhawyd, ac yn cofnodi cyrhaeddiadau ac elfennau arwyddocaol na ddisgrifir ar y cymhwyster cenedlaethol e.e. profiad gwaith a llwyddiannau personol.

ATODIAD 4Trefniadau'r sefydliadau

5. Dylai pob prosiect fod â hunaniaeth glir a dylai fod yn eglur ym mha fodd y mae'r staff a'r myfyrwyr yn perthnasu iddo. Dylid gwneud trefniadau i sicrhau bod y staff, myfyrwyr a phawb sydd yn ymwneud â'r cynllun yn ymwybodol o'i amcanion, prif nodweddion ac ehangder. Dylid apwyntio cyd-gysylltwr i fod yn gyfrifol am y prosiect yn ei grynswth.
6. Cyfrifoldeb yr A.A.Ll. fydd sicrhau a gweithredu trefniadau mynediad i'r cynllun. Dylai'r trefniadau hyn ganiatau ystod eang o allu i gyfranogi o'r cynllun ar sail meini prawf credadwy a dibynadwy. Dylid hysbysu rhieni'r myfyrwyr, y myfyrwyr arfaethedig a'u hathrawon o'r trefniadau hyn, ac mae angen darpariaeth cyngori yn ymwneud â mynediad i'r cynllun.
7. Rhan o ddarpariaeth y sefydliad addysgol ddylai'r cynllun fod gan sicrhau bod modd i'r myfyrwyr gymryd rhan yng ngweithgareddau eraill y sefydliad gyda myfyrwyr o'r tu allan i'r cynllun. (Mae angen sicrhau elfennau technegol a galwedigaethol yng nghwrs addysg myfyrwyr y sefydliad sydd heb fod yn rhan o'r cynllun, ac ni ddylai gweithredu'r cynllun amharu ar y myfyrwyr hynny).
8. Wrth drefnu'r cynlluniau disgwylir i'r A.A.Ll. ddefnyddio'r sefydliadau addysgol ym mha bynnag gyfuniad neu addasiad a fydd fwyaf pwrpasol. Nid yw amserlen y

prosiectau yn caniatáu trefniadau a fyddai'n newid gymaint ar natur y sefydliad fel bod angen cyhoeddi cynnig Adran 12.

9. Awgrymir bod pob prosiect o fewn A.A.Ll. unigol neu ar y cyd rhwng mwy nag un A.A.Ll. yn weithredol ar gyfer 800-1,000 o fyfyrwyr (h.y. rhwng 200 - 250 y flwyddyn). Bydd y Comisiwn yn barod i ystyried prosiectau sydd yn fwy neu'n llai o ran rhif, ond bydd y Comisiwn yn amharod i ariannu ar gyfer mwy na 1,000 o fyfyrwyr. Os oes mwy na mil o fyfyrwyr mewn cynllun, rhaid i'r A.A.Ll. ysgwyddo'r gost. Dylid cynllunio pob prosiect ar sail derbyn pedair cenhedlaeth o fyfyrwyr. Rhaid i'r trefniadau fod yn ddigon hyblyg i ganiatáu myfyrwyr i adael ac i gychwyn ar y prosiect, am ba resymau bynnag, yn ystod y pedair blynedd a dylid ystyried y posibilrwydd o ganiatáu mynediad i'r prosiect gan fyfyrwyr ar ôl 14 oed i wneud iawn am y rhai sy'n gadael.
10. Yr A.A.Ll. fydd i benderfynu a ddylid cynnwys mwy nag un cynllun o fewn prosiect, lleoliad daearyddol y prosiect yn yr A.A.Ll. ac unrhyw addasiadau ar batrwm dyddiol/wythnosol yr ysgolion/Coleg(au) Addysg Bellach. Dylid strwythuro pob cynllun i sicrhau bod nifer arwyddocaol o fyfyrwyr A.D.A.G. ym mhob ysgol/Coleg; bod yr ysgolion sy'n cyfrannu i'r prosiect yn gallu naill ai fel sefydliadau unigol neu trwy drefniadau consortia, ehangu'r cwricwlwm yn sylweddol ac hefyd yr opsiynau technegol a galwedigaethol; a bod darpariaeth ddigonol o adnoddau i'r ysgolion/colegau sy'n rhan o'r prosiect fel

bod offer a chyfleusterau digonol ar gael i weithredu'r
opsiynau cwricwlaidd newydd.

ATODIAD 5Adnoddau

11. Dylai pob prosiect sicrhau adnoddau digonol i weithredu'r cynllun yn effeithiol gan gynnwys yr elfen profiad gwaith, a hynny ar raddfa dderbyniol yn arbennig felly:

- (1) Athrawon/Cyfarwyddwyr llawn neu ran amser, o ddiwydiant lle bydd hynny'n addas, fel y bo'r angen er mwyn sicrhau bod y rhai sy'n dysgu yn y prosiect â'r cymwysterau hanfodol, arbenigedd pynciol cyfoes, a'r profiad a'r dueddfryd i weithio gyda phobl ifanc 14 -18 oed. Rhaid i'r sefydliadau unigol benderfynu ar yr angen am gymwysterau dysgu ffurfiol ym mhob achos. Bydd y trefniadau hyn yn ddarostyngedig i'r gofynion cyfreithiol ynghylch y cymwysterau angenrheidiol.
- (2) Lle, offer a deunyddiau dysgu fydd yn addas i'r oedran dysgu, ac mor bell â phosibl, yn adlewyrchu'r newidiadau a'r cynnydd technolegol.

ATODIAD 6Trefniadau Lleol Cynorthwyol

12. Heb danseilio'r gofynion cyfreithiol presennol, dylai pob prosiect gael ei lywio a'i gefnogi'n lleol gan strwythur a fyddai'n plethu'r buddiannau hynny sydd â gwir ddiddordeb yn y cynllun yn beirianwaith effeithiol, sef:
- a) Yr Awdurdod Addysg Lleol;
 - b) Diwydiant a masnach lleol;
 - c) Athrawon a darlithwyr;
 - ch) Rhieni a Chyrff Gwirfoddol (pan fydd hynny'n bosibl).

ATODIAD 7Cynnwys y Cynigion Ffurfiol gan yr A.A.Ll.

13. Dylai'r cynigion ffurfiol oddi wrth yr A.A.Ll. ar gyfer bod yn un o brosiectau A.D.A.G.:
- a) Gael ei seilio ar y meini prawf uchod;
 - b) Gynnwys yn Atodiadau C, D, E ac F amlinelliad o'r nifer o fyfyrwyr y disgwylir eu gweld yn rhan o'r cynllun, yr anghenion staffio ac amcangyfrif o gost y cynllun. Dylid defnyddio prisiau "cash outturn" yn yr amcangyfrif, gan ragdybio newidiadau mewn cyflogau a chostau eraill.
 - c) Dangos sut yr effeithid ar y cydweithrediad gyda diwydiant, masnach a gwasanaethau cyhoeddus lleol, yn arbennig wrth ymwneud â darparu, rheoli ac asesu profiad gwaith.
 - ch) Dangos pa addysg alwedigaethol ychwanegol y gall y cynllun gynnig y tu hwnt i'r hyn a gynnigir gan yr A.A.Ll. yn 1983/4.
 - d) Dangos pa drefniadau a wneir ar gyfer Hyfforddiant-Mewn-Swydd i'r rhai fydd yn dysgu ar y cynllun, cyn ac ar ôl ei lansio.
 - dd) Dangos ym mha fodd y bwriadau'r A.A.Ll. fonitro'r cynllun, arfarnu ac addasu yn sgîl y monitro, a'i werthuso at bwrpasau'r A.A.Ll. Bydd Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth eisiau sicrhau rhai elfennau cyffredin yn y trefniadau monitro a bydd yn gwneud

argymhellion, gan ofyn i'r A.A.Ll. gydweithredu, er mwyn arfarnu pob prosiect a'r cynllun yn ei gyfanwaith.

PENNOD TRI

Y PROFIAD GWAITH 1986RHAGARWEINIAD

Mae hon yn elfen orfodol ym mhob cynllun A.D.A.G. Cyfeiriodd yr Awdurdod Addysg Lleol yn fanwl at yr elfen yma yn y Cynllun Gwreiddiol i Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth [Gweler Atodiad wyth]. Yn ystod 1985/6, y ffaith bod disgyblion yn ymwneud â Phrofiad Gwaith a'r Profiad Preswyl oedd yn eu diffinio fel disgyblion A.D.A.G. 'Roedd nifer o ddisgyblion y bedwaredd flwyddyn yn dilyn cyrsiau A.D.A.G hyd at, neu dros 30% o'u cwricwlwm; ond os nad oeddynt yn gwneud cyfnod o Brofiad Gwaith a Phreswyl, nid oeddynt yn ddisgyblion A.D.A.G.

Cyn dyfodiad A.D.A.G. 'roedd yr ysgolion eisoes yn darparu cynlluniau Profiad Gwaith i'w disgyblion. Ond ar y cyfan, ar gyfer lleiafrif o ddisgyblion, a'r rheiny, fel arfer yn rhai llai academiaidd, y trefnwyd y Profiad arbennig hwn. Er hynny, 'roedd yr ysgolion wedi magu cysylltiadau defnyddiol yn eu hardaloedd, ac wedi dechrau meithrin systemau o gasglu sylwadau cyflogwyr a disgyblion ynghyd. Felly, 'roedd gan yr ysgolion ychydig brofiad o safbwynt trefnu. Er hyn 'roedd maint, trylwyrdd a chyflymdra cynlluniau A.D.A.G. yn golygu llawer o addasu, a hynny yng nghanol yr helyntion ynglŷn â chyflogau athrawon.

Prif gasgliadau

1. 'Roedd y paratoadau yn drylwyr iawn gyda'r athrawon, rhieni, disgyblion a chyflogwyr yn deall hanfodion y cynllun.
2. Ni chafwyd ffug-gyfweliadau ar gyfer y disgyblion gan gyflogwyr lleol cyn y Profiad Gwaith; a dim ond disgyblion un ysgol gyflwynodd Curriculum Vitae i'r cyflogwyr priodol ar ddiwrnod cyntaf eu Profiad Gwaith.
3. Llwyddwyd i drefnu'r athrawon yn bwrpasol ar gyfer ymweld â'r disgyblion. Sylweddolwyd gan un ysgol bod modd cysylltu'r Profiad Gwaith â phynciau'r athrawon.
4. 'Roedd trefnu'r Profiad Gwaith yn nyddiau olaf Tymor yr Haf yn gwanhau'r broses arfarnu'n sylweddol.
5. Cafwyd holiadur arfarnu ym mhob ysgol, ond gwelwyd un ohonynt yn cynnwys elfennau o hunan asesu a pherthnasu cwricwlwm yr ysgol â Phrofiad Gwaith y disgyblion.
6. Cynigiwyd arweiniad clir i'r athrawon, rhieni a chyflogwyr gan Swyddog Gyrfaedd y cynllun cyn y Profiad Gwaith, ond byddai'r athrawon wedi croesawu mwy o fewnbwn ganddi adeg yr arfarnu.
7. 'Roedd y disgyblion yn gweld lefel o berthnasedd rhwng eu Profiadau Gwaith a chwricwlwm eu hysgolion, ond teimlent mai prin oedd y cyfle gaent i hunan asesu yn yr ysgolion.

Y PARATOADAU(a) Rôl Cyflogwyr

'Roedd pwysigrwydd yr elfen alwedigaethol a chynghori yn amlwg, gan i'r Cynllun apwyntio Swyddog Gyrfau llawn amser, i ymwneud ag elfennau megis y Profiad Gwaith. Y hi oedd yn llywio'r trefniadau gan gysylltu â chyflogwyr ac athrawon. Cyn Nadolig 1985 'roedd llythyr wedi ei ddanfôn i gyflogwyr yr ardal a oedd, ymhlith pethau eraill, yn crybwyll:

1. Manteision cysylltu ysgolion a diwydiant
2. Yn esbonio amcanion cynllun A.D.A.G.
3. Yn gofyn am leodedd i'r disgyblion ar eu Profiad Gwaith.

Yn yr un cyfnod ceisiwyd ffurfio Pwyllgorau Ysgolion-Diwydiant, yn yr ysgolion. Gan fod gweithredu diwydiannol yr athrawon yn ei anterth yr adeg yma, 'roedd yr ymateb yn amrywiol. Sefydlwyd y Pwyllgorau hyn ar seiliau cadarnach yn ysgolion B ac C na'r ddwy ysgol arall. e.e. yn ysgol C 'roedd cysylltiad â Swyddog Undeb Rhanbarthol a Chynrychiolydd o'r Ford Gron yn y cylch.

Erbyn 1986 'roedd blwyddyn Diwydiant wedi gwawrio. Sefydlwyd Pwyllgor De Ceredigion yn sgil hynny. Yno, 'roedd Swyddog Gyrfau y Cynllun yn medru tynnu sylw at anghenion Profiad

Gwaith yr ysgolion. Denwyd rhai cyflogwyr i fod yn aelodau o Baneli Cwricwlwm arbennig, e.e. Twristiaeth Cefn Gwlad a'r Paneli Technoleg. Trwy ymaelodi â'r paneli hyn 'roeddynt yn bwydo'u harbenigrwydd i'r cynlluniau gwaith. Ar yr un pryd, 'roeddynt yn dod i ddeall amcanion cyffredinol y cynllun, a manteision Profiad Gwaith i'r disgyblion.

(b) Rôl yr ysgolion

Gorchwyl arall yn ystod Tymhorau'r Pasg a'r Haf 1986 oedd ychwanegu at y lleoliadau Profiad Gwaith. Aeth Swyddog Gyrfau y Cynllun, athrawon a disgyblion yr ysgolion ati i sicrhau rhagor o leoliadau addas. Yn yr ysgolion, rhaid oedd paratoi disgyblion A.D.A.G. y bedwaredd flwyddyn at eu Profiad Gwaith oedd i ddigwydd ar ddiwedd Tymor yr Haf [e.e. yn ysgol A defnyddiwyd Fideos perthnasol o'r gyfres "Going to Work"]. Cynhaliwyd trafodaethau grŵp yn yr ysgolion i drafod agweddau megis:

1. Pam cael Profiad Gwaith o gwbl?
2. Beth oedd i'w ddisgwyl o'r Profiad Gwaith?
3. Ym mha ffyrdd gallai'r Profiad Gwaith fod o les iddynt?

Yn y sesiynau hyn 'roedd yr atebion i'r cwestiynau yn dod i'r amlwg, megis:

- (A) Disgwyl i'r plant weithio a chydweithio mewn man lle nad oedd pobl ifainc eraill h.y. gweithio gydag oedolion yn unig.
- (B) Pwyslais ar agweddau ymarferol megis prydlondeb, gwisgo'n drwsiadus a rheolau Iechyd a Diogelwch [Cafodd y disgyblion gopi o'r llyfryn "Mind How You Go" sydd yn tanlinellu'r agwedd olaf].
- (c) Defnyddioldeb sgiliau a ddysgwyd yn yr ysgol megis rhifoliaeth, Cyfathrebu a medrusrwydd ar gyfrifiadur, mewn gwaith.

Pwysleisiwyd i'r disgyblion mai meistrolï sgiliau oedd y nod, yn hytrach na'r posibilrwydd o sicrhau swydd at y dyfodol.

Yn ysgolion B ac C cafodd y Swyddog Gyrfaeu gyfle i gynnal cyfweiliadau unigol â'r disgyblion, tra bod athrawon wedi ymgymryd â'r dasg yn ysgolion A ac CH.

Cynhaliwyd y trafodaethau grŵp a'r cyfweiliadau unigol yn ystod y gwersi Gyrfaeu penodol yn ysgolion A, C ac CH. Amser cofrestru a glustnodwyd at y trafodaethau grŵp yn ysgol B. 'Roedd hyn yn golygu ei bod yn anos manylu ar yr holl agweddau priodol yn yr ysgol yma. Tynnwyd plant o'u gwersi ar gyfer y Cynghori unigol yn yr ysgol hon.

Yn dilyn y trafodaethau yma, 'roedd y disgyblion yn nodi'r man

gwaith lle'r hoffent gael y Profiad Gwaith gan nodi'r rhesymau am y dewis. 'Roedd hyn yn cynnig canllawiau defnyddiol i'r athrawon pwrpasol yn yr ysgolion, ac i Swyddog Gyrfau y Cynllun. Ond nid oeddynt yn medru gwarantu i'r disgyblion y caent y Profiad Gwaith yn y lle y dewiswyd ganddynt.

DISGYBLION TWRISTIAETH CEFN GWLAD

Esboniwyd y canllawiau cyffredinol i'r disgyblion oedd yn paratoi i dderbyn eu Profiad Gwaith yn Nhanybwllch ar yr un pryd â'r disgyblion eraill. Ond 'roedd eu profiad gwaith hwy yn fwy penodol, oherwydd ei fod yn ymwneud â rhyw agwedd neu'i gilydd o Dwristiaeth Cefn Gwlad. Daeth darlithydd o Danybwllch i esbonio'r hyn a ddisgwylid gan y disgyblion, e.e. paratoi bwydlenni. Felly, er bod y digyblion oedd ar fin mynd i Danybwllch yn cael y paratoadau cyffredinol pwrpasol; 'roeddynt hefyd yn cael cyfarwyddiadau a oedd yn berthnasol iddynt hwy yn unig.

TABL O'R PARATOADAU YN YR YSGOLION - YN OL "CHECKLIST" CANOLFAN A.D.A.G.

WORK EXPERIENCE CHECKLIST

The following sequence of activities is common for the organisation of a school-based work experience scheme.

Sequence of action	Who done by			
	<u>Ysgol A</u>	<u>Ysgol B</u>	<u>Ysgol C</u>	<u>Ysgol CH</u>
1. Discuss work experience plan with colleagues	Athro Gyrfa Trafod â Staff A.D.A.G. fwyaf	Cysylltwr Ysgol - A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G. Cysylltwr Ysgol
2. Seek the approval of the headteacher	Athro Gyrfa	Cysylltwr Ysgol	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Cysylltwr Ysgol
3. Consult the local authority work experience organiser/schools industry liaison officer/ careers service	Athro Gyrfa	Cysylltwr Ysgol. Athro Gyrfa. Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.
4. Familiarise yourself with the following documents: Education (Work Experience) Act, 1973; DES Circular 7/74; LEA guidelines (if any), TUC	Heb weld rhain. Cyhoedd- iadau eraill wedi eu	Cysylltwr Ysgol	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G. a Chysylltwr Ysgol

Guidelines on Work Experience for School Pupils	darllen			
5. Devise a strategy for recruiting employers into the scheme. Draw up a letter explaining the scheme to employers	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Cyflogwyr yn helpu ers amser Enwau o'r ysgol i'r Swyddog Gyrfa- hi'n cysylltu	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.
6. Draft a letter to parents to explain the purpose of work experience. Subsequently draw up an information sheet for parents giving details of the operation of the scheme. Draw up a parental consent form	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.
7. Following teacher visits to employers to negotiate placements, draw up a list of the placements	Cysylltwr Ysgol. Athro Gyrfa,	Cysylltwr Ysgol a Swyddog	Cysylltwr Ysgol	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.

available in as much detail as possible	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Gyrfa A.D.A.G.		
8. Allocate individual teachers to oversee work placements	Athro Gyrfa	Cysylltwr Ysgol ac Athro Mathema- teg	Is- Gysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol
9. Devise a system for allocating students to work placements	Athro Gyrfa	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol
10. Send a letter to parents confirming the work placement for each student.	Swyddog Gyrfa A.D.A.G.	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol
Ideally hold a parents' meeting at school to explain the rationale and details of the scheme	Amhosibl o achos y Gweith- redu diwyd- iannol	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol
11. Send a letter to employers asking for	Swyddog Gyrfa	Swyddog Gyrfa	Swyddog Gyrfa	Swyddog Gyrfa

written confirmation of insurance cover	A.D.A.G.	A.D.A.G.	A.D.A.G.	A.D.A.G.
12. Send a placements letter to employers giving names of pupils attending, date of attendance and the name and telephone number of the teacher in charge of that placement. This letter might also include any pro-forma profile/assessment that the employer has agreed to help with	Swyddog Gyrfa A.D.A.G. ond danfonwyd o'r ysgol	Swyddog Gyrfa A.D.A.G. ond danfonwyd o'r ysgol	Cysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol
13. Preliminary visit by student to the workplace	Anogaeth i wneud hynny	Na	Na	Ychydig aeth
14. Final briefing of the pupils to check that they are familiar with all the administrative details of their own placement and clear about the educational tasks that they might be asked to accomplish	Athro Gyrfa ac athrawon eraill	Cysylltwr Ysgol	Is Gysylltwr Ysgol	Cysylltwr Ysgol

Ar y ffurflen rhoddwyd cyfle i'r athrawon nodi unrhyw broblemau a gododd. Ni nodwyd unrhyw broblem arbennig yn y golofn honno.

Wrth i ddiwedd Tymor yr Haf agosau 'roedd gwybodaeth yn cael ei fwydo i'r disgyblion, yr athrawon a'r cyflogwyr gan y Ganolfan.

Y DISGYBLION

Heblaw am y Llyfryn Iechyd a Diogelwch, "Mind How You Go", cawsant daflen Wybodaeth [Atodiad naw] a'r Dyddiadur Profiad Gwaith, gyda chyfarwyddyd ar sut i lenwi'r Dyddiadur.

YR ATHRAWON

Cawsant lythyr safonol y Consortium i Gyflogwyr a ffurflenni priodol i'r rhieni a'r disgyblion. Yn eu cyfarfodydd 'roedd Cysylltwyr yr ysgolion yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am y lleoliadau oedd ar gael. 'Roeddynt hefyd yn derbyn rhestri o'r llyfrau perthnasol oedd ar gael yn y Ganolfan yn Aberarad yn ymdrin â threfnu Profiad Gwaith.

Y CYFLOGWYR

O ganolfan C.A.D.A.G. cawsant hwy gopi o'r ddogfen "Canllawiau Cyflogwyr i Brofiad Gwaith". 'Roedd y ddogfen hon, fel

llawer, os nad y cyfan o'r wybodaeth am Brofiad Gwaith, yn ddwyieithog. Esboniwyd pwrpas y Profiad Gwaith ymhellach i'r cyflogwyr gan ddogfennau ysgrifenedig o ysgolion B ac CH. Talwyd ymweliad unigol â hwy gan athrawon o ysgol A ac CH.

Ym mis Mehefin 1986, gwahoddwyd rhieni'r disgyblion i gyfarfod yng Nghastell Newydd Emlyn ar "Rôl Diwydiant yn y Gymdeithas". Cafwyd esboniadau ar y datblygiadau diweddaraf ym myd diwydiant gan sawl cyflogwr, e.e. Cynrychiolwyr o "Chunky Knitwear" ac o'r R.A.E. yn Aberporth.

Lleiafrif o'r disgyblion gafodd ffug gyfweiliadau gan eu cyflogwyr cyn cychwyn ar y Profiad Gwaith, neu ar eu diwrnod cyntaf yn y gwaith. Aeth y banciau a rhai cyflogwyr eraill ati i gynnal ffug gyfweiliadau; ond ni chafodd y mwyafrif o'r disgyblion y cyfle i flasgu'r profiad yma. Yn eu cyfarfod ym mis Hydref 1986, gwnaeth yr Athrawon Gyrfau argymhelliad y dylid dileu y dudalen yn y Dyddiadur Profiad Gwaith, sy'n holi hanes y ffug gyfweiliadau. Ond gobaith Swyddog Gyrfau y Cynllun yw y bydd y ffug gyfweiliadau yn parhau.

CRYNHOAD AC AWGRYMIADAU YNGHYLCH Y PARATOADAU

Nid oeddwn i yn rhydd o'm dyletswyddau yn f'ysgol yn ystod y paratoadau, felly sylwadau "o bellter" yw'r rhai sy'n dilyn.

O gofio mai dyma'r tro cyntaf i drefniadau o'u bath gael eu gwneud ar y fath raddfa, yn yr ardal wledig yma; ac o gofio'r

rhwystredigaethau a deimlai'r athrawon, ar y pryd, ynglŷn â chyflwr eu proffesiwn, mae'n ymddangos fod y paratoadau yn rhyfeddol o drylwyr. Dan yr amgylchiadau 'roedd y disgyblion, yr athrawon, y cyflogwyr a'r rhieni yn deall hanfodion y syniad cyn ei weithredu. Dengys y "Checklist" nad yr un swydd oedd gan y bobl a gyflawnai'r un dasg yn y gwahanol ysgolion. Y Cysylltwr Ysgol oedd yn ysgwyddo'r baich mwyaf mewn ambell i ysgol, tra bod yr Athro Gyrfaeu yn gwneud yr un tasgau mewn ysgol arall. Mae rôl Swyddog Gyrfaeu yr Awdurdod hefyd yn amrywio tipyn fesul ysgol h.y. rhan mwy blaenllaw iddi wrth ymwneud â thasgau 1 - 5, yn ysgol C, na'r ysgolion eraill. Ar ôl yr ymdrech gyntaf, mae'r ysgolion a Swyddog Gyrfaeu y Cynllun yn cynnal trafodaethau ynghylch y ffordd orau i hwyluso'r gwaith i'r dyfodol. Wrth imi ymweld â'r ysgolion yn ystod Tymor y Nadolig 1986, 'roedd yr athrawon perthnasol yn gallu rhagweld gwelliannau ar gyfer 1987. 'Roeddynt yn gobeithio gweld llawer mwy o'r disgyblion yn ymweld â'r mannau gwaith cyn cychwyn ar y Profiad Gwaith. Hefyd, dylasai fod cyfle yn y gwersi Gyrfaeu, i edrych ar y Dyddiaduron Profiad Gwaith, ymlaen llaw. Buasai hyn yn paratoi'r disgyblion yn fwy trwyadl ar gyfer y Profiad Gwaith.

'Roedd yr athrawon hefyd yn ymwybodol o berygl gorlwytho'r cyflogwyr â gwaith papur yn y dyfodol, yn enwedig os bydd ehangu ar y niferoedd fydd yn derbyn Profiad Gwaith. Felly, barn yr Athrawon Gyrfaeu oedd mai cysylltiad personol â'r cyflogwyr fyddai orau er mwyn sicrhau lleoliadau addas i'r disgyblion. Yn wir, 'roedd yr athrawon yn credu bod y

disgyblion eu hunain yn gallu sicrhau nifer o fannau priodol i'w Profiad Gwaith. Er mwyn cynorthwyo'r disgyblion i gael lle addas, aeth Swyddog Gyrfa y Cynllun ati i lunio holiadur yn gofyn iddynt nodi pa fath o brofiad gwaith yr hoffent ei gael, manylion iechyd a.y.y.bl [Atodiad deg]. Aeth hon i'r ysgolion ym mis Tachwedd 1986, a'i bwriad oedd cynnig canllawiau pwrpasol ar gyfer Profiad Gwaith 1987.

Ond dylid cofio bod ysgolion eraill yn trefnu cynlluniau o'r fath. Carwn dynnu sylw at rai elfennau yn y paratoi, sydd yn digwydd mewn ysgol arall yn Nyfed:

1. Y disgyblion yn chwilio am swyddi o ddiddordeb - Papurau Lleol a'r Ganolfan Waith Leol.
2. Y disgyblion, ar ôl chwilio, yn llanw ffurflenni cais priodol neu'n danfon llythyr cais yn cynnwys Curriculum Vitae. 'Roedd disgyblion o ysgol B yn trosglwyddo llythyr o gyflwyniad ynghyd â Curriculum Vitae i'r cyflogwyr ar ddiwrnod cyntaf y Profiad Gwaith.
3. Cyflogwyr y cylch [aelodau Rotary yn yr achos hwn] yn trefnu ffug gyfweiliadau i'r disgyblion, yn yr ysgol.
4. Llythyron oddi wrth y cyflogwyr yn esbonio llwyddiant neu fethiant yr ymgeiswyr.

Credaf y gellid, ac y dylid cynnwys yr agweddau hyn yng

nghynllun Profiad Gwaith A.D.A.G. Dyfed.

Y PROFIAD GWAITH

Y Lleoliadau

Gan fod 52 o ddisgyblion yn cyfuno Profiad Gwaith a Phrofiad Preswyl yn Nhanybwlch, 'roedd angen cael lle i 198 o ddisgyblion yn ystod cyfnod y Profiad Gwaith yng Ngorffennaf 1986. O'r 198 dim ond 9 ymgwymerodd â Phrofiad Gwaith Efelychol [Simulated Work Experience]. 'Roedd y gweddill yn cael Profiad Gwaith real, er na chafodd pob disgybl yr union Brofiad Gwaith a ddymunai fwyaf. Cafwyd lleoliadau mewn amryfal feysydd megis Banciau, Swyddfeydd Cynghorau Lleol, Ysbytai, Ffermydd, Ffatri Laeth, yr R.A.E. ac amryfal Fusnesau, Siopau a Chwmnïau bach. 'Roedd yr Athrawon Gyrfau, yn eu cyfarfod ddiwedd mis Hydref, yn canmol y mwyafrif llethol o'r lleoliadau. Credent fod y plant wedi ymateb yn ddilys, dros neu yn erbyn y profiadau a gawsant [Sylwadau pellach ar ymateb y disgyblion nes ymlaen yn y bennod].

Er hynny, 'roedd rhai siomedigaethau. Yng Ngorffennaf 1986, nid oedd yr Awdurdod Heddlu yn barod i gynnig lle i bob disgybl oedd yn dymuno blasu bywyd yr heddlu. Ond erbyn diwedd 1986 'roedd un ferch, o ysgol y tu allan i Gynllun A.D.A.G. Dyfed, wedi cael Profiad Gwaith yn swyddfa'r Heddlu yn Aberystwyth.

Ychydig oedd y lleoliadau a siomodd yr athrawon a'r plant. Nododd un cysylltwr fod prinder lle mewn rhai meysydd penodol sef:

1. Electroneg
2. Dylunio Peirianyddol
3. Graffeg

'Roedd yr un cysylltwr yn poeni am ddiogelwch y disgyblion ar y ffermydd ac o'r farn y buasai Coleg Amaethyddol yn tanlinellu'r peryglon posibl yn well na ffermydd unigol.

Ymweliadau'r Athrawon â'r Mannau Gwaith

Gan mai hwn oedd y tro cyntaf i athrawon orfod ymweld â chynifer o leoliadau, nid yw'n syndod gweld rhywfaint o amrywiaeth yn y patrwm. Dim ond yn Nhanybwllch yr oedd cysondeb, sef athrawesau oedd yn arbenigo mewn Gwyddor Cartref ac Arlwyfaeth yn gofalu am ddisgyblion Twristiaeth Cefn Gwlad.

O ysgol A aeth 5 athro i ymweld â'r disgyblion wrth eu gwaith. Dau ohonynt oedd Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol a'r athro Gyrfau, sydd hefyd yn Diwtor Blwyddyn. Hefyd fe aeth yr athro sydd yn gyfrifol am y cwrs City and Guilds yn yr ysgol, ac athro Adfer sydd hefyd yn ymwneud â'r cwrs hwnnw, allan at y disgyblion. 'Roedd gan y ddau yma brofiad o drefnu Profiad Gwaith fel rhan

o'r cwrs City and Guilds. Pennaeth y cwrs yna oedd yn arolygu'r disgyblion City and Guilds, yn ystod eu Profiad Gwaith. 'Roedd y pumed athro yn athro ar ddosbarth yn y bumed flwyddyn.

Defnyddiwyd athrawon oedd â chyfrifoldeb am y bumed flwyddyn oherwydd bod y disgyblion hynny wedi gorffen eu harholiadau. Felly, 'roedd rhywfaint o amser gan yr athrawon hyn i ymweld â'r disgyblion oedd â Phrofiad Gwaith. 'Roedd amser yn ffactor o bwys gan fod y disgyblion wedi eu gwasgaru dros ardal eang. Oherwydd hyn, clustnodwyd pob athro i gylch arbennig. Yn y modd yma llwyddwyd i gael sgwrs â'r disgyblion, y cyflogwyr a llanw rhan o'r dyddiaduron, yn ystod yr ymweliadau.

Dau athro a gyflawnodd y gwaith o ysgol B, sef y Cysylltwr ysgol a'r Athro Mathemateg.

Fel yn hanes ysgol A, danfonwyd pump athro o ysgol C i ymweld â'r disgyblion. Eto, fel ysgol A, aeth y Cysylltwr ysgol a'r Athro Gyrfau i weld y plant. Yn ogystal â hwy, aeth Athrawes Ddyniaethau, Athrawes Wyddoniaeth - Electroneg ac Athro Adfer i ymweld â'r lleoliadau. Ceisiodd yr athrawes Wyddoniaeth-Electroneg ymweld â chynifer â phosibl o'r disgyblion oedd yn ymwneud ag Electroneg ac yn yr R.A.E. yn Aberporth. Ond oherwydd prinder amser ac ehangder yr ardal, trefnu ymweliadau yn ôl cylch wnaed ar y cyfan.

Pump athro a ddefnyddiwyd gan ysgol CH hefyd ar gyfer yr ymweliadau. Fel yn y dair ysgol arall, 'roedd y Cysylltwr yn un ohonynt. Y lleill oedd yr Athro Cyfrifiaduron, Athro Amaeth, Athro Dylunio Crefft Technoleg a'r Athrawes Gofal Plant. Penderfynodd yr athrawon hyn gysylltu eu pynciau â natur y profiad gwaith. Felly, yr athro Cyfrifiaduron oedd yn ymweld â'r plant yn trin Cyfrifiaduron a'r Athro Amaeth aeth i'r ffermydd i gyd. 'Roedd yr un patrwm yn wir am y tri arall. Golygai hyn lawer o deithio e.e. yr Athro Amaeth yn teithio 70 milltir i ymweld â'r holl ffermydd.

SYLWADAU AR YMWELIADAU ATHRAWON A'R LLEOLIADAU PROFIAD GWAITH
AC AWGRYMIADAU PELLACH

Cyflawnwyd swmp enfawr o waith, mewn byr amser ac mewn maes newydd i'r mwyafrif o athrawon, yng Ngorffennaf 1986. 'Roedd yn golygu llawer o baratoi trwy lythyr ac ar y ffôn. 'Roedd angen cydweithrediad tîm o athrawon, i deithio tipyn o bellter i ymweld â chyflogwyr nad oeddynt, yn aml, yn gyfarwydd â hwy. Yn ystod yr ymweliadau 'roedd yn rhaid sgwrsio â'r disgyblion a'r cyflogwyr, sicrhau bod y dyddiaduron yn cael ei llanw gan y naill a'r llall; a datrys unrhyw broblemau oedd wedi codi.

O gofio bod yr elfen yma eisoes yn cael ei datblygu yn ysgolion eraill y Sir, ac y cryfheir y datblygiad pan ymledir cynllun A.D.A.G., mae rhai pwyntiau yn seilïectig ar brofiadau'r ysgolion yma yng Ngorffennaf 1986, yn haeddu sylw.

1. Rhaid cael tîm o athrawon wrth y gwaith. Nid oedd yn syndod fod Cysylltwr Ysgol B yn nodi bod deng munud o ymweliad yn brin iawn i gyflawni'r holl dasgau angenrheidiol. O gofio mai un cynorthwywr oedd ganddo, maent yn haeddu canmoliaeth uchel am gwblhau'r dasg. Gobeithio bod modd gwireddu ei ddymuniad am gael mwy o athrawon wrth y gwaith yn 1987.

2. Ond ai mater o niferoedd yn unig yw'r ymweliadau? Yn fy marn i, mae ystyriaethau ehangach i'r ymweliadau:

(a) Gall yr athro/athrawes ddysgu o ymweliad â man gwaith arbennig e.e. Offer Electroneg diweddar, dulliau ffermio amrywiol a systemau cynhyrchu.

(b) I'r gwrthwyneb, gall athrawon gynnig syniadau i gyflogwyr, yn enwedig yn y meysydd blaengar yng nghynllun A.D.A.G.

(c) Dylid ceisio cysylltu'r Profiad Gwaith â Chwricwlwm yr ysgol. Yn ôl eu sylwadau, 'roedd y plant yn rhoi tipyn o bwysigrwydd i'r Profiad Gwaith e.e. yn cadarnhau neu negyddu dymuniad gyrfaol. Ond mae perygl i'r Profiad Gwaith ymddangos yn encilfan addysgol os na lwyddir i fwydo rhai elfennau i Gwricwlwm yr ysgol.

Yn 1986, ysgol CH gamodd fwyaf i'r cyfeiriadau yma. 'Roedd Cysylltwr yr ysgol yn gallu gweld manteision cyplysu pwnc yr

athro â natur yr ymweliad. Tynnodd sylw at y ffaith fod 20% o farciau'r arholiad T.G.A.U. yn dibynnu ar asesiad athro. 'Roedd yn gallu rhagweld priosectau perthnasol i ddisgyblion T.G.A.U. yn deillio o'r Profiad Gwaith, e.e.:

- (a) Gwaith ar fferm fodern yn y cylch i'r disgyblion Amaethyddiaeth
- (b) Gwaith Cyfrifianeg a Swyddfa yn y cylch i'r disgyblion yn y meysydd hynny.

'Roedd yn bosibl rhagweld hyn o achos bod yr ysgol wedi cysylltu pwnc yr athrawon â'r ymweliadau yn ystod y Profiad Gwaith.

'Roedd yr un Cysylltwr o'r farn fod y disgyblion wedi gallu cynnig arweiniad ar adegau, e.e. eu bod yn fwy cyfarwydd â Chyfrifiaduron na rhai o'r gweithwyr Swyddfa!

ARFARNU'R PROFIAD GWAITH

'Roedd hyn yn waith hynod o bwysig i'r Cynllun yn gyffredinol, yr athrawon perthnasol a'r disgyblion. Dylai ymateb y disgyblion i'r Profiad Gwaith cyntaf h.y. yn y cyfnod 14 - 16, lywio yr hyn a ddigwydd iddynt yn y Profiad Gwaith rhwng un ar bymtheg a deunaw. Os yw'r Profiad Gwaith cyntaf yn cadarnhau tueddiadau gyrfaol y disgybl, gall obeithio am brofiad tebyg ar ôl 16; ond ar lefel uwch. Ar y llaw arall, gall y Profiad

Gwaith hwn achosi i'r disgybl newid ei syniadau am yrfa. Felly, rhyw fath arall o Brofiad Gwaith fydd angen ei drefnu, ar yr ail gynnig.

Ond heblaw am yr ystyriaeth yma, 'roedd yr athrawon yn awyddus i arfarnu'r Profiad Gwaith ar gyfer addasu'r broses, yn y dyfodol agos. Edrychwn ar rai o'r prif elfennau a ddaeth i'r amlwg.

AMSERIAD YR ARFARNU

Yn naturiol mae amseriad yr arfarnu yn dibynnu ar amseriad y Profiad Gwaith. Yng Ngorffennaf 1986, digwyddodd y Profiad Gwaith, yn ystod diwrnodau olaf Tymor yr Haf. 'Roedd yn anochel fod yr arfarnu yn cael ei ohirio hyd Dymor yr Hydref. Nid syndod felly oedd cael sylwadau fel hyn, o ddwy o'r ysgolion:

"The timing of the experience, in the last week before a long holiday, has made this debriefing and feed back largely meaningless".

Gellir dadlau bod gorddweud yn yr ymateb yma, ond ategwyd ysbryd y sylwadau, gan ysgol arall:

"The six week summer break, becoming nine to ten weeks before debriefing, reduced the impact of the experience and thus its impact on the curriculum".

'Roedd yn dilyn yn naturiol, i'r Athrawon Gyrfaeu yn eu cyfarfod ddiwedd Hydref 1986 argymhell y dylid symud dechrau'r Profiad Gwaith yn ôl ryw ddeuddydd. Buasai hyn yn caniatáu dechrau'r Arfarnu yn nyddiau olaf Tymor yr Haf. Mae'n ymddangos bod yr ysgolion wedi derbyn hyn, ac mai o'r dydd Mercher olaf ond un hyd y dydd Mawrth olaf, yn Nhymor yr Haf 1987, y bydd y Profiad Gwaith. O ran y Profiad Gwaith a'r Arfarnu, mae hwn yn gam i'w groesawu. Pryd bynnag y'i trefnir yn ystod y flwyddyn mae'n sicr o wrthdaro â gweithgareddau eraill yn yr ysgol. Mae diwedd Tymor yr Haf yn amser prysur iawn; casglu llyfrau, marcio a dadansoddi arholiadau, gwneud adroddiadau a threfnu at y Medi canlynol, a sawl peth arall o bwys. Ond o ystyried ymateb y plant, mae'n ymddangos bod y Profiad Gwaith yn un a ystyrir yn bwysig iawn. Felly, rhaid cael amser digonol i'w gwblhau yn effeithiol; ac mae hynny'n cynnwys yr Arfarnu. Yr unig bosibilrwydd arall yw rhannu'r disgyblion a'u danfon allan ar wahanol adegau o'r flwyddyn. Dyma oedd y drefn a fabwysiadwyd yn yr ysgol y soniwyd amdani yn flaenorol:

Traean (33%) o'r disgyblion allan ddiwedd Gorffennaf yn Nosbarth 4.

Traean arall allan yn union cyn hanner tymor, Tymor yr Hydref, yn Nosbarth 5.

Y traean olaf allan yn union cyn hanner tymor, yn ystod Tymor

Gwanwyn, yn Nosbarth 5.

Y STRWYTHUR ARFARNU YN YR YSGOLION

Gan mai dyma'r tro cyntaf i'r broses hir yma ddigwydd yn yr ysgolion, nid oedd yn syndod canfod amrywiaethau yn y dulliau a fabwysiadwyd. Mae'r tabl isod yn crynhoi'r gwahanol strwythurau:

<u>Ysgol A</u>	<u>Ysgol B</u>	<u>Ysgol C</u>	<u>Ysgol CH</u>
Arolygwyr - Athrawon aeth i ymweld â'r plant adeg y Profiad Gwaith	Yr Athrawon Dosbarth yn nodi amseriad y cyfweiliadau i'r disgyblion	Daeth y disgyblion i gyd i'r Neuadd i gyfarfod â'u harolygwyr, a thrafod cwestiynau a baratowyd ymlaen llaw gan yr Athro Gyrfau	Y Cysylltwr Ysgol oedd yn gyfrifol am y rhan addeg y helaethaf o'r Broses, er bod cysylltiad â'r Athrawon Dosbarth
Yr Arolygwyr oedd yn casglu a dadansoddi Dyddiaduron y disgyblion	Rhoddwyd y cyfweiliadau unigol gan ddau athro: (a) Cysylltwr Ysgol (b) Yr Athro Gyrfau	Casglwyd y Dyddiaduron gan y Cysylltwr a'r Athro Gyrfau	Y Cysylltwr fu'n holi bob un o'r disgyblion am eu Profiad Gwaith, naill ai'n unigol neu mewn grwpiau
Yr un Arolygwyr oedd yn holi'r plant yn unigol	Paratowyd cwestiynau ar gyfer y cyf- weiliadau gan y Cysylltwr Ysgol [Atodiad un ar ddeg]	Cafodd y disgyblion gyfweiliadau unigol gan: a) Cysylltwr Ysgol b) Athro Gyrfau, neu c) Athro Dosbarth	'Roedd patrwm o gwestiynau gan y Cysylltwr wrth holi'r disgyblion
Anogwyd y plant i ddanfôn llythyron o ddiolch i'w cyflogwyr			
Dilynwyd y Dyddiadur Profiad Gwaith drwy holi'r plant am eu Profiad Gwaith			

Y cwestiynau a ofynnwyd i'r disgyblion

Dilyn y dyddiadur Profiad Gwaith wnaeth un ysgol wrth arfarnu Profiad Gwaith y disgyblion. 'Roedd ysgol arall yn dibynnu ar y Cysylltwr, ac 'roedd ef y holi'r un cwestiynau i bob disgybl. Yn y ddwy ysgol arall y cafwyd cwestiynau a luniwyd yn yr ysgol, i holi'r plant am eu Profiad Gwaith.

Rhestrwn y rhain i'w hystyried at y dyfodol:

Rhestr 1

1. Did you enjoy the Work Experience?
2. Did you find that you learned from it a) a lot b) a little c) nothing?
3. Were you given enough to do to keep you occupied?
4. If not, could it have been because of your own lack of interest or enthusiasm?
5. Do you think that the place where you were was typical of that line of work?
6. Did your week make you more or less keen to do this type of work later?

of work later?

7. Was there any way in which your treatment could have been improved?
8. Was there any aspect of the work which really surprised you?
9. Was your week not long enough, too long, just right?
10. Have you sent your letter of thanks?

Yn naturiol, mae nifer o gwestiynau yn holi am natur y Profiad Gwaith, ym marn y digybl, sef rhifau 1, 3, 7 a 9. 'Roedd yr atebion yn bwysig i'r ysgol er mwyn trefnu Profiad Gwaith yn yr un lle, yn y dyfodol. O ran cwrteisi, 'roedd rhif 10 yn bwysig.

Cafwyd elfen o asesu yn rhifau 2, 4, 6 ac 8. Gellir dadlau bod rhif 2 yn gyffredinol iawn, a bod angen cwestiynau dilynol ar wahanol agweddau o'r gwaith. Mae rhif 8 yn mesur realiti yn erbyn disgwyliadau ac felly'n cysylltu â rhif 6. Mae'r ateb i rif 6 yn bwysig i Athro Gyrfaau yr ysgol a Swyddog Gyrfaau y Cynllun, ar gyfer Profiad Gwaith yn y dyfodol. 'Roedd rhif 4 hefyd yn mynnu hunan asesiad, sef o frwdfrydedd a dyfal barhad y disgyblion, os oedd prinder gwaith yn ystod yr wythnos.

Cwestiwn anodd i'w ateb oedd rhif 5, gan nad oedd profiadau cyffelyb gan y disgyblion er mwyn cymharu.

Rhestr 2 [Atodiad un ar ddeg]

Mae nifer o elfennau yn gyffredin e.e. Rhif 4 fan hyn ac 1 uchod, 6 yma a 9 uchod, 13 yma a 6 uchod.

Ond mae rhai elfennau ychwanegol sy'n haeddu sylw:

1. Cwestiymau 1 - 3 a oedd yn treiddio i brofiadau y diwrnod cyntaf holl bwysig
2. Cwestiwn 8 sy'n gofyn i'r disgybl asesu ei hunan yn wyneb ei brofiadau yn ystod yr wythnos
3. Cwestiwn 9 sy'n cysylltu profiadau'r ysgol â'r gwaith ymarferol a wnaed h.y. ceisio dangos perthnasedd gwaith yr ysgol
4. Cwestiwn 10 sy'n holi a ddysgasant rywbeth y dylid ei ddysgu yn yr ysgol h.y. cysylltu'r Profiad Gwaith a Chwricwlwm yr ysgol.

Ond mae un cwestiwn pwysig ar goll, sef atgoffa'r disgybl am y llythyr diolch i'r cyflogwr. Dyma un o'r newidiadau y bwriada'r Cysylltwr a luniodd yr holiadur, eu cyflwyno i'r holiadur.

Rôl y Swyddog Gyrfau

Yn ystod Tymor y Nadolig bu Swyddog Gyrfau y cynllun yn trafod hysbysu a helynt y Profiadau Gwaith gyda'r disgyblion. 'Roedd diddordeb arbennig ganddi yn effaith y Profiad Gwaith ar amcanion gyrfaoel y disgyblion. Bu hefyd yn trafod y Profiad Gwaith gydag Athrawon Gyrfau yr ysgolion, yn ogystal â threfnu'r Cyfarfod arbennig iddynt ar y mater dan sylw, ddiwedd mis Hydref. Ond nid aeth y Swyddog Gyrfau i arsylwi y cyfweiliadau Arfarnu Profiad Gwaith yn yr ysgolion. Nid oedd am greu'r argraff ei bod yn asesu neu werthuso y cyfweiliadau hyn.

Awgrymiadau ynghylch yr ArfarnuPwy ddylai Arfarnu?

Bu sawl athro/awes yn ymwneud â'r gwaith yma yn 1986 - Y Cysylltwr Ysgol, Yr Athrawon Gyrfau, Athrawon Dosbarth a'r Athrawon fu'n Arolygu'r Profiad Gwaith. Gyda chynifer o blant i'w cyfweld mae'n ymddangos y dylid cael tîm i gyflawni'r gwaith yn drwyadl, o fewn amser rhesymol. Lle 'roedd y gwaith yn syrthio ar ysgwyddau un neu ddau yn unig, aeth y cyfweiliadau ymlaen hyd at hanner tymor. Go brin fod y disgyblion â chof clir o'r Profiad Gwaith erbyn hynny. Ar yr olwg gyntaf, mae'n ymddangos y dylai'r Cysylltwr, Athro Gyrfau ac Arolygwyr y Profiad Gwaith fynd ati i holi'r plant. Dyma'r

athrawon â'r cysylltiad agosaf â'r Profiad Gwaith.

Ond 'roedd un Cysylltwr yn tynnu sylw at y ffaith fod gan yr Athrawon Dosbarth rôl arbennig ar yr ochr fugeiliol, yn ei ysgol ef. Felly, o gofio bod rhai o'r cwestiynau yn ymwneud â hunan asesu, efallai mai nhw fyddai'r rhai mwyaf addas i'r gwaith.

Pa Gwestiynau i'w gofyn?

Yn ystod Medi a Hydref bûm yn ffodus i wrando ar gyfweiliadau Arfarnu Profiad Gwaith yn ysgolion B, C a CH. Canolbwyntio ar ymateb y plant wneuthum yn ysgolion C a CH; ond fe'm trawyd gan ehangder a hwylustod yr holi, gan yr Athro Gyrfaeu, yn ysgol B. Cyfeiriwyd eisoes at yr holiadur a luniwyd i'r pwrpas, gan Gysylltwr yr ysgol. Carwn awgrymu bod y crynhoad isod yn cynnig canllawiau defnyddiol ar gyfer y cyfweiliadau hyn.

CYFWELIAD ARFARNU PROFIAD GWAITH

C1 Holi gofalus am y trefniadau a wnaed ar eu cyfer, erbyn y diwrnod cyntaf.

C2/3 Holi oedd y disgyblion yn nerfus neu beidio, pa fath o awyrgylch geid yno, a oedd y plant yn credu bod awyrgylch hamddenol a chyfeillgar yn bwysig.

C4/5 A oeddent wedi mwynhau y Profiad Gwaith a'i gael yn ddefnyddiol?

C6 Gofynnwyd i'r disgyblion gymharu eu hofnau a'u gobeithion cyn y Profiad Gwaith, â realiti'r profiad hwnnw.

C7 Ymdrechwyd i gael y disgyblion i gymharu'r Profiad Gwaith â bywyd ysgol e.e. eu perthynas â'r gweithwyr, yr oriau gwaith, mwy neu lai o amrywiaeth?

C8 Hunan Asesiad

Holwyd a oedd rhywun wedi tynnu coes y disgyblion, ac a oeddynt wedi ymateb, ac ym mha fodd.

Holwyd ymhellach a ystyrient eu hunain yn fyr eu tymer ai peidio.

A oedd eu hyder yn y gwaith wedi cynyddu wrth i'r wythnos fynd yn ei blaen?

A oeddynt wedi bod yn brydlon bob amser?

C9 Holwyd yn ofalus, ond yn drylwyr, perthnasedd neu ddefnyddioldeb pynciau'r ysgol gogyfer â'r profiad gwaith

C10 Gofynnwyd i'r disgyblion ddychmygu mai hwy oedd Prifathro'r Ysgol. Pa agweddau o'r Profiad Gwaith hoffent eu gweld yn cael eu cyflwyno i'r ysgol?

C11/12 Gofynnwyd i'r disgyblion nodi uchafbwynt yr wythnos ac

unrhyw "drychineb" a ddigwyddodd.

C14 Yn olaf, gofynnwyd i'r disgyblion nodi pa effaith yr oedd y Profiad Gwaith wedi ei gael, os o gwbl, ar eu dewis o yrfa.

Nodwyd eisoes (pwyntiau 1 - 4 uchod) yr elfennau a dybiaf sy'n haeddu sylw. Mae angen sylw arbennig ar gwestiynau 7 a 10.

Mae hunan asesu yn dasg anodd a chymhleth. Ond ni ellir amau gwerth yr ymarfer. Y nod, wrth gwrs, yw cael y disgyblion i ddeall eu hymateb i sefyllfaoedd arbennig; yna dod i gasgliadau priodol ynglŷn â gyrfa, e.e. yr holi yn Ysgol B am golli tymer os oedd pryfocio neu dynnu coes. Os oedd disgybl wedi ymateb yn fyrbwyll, yna annoeth fyddai iddo ddewis gyrfa lle mae amynedd yn hanfodol, e.e. Ymdrin â'r henoed. O fynd trwy'r broses yn rheolaidd dylai'r disgyblion, o leiaf, allu adnabod swyddi nad ydynt yn addas ar eu cyfer. Byddai hyn yn osgoi oes o ddiflastod mewn gwaith nad oeddynt yn ei hoffi; gyda'r ystyriaeth bellach y byddai'r gwaith o bosib yn dioddef hefyd.

Cadarnhaol hefyd oedd cwestiwn 10 yn cysylltu'r Profiad Gwaith â Chwricwlwm yr ysgol. Fel y soniwyd eisoes, gall yr athrawon arwain yn y maes hwn. Ond mae'n siwr fod rhai syniadau defnyddiol gan y disgyblion y gellid eu bwydo i raglen waith yr ysgol. Hefyd, 'roedd y cwestiwn hwn, a'r un blaenorol, yn cysylltu'r Profiad Gwaith â'r ysgol. Felly gellid osgoi

ystyried y Profiad Gwaith fel digwyddiad 'ar wahân' i brofiadau'r ysgol.

Credaf fod patrwm bras fan hyn y gellid adeiladu arno ar gyfer y Profiad Gwaith yn ysgolion eraill yr Awdurdod.

Rôl y Swyddog Gyrfau

Iachus oedd canfod Swyddog yn perthyn i Gynllun Addysg nad oedd eisiau ymyrryd yn ormodol yng ngweithgareddau ysgolion. 'Roedd sensitifrwydd y Swyddog Gyrfau, adeg yr arfarnu yn ganmoladwy, o leiaf o ran bwriad.

Ond 'roedd yr athrawon a oedd yn gweithredu'r cyfweiliadau yn wynebu problemau arbennig ym Medi '86:

1. Y cyfnod hir rhwng y Profiad Gwaith a'r Arfarnu
2. Bwrlwm arferol dechrau blwyddyn ysgol
3. Dim patrwm o gwestiynau wrth gyfweld y plant, na hyd yn oed awgrymiadau clir o'r hyn oedd ei angen; ar wahan i syniadau yn llyfryn y C.B.A.C. "Guidelines for the Provision of Enterprise, Work and Community Based Experience".

Gan mai dyma'r tro cyntaf i'r arfarnu ddigwydd, efallai y buasai'r athrawon wedi croesawu rywfaint o arweiniad. Dyna'r

argraff a gefais yn rhai o'r ysgolion yn ystod mis Medi. Gwnaed y sylw hwn ddiwedd Medi, gan un o'r athrawon oedd yn ymwneud â'r Arfarnu, mewn ymateb i'm holiadur i, yn yr ysgol.

"There is good cooperation with the Careers Officer but, this term, there has been very little follow up, after the work with the Diary, etc. has been completed".

Gobeithio y bydd modd tynhau'r cysylltiad ar ôl y Profiadau Gwaith nesaf. Yn sicr, er na fedrwn gynnig unrhyw arweiniad i'r athrawon, derbyniais bob cydweithrediad wrth holi'r athrawon a'r plant adeg yr Arfarnu.

Y DYDDIADUR PROFIAD GWAITH

Llyfryn manwl yw hwn yn cwmpasu'r holl elfennau pwysig y paratoi o'r sôn am y dydd cyntaf, i'r llythyr diolch. 'Roedd disgwyl i'r disgyblion lanw'r dyddiadur mor fanwl â phosibl, ac i'r athrawon a'r cyflogwyr ychwanegu sylwadau priodol. Defnyddiwyd y dyddiaduron i baratoi'r plant ar gyfer y Profiad Gwaith ac yn yr Arfarnu ar ôl gorffen â'r Profiad Gwaith.

Gan fod yr Athrawon Gyrfau wedi trafod y Dyddiadur yn eitha manwl ac wedi gwneud awgrymiadau i'r Cysylltwyr a'r Prifathrawon, nid oes angen ymhelaethu ryw lawer ar yr elfen yma. Nodaf rai o'r prif bwyntiau a wnaed yn yr ysgolion cyn cynnig ychydig awgrymiadau o ddulliau ardaloedd eraill.

Sylwadau o'r ysgolion

1. Yn ysgolion A ac C mynegwyd y teimlad bod y Dyddiadur yn or-fanwl, yn enwedig i'r lleiaf academiaidd. Er hynny, 'roedd pob ysgol yn canmol ymdrechion y disgyblion i'w llanw'n fanwl.
2. 'Roedd Cysylltwr ysgol CH yn gweld bod rhannau o'r dyddiadur yn amherthnasol mewn rhai amgylchiadau, e.e. Holli am Ddiogelwch mewn Gwaith Swyddfa. Ofnai pebai disgybl yn methu ateb un cwestiwn, y byddai'n dechrau esgeuluso ateb eraill. Awgrymodd dudalennau rhydd i bob elfen. Felly, e.e. gellid tynnu'r cwestiynau ar Ddiogelwch allan o'r Dyddiadur, i'r rhai oedd yn mynd i Swyddfeydd.
3. 'Roedd Cysylltwr ysgol B yn gweld mantais mewn Dyddiadur i'r Profiad Gwaith a Dyddiadur i'r Arfarnu. Credai y byddai'r Dyddiadur Arfarnu yn tynhau'r cysylltiad rhwng y Profiad Gwaith a'r Cwricwlwm.

Awgrymiadau o Gynlluniau A.D.A.G.

1. Tudalennau o liwiau gwahanol, i wahanol elfennau
2. Canolbwyntio ar un neu ddwy elfen arbennig bod dydd, e.e. Llun - Iechyd a Diogelwch, Mawrth - Cyflogau ac Amodau Gwaith.

3. Dyddiadur manwl, am awr yn ystod yr wythnos
4. Penawdau arbennig - "Sgiliau a Ddysgais", "Tasgau a Hoffais", "Problemau".

Ymateb y Disgyblion i'r Profiad Gwaith

"Mae'r cwsmer bob amser yn iawn" - dyna'r haerriad. 'Roedd yn bwysig felly cael ymateb y disgyblion i'r Profiad Gwaith. Mae pob ysgol, wrth arfarnu, wedi cael adborth/feedback gan y disgyblion. Felly nid oes angen ymhelaethu llawer ar yr elfen hon, yn yr adroddiad yma.

Heb fod yn wyddonol o gwbl yn y dewis, cefais y cyfle i holi rhai o'r plant yn yr ysgolion ynglŷn â'u Profiad Gwaith. Recordiwyd y sgyrsiau ar dâp yn ystod Medi a Hydref 1986. Holwyd 6 merch a 5 bachgen, rhwng y bedair ysgol. 'Roeddwn yn canolbwyntio ar ddwy elfen yn unig, wrth holi'r plant. Yr elfen gyntaf oedd hunan asesu sydd yn codi ei ben yn gyson yn y Dyddiadur - ambell i gwestiwn ar dudalennau 5, 8, 15; a thudalen 19 bron yn gyfangwbl; a'r ail elfen oedd y cyswllt a welai'r disgyblion rhwng y Profiad Gwaith a Chwricwlwm yr ysgol.

Hunan Asesu

Cafwyd llawer llai o drafferth wrth ymateb i'r cwestiynau

priodol ar dudalennau 8 a 15 na thudalennau 5 ac 19. 'Roedd ganddynt syniadau pendant ynghylch gweithio yn annibynnol, mewn criw bach neu fawr, ac ynghylch eu dymuniad am lawer neu ychydig o oruchwyliaeth [Tudalen 8].

Digon pendant hefyd oedd ymateb y rhai a holais ynglŷn ag effaith y Profiad Gwaith ar ddewis gyrfa [Tudalen 15]. Cafwyd disgybl yn ysgol A oedd wedi cael blas ar waith plymiwr. Ar ôl hynny, 'roedd yn fwy sicr byth mai dyma oedd ei ddyfodol. Yn yr un cywair, 'roedd merch yn ysgol CH wedi cael hwyl anghyffredin ar waith Swyddfa, ac wedi cael cynnig gwaith dros yr Haf, mewn swyddfa Arwerthwr Lleol. Ar y llaw arall, 'roedd merch o'r un ysgol bellach yn bendant yn erbyn gweithio gyda deintydd, ar ôl ei Phrofiad Gwaith.

Ond er bod Hunan Asesu yn digwydd yn y Craidd a'r Opsiynau, a bod dwy ysgol o leiaf wedi cyffwrdd â'r elfen yma, cyn y Profiad Gwaith; nid oedd atebion y plant yn agos mor hyderus wrth ddelio â'r cwestiwn ar dudalen 5. Holi wnai'r cwestiwn a oeddynt wedi gwneud yn dda, lled dda neu'n wael. Cwestiwn lletchwith, ac mae'n siwr nad oedd y plant eisiau ymffrostio. Ar y llaw arall, 'roeddynt wedi dewis Profiad Gwaith oedd o ddiddordeb iddynt; ac erbyn diwedd yr wythnos, gellid disgwyl bod syniad ganddynt am eu medrusrwydd yn y gwaith.

Ond y dudalen a achosai fwyaf o broblemau oedd Tudalen 19, gyda chwestiynau megis - pa fath o berson ydw i? Beth sydd yn bwysig imi? Ac am beth ydw i'n chwilio yn fy mywyd gwaith fel

oedolyn? Nid oeddynt yn teimlo eu bod wedi cael llawer o arweiniad i'r cyfeiriad yma yn yr ysgol. Yn wir, 'roedd rhai ohonynt yn dweud yn glir mai mewn gweithgareddau y tu allan i'r ysgol yr oeddent wedi dechrau eu asesu eu hunain.

Dylem dderbyn, wrth gwrs, fod y teulu, ffrindiau a chymdeithasau heblaw'r ysgol yn dylanwadu'n drwm ar y plant wrth iddynt aeddfedu. Mae hyn yn naturiol wrth i bersonoliaeth y bobl ifainc ddatblygu. Ar y llaw arall, mae'n siwr fod lle i'r ysgolion ategu yr hyn y mae'r grwpiau eraill yn ei wneud. Yn wir, 'roedd hyn yn digwydd yng Nghyfweliad Arfarnu Ysgol B, i ryw raddau o leiaf. Wrth holi a oeddynt yn ymfflamychu wrth gael eu pryfocio, a oeddynt yn brydlon ac yn y blaen, 'roedd y disgyblion yn dechrau ar y broses o ddadansoddi eu hunain. Gyda mwy o amser paratoi eleni, y gobaith yw y bydd dechrau ar y gwaith hwn cyn i'r disgyblion ddewis pa Brofiad Gwaith y dymunant ymgymryd ag ef.

Cyswllt rhwng y Profiad Gwaith a Chwricwlwm yr Ysgol

Amrywiol oedd yr ymateb i'r cwestiynau yn ymwneud â hyn. Ychydig iawn o gyswllt oedd barn 5 ohonynt. 'Roedd y lleill yn anghytuno i wahanol raddau. Gwelai rhai gyswllt penodol rhwng y Profiad Gwaith a rhai meysydd o'r Cwricwlwm, e.e. Sgiliau Swyddfa. 'Roedd un neu ddau yn gweld llawer o brofiadau'r ysgol yn fwy perthnasol ar ôl y Profiad Gwaith. Fel gyda'r Hunan Asesu, 'roedd ymateb disgyblion ysgol B yn gliriach am fod y cyfweliad Arfarnu wedi cynnig enghreifftiau

penodol o gyswllt i'r disgyblion [Gweler Atodiad un ar ddeg].

Y Dyfodol

Yn wahanol i rai agweddau o'r byd addysg a fu gennym am gyfnodau hir, ond sydd wedi, neu sydd ar fin diflannu, dyma elfen sydd â dyfodol eithaf sicr iddi. Ar ôl blwyddyn yn unig, mae mwy o ddyfodol nag o orffennol, i'r syniad o Brofiad Gwaith ar gyfer disgybion A.D.A.G. Oherwydd mai unwaith y digwyddodd hyd yma, yn hytrach na beiriadaeth, rhaid cynnig awgrymiadau buddiol er mwyn adeiladu ar y sylfeini a osodwyd.

Cyn mentro cynnig ambell i syniad fy hun, hoffwn nodi prif obeithion Swyddog Gyrfau y Cynllun:

1. Mae'n croesawu bwriad yr ysgolion i gynnig Profiad Gwaith i BOB DISGYBL yn y flwyddyn, o hyn allan. Dylai hyn hwyluso'r gwaith paratoi ac arfarnu i'r athrawon Gyrfau a Bugeiliol. Gwnaed y sylw imi ei bod yn anodd i'r athrawon drafod y Profiad Gwaith, o achos ei fod yn berthnasol i ddisgyblion A.D.A.G. yn unig. Bydd y sefyllfa newydd yn symud y rhwystr yma.
2. Oherwydd yr ehangu ar y niferoedd yn y cynllun, ac oherwydd bod cystadleuaeth rhwng yr ysgolion am nifer cyfyngedig o leoliadau, gobaith y Swyddog Gyrfau yw gweld yr ysgolion yn amrywio amseriad y Profiad Gwaith. Pe bai ysgolion cyfagos yn medru cytuno ar wahanol adegau o'r

flwyddyn, buasai mwy o ddewis o leoliadau derbyniol i'r disgyblion.

3. Ennyn mwy o ddiddordeb y rhieni yn y cynllun a sicrhau eu cefnogaeth. Ei gobaith yw y bydd mwy a mwy o rieni yn gwerthfawrogi rhinwedd addysgol y Profiad Gwaith, wrth iddo ddatblygu. Buasai'n hoffi gweld Noson Rieni, ym mhob ysgol, cyn y Profiad Gwaith, i esbonio'r cynllun i'r rhieni.
4. Yn ddelfrydol hoffai weld tîm o athrawon yn goruchwyllo'r Profiad Gwaith; a'r rhain yn cael cyfle i ymweld â'r lleoliadau priodol cyn y Profiad Gwaith. Yn olaf, mae'n gobeithio gweld y paratoi a'r arfarnu yn dod yn rhan annatod o raglen waith yr Athrawon Gyrfa, yn y bedwaredd a'r bumed blwyddyn.

Hoffwn ategu'r syniadau uchod. Cynigiwyd patrwm ysgol arall yn Nyfed yng nghyd-destun Pwynt 2. Gall y rhieni fod yn ffynhonnell lleoliadau addas, heblaw am y diddordeb naturiol sydd ganddynt ym mhrofiadau addysgol eu plant. Cyfeiriwyd eisoes at bwysigrwydd cael tîm addas i oruchwyllo'r Profiad Gwaith ac mae'r paratoi a'r arfarnu yn sicr o ddatblygu'n rhan o waith Gyrfa y disgyblion. Os oes angen patrwm ar y gwaith yma, yna mae'n siwr y gellir trefnu cyfarfodydd rhwng yr athrawon priodol a'r Swyddog Gyrfa.

Awgrymiadau Ychwanegol

Nid oes unrhywbeth gwreiddiol gennyf i'w gynnig. Wrth ddarllen am y cynlluniau Profiad Gwaith mewn ardaloedd eraill, deuthum ar draws y syniadau hyn. Cyfeiriais atynt mewn holiadur a lanwyd yn yr ysgolion ym mis Medi 1986, a holais yr un athrawon yn eu cylch yn hwyrach yn y tymor.

A. Ar ôl y Profiad Gwaith, cyfle i'r disgyblion a/neu'r ysgol ymwneud â:

- (1) Cywaith yn ymwneud â'r Profiad Gwaith
- (2) Arddangosfa yn yr ysgol o ddogfennau, lluniau a deunydd a gasglwyd yn ystod y Profiad Gwaith
- (3) Astudiaeth Sefyllfa/Case Study
- (4) Efelychu Rôl.

Ateb negyddol gafwyd ym mhob holiadur ynglŷn â'r gweithgareddau hyn, yn 1986. Nid yw hyn yn syndod, o gofio mai dyma'r tro cyntaf i'r Profiad Gwaith ddigwydd ar y fath raddfa, a bod chwe wythnos rhwng y Profiad Gwaith a dechrau'r tymor newydd. Ond credaf fod cyfle fan hyn i ennyn diddordeb mwy o athrawon yn y Profiad Gwaith. Gan fod 20% o farciau T.G.A.U. yn ymwneud â phrosiect personol, efallai bod cyfle, e.e. i'r Adran

Ddrama, Gymraeg neu Saesneg ymwneud ag Astudiaeth Sefyllfa neu Efelychu Rôl.

- B. Cysylltu'r Profiad Gwaith â'r Cyflogwyr ac Undebau Llafur. Gan mai un o brif amcanion y Profiad Gwaith yw creu cliriach ymwybyddiaeth o ddiwydiant, mae'n ymddangos i mi y dylai'r disgyblion ddatblygu syniadau cywir am gyflogwyr neu reolwyr, a'r undebau. Yng Ngorllewin Dyfed, nid oes cwmnïau mawr ar gael. Yn wir, busnesau un dyn, neu deulu, yw llawer ohonynt. Dylai'r plant ddeall oblygiadau hyn, e.e. go brin fod Undeb yn bodoli mewn sefyllfa o'r fath. Hefyd, mae gwahanol ddulliau o gadw cyfrifon rhwng cwmni bach ac un canolig ei faint, a gwahanol ddulliau o reoli'r cwmnïau hynny. Credaf y dylai'r disgyblion ddeall yr agweddau hyn a mwy, cyn y Profiad Gwaith. Ond rhaid imi gydnabod mai petrusgar oedd llawer o'r athrawon, er bod un cysylltwr yn gefnogol i'r datblygiadau hyn. Poenai cysylltwr arall y gallasai holi gormod am drefniadaeth cwmnïau ddarnio'r cysylltiad esmwyth rhwng yr ysgol a'r cwmnïau hynny. 'Roedd ef, ac un cysylltwr arall, yn credu mai mewn gwersi Gyrfa neu Fugeiliol oedd sôn am yr undebau. Tra'n derbyn bod angen gofal cyn gwahodd unrhyw un i ysgol, ac ystyried bod eisiau cynrychiolwyr cyfrifol; ni allaf gytuno ag amheunon fy nghyd athrawon. Gallai cynrychiolwyr abl, o'r ddwy ochr, esbonio yn fras, yr hyn sydd yn digwydd yn eu profiadau hwy. Gallent hefyd esbonio bod Gorrlllewin Dyfed yn wahanol i rai ardaloedd eraill, e.e. lle ceir nifer o

gwmniau mawr. Dylem gofio bod llawer o'r disgyblion yn mynd i adael yr ardal i gael gwaith. Yn y cyd destun yma, mae'r ysgol arall yn Nyfed y soniwyd amdani, yn ystyried trefnu canran o'r Profiad Gwaith i'r disgyblion, mewn ardal mwy diwydiannol. Wrth gwrs, gellir ategu hyn mewn gwersi Gyrfaeu neu Fugeiliol. Ond po fwyaf o baratoi a wneir, lleiaf oll yw'r posibilrwydd i'r disgyblion holi cwestiynau allasai greu lletchwithdod. Yn ychwanegol at hyn, rhaid derbyn cynrychiolwyr o fyd diwydiant i'r ysgolion, neu ni fyddant yn medru deall yr hyn sydd yn digwydd yno. Ni allaf weld y disgyblion yn elwa o ddilyn polisi y drws caeëdig

Gobeithio bod yr adroddiad hwn yn cynnig rhai elfennau buddiol ac awgrymiadau defnyddiol gwerth eu hystyried.

ATODIAD WYTH
VOCATIONAL GUIDANCE

WORK EXPERIENCE

A vital part of the Dyfed Technical and Vocational Education Initiative concerns work experience for all participating students of varying ability and aptitude. It is quite clear that in the curriculum of schools and colleges the emphasis is shifting towards the acquisition of skills and insights and the testing of competencies. Hence the need for work tasks in a work environment.

The experience is to be an integral part of the wider T.V.E.I. programme, so that there is relevant preparation and follow-up when the experience is drawn on in subsequent school and college activity. The particular context for work experience will be the vocational areas in which the student will be studying, where the technical skills learnt relevant to a range of vocational activities can be tested and developed. However, it is to be hoped that there will be benefit in many other areas such as subject teaching, social and life skills and learning about the world of work.

The Aims

1. To enable students to witness and experience some of the skills and techniques employed in various work situations.
2. To help students assess their own talents, preferences and skills and to investigate how they can develop their potential.
3. To help students adjust to the changed environment, routine and standards expected at work.
4. To encourage students to become more aware of their responsibilities and duties in an adult world.

The Objectives

1. To help students to learn to assume responsibility.
2. To increase the student's self-confidence in his ability to adapt and cope with new situations and people and so develop personality and poise.
3. To promote attitudes necessary for good working habits.
4. To broaden the student's understanding of the world of work.
5. To develop an understanding and appreciation of the relationship between formal education and vocational success.

Atodiad wyth (ymlaen)

6. To utilise many community resources for educational purposes, thereby making it possible to provide experience that the school programme could not.

The Organisation

The area in question does provide difficulties for the establishment of a comprehensive programme of work experience. Industrial concerns are invariably on a small scale, widely scattered with a high level of unemployment, and so it is essential for the scheme to be tightly organised and involving employers in the planning stage, so that all the available opportunities are used. However it will be preferable in some instances to arrange simulated work experience.

ATODIAD NAWPUPIL INFORMATION SHEET

An employer has agreed to let you undertake a weeks work experience in their company. Remember this has been done voluntarily to help you get an insight into the world of work.

PLEASE

1. Make sure you know how you are going to get to work
2. Try to find out something about the company before you go - see your careers teacher or careers officer.
3. Turn up on time at the right place. Make sure you know how to get there. Even better go and find out where the place is a few days before you start. If you are unavoidably delayed, apologise and explain why.
4. Think carefully about what sort of clothes you are going to wear. If you are in doubt ask your parents or a teacher. Check if you need protective clothing, e.g. wellingtons for the outdoors.
5. Make sure you know the name of the person you are to report to. Check his/her position in the firm.
6. Take your diary along on the first day - you may have a project to complete, please tell your supervisor about this on the first day.
7. Pay close attention to instructions you are given about the job.
8. Remember you are an employee - you must obey company rules like all other members of staff.
9. Take care - not to do anything which may endanger yourself or anyone else. Make sure you have read the booklet 'MIND HOW YOU GO'. If you have an accident please report it to your supervisor immediately.
10. If you are ill and unable to go to work please let your supervisor and your TVEI Co-ordinator know, as early as possible.
11. If you have any problems with your placement - talk to your supervisor, its part of his/her job to help you. If there are difficulties please contact the school or the careers office.
12. Remember to ask questions and be interested in what's going on. The employer is doing this for your benefit. Make the most of it.

ATODIAD DEG

WORK EXPERIENCE

You may have the opportunity to undertake a weeks work experience at the end of the fourth year -to help us find out what type of placement you would like to undertake please complete this form carefully.

NAME FORM.....

ADDRESS

.....

.....TEL NO

Are you a TVEI pupil

What type of placement would you like to undertake (if you have more than one idea please put them down in order of preference)

.....

.....

Why would you like to do this type of work experience

.....

Where could you travel to undertake work experience (remember you will be working normal working hours for that firm)

.....

Do you know anyone who may be able to provide you with this type of work experience placement - you will not be allowed to go home for work experience.....

.....

Would your parents be willing for you to go out on work experience.....

.....

Do you have any health problems - please give details

.....

What options are you doing in addition to Mathematics, English, Welsh and Applied Technology

.....

Do you have a holiday job - please give details

.....

What are you hoping to do on leaving school

.....

ATODIAD UN AR DDEG

WORK EXPERIENCE - DEBRIEFING - QUESTIONNAIRE DATE:

NAME:

FORM:

FIRM:

1. Had any arrangements been made for you by the firm before you arrived? YES/NO
2. Did you have any problems on the first day? YES/NO
3. If YES, what were they? _____

4. Did you enjoy your week? YES/NO
5. Was it useful? YES/NO
6. Did you find the week -easier than you expected ☐
more difficult than you expected ☐
7. In what ways did you find going to work different from going to school? _____

8. What did going to work tell you about yourself?
self confident _____ friendly _____ punctual _____
patient _____ considerate _____ helpful _____
9. What skills and subjects did you make use of?
simple arithmetic _____ reading _____ writing _____
science _____ geography _____ C.D.T. _____
Other _____
10. What skills which are needed at work do you think should be taught at school? _____
11. What was the worst experience of your visit? _____

12. What was the best experience of your visit? _____

13. Would you like to make your career in this kind of work or job? YES/NO

PENNOD PEDWARY PROFIADAU PRESWYL

Cyfeiriwyd at bwysigrwydd Profiadau Preswyl yng nghynlluniau gwreiddiol yr Awdurdod Addysg i Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth (M.S.C.). Hefyd mae gan Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth ganllawiau ar y pwnc. Maent yn rhan hanfodol o gynllun C.A.D.A.G. Dyfed. Ni ellir ystyried disgybl fel rhan o'r cynllun, ar ddechrau Dosbarth 4, os nad yw'n bwriadu mynychu un o'r Profiadau Preswyl a gynigir. Ond 'roedd y trefniant i'r criw cyntaf, sef Dosbarth 4 yr ysgolion yn ystod 1985-6, braidd yn wahanol. Oherwydd rhuthr cyflwyno'r cynllun newydd yma a gweithredu diwydiannol yr athrawon, nid oedd yn bosibl trefnu Profiad Preswyl i bob disgybl C.A.D.A.G. yn y bedwaredd flwyddyn yn ystod 1985-6. Y gobaith yw y bydd nifer o'r rhai a gollodd y cyfle yn ystod eu pedwaredd flwyddyn yn manteisio ar y Profiad Preswyl pan fyddant rhwng 16 ac 18 oed.

Bwriadwyd trefnu Profiad Preswyl ar gyfer rhai disgyblion o'r bedwaredd flwyddyn yng Ngorffennaf 1986. Felly, 'roedd angen tanlinellu amcanion cyffredinol Profiad Preswyl, tra'n nodi rhai priodol i brofiadau preswyl cynllun C.A.D.A.G. Dyfed. Erbyn mis Mai 1986, lluniwyd dogfen bwrpasol i'r ysgolion gan Swyddog Gyrfaol Cynllun C.A.D.A.G. yn Nyfed.

Amlinellwyd y canllawiau cyffredinol sydd yn berthnasol i bob Profiad Preswyl megis:

Bod Profiad o'r math yn cyfoethogi'r berthynas adeiladol rhwng athro a disgybl.

Mae cyfle i'r disgybl weld yr athro fel person mewn amgylchedd anffurfiol, yn ogystal ag fel athro mewn ysgol.

Bod ymdopi â bod i ffwrdd o'r cartref, efallai am y tro cyntaf, yn gam pwysig yn natblygiad aeddfedrwydd i nifer o bobl ifanc.

Bod cydfyw â chyfoedion eraill yn hybu CYDWEITHREDU, Y GALLU I ADDASU a CHYNHOREDD. Mae hefyd yn gyfle iddynt ddatrys problemau heb gymorth oedolion ac efallai i gychwyn ar y broses o hunan asesu.

Aeth y ddogfen ymlaen i gynnig amcanion posibl i Brofiadau Preswyl Cynllun A.D.A.G. Dyfed.

1. Cael y cyfle i archwilio a datblygu thema megis effaith Technoleg mewn gwaith, yn y cartref ac wrth chwarae. Gellid cyrraedd y nod hwn trwy ymweld â gwahanol ddiwydiannau, gwrandio ar siaradwyr, gwneud cyweithiau ac arbrofion datrys problemau.
2. Cynnig cyfle i ddatblygiad personol a chymdeithasol. Gellid sicrhau hyn trwy diwtorials, cyweithiau grŵp, gweithgareddau hamdden a holi siaradwyr gwâdd.

3. Cynnig her a symbyliad i'r disgyblion mewn amgylchedd newydd. Byddai campws Coleg yn amgylchedd galwedigaethol diddorol i'r disgyblion.
4. Cynnig y cyfle i ddatblygu gwell cyfathrebu rhwng yr athrawon a'r disgyblion. 'Roedd yn hanfodol bod yr athrawon yn ymuno yn y gweithgaraddau grŵp, heb fod yn arweinwyr neu reolwyr grŵp bob amser.
5. Cynnig cyfle i weithio fel rhan o dîm neu grŵp. Gellid sicrhau hyn trwy osod disgybl mewn grŵp am yr wythnos gyfan a chaniatau iddo/iddi ddatblygu neu negydu ei gyweithiau, tiwtorials a'r gweithgareddau hamdden.
6. Rhoi'r cyfle i'r disgyblion edrych ar eu datblygiadau gyrfaol a'u gobeithion galwedigaethol. Gellid sicrhau hyn trwy asesu'r wythnos o Brofiad Gwaith a chymharu profiadau. Hefyd gallent ymweld â chwmnïau, e.e. rhai Uwch Dechnoleg, cwmnïau traddodiadol a chael siaradwyr i bwysleisio rolau newydd mewn diwydiant.

Trafodwyd a derbyniwyd y canllawiau hyn mewn cyfarfod o gynrychiolwyr yr ysgolion ym Mehefin 1986. 'Roeddynt yn gosod llinyn mesur i'r athrawon ysgol, athrawon cynorthwyol C.A.D.A.G. a minnau, ar gyfer mesur llwyddiant neu fethiant y Profiad Preswyl.

Yn ystod fy secondiad bŵm yn ymwneud â thri Phrofiad Preswyl.

1. Profiad Preswyl, Tanybwlch
2. Profiad Preswyl, Coleg Llyfrgellwyr Aberystwyth
3. Profiad Preswyl, Coleg y Drindod, Caerfyrddin.

Prif gasgliadau

1. Credai mwyafrif y disgyblion fod y Profiadau Preswyl o fudd iddynt naill ai yn eu hysgolion neu'r tu allan i'r ysgolion.
2. 'Roedd ochr gymdeithasol y Profiadau Preswyl yn llwyddiant ysgubol, gyda'r disgyblion yn gwneud ffrindiau newydd ac yn ymwybodol o'r athrawon yn ymddwyn yn whanol mewn sefyllfaoedd llai ffurfiol na'u hysgolion.
3. Heblaw am Brofiad Preswyl Tanybwlch, lleiafrif oedd o'r farn fod y Profiadau Preswyl o gymorth i'w gyrfaedd.
4. Cymysglyd oedd ymateb y disgyblion i'r darlithoedd a drefnwyd ar eu cyfer.
5. 'Roedd y mwyafrif llethol o'r disgyblion wedi mwynhau y Profiadau Preswyl. Ond dymunent gael mwy o amser rhydd yn ystod y cyfnod Preswyl.

6. Prin iawn oedd y mewnbwn Cymraeg yn y Dyddiaduron a'r papurau a ddaeth i law.
7. Yn achos Profiad Preswyl Caerfyrddin cododd problemau sicrhau athrawon i fynychu'r Profiad Preswyl, ar y funud olaf. Gosododd hynny nifer o bobl mewn sefyllfa anfoddhaol yn ystod y Profiad Preswyl a hynny ar fyr rybudd.
8. Mae problemau cost, a'r dreth ar amser athrawon, yn fygythiad i ddyfodol y Profiadau Preswyl.

PROFIAD PRESWYL TANYBWLCH

Trefnwyd Profiad Preswyl i 52 o ddisgyblion y bedwaredd flwyddyn ym Mhlas Tanybwlch rhwng Gorffennaf 15 a'r 20, 1986. 'Roedd y cwrs i'w gynnig i bob disgybl a oedd yn dilyn y cwrs Twristiaeth Cefn Gwlad yn y dair ysgol a aeth i Danybwlch. Aeth 52 o ddisgyblion i'r cwrs, 30 ohonynt yn ferched a 22 yn fechgyn. O'r cyfanswm yma 'roedd 32 yn ddisgyblion C.A.D.A.G. Gan mai disgyblion y cwrs Twristiaeth Cefn Gwlad oedd y rhain, 'roedd thema'r Profiad Preswyl yn amlwg. Gwelir hyn yn Amserlen yr wythnos [Atodiad deuddeg]. Ond yn ogystal â bod yn Brofiad Preswyl 'roedd yr wythnos hefyd yn un o Brofiad Gwaith i'r disgyblion. Roedd hyn yn golygu llenwi dyddiaduron y Profiad Preswyl a Phrofiad Gwaith yn ystod yr wythnos, ac arolygiaeth o'r ddwy elfen yma gan yr athrawesau.

'Roedd cyfnod y Profiad Preswyl yn cyd-ddigwydd ag wythnos olaf Tymor yr Haf yn ysgolion Dyfed. O'r herwydd nid oeddwn yn gallu mynychu'r Profiad Preswyl yn Nhanybwlch, gan fod llawer o waith i'w gwblhau yn f'ysgol. Felly yn achos Profiad Preswyl Tanybwlch dadansoddwyd ymateb y plant i nifer o gwestiynau yn eu dyddiaduron. Edrychwyd ar ddyddiaduron 36 o'r disgyblion a fu ar y Profiad Preswyl yn Nhanybwlch.

D.S. Yn yr adroddiad, ni nodwyd pob ymateb gan bob disgybl. Canolbwyntiwyd ar yr ymatebion a gafwyd amlaf gan y disgyblion e.e. y niferoedd/canrannau uchaf a oedd yn hoffi elfennau arbennig o'r Profiadau Preswyl fwyaf neu leiaf. Felly, nid yw cyfanswm y canrannau yn cyrraedd 100% bob amser.

1. Y cwestiwn cyntaf oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI HOFFI FWYAF?

Gwaith yn y gegin	36%
-------------------	-----

Addurno'r Tŷ/Interior decorating	22%
----------------------------------	-----

2. Yr ail gwestiwn oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI HOFFI LEIAF?

Gwasanaeth Llety/Accommodation service	25%
--	-----

Addurno'r Tŷ/Interior decorating	11%
----------------------------------	-----

Mae "mwyaf" a "lleiaf" yn dermau cymharol. Gellir dioddef sawl profiad annymunol, ond o orfod dewis, nodi un a hoffwyd yn fwy na'r lleill. Ar y llaw arall, gellir mwynhau pob profiad, ond o orfod, dewis un a hoffwyd yn llai na'r gweddill.

3. 'Roedd y trydydd cwestiwn yn holi A OEDD Y PROFIAD PRESWYL, YM MARN Y DISGYBLION, O FUDD IDDYNT YN YR YSGOL NEU Y TU ALLAN I'R YSGOL?

Gellir dweud bod 22 neu 60% o'r disgyblion yn credu bod y Profiad Preswyl o fudd iddynt. Ond cyffredinol oedd llawer o'r sylwadau, heb fod yn nodi ai yn yr ysgol neu y tu allan yr oeddynt yn disgwyl elwa o'r Profiad Preswyl. Efallai y byddai rhannu'r cwestiwn yn ddwy ran, (a) ysgol, (b) y tu allan i'r ysgol, yn ennyn atebion mwy penodol. Byddai hyn o fudd i'r athrawon pwnc yn ogystal â'r athrawon Gyrfa.

4. Yn y pedwerydd cwestiwn holwyd am YMATEB Y DISGYBLION I'R TIWROTIALS A'R DARLITHOEDD

Yn anhapus â'r darlithoedd	45%
Hoffi'r darlithoedd	22%

Yn fwy cefnogol na gwrthwynebus	22%
Yn fwy gwrthwynebus na chefnogol	5.5%

Dyma'r unig ateb negyddol a gafwyd yn yr holiadur.

5 a 6. 'Roedd yr ymholiadau hyn yn YMWNEUD AG OCHR
GYMDEITHASOL Y PROFIAD PRESWYL

Wedi gwneud ffrindiau newydd	100%
Y disgyblion yn ffafrio cymysgu o ran ysgolion	91.5%
Eisiau cadw disgyblion yr ysgolion ar wahân	8.5%

Mae'n amlwg yn ôl y ffigurau uchod fod y Profiad
Preswyl yn llwyddiant ysgubol ar yr ochr gymdeithasol.

7 a 8. Ategir y llwyddiant hwn wrth ystyried cyfraniad
yr athrawesau oedd yno. Gofynnwyd i'r disgyblion, yn
gyntaf, A OEDDYNT YN CREDU BOD YR ATHRAWESAU YN
WAHANOL YN NHANYBWLCH I'R HYN OEDDYNT YN YR YSGOL.

'Roedd 22 neu 60% yn credu bod yr athrawesau yn
wahanol, tra bod 12 neu 33% yn credu nad oedd

gwahaniaeth yn ffordd yr athrawesau o weithredu.

Dewisodd 2 beidio ateb y cwestiwn hwn.

Mewn ateb i'r ail gwestiwn 'roedd 34 neu 94% o'r disgyblion a fu yn Nhanybwlch yn credu bod yr athrawesau wedi ymuno yn y gweithgareddau. Dim ond 2 neu 6% oedd yn credu yn wahanol.

9. Cwestiwn oedd hwn yn ymwneud AG YMATEB CYFFREDINOL Y
DISGYBLION I'R PROFIAD PRESWYL YN NHANYBWLCH

Wedi mwynhau	66%
Wedi mwynhau yn fawr iawn	25%
Heb fwynhau'r Profiad Preswyl	6%
Heb ateb	3%

10. Holai'r cwestiwn hwn am DDYLANWAD Y PROFIAD PRESWYL
AR DDEWIS GYRFA'R DISGYBLION OEDD YNO

Y cwrs o gymorth wrth feddwl am yrfa	72%
Nid oedd y cwrs o gymorth wrth feddwl am yrfa	25%
Heb ateb	3%

'Roedd yn ddiddorol bod y canran cadarnhaol i'r cwestiwn hwn yn sylweddol uwch nag yn y Profiad Preswyl a gynhaliwyd yn Aberystwyth ym mis Medi 1986.

Mae sawl esboniad posibl am hyn megis bod llawer mwy o ddisgyblion yn Aberystwyth, nad disgyblion un pwnc yn unig a ddewiswyd i'r cwrs yn Aberystwyth, neu efallai oherwydd bod y disgyblion yn Nhanybwlch ar ddiwedd eu pedwaredd flwyddyn tra bod y garfan a aeth i Aberystwyth ar ddechrau'r bedwaredd flwyddyn. Rhaid cofio hefyd fod y Profiad Preswyl hwn yn cyfuno Profiad Gwaith, ac efallai bod yr elfen yrfaol yn gryfach yn sgîl hyn, yn Nhanybwlch nag yn Aberystwyth. Ni charwn ddyfalu pa un o'r ffactorau hyn sydd bwysicaf; ac efallai bod esboniad dilys arall. Efallai gellir sylwi'n fanylach ar yr ymateb, yn y dyfodol.

Ond efallai bod angen gair o rybudd ynghylch profiad gwaith efelychol/simulated Work Experience. Mae Mr. Mike Morgan, Swyddog Gyrfau presennol Cynllun A.D.A.G. yn awgrymu bod rhai diffygion ynddo. Ei ofn yw fod y plant yn cael profiad afreal, yn y cyswllt hwn, o fyd arlwyath. Ofna nad oedd disgyblion Tanybwlch yn blasu'r oriau hir iawn a'r amodau gwaith a geir mewn cegin gwesty neu cafe. Ei bryder yw bod y disgyblion wedi cael darlun ffals o arlwyath yn Nhanybwlch.

11. Nid cwestiwn a gafwyd fan hyn, ond cyfle i'r disgyblion GYNNIG AWGRYMIADAU YNGHYLCH SUT I WELLA'R CWRS

Yn hollol	Eisiau newid dim	25%
fodlon	Yn cynnig talu er mwyn cael mynd	8%
<hr/>		
	Eisiau mwy o amser rhydd	22%
	Eisiau dileu'r darlithoedd	11%
	Eisiau mwy o amrywiaeth yn y profiadau	6%

CYFARFOD ATHRAWESAU Y DAIR YSGOL A FU AR GWRS
PRESWYL/PROFIAD GWAITH TANYBWLCH YN ABERARAD 28.10.'86

Ar ddiwedd mis Hydref cefais y cyfle i gyflwyno'r ffeithiau a nodwyd uchod i'r athrawesau a drefnodd y cwrs. Er gwaethaf llwyddiant digamsyniol y cwrs cyntaf, 'roeddynt hwy a Mrs Margaret Jones, sydd yn gyfrifol am gyrsiau yn Nhanybwlch, eisiau addasu ychydig ar y trefniadau.

Efallai bydd newid eto cyn gwneir y trefniadau terfynol ar gyfer Tanybwlch 1987, felly dim ond rhai o'r

newidiadau a ddymunai'r athrawesau eu gweld a restraf yma:

- A. Bore o ymchwil i bawb yn Aberystwyth a Phont ar Fynach. Y bwriad yw holi rhesymau ymwelwyr dros ymweld â'r ddau le yma. Enghraifft yw hwn o Ymchwil i'r Farchnad Dwristiaeth yn lleol.
- B. Eisoes, mae Ymchwil wedi dangos bod ymwelwyr yn dymuno cael mwy o Fyrbrydau, tebyg i'r hyn a ddarperir mewn tafarnau heddiw. Felly, bydd gofyn i'r plant baratoi pryd o'r math yma yn ogystal â phryd traddodiadol. Dau bryd traddodiadol a baratowyd yn Nhanybwllch yn '86. Bydd y byrbryd hefyd yn fwy addas wrth adlewyrchu arferion bwyta'r plant.
- C. Mae'n fwriad darparu amrywiaeth o brofiadau i'r disgyblion gyda'r nos, e.e. Cymorth Cyntaf, Treialon Cwn Defaid a Barbeciw. Ond 'roedd yr athrawesau yn gobeithio cael cymorth wrth arolygu'r plant, ar un noson, ac ar y prynhawn Gwener olaf. Trwy wneud hyn, byddai amser ganddynt i fwrw golwg dros y trefniadau ac i asesu dyddiaduron y plant. Yn ddiamau mae angen cael amser ar gyfer y gorchwylion hyn, a'r unig adeg briodol i wneud asesiad cytbwys o Brofiad Preswyl a

Phrofiad Gwaith yn un, yw ar ôl i'r plant ddychwelyd i'w hysgolion, sef prynhawn olaf y tymor.

Mae'r Profiad Preswyl yma yn boblogaidd iawn gyda'r plant. Yn ddelfrydol, byddai hwn yn batrwm i Brofiadau Preswyl ar gyfer ysgolion eraill Dyfed, yn enwedig yn y maes hwn. Yr unig rwystr yw'r ffaith fod y Profiad hwn wedi costio tua £8,000 i'w gynnal. Bydd yn rhaid torri'r got yn ôl y brethyn, ond mae'r seiliau wedi eu gosod gan y Profiad Preswyl yn Nhanybwllch yng Ngorffennaf 1986.

PROFIAD PRESWYL ABERYSTWYTH

Erbyn mis Mehefin 'roedd yn amlwg mai disgyblion o Ysgolion y Preseli, Ysgol Gyfun Dyffryn Teifi ac Ysgol Gyfun yr Emlyn oedd i fynychu'r Profiad Preswyl hwn. Penderfynwyd mai ar Gampws Coleg Llyfrgellwyr Cymru yn Aberystwyth y dylid cynnal y cyfarfod hwn. 'Roedd mwy nag un fantais i gynnal y cwrs ar y campws arbennig hwn.

'Roedd modd cael cymorth gan Fwrdd Datblygu'r Canolbarth. 'Roeddynt hwy eisoes wedi trefnu Cwrs Preswyl i fyfyrwyr Chweched Dosbarth o sawl rhan o'r byd. Hefyd, 'roedd adnoddau'r Coleg ar gael i'r disgyblion megis y Neuaddau Chwaraeon at yr hwyr, ac ar gyfer dydd Sadwrn olaf y Profiad Preswyl. 'Roedd Prosesyddion Geiriau ac offer

dyblygu yno hefyd, ar gyfer cynhyrchu papurau Newyddion yn ymwneud â'r Profiad Preswyl.

Cytunwyd ar y trefniadau terfynol mewn Cyfarfodydd o Brifathrawon yr Ysgolion a Chysylltwyr yr ysgolion, ar ddiwedd Tymor yr Haf 1986 ac yn gynnar ym mis Medi 1986.

PRIF THEMAU'R PROFiad PRESWYL

(A) Ynni

Ymweliadau â Gorsaf Bŵer Niwclear Trawsfynydd a Chanolfan y Dechnoleg Arall ger Machynlleth.

(b) Amaethyddiaeth

Ymweliadau â Gorsaf Planhigion Cymru, Fferm Organig a Fferm Fynydd.

(c) Cynhyrchu

Ymweliadau â Chanolbarth Cymru i weld cwmnïau megis Laura Ashley, Price and Orphin a Floform.

'Roedd yn ofynnol i'r plant ystyried effaith technoleg ddiweddar yn y meysydd yma. Cawsant ddarlithoedd ar y byd amaethyddol yng Ngorllewin Cymru ac ar

ddatblygiad yr economi yng Nghanolbarth Cymru. Ar eu noson gyntaf yn Aberystwyth bu dadl ar briodoldeb ynni niwclear.

(ch) Papurau Newyddion

Rhannwyd y disgyblion yn dri grŵp, ac 'roedd cyfrifoldeb ar bob grŵp i gynhyrchu papur newyddion yn sôn am eu profiadau.

(d) Hamdden

'Roedd cyfleusterau'r Coleg ar gael i'r disgyblion gyda'r nos, e.e. nofio a chwarae pêl droed dan do. Ar y Sadwrn olaf, yn ogystal â'r cyfleusterau hyn, 'roedd cyfle i'r plant ganolbwyntio ar weithgareddau awyr agored, e.e. cerdded y mynyddoedd.

Rhaglen y gweithgareddau [Atodiad tri ar ddeg]

Wrth ymwneud â'r ymweliadau 'roedd holiaduron gan y plant i'w hateb, ac yng nghefn y dyddiadur Preswyl, cwestiynau cyffredinol am yr wythnos. Fel yn hanes Tanybwlch, bûm yn astudio'r ymateb yn y dyddiaduron. Ond erbyn mis Medi

'roeddwn yn medru mynychu'r Profiad Preswyl, a bûm gyda grŵp Ystwyth ar y dydd Iau a'r dydd Gwener. Buom yng ngorsaf ynni Niwclear Trawsfynydd, Canolfan y Dechnoleg Arall ac yn y Gampfa ar y dydd Iau. Ar y dydd Gwener buom yn ffatri Price and Orphin, Drenewydd, a hen waith Arian Llywernog. 'Roedd hyn yn rhoi blas o'r Profiad Preswyl imi wrth astudio'r ymateb yn y dyddiaduron. 'Roedd y cwestiynau a ofynnwyd yn seiliedig ar y canllawiau a nodwyd uchod.

YMATEB Y DISGYBLION I'R PROFIAD PRESWYL

Erbyn hanner tymor, Hydref 17eg 1986, 'roeddwn wedi cael cyfle i edrych ar 69 o Ddyddiaduron a ddychwelwyd i'r Ganolfan yn Aberarad, h.y. 'roedd 24 dyddiadur arall heb eu dychwelyd. O'r 69 'roedd 5 heb gynnig unrhyw sylw o gwbl; a 2 arall wedi ateb dau ymholiad yn unig. Penderfynais gynnwys atebion y 2 olaf. Felly, mae'r canrannau isod allan o gyfanswm o 64 o ddyddiaduron lle cafwyd atebion a oedd yn amrywio o ran manylder. O'r dyddiaduron a astudiwyd, llanwyd 62 sef 66% gan fechgyn. O'r 93 a aeth i Aberystwyth, 'roedd 57 yn fechgyn, sef 61%.

1. Y cwestiwn cyntaf oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI
HOFFI FWYAF?

Ymweliad â Thrawsfynydd	34%
Chwaraeon	16%
Cynhyrchu Papur Newyddion	16%
Ymweliad â Llywernog	9.5%
Ymweliad â ffatri Laura Ashley	7.5%
Ymweliad â'r Ganolfan Dechnoleg Arall	7.5%

2. Yr ail gwestiwn oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI HOFFI
LEIAF?

Ymweld â Thrawsfynydd	16%
Y Darlithoedd	12.5%
Ymweliad â'r Fferm Fynydd	9.5%
Yr Holiaduron	8%
Ymweliad â Fferm Organig	8%

HOFFI FWYAF - YN ÔL RHYW

Un o brif amcanion Cynllun C.A.D.A.G. yw rhoi cyfle cyfartal i fechgyn a merched ac osgoi ystrydebu (stereotyping) yn ôl rhyw. 'Roedd yn ddiddorol, felly, sylwi ar y cyfansymiau hoffi profiadau, yn ôl rhyw.

Dyma'r darlun a gafwyd, yn ôl y drefn a gafwyd:

	<u>Y Profiad a Hoffwyd</u>	<u>Bechgyn</u>	<u>Merched</u>
1af	Trawsfynydd	14	8
2ail)	Chwaraeon	7	3
)	Cynhyrchu papur newyddion	7	3
4ydd	Llywernog	3	3
5ed)	Canolfan Dechnoleg Arall	2	3
)	Laura Ashley	0	5

Gwnaed yr un peth â'r profiadau 'roeddynt wedi eu hoffi
leiaf:

	<u>Y Profiad a hoffwyd leiaf</u>	<u>Bechgyn</u>	<u>Merched</u>
1af	Trawsfynydd	5	5
2il	Darlithoedd	1	7
3ydd	Fferm Fynydd	2	4
4ydd	Holiaduron	3	2
5ed	Fferm Organig	5	0

Wrth gwrs mae "mwyaf" a "lleiaf" yn gymharol o ran

diffiniad. Gellir cael sawl profiad diflas, ond eto dewis un, a hoffwyd fwy na'r gweddill. I'r gwrthwyneb, gellir cael llawer i brofiad dymunol iawn; ond o orfod nodi, dewis un fel y lleiaf boddhaol ohonynt.

3. A OEDD Y PROFIAD PRESWYL O FUDD IDDYNT YN YR YSGOL NEU'R TU ALLAN I'R YSGOL?

Oherwydd geiriad y cwestiwn nid oedd yn hawdd penderfynu bob tro, a oedd y disgybl yn cyfeirio at yr ysgol, neu at brofiadau y tu allan i'r ysgol neu ar ôl gadael ysgol. Yn sicr gellir rhannu'r cwestiwn yn ddwy ran er mwyn cael atebion penodol. Ond yn ôl yr atebion a gafwyd ymddangosai fod:

32 neu 50% yn awgrymu bod y Profiad Preswyl o fudd i'w gwaith ysgol.

21 neu 32.25% yn credu bod y Profiad Preswyl yn mynd i fod o fudd y tu allan i'r ysgol.

'Roedd 7 neu 11.25% yn credu na fyddai'r Profiad Preswyl o gymorth yn yr ysgol na thu allan i'r ysgol.

Ni chafwyd unrhyw ateb gan 4.

4. Yn y pedwerydd cwestiwn holwyd am YMATEB Y DISGYBLION
I'R TIWTORIALS A'R DARLITHOEDD.

Yn hoffi'r Elfen yma	37.5%
Yn anhapus â'r elfen yma	32.25%
Yn fwy cefnogol na gwrthwynebus	16%
Heb ateb	14.25%

'Roedd rhai yn credu bod y dull yma yn un aeddfed ac yn eu trin fel myfyrwyr coleg. Ond fel gyda Phrofiad Preswyl Tanybwlch, mae lleiafrif sylweddol yn anhapus â'r dull yma o ddysgu.

5. A OEDDYNT O BLAID CYMYSGU NEU A OEDD YN WELL GANDDYNT
AROS GYDA'U FFRINDIAU O'R UN YSGOL?

O Blaid Cymysgu fel grŵp	47%
Yn wrthwynebus i gymysgu â disgyblion o ysgolion eraill	32.25%
Mwy o blaid cymysgu na chadw at eu hysgolion unigol	8%
Heb ateb	12.75%

6. A WNAETHANT FFRINDIAU NEWYDD AR Y PROFIAD PRESWYL?

Wedi gwneud ffrindiau newydd	84%
------------------------------	-----

Heb wneud ffrindiau newydd	6.5%
Yn credu bod ganddynt ffrindiau newydd, ond heb fod yn sicr	3%
Heb ateb y cwestiwn	6.5%

7 ac 8. A OEDD YR ATHRAWON YN YMDDWYN YN WAHANOL I'R
ARFER YN ABERYSTWYTH AC A OEDDYNT YN YMUNO YN Y
GWEITHGAREDDAU A DREFNWYD?

'Roedd 54 neu 84% yn credu bod athrawon yn ymddwyn yn
wahanol i'r hyn oedd yn arferol iddynt yn yr ysgol ar
y cwrs Preswyl.

Canmol wnaeth y disgyblion, gan sôn bod yr athrawon
wedi ymlacio ac yn eu trin fel myfyrwyr yn hytrach na
disgyblion.

Dim ond 7 neu 11.25% oedd o'r farn fod yr athrawon yn
ymddwyn yn union yr un fath yn yr ysgol ag ar y cwrs
yn Aberystwyth.

Ni chafwyd ateb i'r cyntaf o'r ddau gwestiwn gan 3 o'r
disgyblion.

'Roedd 55 neu 85.25% yn credu bod yr athrawon yn ymuno
yn y gweithgareddau yn Aberystwyth.

Dim ond 1 oedd yn credu nad oedd yr athrawon wedi ymuno yn y gweithgareddau.

'Roedd 8 disgybl heb ateb y cwestiwn.

9. A OEDDYNT WEDI MWYNHAU'R PROFIAD PRESWYL YN ABERYSTWYTH?

Wedi mwynhau	76.5%
Wedi mwynhau yn fawr iawn	9.5%
Heb fwynhau	6.25%
Heb ateb	7.75%

10. A OEDD Y PROFIAD PRESWYL YN GYMORTH I DDEWIS GYRFA?

Nid oedd y cwrs wedi bod o gymorth wrth

ddewis gyrfa	38%
Y cwrs o gymorth wrth ddewis gyrfa	37.5%
Yn credu bod y Profiad Preswyl wedi	
bod o gymorth	8%
Heb ateb	16.5%

AWGRYMIADAU'R DISGYBLION YNGHYLCH GWELLA'R CWRS

Rhodddwyd cyfle i'r disgyblion gynnig gwelliannau i'r cwrs, ar ddiwedd yr holiadur. Newidiadau cymdeithasol

oedd y rhai mwyaf amlwg:

Eisiau gwell bwyd	16%
Eisiau mwy o amser rhydd	12.5%
Eisiau newid y trefniadau noswyllo	11.25%

Mae'n bosibl bod oedran y plant yn cyfrannu at yr anniddigrwydd ynglyn â'r bwyd ac amser rhydd. Yn wir, mae enw da gan Goleg y Llyfrgellwyr am gynhyrchu bwyd safonol. Mae'r dyhead am amser rhydd yn tanlinellu'r rhaglen gynhwysfawr a drefnwyd ar gyfer y disgyblion. Ond efallai bod angen talu sylw i ofid y disgyblion ynghylch y trefniadau cysgu o gofio mai dyma'r tro cyntaf i nifer ohonynt gysgu oddi cartref, efallai dylid bod wedi ystyried cadw disgyblion o'r un ysgol gyda'i gilydd gyda'r nos.

Yr unig sylw arall trawiadol, oedd fod 5 neu 8% yn teimlo bod yr holiaduron yn ormodol. Nid eisiau dileu'r elfen yma oedd y disgyblion. Teimlo wnaent fod yr holiaduron yn or fanwl wrth iddynt hefyd geisio deall y profiadau megis y fferm organig neu orsaf ynni Niwclear Trawsfynydd. Mae'n siwr fod modd llunio holiaduron sydd yn ddigon manwl i fod o werth addysgol, heb iddynt fod yn dreth ar frwdfrydedd y disgyblion.

Awgrymiadau oedd gan y disgyblion a nifer ohonynt yn

rhai adeiladol. Nid yw'n syndod cael awgrymiadau i newid unrhywbeth arloesol, megis y Profiad Preswyl hwn.

AWGRYMIADAU YCHWANEGOL

Wrth ddarllen y Dyddiaduron 'roedd rhai pwyntiau ym ymddangos, sydd yn haeddu sylw pellach.

A. HOFFI FWYAF A LLEIAF

Credaf fod angen gofal wrth ddelio â'r atebion pendant dros neu yn erbyn Trawsfynydd. 'Roedd rhai o'r atebion wrth ymhelaethu, yn dangos teimladau cryf dros neu yn erbyn ynni niwclear. Mae'n bosibl fod eu barn ar y mater hwnnw yn lliwio'u hymateb i'r ymweliad. Ond yn ddi-ddadl llwyddodd yr ymweliad i ennyn ymateb ac 'roedd yn wrthgyferbyniad trawiadol â'r Ganolfan Ynni Arall ar yr un diwrnod.

Fel gyda Phrofiad Preswyl Tanybwlch nid oedd y darlithoedd yn boblogaidd iawn. Nid wyf am awgrymu y dylid dileu'r elfen yma'n gyfangwbl. Ond efallai bod angen ystyried amseriad, hyd a natur y darlithoedd a gynnigir i ddisgyblion pymtheg mlwydd oed.

Mwy o syndod oedd nodi'r ymateb negyddol i'r profiadau

Nyfed a thrueni nad oedd yn ennyn mwy o ddiddordeb yn y disgyblion ym Medi 1986. Gan na fûm ar ymweliad â'r ffermydd, na chlywed y ddarlith ar Amaethyddiaeth, ni fedraf gynnig awgrymiadau sut i wella'r elfen yma.

b. O BLAID CYMYSGU NEU'N DYMUNO AROS GYDA'U FFRINDIAU O'R
UN YSGOL

'Roedd tipyn mwy o amheuaeth ynglyn â chymysgu yn yr atebion hyn nag yn yr atebion a gafwyd i'r cwestiwn ar gwrs Tanybwlch. Efallai y cafwyd yr ateb yn eu hawgrymiadau ynglŷn â sut i wella'r cwrs. Credaf y gellid newid y trefniadau noswyllo, fel arbrawf, mewn Profiad Preswyl yn y dyfodol, heb danseilio'r egwyddor o gymysgu yn ystod profiadau addysgol y dydd.

c. YR ELFEN GYMDEITHASOL

Mae'r atebion i gwestiynau 6 a 9 yn arbennig, a 7 ac 8 i raddau llai, yn profi bod y Profiad Preswyl hwn wedi bod yn llwyddiant cymdeithasol. Gan fod datblygiad cymdeithasol yn rhan bwysig o ddatblygiad addysgol cyffredinol plant ysgol, mae'n amlwg bod angen canmol yr elfen yma o'r cwrs Preswyl hwn.

CH. Y PROFIAD PRESWYL A DEWIS GYRFA

Mae'r nifer nad atebodd cwestiwn 10 yn uwch nag i

unrhyw gwestiwn arall a ofynnwyd. Yn sicr, nid oedd y digyblion hyn yn gweld yr un gwerth gyrfaol i'r Profiad hwn â disgyblion y Profiad Preswyl yn Nhanybwllch. Ond rhaid cofio bod Profiad Preswyl Tanybwllch hefyd yn Brofiad Gwaith, ac felly ei bod yn fwy tebygol i'r disgyblion hynny weld cysylltiad gyrfaol yn eu Profiad Preswyl.

Rhaid ystyried hefyd fod disgyblion Tanybwllch ar ddiwedd eu pedwaredd flwyddyn, tra bod disgyblion Profiad Preswyl Aberystwyth newydd gychwyn ar eu pedwaredd flwyddyn. Felly, yn wahanol i ddisgyblion Aberystwyth wedi cael blwyddyn ychwanegol o wersi Gyrfau.

Yn sicr, 'roedd y cwrs o'i ystyried yn ei grynsyth, yn llwyddiant. Profir hynny gan y ffaith na ddymunai dros 10% o'r disgyblion newid dim ar y trefniadau. Mae hynny'n bleidlais ddigamsyniol o hyder yn y Profiad Preswyl hwn. Ar y llaw arall, fel y dywed y ddihareb

"Nid da lle gellir gwell". Gobeithio bod rhai syniadau pwrpasol fan hyn, er mwyn i brofiadau preswyl y dyfodol, megis yr un nesaf yn Aberystwyth ym Medi 1987 i holl ddisgyblion C.A.D.A.G. y bedwaredd flwyddyn, ragori hyd yn oed ar Brofiad Preswyl Aberystwyth, Medi 1986.

PROFIAD PRESWYL CAERFYRDDIN

Rhwng Ebrill 6ed a'r 10ed 1987 daeth cyfle disgyblion dosbarth 4, ysgolion Cyfun Aberteifi ac Aberaeron i flasgu Profiad Preswyl Cynllun A.D.A.G. Trefnwyd y Profiad ar gyfer 96 o ddisgyblion o'r ddwy ysgol, yng Ngholeg y Drindod Caerfyrddin. Ond gan i rai dynnu yn ôl yn agos i gychwyn y Profiad Preswyl, 85 a aeth i Gaerfyrddin, 41 o ysgol Gyfun Aberteifi a 44 o Ysgol Gyfun Aberaeron.

Prif themau'r Cwrs Preswyl hwn oedd Twristiaeth, Ynni a Chynhyrchu. Trefnwyd ymweliadau â:

1. Parc Adar Penscynnor
2. Amgueddfa Fwyngloddio Cefn Coed
3. Ardal Fenter/Enterprise Abertawe
4. Ffatrioedd Corgi a Delanair, Rhydaman
5. Gorsaf Bŵer Penfro
6. Purfa Olew Texaco
7. Llanelli Radiators
8. Ffatri C.R. Clarke.

Roedd rhai elfennau o'r Profiad Preswyl hwn yn debyg i'r cwrs llwyddiannus yn Aberystwyth:

1. Dadl ar ddechrau'r Profiad Preswyl. Dylanwad Twristiaeth ar Ddyfed, oedd y thema y tro hwn.
2. Cynhyrchu papur newydd, gan y grwpiau, yn sôn am brofiadau'r cwrs.

'Roedd hefyd rai gwahaniaethau pwysig:

1. Yn Aberystwyth, 'roedd disgyblion y tair ysgol arall wedi gallu manteisio ar adnoddau chwaraeon y Coleg. Prin iawn oedd yr adnoddau cyffelyb yng Ngholeg y Drindod. Ni chafwyd defnyddio campfa'r Coleg ac nid oedd rhwydau tenis ar y cyrtiau. Yn ôl pob hanes, 'roedd pwll nofio'r Coleg yn oer. Byddai Canolfan Hamdden y Dref wedi bod yn ddelfrydol i'r disgyblion, ond nid oedd hwnnw ar gael [Sylwadau pellach - gweler Argymhellion y disgyblion].
2. Yn ôl y sylwadau a ddaeth i law, mae'n ymddangos nad oedd trefniadaeth Coleg y Drindod gystal â rhai Coleg y Llyfrgellwyr yn Aberystwyth. Yn Aberystwyth, 'roedd byrsar wrth law i leddfu'r problemau. Ni welwyd person â chyffelyb swydd, yng Ngholeg y Drindod. 'Roedd y ffaith bod Nyrs y Coleg

yn gorffen ei gwaith am 2.00 yn y prynhawn, hefyd yn peri anesmwythyd.

3. Ond cododd problem arall ynghylch y cwrs Preswyl hwn, ar y funud olaf, sef dydd Gwener Ebrill 3ydd h.y. tridiau cyn i'r Profiad Preswyl gychwyn [Gweler dan "Sylwadau Ychwanegol"].

YR YMCHWIL

1. Bûm mewn tri chyfarfod paratoi, ar Ionawr 22ain 1987, Chwefror 26ain 1987 a Mawrth 26ain 1987. Yno 'roedd Cysylltwyr y ddwy ysgol a'r Swyddog A.D.A.G. a oedd yn gyfrifol am drefniadau'r Profiad Preswyl.
2. Bûm gyda criw Teifi ar ddydd Mawrth a Mercher yn ymweld â Pharc Adar Penscynnor ac Amgueddfeydd Glo Afan Argoed a Chefn Coed. Dylid nodi nad oedd Afan Argoed yn rhan o'r cynllun gwreiddiol ac mai camddealltwriaeth a'n harweiniodd yno. Er fod y lle yn ddiddorol, 'roedd yn golygu fod criw Teifi wedi cael dŵs ddwbl o Amgueddfeydd Mwyngloddio. Ar y dydd Mercher aethom i Burfa Olew Texaco a Gorsaf Gwer Penfro. Ni fûm ar yr ymweliadau ag Ardal Fenter Abertawe na ffatrioedd Llanelli a Rhydaman.
3. Fel gyda Phrofiadau Preswyl Tanybwllch ac Aberystwyth dadansoddwyd ymateb y disgyblion i'r Profiad Preswyl trwy eu hymateb i nifer o gwestiynau yn eu Dyddiaduron. O'r

85 a aeth ar y Profiad Preswyl, daeth 72 Dyddiadur i law. Ni chafwyd ateb o gwbl gan 5 disgybl. Felly, dadansoddwyd atebion 67 o ddisgyblion, sef 78.8% o'r rhai a aeth ar y Profiad Preswyl. 'Roedd 32 o'r dyddiaduron hynny o ysgol A, sef 47.8%, a 35 o Ysgol B, sef 52.2%.

4. Cefais gopiau o'r tri phapur a gynhyrchwyd gan y disgyblion ar y Profiad Preswyl.

Ymchwiliad i'r Paratoadau a'r Newid yn y Staffio

Cefais sgwrs ffôn â Phrifathro Ysgol B ynghylch y problemau a wynebai adeg y Profiad Preswyl. Cawsom sgwrs fer ar y pwnc ar Fai 19eg. Yn dilyn y sgwrs yma danfonodd daflen imi yn esbonio'r galwadau staffio o Ebrill y 6ed i'r 10ed. Hefyd cefais sgwrs ffôn â Chysylltwr Ysgol A ynghylch y mater hwn. Holais Swyddog Gyrfau y Cynllun a Chyfarwyddwr y Cynllun er mwyn deall eu safbwynt hwy.

YMATEB Y DISGBLION I BROFIAD PRESWYL CAERFYRDDIN

1. Y cwestiwn cyntaf oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI HOFFI FWYAF?

Parc Adar Penscynnor	25.4%
----------------------	-------

Purfa Olew Texaco	19.4%
-------------------	-------

Y teithiau 19.4%

Cynhyrchu papur newydd 10.4%

Ffactor drawiadol yn yr atebion oedd y pwyslais ar ochr Gymdeithasol y Profiad Preswyl. Os ychwanegir at y teithiau a nodwyd uchod sylwadau megis y nosweithiau, cyfarfod pobl newydd a'r disco; yna mae'r elfen yma yn cynyddu i 47.8%.

Gellir beirniadu hyn fel rhywbeth hollol ymylol i wir addysg ffufiol y disgyblion. Ar y llaw arall, dylid cadw mewn cof eiriau Michael Marland, Prifathro ysgol Gymunedol Gogledd San Steffan/Westminster, yn Llundain:

"Residential experience is extraordinarily valuable. Learning to live together is important in itself, but the most important part of their study is - they're studying themselves"

Ymateb yn ôl Ysgol

Eithaf cyfartal oedd y ffafriaeth i Barc Adar Pencynnor ac i'r teithio. Ond 'roedd deg disgybl o Ysgol B wedi nodi Purfa Olew Texaco fel uchafbwynt yr wythnos, tra mai dim ond tri disgybl o ysgol A wnaeth hynny. Ar y llaw arall, cynhyrchu'r papur newydd oedd wedi rhoi fwyaf o fwynhad i chwech o ddisgyblion ysgol A; ond dim ond un o ysgol B a gytunai.

2. Yr ail gwestiwn oedd PA ELFEN YR OEDDYNT WEDI EI HOFFI
LEIAF?

Y bwyd	34.3%
--------	-------

Ardal Fenter Abertawe/

Swansea Enterprise Zone	13.4%
-------------------------	-------

Amgueddfa lo Cefn Coed	10.4%
------------------------	-------

Y ddadl agoriadol	9.0%
-------------------	------

Er fod pobl ifainc yn eu harddegau'n gallu bod yn ddewisol iawn ynglŷn â'u bwyd, 'roedd cysondeb y cwyno am y ddarpariaeth yma yn syndod. Yn sicr, ni nodwyd yr elfen hon, yn aml, gan y bobl ifainc a fynychodd Brofiad Preswyl Aberystwyth, ym mis Medi 1986.

Ond dylid nodi bod 20.9% heb nodi unrhywbeth penodol dan y Pennawd "Hoffi Leiaf".

Ymateb yn ôl ysgol

'Roedd disgyblion y ddwy ysgol yn gyfartal eu hanfodlonrwydd â'r bwyd a'r ddadl agoriadol. Ond 'roedd tair gwaith gymaint o ddisgyblion ysgol B yn anfodlon â'r ymweliadau â Chefn Coed a'r Ardal Fenter ag o ddisgyblion ysgol A. Mae "mwyaf" a "lleiaf" yn gymharol o ran diffiniad. Gellir cael sawl

profiad diflas, ond eto dewis un a hoffwyd yn fwy na'r gweddill. I'r gwrthwyneb, gellir cael sawl profiad dymunol iawn, ond o orfod nodi, dewis un fel y lleiaf boddhaol ohonynt.

3. A OEDD Y PROFIAD PRESWYL O FUDD IDDYNT YN YR YSGOL NEU TU ALLAN I'R YSGOL?

Mae angen rhannu'r cwestiwn hwn yn ddwy ran er mwyn cael ateb clir i'r ddwy elfen. Er hynny, 'roedd atebion rhai o'r disgyblion yn dangos yn glir ymhle y teimlent y caent fudd o'r Profiad Preswyl.

Credai 50.7% o'r plant y byddai'r Profiad Preswyl o fudd iddynt yn yr ysgol.

'Roedd 68.7% ohonynt yn credu y byddai'r Profiad Preswyl o fudd iddynt y tu allan i'r ysgol.

'Roedd 17.9% o'r farn nad oedd y Profiad Preswyl yn mynd i fod o les iddynt yn yr ysgol nac ysywaeth y tu allan i'r ysgol.

Ni chynigiwyd ateb o gwbl gan 5 o'r disgyblion.

4. Yn y pedwerydd cwestiwn holwyd am YMATEB Y DISGYBLION I'R TIWTORIALS A'R DARLITHOEDD

Yn anhapus â'r elfen yma

41.8%

Yn hoffi'r elfen yma 37.3%

Yn fwy cefnogol na gwrthwynebus 10.4%

Dewisodd 5 disgybl beidio ateb y cwestiwn hwn.

Mae'r ymateb ychydig yn fwy negyddol nag yn Aberystwyth. Er bod y canran oedd wedi mwynhau'r elfen hon bron yn union yr un fath [37.5% yn Aberystwyth] mae 41.8% yn anfodlon yng Nghaerfyrddin yn hytrach na'r 32.5% yn Aberystwyth. Eithaf cyfartal oedd yr ymateb i'r tiwtorials/darlithoedd yn ôl ysgol. Mae'n bosibl fod yr ymateb mwy negyddol yng Nghaerfyrddin o achos presenoldeb cyfnewidiol oedolion nad oeddynt yn athrawon yn y ddwy ysgol. Nid oedd rhain yn medru arwain ymateb y plant fel y byddai athrawon cyfarwydd yn gallu gwneud.

5. A OEDDYNT O BLAID CYMYSGU NEU A OEDD YN WELL GANDDYNT AROS GYDA'U FFRINDIAU O'R UN YSGOL?

O Blaid Cymysgu fel grŵp 74.6%

Yn erbyn y syniad o Gymysgu 17.9%

'Roedd 4 yn amheus ac 1 heb ateb.

Daw'r ochr gymdeithasol i'r amlwg eto. Mae'r ymateb

cadarnhaol, a oedd yn eithaf cyfartal o'r ddwy ysgol, 27 o ysgol B a 23 o ysgol A, yn sylweddol uwch nag yn Aberystwyth. Yno, dim ond 47% oedd yn bendant o blaid cymysgu, tra bod 32% yn anhapus â'r cymysgu. Efallai fod cymysgu rhwng dwy ysgol yn haws na chymysgu rhwng tair.

6. A WNAETHANT FFRINDIAU NEWYDD AR Y PROFIAD PRESWYL?

Wedi gwneud ffrindiau newydd	92.5%
------------------------------	-------

Heb wneud ffrindiau newydd	6.0%
----------------------------	------

Ni chafwyd ateb gan 1 disgybl.

Mae'r ymateb cadarnhaol hwn yn ategu'r ymateb i gwestiwn 5. Unwaith eto, 'roedd disgyblion y ddwy ysgol yn sicr eu bod wedi gwneud ffrindiau newydd, sef 32 o ysgol B a 30 o ysgol A.

7. A OEDD YR ATHRAWON YN YMDDWYN YN WAHANOL AR Y PROFIAD PRESWYL I'R HYN OEDD YN ARFEROL YN YR YSGOL?

'Roedd 34 o ysgol B a 23 o ysgol A, sef 85.1% o'r disgyblion, yn credu bod yr athrawon yn ymddwyn yn wahanol. Dim ond 2 o ysgol B a 7 o ysgol A oedd yn credu i'r gwrthwyneb. Nid atebwyd y cwestiwn gan un disgybl. Canmoliaethus oedd y sylwadau i'r cwestiwn hwn, megis "They treated us more like adults". Cafwyd y sylw hwn sawl gwaith yn y dyddiaduron.

8. A OEDD YR ATHRAWON YN YMUNO YN Y GWEITHGAREDDAU?

Credai 33 o ysgol B a 28 o ysgol A, sef 91%, fod yr athrawon wedi ymuno yn y gweithgareddau. 'Roedd neb o ysgol B, a dim ond 3 o ysgol A yn credu i'r gwrthwyneb. Ni chafwyd ateb gan ddau o'r disgyblion.

Felly, er bod prinder gweithgareddau hamdden, mae'n amlwg fod y disgyblion o'r farn fod yr athrawon yn gwneud ymdrech lew i gyfrannu i lwyddiant y Profiad Preswyl. "It was good to see them having fun" oedd sylw merch o ysgol A, sy'n adlewyrchu nifer o sylwadau tebyg.

Yn anffodus, wrth ddarllen yr ymateb i'r cwestiwn hwn, deuthum ar draws sylwadau personol yn ymwneud ag ymddygiad yr athrawon. Nid oeddwn i yn bresennol ar yr adegau penodol o'r cwrs y cyfeiriwyd atynt gan y pum disgybl. Felly, ni allaf dystio a yw'r hyn a ysgrifennwyd yn gywir neu'n gelwydd.

Mae cynnig cyfle i ddisgyblion wneud sylwadau am yr athrawon, fel sydd yn digwydd yma, yn rhan o'r newid pwyslais yn y berthynas rhwng athro a disgybl; sydd yn rhan annatod o Gynllun A.D.A.G. Bellach, nid yw'r athro/athrawes yn rheoli pob sefyllfa. Yn wir, disgwylir i'r disgyblion feithrin barn annibynnol. Felly, os cwyd y cyfle i fynegi'r farn honno, gellir disgwyl i'r disgyblion fanteisio ar hynny.

Ond rhaid meithrin cyfrifoldeb wrth osod sylwadau ar bapur. Yn wir mewn achosion eithafol, mae achosion llys yn digwydd, pan deimla unigolyn fod enllib/libel wedi digwydd. Mae'n siwr fod angen paratoi disgyllion yn eu harddegau, wrth iddynt gael y cyfle a'r cyfrifoldeb i osod sylwadau ar bapur. Tybed a fu yna ddigon o gynghori a chwnsela ynghylch llenwi'r dyddiaduron, cyn y Profiad Preswyl yma?

9. A OEDDYNT WEDI MWYNHAU'R PROFIAD PRESWYL YNG
NGHAERFYRDDIN?

Wedi mwynhau	74.6%
--------------	-------

Heb fwynhau	17.9%
-------------	-------

Yn fawr iawn	3.0%
--------------	------

'Roedd pawb wedi cynnig ateb ond 'roedd 3 ohonynt yn ansicr a oeddynt wedi mwynhau ai peidio.

Eithaf tebyg oedd yr ymateb o'r ddwy ysgol. 'Roedd dau o ysgol A wedi mwynhau yn fawr iawn ond neb o ysgol B yn nodi hynny. 'Roedd 30 o ysgol B a 20 o ysgol A wedi mwynhau'r Profiad Preswyl, tra bod 5 o ysgol B a 7 o ysgol A heb fwynhau'r Profiad Preswyl.

O'u cymharu â Phrofiad Preswyl Aberystwyth mae'r ffigurau'n dangos bod 6.5% yn llai, wedi mwynhau y Profiad Preswyl yn

fawr. Mae'r canran a fwynhaodd y ddau gwrs yn debyg iawn, 76% yn Aberystwyth a 74.6% yng Nghaerfyrddin. Dim ond 6.25% oedd heb fwynhau Profiad Preswyl Aberystwyth. Mae bron deirgwaith gymaint heb fwynhau'r profiad Preswyl yng Nghaerfyrddin. Daw'r rhesymau am hynny yn amlycach yn awgrymiadau'r plant ynghylch gwella'r Profiad Preswyl.

10. A OEDD Y PROFIAD PRESWYL YN GYMORTH I DDEWIS GYRFA?

Nid oedd y cwrs o gymorth wrth ddewis

gyrfa	61.2%
-------	-------

Y cwrs yn gymorth wrth ddewis gyrfa	28.4%
-------------------------------------	-------

Yn ansicr	7.5%
-----------	------

Dewisodd dau o'r disgyblion beidio ateb y cwestiwn hwn.

'Roedd 7 o ysgol A, a 12 o ysgol B, o'r farn fod y Profiad Preswyl wedi eu cynorthwyo i ddewis gyrfa. Ar y llaw arall, 'roedd 22 o ysgol A a 19 o ysgol B yn sicr nad oedd wedi bod o gymorth iddynt ddewis gyrfa.

Nid yw'r ymateb mor ffafriol â'r hyn a gafwyd yn Aberystwyth pan oedd 37.5% yn credu fod y Profiad Preswyl o gymorth iddynt wrth feddwl am yrfa, a dim ond 38% yn credu i'r gwrthwyneb.

AWGYMIADAU'R DISGYBLION YNGHYLCH GWELLA'R CWRS

Rhoddwyd cyfle i'r disgyblion gynnig gwelliannau i'r cwrs, ar ddiwedd yr holiadur. Mae natur yr awgrymiadau yn glir:

Eisiau gwell bwyd	55.2%
Mwy o weithgareddau gyda'r hwyr	35.8%
Ymweld â'r dref	22.4%
Mwy o amser rhydd	17.9%
Yn iawn fel yr oedd neu eisiau mwy o amser yno	14.9%

Mae'r awgrym cryfaf yn cyplysu â'r elfen a hoffwyd leiaf. Mae'n llawer iawn, uwch na'r 16%, yn anfodlon â'r bwyd yn Aberystwyth ym Medi 1986. Os bydd cwrs cyffelyb yng Ngholeg y Drindod eto, mae angen sicrhau gwell bwyd, ac yn arbennig felly, gwell pecynnau bwyd adeg y teithiau.

Mae'r ail gwyn yn adlewyrchu'r problemau a gododd ynglyn â chyfleusterau'r Coleg a'r Canolfan Hamdden, gyda'r nos. Ni chododd y gwyn yma yn Aberystwyth o achos 'roedd y rhai oedd yn gweithio ar y papurau newydd yn gwneud hynny hyd yn hwyr. 'Roedd y lleill wedi manteisio ar amryfal weithgareddau Canolfan Chwaraeon y Coleg. Mae angen ail ystyried rhai

ffactorau yn y cyd destun yma:

1. Mae'n siwr y byddai'r athrawon, pe baent yn rhedeg y cwrs eto, yn caniatáu i'r plant weithio ar y papurau ar ôl 7.00 y nos; o'r noson gyntaf.
2. Mae angen pwyso ar awdurdodau Coleg y Drindod i ddarparu gwell adnoddau hamdden i bobl ifainc.
3. Mae angen dwyn perswâd ar Ganolfan Hamdden Tre Ioan, Caerfyrddin i ganiatáu bwcio ymlaen, ar gyfer cyrsiau fel hwn; yn lle mynnu fod y bwcio yn digwydd o fewn wythnos i'r cwrs. Er bod y Ganolfan yn nhref Caerfyrddin, ac yno'n bennaf i wasanaethu trigolion y cylch; ni ddylid gwrthod y cyfleusterau i ieuenctid Dyfed ar achlysuron arbennig.

Er gwaethaf y problemau a gododd rhaid ystyried y Profiad Preswyl hwn yn fwy o lwyddiant nac o fethiant. Mae'r ymateb i gwestiynau 5, 6 a 9 yn tanlinellu llwyddiant cymdeithasol y Profiad Preswyl hwn. Ni ddylid dibrisio'r elfen yma yn natblygiad pobl ifainc yn eu harddegau.

Mae'r ymateb i Barc Adar Pencynnor werth ei nodi, yn fy marn i. Newid yw hanes y cymoedd diwydiannol megis Cwm Nedd, gydag atyniadau i ddenu ymwelwyr yn di-orseddu'r hen ddiwydiannau mawr, megis glo. Er nad oedd yn ymweliad poblogaidd, mae'n siwr fod disgyblion o Geredigion yn fwy ymwybodol o gefndir

gwahanol pobl Cwm Nedd, ar ôl ymweld ag Amgueddfa Cefn Coed. Ni allaf dderbyn yr agwedd mai rhywbeth i'r rhieni, adeg gwylliau, yw ymweld â mannau fel hyn. 'Roedd yr amgueddfa lo yn dangos natur y gymdeithas arbennig honno oedd yn wahanol i'r un yng nghefn gwlad Cymru ac sy'n dal i fod yn wahanol. Mae'n amlwg hefyd fod Purfa Olew Texaco wedi creu argraff ddofn ar y bobl ifainc. Nid yw hynny'n syndod o gofio maint anferthol y lle a'r gost enfawr o'i redeg. Gobeithio hefyd fod y pwyslais ar ddiogelwch wedi creu argraff ar y disgyblion. Nid oeddwn yn synnu clywed gan Gysylltwr Ysgol A fod mwyafrif helaeth y plant wedi mwynhau'r Profiad Preswyl, a bod rhieni wedi diolch i'r ysgol am drefnu'r Profiad.

SYLWADAU YCHWANEGOL

1. YR YMATEB IEITHYDDOL YN Y DYDDIADURON A'R PAPURAU

'Roedd pob un o'r 67 dyddiadur a astudiwyd wedi eu llenwi yn Saesneg. Ar ôl cwrs Preswyl Aberystwyth edrychais ar 64 o ddyddiaduron. Cafwyd saith yn ateb yn y Gymraeg, a phob un ohonynt o'r ysgol ddwyieithog o fewn y Cynllun.

Tebyg yw'r hanes gyda'r papurau a gynhyrchwyd yng Ngholeg y Drindod. Cafwyd erthyglau diddorol yn y tri phapur, ond dim ond un erthygl a ysgrifennwyd yn Gymraeg. Ysgrifennwyd yr erthygl hyn gan fachgen o ysgol B. Nid yw'r ffeithiau hyn yn syndod. Nid oedd un o'r athrawon o ysgol A a fynychodd y Profiad Preswyl yn medru'r Gymraeg.

2. PROBLEM RHYDDHAU ATHRAWON

Cyfeiriwyd yn fyr at hyn eisoes [gweler pwynt 3, cyn "Yr Ymchwil"]. Gan fod hon yn ffactor allweddol wrth ystyried dyfodol y Profiadau Preswyl; manylaf ar a problemau a gododd ar drothwy Profiad Preswyl Caerfyrddin.

PROBLEM Y PRIFATHRAWON

Codwyd y pwynt fod athrawon yn cael eu tynnu allan o'r ysgolion yn aml iawn, mewn sawl cyfarfod o brifathrawon ysgolion A.D.A.G. Dyfed a fynychais. Cyfeiriodd mwy nag un prifathro at gyrsiau hyfforddi A.D.A.G. a T.G.A.U., yn ogystal â'r Hyfforddiant mewn Swydd i Ddirprwyon, a'r galwadau mynych arnynt hwy y tu allan i'w hysgolion. Yn ychwanegol at hyn, gall absenoldeb athro ddeillio o afiechyd; yn ogystal nid oedd y gweithredu diwydiannol wedi gorffen yn llwyr yn ystod 1986/7. Canlyniad hyn, ym marn y prifathrawon, oedd fod perygl i'r athrawon golli gormod o gyswllt uniongyrchol â'r disgyblion. Yng nghyd destun y Profiad Preswyl hwn, daeth yr argyfwng yn ysgol B, wrth ddadansoddi'r sefyllfa ar gyfer wythnos olaf Tymor y Pasg 1987; h.y. union gyfnod y Profiad Preswyl. Gwyddai'r prifathro fod yr ysgol ar gau i'r plant ar ddydd Gwener olaf Tymor y Pasg. Clustnodwyd y diwrnod hwnnw ar gyfer Hyfforddiant mewn swydd i athrawon ysgol B. 'Roedd gofyn felly i Adroddiadau'r pumed a'r seithfed flwyddyn gael eu cwblhau a'u dosbarthu erbyn prynhawn dydd Iau, Ebrill 9ed.

Ar ddyddiau Mawrth, Mercher ac Iau, sef tridiau'r Profiad Preswyl, 'roedd galwadau eraill ar staff yr ysgol a oedd yn achosi pryder i'r prifathro. Yn ôl y daflen wybodaeth a baratodd i mi, 'roedd pedwar aelod o staff, heblaw am y rhai a oedd i fynychu'r Profiad Preswyl, yn gorfod bod allan o'r ysgol ar ddyddiau Mawrth a Mercher. Ar y dydd Iau, 'roedd dau athro allan o'r ysgol drwy'r dydd; ac un am y prynhawn. 'Roedd rhesymau dilys dros yr absenoldebau yma, sef:

Hyfforddiant mewn swydd - un athro bob dydd

Cwrs T.G.A.U. - un athro allan o'r ysgol drwy'r dydd ar ddyddiau Mawrth a Iau, a dau athro ar y dydd Mercher

C.B.A.C. - un athro yn ymweld â Chyd Bwyllgor Addysg Cymru ar ddydd Mawrth

A.D.A.G. - cwrs hyfforddi i un athro ar y dydd Mawrth

Cwis Llyfrau - un athro ar y dydd Mercher ynghlwm wrth y gwaith hwn

H.M.S.A.D.A.G. - un o'r dirprwyon ar brynghawn Iau yn mynychu'r cwrs pwysig hwn.

Nododd y prifathro hefyd fod pedwar o'i staff yn absennol dros gyfnod hir, ar ddiwedd Tymor y Pasg, ac mai athrawon llanw

oedd yn eu lle. Yn ychwanegol at hyn 'roedd yn disgwyl 43 o blant Ffrengig, o efeilldref lleoliad yr ysgol, ar ymweliad â'i ysgol yn ystod tridiau'r Profiad Preswyl. 'Roedd ymweliad y Ffrancod yn golygu fod dau o'u athrawon yn gysylltiedig â'r gwaith o'u croesawu a gofalu amdanynt. Felly, ar ddydd Gwener, Ebrill 3ydd esboniwyd y sefyllfa i Gyfarwyddwr A.D.A.G. Dyfed. Gofynnodd y prifathro yn wreiddiol am bump athro cyflenwi yn lle'r pump oedd i fynd o'i ysgol, ar y Profiad Preswyl. Esboniodd Cyfarwyddwr y Cynllun y byddai hyn yn golygu llyncu talp helaeth o gronfa cyflenwi A.D.A.G., ar un cwrs yn unig. Cytunwyd ar ddau athro cyflenwi i'r ysgol. Danfonodd yr ysgol dri athro i'r cwrs Preswyl yn lle'r pump a fwriadwyd yn wreiddiol. Teimlai ysgol A yr un wasgfa o ran staffio a phenderfynodd prifathro'r ysgol honno, eto ar ddydd Gwener Ebril 3ydd, ddanfon tri aelod o'i staff i'r Profiad Preswyl, yn lle'r pedwar a fwriadwyd.

PROBLEMAU GWEINYDDWYR CYNLLUN A.D.A.G.

Rodd y paratodau yn llai esmwyth ar gyfer y Profiad Preswyl hwn na'r un a gynhaliwyd yn Aberystwyth ym Medi 1986, cyn wynebu problem ail wampio staffio'r Profiad Preswyl, ar y funud olaf. Miss Sue Lloyd, swyddog Gyrfau y Cynllun oedd yn bennaf gyfrifol am drefnu'r Profiad Preswyl llwyddiannus yn Aberystwyth, ym Medi 1986. Ond yn dilyn ei hapwyntiad i swydd arall, gadawodd y cynllun ar Chwefror 14eg 1987. Gofynnwyd i Mr Graham Griffiths, Swyddog D.C.T. y Cynllun, arolygu'r trefniadau yn dilyn ymadawiad Miss Lloyd. 'Roedd hyn yn

ychwanegol at ei waith gweinyddol a'r gofynion dysgu. Ychydig cyn y Profiad Preswyl, apwyntiwyd Mr Mike Morgan i olynu Miss Sue Lloyd fel Swyddog Gyrfa Cynllun A.D.A.G. Dyfed. Dylai fod wedi dechrau ar ei waith yn swyddogol, ar fore Llun, wythnos y Profiad Preswyl. Y bwriad oedd iddo gymryd golwg gwrthrychol ar Brofiad Preswyl Caerfyrddin, fel ei orchwyl gyntaf. Oherwydd y newidiadau hwyr yn y staffio, bu'n rhaid iddo arwain grŵp o blant, yn lle hynny.

Bu'n rhaid i eraill addasu i'r newidiadau hwyr yn y staffio. Bob dydd 'roedd un o Athrawon Ymgynghorol Cynllun A.D.A.G. yn gofalu am grŵp penodol o blant, yn lle un o'r athrawon a fethodd ddod.

'Roeddwn i wedi bwriadu ymuno â'r Profiad Preswyl am ddeuddydd, gan ymweld â rhai o'r lleoliadau, a chael sgwrs â'r athrawon a'r plant, cyn dadansoddi'r dyddiaduron. 'Roeddwn wedi cynnig cynorthwyo unrhyw ddisgybl a ddymunai ysgrifennu erthygl Gymraeg i'r papurau oedd i'w cynhyrchu. Ond tasg ymchwilydd ddylai hon fod, fel yn Aberystwyth. Newidiodd hynny ar brynhawn Llun, Ebrill 6ed. Derbyniais alwad ffôn yn ysgol yr Emlyn, lle 'roeddwn yn sgwrsio â Phennaeth yr ysgol Ganol. Gofynnwyd imi alw yng Nghanolfan A.D.A.G. yn Aberarad. 'Roedd Mr Graham Griffiths eisiau i mi ymuno â dau o athrawon ysgol A, ar y diwrnod canlynol, gan dderbyn rhywfaint o gyfrifoldeb dros y plant. Dan yr amgylchiadau, cytunais. Ar y Profiad Preswyl, darganfûm fod un o Ysgrifenyddesau Cynllun A.D.A.G. yno'n barhaol. Oherwydd fod nifer yr athrawon o

ysgolion A a B wedi eu cwtogi ar y funud olaf, 'roedd hi yno am y tridiau, mewn rôl swyddogol.

SYLWADAU

Go brin bod cymhlethdodau fel hyn yn esmwytho rhediad Profiad Preswyl. Yn sicr, 'roedd yn wrthgyferbyniol i'r paratodau ar gyfer Profiad Preswyl Aberystwyth, ym Medi 1986:

- (a) Mae'n debygol fod Athrawon Ymgynghorol Cynllun A.D.A.G. yn adnabod y plant a ddeuai o'r ysgolion a fynychodd y Profiad Preswyl yng Nghaerfyrddin, gan eu bod yn dysgu yn achlysurol yn yr ysgolion hynny. Ond go brin eu bod yn adnabod y disgyblion dan eu gofal gystal â'r athrawon a waharddwyd rhag bod yn bresennol ar y funud olaf.
- (b) Llai fyth oedd f'adnabyddiaeth i o'r plant oedd ar ein bws ar y dydd Mawrth. Holi'r athrawon 'rwyf i wedi ei wneud yn yr ysgolion, heblaw am yr ychydig ddisgyblion a holais ynghylch eu Profiad Gwaith. Ychydig iawn oedd y rheiny o'r ddwy ysgol yma, gan fod yr Athro Gyrfaeu o ysgol B wedi recordio'r Cyfweiliadau a ddymunwn; a minnau wedi holi dau fachgen o ddosbarth pedwar, yn ysgol A. 'Roedd y sefyllfa hefyd yn cymhlethu rôl rhywun a ddylai fod yn wrthrychol. Ni fydd neb yn cael ei apwyntio i swydd gyffelyb gan Awdurdod Addysg Dyfed yn y dyfodol agos. Yn syml, ni fydd Aseswr Mewnol ar gael i leddfu problemau fel hyn, os codant eto.

- (c) Rhaid cydymdeimlo'n fwyaf âg Ysgrifenyddes C.A.D.A.G. O leiaf 'roedd y gweddill ohonom a ddrafftaiwyd i lenwi'r bwlch yn athrawon. Ysgrifenyddes yw hi ac nid athrawes. Ni allaf feddwl fod hyn yn sefyllfa dderbyniol pan yn gofalu am blant oddi cartref.

Mae'n ymddangos y dylid fod wedi rhagweld y gofynion cyflenwi ymhell cyn y Profiad Preswyl:

1. Noder cymal a gytunwyd arno yng Nghyfarfod y Cysylltwyr Ysgol ar Fehefin 30ain 1986: "One teacher will be available to cover for every three members of staff going". Cyfeirio mae'r cymal at y Profiadau Preswyl. Yn ôl Cyfarwyddwr A.D.A.G. yn Nyfed, mae copiau gan y Cysylltwyr a'r Prifathrawon o bob cofnod a wnaed. Os yw hynny'n wir, mae'n ymddangos fod ysgolion A a B yn hwyr iawn yn y dydd, yn gwneud eu protestiadau ynghylch nifer yr athrawon oedd i fynd ar y Profiad Preswyl.
2. Derbyniwyd y dadansoddiad yn y cymal uchod gan ysgolion C, CH a D, ar gyfer Profiad Preswyl Medi 1986. Er enghraifft, aeth dau athro o ysgol D ar y Profiad Preswyl. Ni chafodd yr ysgol unrhyw athro cyflenwi.
3. Mynychais rai o'r Cyfarfodydd paratoi ar gyfer Profiad Preswyl Caerfyrddin; sef ar Ionawr 22ain 1987, Chwefror 26ain 1987 a Mawrth 26ain 1987. Y pwynt cyntaf a nodwyd

yn y Cyfarfod ar Chwefror 26ain oedd nifer ac enwau'r athrawon oedd i fynychu'r cwrs Preswyl o'r ddwy ysgol. Mae hyn yn awgrymu fod yr ysgolion yn deall oblygiadau staffio y Profiad Preswyl, rhyw bump wythnos cyn y Profiad Preswl. Yr unig ddadansoddiad posibl arall, yw fod diffyg cysylltu enbyd rhwng y cysylltwyr yn y cyfarfodydd hyn a phrifathrawon y ddwy ysgol.

DYFODOL Y PROFIADAU PRESWYL

Mynychais ddau gyfarfod o Benaethiaid Sefydliadau yn ystod Tymor yr Haf, 1987. Cynhaliwyd y naill yn ysgol D ar Fai'r 7ed 1987, a'r llall yn ysgol B ar Fehefin 16eg 1987. Trafodwyd y Profiadau Preswyl yn y cyfarfodydd yma. Yn naturiol, 'roedd prifathrawon y ddwy ysgol a fynychodd Brofiad Preswyl Caerfyrddin yn mynegi eu barn. Oherwydd y pwysau ar ei staff [gweler "Sylwadau" uchod] mynegodd Prifathro ysgol B y dymunai dynnu ei ysgol allan o'r Profiadau Preswyl, heblaw am yr un yn Nhanybwlch.

'Roedd Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed yn cydnabod fod cost ariannol drom i'w hwynebu a fod pen draw i gyfraniad C.A.D.A.G. yn ganolog. 'Roedd yn cydnabod y byddai'n rhaid i'r ysgolion neu'r disgyblion wneud cyfraniad i'r gost, yn y dyfodol. Rhestrodd gost y gwahanol Brofiadau a gynhaliwyd:

1. Tanybwlch, Gorffennaf 1986 - £100 y plentyn

2. Aberystwyth, Medi 1986 - £65 y plentyn
3. Caerfyrddin, Ebrill 1987 - £55 y plentyn.

'Roedd Cyfarwyddwr y Cynllun hefyd yn cydnabod mai dau Awdurdod yn unig, yng Nghymru, oedd yn parhau â'r elfen breswyl, fel rhan o gynlluniau A.D.A.G. Trafodwyd cost ariannol cynnal Profiadau Preswyl yn y cyfarfod i Benaethiaid ym Mehefin 1987. Heblaw am y gost honno, wynebent problem gweithredu o fewn canllawiau clir yr amodau gwaith a osodwyd ar athrawon. Yn yr amodau hynny, nodwyd y lleiafswm o oriau y disgwylid i athrawon eu gweithio. Mae'n bosibl, y byddai aros dros nos ar Brofiadau Preswyl y tu hwnt i'r oriau arferol yn y cytundeb, ac na fyddai athrawon yn barod i ymgymryd â'r gwaith.

Cytunai Prifathrawon ysgolion A a B fod y Profiadau Preswyl yn isel ar eu rhestrau blaenoriaethau. Cytunodd y cyfarfod na ddylid bwrw ymlaen â'r Profiad Preswyl a fwriadwyd ar gyfer mis Medi 1987.

AWGRYMIADAU SWYDDOG GYRFAU CYNLLUN A.D.A.G.

Fel y crybwyllwyd ynghynt cymerodd Mr Mike Morgan at yr awennau, ar ddiwrnod cyntaf Profiad Preswyl Coleg y Drindod. 'Roedd ef o'r farn fod ochr gymdeithasol y Profiad Preswyl wedi bod yn llwyddiant. Nododd fel enghraifft, y poeni ymhlith y plant ynghylch eu gwisg, a'r dull cywir o fwyta, yng

nghinio swyddogol y Profiad Preswyl. Credai hefyd fod y disco wedi cyfrannu at y llwyddiant cymdeithasol. Ar y llaw arall, 'roedd yn cydnabod nad oedd digon o amrywiol weithgareddau i ddiddanu'r disgyblion gyda'r nos. Yn ei farn ef, 'roedd y papurau newydd wedi diddori tua thraean o'r disgyblion. Ei ofid yw fod y problemau a gododd yng Nghaerfyrddin yn mynd i danseilio Profiadau Preswyl y dyfodol. Gan fod cyfyngderau ariannol, cynigia gyfaddawd i'r ysgolion a allai achub rhai o elfennau cadarnhaol y Profiadau Preswyl:

1. Trefnu ymweliadau diwydiannol ar y cŷd, rhwng ysgolion. I sicrhau llwyddiant byddai'n angenrheidiol paratoi'r disgyblion ymlaen llaw, ynghylch natur yr ymweliad. Hefyd byddai angen arfarnu pwysigrwydd yr ymweliad gyda'r disgyblion, ar ôl yr ymweliad. Nid yw'r Swyddog Gyrfaau yn argyhoeddedig fod digon o hyn wedi digwydd adeg Profiad Preswyl Caerfyrddin.
2. Trefnu gweithgareddau ar y cŷd, rhwng ysgolion. Gellid cyfuno hyn ag ymweliad arbennig. Dylid ystyried defnyddio'r arbenigrwydd sydd yn yr ysgolion er mwyn cyflawni gwaith megis: ffotograffiaeth, drama, gwaith fideo neu drefnu rhaglen o adloniant.

Ymgais sydd fan hyn i barhau â'r gyfathrach gymdeithasol rhwng ysgolion, perthynas sydd, ym marn y Swyddog Gyrfaau, ymysg eraill, mor werthfawr. Ond mae ef yn rhannu'r gofid na fyddai ymweliad neu gydweithio undydd, yn dwyn yr un elw cymdeithasol

â'r hyn sydd wedi deillio o'r Profiadau Preswyl blaenorol oedd yn para dridiau neu fwy. Yn y gweithgareddau gyda'r hwyr yr oedd y plant yn mynd ati i gymysgu a gwneud ffrindiau newydd-elfen sydd wedi bod mor llwyddiannus yn y tri Phrofiad Preswyl. Byddai hyn yn mynd ar goll ar gyrsiau undydd.

ARGYMHELLION PERSONOL

Mae problemau ariannol, cost ar amser athrawon, a phroblem cael lleoliad addas i'r elfen Breswyl, yn wynebu Cynllun A.D.A.G. Dyfed. Nid oedd Profiad Preswyl Caerfyrddin mor llwyddiannus â rhai Tanybwlch ac Aberystwyth. Ond mae'r rhesymau am hynny yn hysbys a gellir eu datrys. Credaf fod agweddau cadarnhaol iawn i'r Profiadau Preswyl na ddylid eu diystyru:

1. Noder yr ymateb ffafriol iawn gan y disgyblion i Gyrsiau Preswyl Tanybwlch yng Ngorffennaf 1986 ac Aberystwyth ym Medi 1986. O ddadansoddi ymateb y disgyblion mae mwy o ymateb cadarnhaol na negyddol i'r cwrs yng Ngholeg y Drindod hefyd.
2. O ddadansoddi'r ymateb gan y disgyblion i'r cwrs lleiaf llwyddiannus, sef un Caerfyrddin, cawn fod profiadau wedi eu gwerthfawrogi:

- (a) Dod yn ymwybodol o'r newid mawr sydd yn digwydd i ardaloedd a fu'n ganolfannau diwydiannol, ond sydd

bellach yn cynnig gwahanol fathau o fywoliaeth i'r bobl leol.

(b) Maint a chost enfawr canolfannau ynni, megis Purfa Olew Texaco a Phwerdy Trydan Penfro.

(c) Llwyddiant y cymysgu cymdeithasol rhwng bobl ifainc nad oeddynt yn adnabod eu gilydd ar ddechrau'r Profiad Preswyl.

(ch) Cynnig cyfle i'r plant weld eu hathrawon yn ymlacio, ac ymddwyn yn wahanol i'r hyn sydd yn ofynnol iddynt ei wneud yn eu hysgolion.

Os mai datblygiad addysgol disgyblion, yn ystyr ehangaf yr ymadrodd, sydd yn bwysig, yna dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau parhâd y Profiadau Preswyl fel rhan o Gynllun A.D.A.G. Dyfed, er gwaethaf y cyfyngderau ariannol.

ATODIAD TRI AR DDEGDydd Gwener 19 MediCLEDDAU

- 9.00 - 10.00 Darlith - Prif Ddarlithfa
'Menter Amaethyddol yng Ngorllewin Cymru'
Mr Twynog Davies, Swyddog Economeg Cymdeithasol
Cymru, y Gwasanaeth Datblygu a Chynghori
Amaethyddol.
- 10.30 Grŵp A - Gorsaf Bridio Planhigion Cymru
Grŵp B - Ffarm Organig
Grŵp C - Ffarm Fynydd
- 1.30 Cinio
- 2.30 - 5.00 Trafod yr ymweliad
Paratoi erthygl papur newyddion

TEIFI

- 9.00 Cychwyn am Orsaf Bŵer Trawsfynydd
- 10.30 - 12.30 Gorsaf Bŵer Trawsfynydd
- 1.30 Cinio - Canolfan Grefftiau Corris
- 2.30 - 4.00 Canolfan y Dechnoleg Arall, Machynlleth

YSTWYTH

- 9.00 Cychwyn am y Drenewydd
- 10.00 Grŵp A - Laura Ashley Carno
- 11.00 Grŵp B - Price & Orphin
Grŵp C - DRP
- 1.00 Cinio
- 2.30 Mwynglawdd Plwm Arian Llywernog, Ponterwyd

POB GRWP

- 5.00 - 6.00 Paratoi erthyglau papurau newyddion
- 6.30 Cinio Anerchiad
Gŵr Gwadd - Mr Geraint Howells A.S.
- 8.00 Disgo

Dydd Sadwrn 20 Medi

- 9.00 - 10.30 Cwblhau'r papur newyddion
Adroddiad ar waith y Grwpiau
- 10.30 Cystadleuaeth Chwaraeon
Cerdded y Bryniau

PENNOD PUMPDADANSODDIAD CWRICWLWM YNG NGHWD DESTUN CYFLWYNO A.D.A.G.

Mae dwy ran i'r bennod yma:

1. Datblygiad neu ddirywiad rhannau arbennig o'r cwricwlwm yn ystod yr 1980au

Edrychwyd ar hynt a helynt y pynciau Dyniaethol, Ieithoedd Tramor a dysgu Cyfrwng Cymraeg, yn ystod yr 1980au. Gan fod C.A.D.A.G. wedi ei gyflwyno ym mis Medi 1985, yn Nyfed, 'roedd yn cynnig cyfle i ddadansoddi effaith y cynllun ar y rhannau yma o gwricwlwm disgyblion dosbarthiadau 4 a 5 ysgolion C.A.D.A.G. Er mwyn cymharu, defnyddiwyd dwy ysol a oedd yn debyg o ran nifer y disgyblion, a natur y gymdeithas a wasanaethent.

2. Natur cwricwlwm disgyblion dosbarth 4, 1986/7

Yn y rhan yma o'r adroddiad canolbwyntiwyd ar un flwyddyn o ddisgyblion. Unwaith yn rhagor defnyddiwyd y ddwy ysgol gymharol yn y gwaith. Y nod cyntaf oedd dadansoddi cwricwlwm y disgyblion yma yn wyneb canllawiau yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth. Yn ail, sylwi ar wahanol lwybrau bechgyn a merched yr ysgolion yma wrth iddynt ddewis pynciau. Yn olaf, ceisiwyd darganfod unrhyw wahaniaethau rhwng cwricwlwm disgyblion A.D.A.G. a'r rhai nad oeddynt yn rhan o'r Cynllun.

Dadansoddiad o'r Dyniaethau, Ieithoedd Tramor a Dysgu Cyfrwng Cymraeg yn Saith o ysgolion Awdurdod Addysg Dyfed 1980-1988

Pwrrpas

'Roedd Uwch Ymgynghorydd Awdurdod Addysg Dyfed yn awyddus i ddarganfod effaith Cynllun A.D.A.G. yr Awdurdod ar y Dyniaethau, Ieithoedd Tramor a dysgu cyfrwng Cymraeg. 'Roedd hyn yn arbennig o berthnasol yng nghynllun Dyfed, gan fod Bloc Technolegol yn orfodol i bob plentyn, ym mlynnyddoedd 4 a 5. 'Roedd yr ymchwil hefyd yn adlewyrchu adroddiadau y Weinyddiaeth Addysg ar natur y cwricwlwm megis "Gwell Ysgolion" a'r "Cwricwlwm 5 - 16". Mae'r adroddiadau yma, gan y Llywodraeth, yn pwysleisio'r angen am cwricwlwm eang a chytbwys ym mlynnyddoedd 4 a 5. Y nôd oedd cymharu datblygiad yn y pynciau yma cyn cychwyn Cynllun A.D.A.G. â'r sefyllfa ar ôl cyflwyno'r cynllun.

Y Dull

Lluniwyd holiadur yn nodi'r Penawdau priodol gan gychwyn yn y flwyddyn academaidd 1980/1 a gorffen yn 1987/8, sef Dosbarth 4 wrth i'r holiaduron gael eu llenwi. Er mwyn cymharu penderfynwyd defnyddio dwy ysgol nad oeddynt yn cynnig A.D.A.G. Er bod pob ysgol yn wahanol, cytunwyd y byddai Ysgolion Cyfun Tre-gib Llandeilo a Llanbedr Pont Steffan, yn ateb y diben. Cyflwynwyd yr holiaduron i'r ysgolion yn ystod

mis Tachwedd a Rhagfyr 1986. Carwn ddiolch i'r prifathrawon a/neu'r dirprwyon yn y saith ysgol am eu cydweithrediad effeithiol a buan. Erbyn canol mis Chwefror 1987, 'roedd y ffigurau'n barod i'w cloriannu.

PRIF GASGLIADAU

1. Effeithiwyd yn sylweddol ar y canran o ddisgyblion a astudiai History, gan gyflwyniad cynllun A.D.A.G.
2. Ar sawl achlysur yn ystod yr 1980au cafwyd canran uwch o ddisgyblion yn astudio Ysgrythur na Scripture. Dirywiodd yr ymlyniad i'r pwnc, yn y Gymraeg a'r Saesneg, i lefel isel iawn adeg cyflwyno cynllun A.D.A.G. Ond cafwyd canran annisgwyl o uchel yn dymuno astudio Ysgrythur hyd at lefel T.G.A.U., yn ysgol D, rhwng 1987 ac 1989.
3. Datblygodd Daearyddiaeth i fod y pwnc cyfrwng Cymraeg mwyaf poblogaidd erbyn 1986/7, er bod arwydd o ddirywiad ymhlith trydydd cohort A.D.A.G.
4. Yn sgîl cyflwyno cynllun A.D.A.G. gwelwyd pynciau newydd yn cael eu cyflwyno drwy gyfrwng y Gymraeg, megis Astudiaethau Cyfryngau a Thechnoleg Gwybodaeth. Ond mae arwyddion fod y datblygiad wedi ei ganoli'n ysgol D yn arbennig, ac i raddau lawer llai yn ysgol C, tra bod ffrydiau Cymraeg ysgolion A a B ar drai.

5. Daliodd Ffrangeg ei dir ar hyd y blynyddoedd, gan gynyddu'r canran fydd yn astudio'r pwnc yn nhrydydd cohort A.D.A.G.
6. Anwastad oedd ymlyniad arweinwyr y cynllun at y Gymraeg o ran clustnodi arian, darparu deunyddiau a sicrhau swyddogion ac athrawon addas.

Pwyntiau i'w nodi

[Cymharer â'r Pwyntiau "Ffactorau i'w hystyried wrth ddadansoddi'r tablau Cwricwlwm"]

1. Mae'r dadansoddiad yn cymharu'r sefyllfa dros gyfnod o wyth mlynedd. Ond mae chwech o'r rheiny cyn cychwyn C.A.D.A.G. a dim ond dwy ers ei gychwyn. I raddau felly, mae'r gymhariaeth yn anghytbwys. Ar y llaw arall, mae'r effeithiau mwyaf trawiodol yn debygol o ddigwydd ar ddechrau'r cynllun. Gobeithio y bydd modd parhau â'r dadansoddiad yn y dyfodol, wrth i C.A.D.A.G. ymsefydlu'n rhan naturiol o'r cwricwlwm.
2. 'Roedd rhyw fath o ddylanwad yn anochel, gan bod y Bloc Technolegol o fewn yr Opsiynau yn orfodol yng nghynllun Dyfed. 'Roedd hyn yn ychwanegu at y Craidd Arferol yn yr ysgolion yma, sef Cymraeg, Saesneg, Mathemateg, Addysg Gorfforol a Chwaraeon, Addysg Grefyddol ac Addysg Yrfaol. Trwy ychwanegu Bloc Technolegol gorfodol, 'roedd tua 10%

arall o Gwricwlwm y disgyblion, yn cael ei benderfynu drostynt.

3. Yn sgîl ad-drefnu Ysgolion Uwchradd yr Awdurdod yn rhai Cyfun, methwyd canfod rhai ffigurau perthnasol. Gweler Pwynt 3, "Ffactorau i'w hystyried wrth ddadansoddi'r tablau Cwricwlwm".
4. Gwnaed dadansoddiad o ffigurau pob ysgol yn unigol. Trosglwyddwyd rhain i'r ysgolion yn ystod mis Mawrth 1987. Felly, 'roedd yr ysgolion unigol yn medru cymharu y sefyllfa yn yr ysgol honno ag:

(1) Ysgolion C.A.D.A.G. yn gyffredinol

(2) Ysgolion Tre-gib Llandeilo a Llanbedr Pont Steffan.

Ni chyflwynwyd ffigurau un ysgol, i sefydliad arall. Mae'r dadansoddiad isod yn cymharu'r sefyllfa gyffredinol yn ysgolion C.A.D.A.G. rhwng 1980/1 [Tabl A], â'r sefyllfa gyffelyb yn ysgolion Cyfun Tre-gib Llandeilo a Llanbedr Pont Steffan [Tabl B], yn yr un cyfnod.

Dewis pynciau

Mae sawl ffactor yn gallu effeithio ar ddewis pwnc yn 14+. Ymhlith y rhain mae:

(1) Lleoliad y pwnc yn yr Opsiynau.

(2) Yr athro/athrawes fydd yn dysgu'r pwnc yn Nosbarthiadau 4 a 5.

(3) Yr adnoddau sydd ar gael i'r pwnc yn yr ysgol.

Ond dros y blynyddoedd ac ar draws yr ysgolion, at bwrpas yr ymchwil, rhaid oedd diystyru'r ffactorau yma.

Cymharu'r Dyniaethau yn Ysgolion Cyfun C.A.D.A.G. a'r Dyniaethau yn y ddwy ysgol gymharu 1980/1 - 1987-8

1. History a Hanes

Ar ddechrau'r 1980au 'roedd dros traean y disgyblion ar draws y saith ysgol yn astudio Hanes yn Saesneg neu'r Gymraeg. Yn 1983/4 'roedd 39.8% o ddisgyblion Dosbarth 5 yn yr ysgolion oedd i ffurfio consortium C.A.D.A.G. yn astudio'r pwnc. Yn y ddwy ysgol arall, yn yr un flwyddyn, sef 1983/4, 'roedd dros hanner y disgyblion yn astudio Hanes.

Dechreuodd poblogrwydd y pwnc ddirywio ar ôl hynny h.y. yn y ddwy flynedd cyn cyflwyno C.A.D.A.G. Ychydig dros 30% oedd yn astudio'r pwnc yn ysgolion arfaethedig cynllun A.D.A.G. tra bod dros 37% yn astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol arall rhwng 1984 ac 1986.

Mae gwahaniaeth amlwg yn y sefyllfa rhwng y ddau grŵp o ysgolion, yn ystod y ddwy flynedd olaf. Mae'r canran sydd yn astudio'r pwnc yn ysgolion Tre-gib a Llanbedr Pont Steffan wedi parhau dros 33%, er bod arwydd o ddirywiad yn Nosbarth 4, yn y flwyddyn 1987/8. Ond yn ysgolion C.A.D.A.G. mae'r ffigur wedi gostwng i un o bob pump, neu lai, yn astudio Hanes. Collwyd 10% o ddisgyblion y pwnc, ar ôl cyflwyno C.A.D.A.G. yn yr ysgolion hyn.

Gwnaed profion Chi Square ar bob pwnc a oedd dan ystyriaeth. Dim ond yn achos History y llwyddwyd i brofi, y tu hwnt i bob siawns, bod cyflwyno C.A.D.A.G. wedi effeithio'n ystadegol sylweddol ar ei boblogrwydd.

2. Scripture ac Ysgrythur

Ychydig iawn o ddisgyblion ysgol Gyfun Tre-gib Llandeilo oedd ddim yn astudio'r pwnc yma hyd at 16+. Hynny yw 'roedd, i raddau helaeth, yn bwnc gorfodol. Felly, penderfynwyd cymharu sefyllfa Scripture h.y. cyfrwng Saesneg ym mhump ysgol C.A.D.A.G. ag ysgol Llanbedr Pont Steffan yn unig. Hyd at 1986/7 mae'r patrwm yn eithaf tebyg. Ar y cyfan, 'roedd rhwng 10% ac 20% yn dewis astudio'r pwnc hyd at 16+. Felly, 'roedd y canran a astudiai Scripture/Ysgrythur yn sylweddol is na Daearyddiaeth a Hanes cyn cychwyn C.A.D.A.G. Ond 'roedd arwyddion o ddirywiad cyn cyflwyno C.A.D.A.G. Yn 1983/4, syrthiodd y canran oedd yn astudio'r pwnc i lai na 10% yn ysgolion C.A.D.A.G. 'Roedd hyn yn groes i'r uchafbwynt y

cyrhaeddodd History/Hanes, yn yr un flwyddyn. Yna dwy flynedd yn ddiweddarach h.y. yn union cyn cyflwyno C.A.D.A.G. syrthiodd y nifer oedd yn astudio'r pwnc i 5.4%. 'Roedd arwyddion ei fod yn colli ei apêl, cyn cyflwyno C.A.D.A.G., yn yr ysgolion oedd i ffurfio'r clwstwr. Ar y llaw arall, er i'r canran syrthio i 7.5% yn ysgol Gyfun Llanbedr yn 1984/5, cododd eto i 18.4% yn 1985/6. Yn y ddwy flynedd olaf, mae'r pwnc mewn sefyllfa fregus iawn yn yr ysgolion i gyd. Dim ond 1.5% a 0.7% sydd yn astudio Scripture yn Nosbarthiadau 5 a 4 ysgolion C.A.D.A.G. ar hyn o bryd. Nid yw'r sefyllfa fawr gwell yn ysgol Gyfun Llanbedr Pont Steffan, er bod 5.6% yn Nosbarth 4 a dim ond 1.4% yn Nosbarth 5.

Sonnir ymhellach am ddysgu cyfrwng Cymraeg nes ymlaen. Ond diddorol oedd sylwi bod y canran oedd yn astudio Ysgrythur yn agos i, ac ar adegau, yn uwch na'r ganran oedd yn astudio Scripture. Digwyddodd hyn yn ysgolion arfaethedig C.A.D.A.G. yn 1981/2, 1983/4, 1985/6, 1986/7 ac 1987/8.

Penderfynwyd cynnwys disgyblion Ysgrythur [h.y. cyfrwng Cymraeg] ysgol Gyfun Tre-gib yn y dadansoddiad. Er hynny, nid oedd y canran oedd yn astudio Ysgrythur yn y ddwy ysgol gymharol gyfuwch â'r canran yn y pump ysgol arall hyd 1985/6 h.y. er gwaethaf y ffaith ei fod bron yn orfodol naill ai yn Saesneg neu'r Gymraeg, yn ysgol Gyfun Tre-gib. Yn y Dosbarthiadau 5 a 4 presennol h.y. ffigurau 1986/7 ac 1987/8, mae canran Ysgrythur yn uwch yn y ddwy ysgol gymharol na'r pump ysgol sydd wedi cyflwyno C.A.D.A.G.

3. Geography a Daearyddiaeth

Cysondeb yw nodwedd amlycaf y pwnc yma ym mhump ysgol C.A.D.A.G. ar hyd yr 1980au. Mae traean neu fwy o'r disgyblion wedi dewis astudio'r pwnc hyd at 16+. Ni chafwyd uchafbwynt fel y digwyddodd gyda History'Hanes yn 1983/4, ond ni chafwyd dirywiad ychwaith. Ar ôl cyflwyno C.A.D.A.G. daliodd y pwnc ei dir yn y flwyddyn gyntaf, er bod ychydig o ddirywiad yn Nosbarth 4. Yn y ddwy ysgol gymharol, bu'r canran a astudiai'r pwnc yn gyson uwch nag ym mhump ysgol C.A.D.A.G., heblaw am 1984/5. Ond ers y flwyddyn honno cynyddodd poblogrwydd y pwnc yn y ddwy ysgol yma; tra bo'r sefyllfa'n gyson yn y pump ysgol arall ers cychwyn C.A.D.A.G.

Sylwadau ar y Dyniaethau

Mae gwahaniaeth amlwg rhwng sefyllfa pynciau Dyniaethol yn ysgolion C.A.D.A.G. ers dechrau'r 1980au. Mae'n ymddangos bod Ysgrythur/Scripture mewn sefyllfa argyfyngus erbyn hyn. Er bod y sefyllfa bron mor ddrwg yn ysgol Gyfun Llanbedr Pont Steffan; mae cynnydd yno yn 1987/8, tra bod dirywiad pellach yn ysgolion C.A.D.A.G. Felly, er bod arwyddion clir o ddirywiad cyn 1986/7, mae'r ffigurau'n awgrymu bod cyflwyno C.A.D.A.G. wedi ychwanegu at gyflwr truenus y pwnc. Nid yw sefyllfa Hanes/History mor argyfyngus eto, ond mae'r dirywiad yn amlwg. Mae'n amlwg bod cyflwyno C.A.D.A.G. wedi cael effaith ar y pwnc hwn. Nid yn unig mae dirywiad o 10% ers

1985/6 yn y ganran sydd yn astudio'r pwnc yn ysgolion C.A.D.A.G., ond yn wahanol i Ysgrythur, ni welir yr un patrwm yn y ddwy ysgol gymharol. Mae dros 33% o ddisgyblion y ddwy ysgol yma, ym mlynnyddoedd 4 a 5, yn parhau i astudio'r pwnc.

Gwahanol yw sefyllfa y trydydd pwnc a ddiffinir, fel arfer, yn bwnc Dyniaethol, sef Daearyddiaeth. Prin fod newid wedi digwydd yn y ganran sydd yn astudio'r pwnc yn ysgolion C.A.D.A.G. ers cyflwyno'r cynllun. Ar y llaw arall, mae'n drawiadol fod cynnydd yn y ganran sydd yn astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol gymharol, yn ystod y ddwy flynedd olaf h.y. y Dosbarthiadau 4 a 5 presennol. Ffactor arall i'w nodi yw natur y pwnc erbyn hyn. Er mai fel pwnc Dyniaethol yr ystyrir Daearyddiaeth/Geography fel arfer, yn sicr mae elfennau Gwyddonol ynddo bellach. Ystyrir elfennau megis Astudiaeth o'r Tywydd yn Wyddonol, yn y cwrs sydd yn arwain i'r arholiad 16+. Os felly, pwnc pontio yn hytrach nag un o'r Dyniaethau pur yw Daearyddiaeth/Geography erbyn hyn. Mae hyn y tanlinellu pa mor simsan yw sefyllfa'r Dyniaethau pur yn ysgolion C.A.D.A.G.

Ieithoedd Tramor

(a) Ffrangeg

Cysondeb yw prif nodwedd y ganran sydd wedi astudio'r iaith yma yn ysgolion C.A.D.A.G. y Sir ers 1980/1. Ychydig yw'r gwahaniaeth yn y ffigurau - o 16.7% i 21.3%. Nid yw'n

ymddangos fod dyfodiad C.A.D.A.G. wedi niweidio'r pwnc, gan fod cynnydd yn Nosbarth 4 eleni sef 1987/8.

Yn y ddwy ysgol gymharol, ers 1981/2, bu'r canran oedd yn astudio Ffrangeg yn gyson uwch nag yn ysgolion C.A.D.A.G. Gwelwyd cynnydd arwyddocaol yn 1984/5, ac er i'r canran lithro yn ôl yn 1985/6, cododd eto i fod dros 30% yn 1986/7 ac 1987/8. Fel yn achos Daearyddiaeth, mae tystiolaeth o dŵf yn y blynyddoedd diwethaf - twf nas gwelwyd yn ysgolion C.A.D.A.G. yr Awdurdod.

(b) Almaeneg

Rhwng 4% a 5% sydd wedi astudio Almaeneg yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed, heblaw am y cyfnod 1983 - 1986, pan gynyddodd poblogrwydd y pwnc. Mae'n ymddangos ar yr olwg gyntaf, i Gynllun A.D.A.G. effeithio ar boblogrwydd Almaeneg. Ond dylid cofio i'r pwnc beidio a chael ei ddysgu yn un o ysgolion C.A.D.A.G. ar ôl ymadawiad athro ar ddiwedd 1985/6. Cyn hynny, rhwng 1980/1 ac 1985/6, roedd rhwng 6.6% ac 13.5% o ddisgyblion yr ysgol honno wedi astudio Almaeneg hyd at 16+.

Yn y ddwy ysgol gymharol, cynyddodd Almaeneg i gyrraedd uchafbwynt yn 1982/3. Ers hynny, bu dirywiad cyson yn ei boblogrwydd. Erbyn hyn mae mewn sefyllfa argyfyngus yn y ddwy ysgol yma. Yn sicr, nid yw wedi cynnal ei safle gystal ag yn yr ysgolion lle cynigir C.A.D.A.G.

Sylwadau ar yr Ieithoedd Tramor

Mae Ffrangeg wedi dal ei dir dros y blynyddoedd, gyda rhywfaint o gynnydd yn Nosbarth 4 eleni. Felly, ni ellir honni bod cyflwyno C.A.D.A.G. wedi bod yn andwyol i'r pwnc hwn. Ar y llaw arall, nid yw wedi datblygu yn y Dosbarthiadau 4 a 5 presennol, fel y gwnaeth yn Ysgolion Cyfun Llandeilo a Llanbedr Pont Steffan.

Mae Almaeneg wedi dal ei dir ar hyd y blynyddoedd yn ysgolion C.A.D.A.G. y Sir. Mae'n ymddangos fod methu ail apwyntio athro Almaeneg yn un o ysgolion C.A.D.A.G. ar ôl 1985/6, yn llawn mor gyfrifol am y cwmp yn y canran ar ôl hynny â chyflwyno C.A.D.A.G. Mae'r iaith yma yn dal ei thir yn well yn ysgolion C.A.D.A.G. na'r ddwy ysgol arall.

Dysqu Cyfrwng Gymraeg(a) Y Dyniaethau

Yn draddodiadol dyma'r unig faes lle dysgid trwy gyfrwng y Gymraeg. Ysgol C yn unig a gynigiai pynciau ychwanegol; cyn cychwyn Cynllun A.D.A.G. 'Roedd ysgol A yn cynnig y tri phwnc Dyniaethol trwy gyfrwng y Gymraeg o 1980/1 hyd at 1985/6. Cynigiai ysgol B Hanes ac Ysgrythur yn Gymraeg hyd 1982/3, ond dim ond Ysgrythur ar ôl hynny. 'Roedd ysgol C yn cynnig tri phwnc ychwanegol at y Dyniaethau trwy gyfrwng y Gymraeg sef Gwnio, Gwyddor Tŷ a Gwaith Coed. Ar ddechrau'r 1980au 'roedd

ysgol CH yn cynnig y tri phwnc arferol trwy gyfrwng y Gymraeg. Ond ni chafwyd un ymgeisydd arholiad allanol cyfrwng Cymraeg o'r ysgol yma yn 1983/4, a dim ond Ysgrythur a gynigiodd ymgeiswyr yn 1984/5. Fodd bynnag, yn 1985/6 'roedd ymgeiswyr yn y tri phwnc Dyniaethol yn yr ysgol yma. Ysgrythur yn unig a ddysgwyd trwy gyfrwng y Gymraeg yn ysgol D rhwng 1980/1 a 1983/4.

Hanes

Nid yw Hanes wedi bod mor gryf ag y bu yn 1980/1 ac 1981/2. Ond nid yw'n ymddangos bod dyfodiad C.A.D.A.G. wedi cael effaith andwydol ar ddysgu Hanes. Yn wir, yn Nosbarth 4 eleni, sef 1987/8 mae arwydd o dŵf. 'Roedd ysgolion Tre-gib a Llanbedr Pont Steffan yn hwyrach yn cyflwyno dysgu Hanes i'r Cwricwlwm, nag ysgolion C.A.D.A.G. Dechreuasant yn 1982/3. Ers hynny amrywiodd y canran sy'n astudio'r pwnc rhwng 2.5% a 4.7%. Sefydlogodd y canran yn Nosbarthiadau 4 a 5 h.y. 1987/8 ac 1986/7 rhwng 4% a 5%, sydd yn debyg i'r canran yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed.

Ysgrythur

Dyma'n draddodiadol y cryfaf o'r pynciau a ddysgid yn Gymraeg. Nodwyd eisoes fod y canran a astudiai Ysgrythur, mewn ambell i flwyddyn, yn uwch na'r canran oedd yn astudio Scripture. Yn 1981/2, 1982/3 ac 1984/5 dyma'r mwyaf poblogaidd o'r pynciau cyfrwng Cymraeg yn ysgolion C.A.D.A.G., er bod Hanes yn ei

ddisodli fel y mwyaf poblogaidd yn y tair blynedd arall. Am gyfnodau, yn rhai o ysgolion C.A.D.A.G., dyma'r unig bwnc a gynigid trwy gyfrwng y Gymraeg.

Gwelwyd arwyddion cyntaf y dirywiad ym mhoblogrwydd y pwnc yn 1983/4. Er i'r sefyllfa wella yn 1984/5, gostyngiad a gafwyd ers hynny. Parhaodd a dwysaodd y dirywiad ers cyflwyno C.A.D.A.G. Dim ond 0.8% sydd yn astudio Ysgrythur yn Nosbarth 4 yn 1986/7.

Fel yn achos Hanes, 'roedd y ddwy ysgol gymharol yn hwyrach yn cychwyn dysgu Ysgrythur. Yn 1981/2 y dechreusant arni. Mae angen cadw mewn côf fod y pwnc, i raddau helaeth, yn orfodol yn Ysgol Gyfun Tre-gib hyd at 16+. Yn wahanol i ysgolion C.A.D.A.G., gwelwyd cynnydd ym mhoblogrwydd y pwnc o 1983/4 i 1985/6, gyda canran oedd yn ei astudio yn codi o ychydig dros 3% i 6.1%. Ond er na chyflwynwyd C.A.D.A.G. yn y ddwy ysgol yma, mae'r pwnc wedi gwanhau yn ddiweddar. Yn Nosbarth 5, 1986/7 mae 4.3% yn astudio Ysgrythur, ac yn Nosbarth 4, 3.1%. O gofio'r sefyllfa yn Nhre-gib, mae lle i amau ai C.A.D.A.G. sydd yn gyfrifol am ddirywiad mawr y pwnc yma.

Daearyddiaeth

Ar ddechrau'r cyfnod dan sylw dyma'r gwanaf o'r pynciau a ddysgid yn Gymraeg yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. O 1980/1 hyd 1985/6 'roedd canran uwch yn astudio Hanes ac Ysgrythur na Daearyddiaeth. Ond yn y flwyddyn cyn cyflwyno C.A.D.A.G., ac

yn Nosbarthiadau 4 a 5 eleni h.y. 1986/7 dyma'r cryfaf o'r pynciau a ddysgir yn y Gymraeg. Mae'r canrannau yno, yn enwedig yn Nosbarth 4, sef 6.0%, yn awgrymu nad yw C.A.D.A.G. wedi effeithio ar ddatblygiad Daearyddiaeth.

Ni chyflwynwyd Daearyddiaeth yn Nhre-gib nac yn Ysgol Gyfun Llanbedr Pont Steffan hyd 1985/6. Nid yw wedi disodli Hanes nac Ysgrythur fel y prif bwnc cyfrwng Cymraeg, yn yr ysgolion hyn. Yn wir, nid oes unrhyw ddisgybl yn astudio'r pwnc yn Nosbarth 5 yn y ddwy ysgol yn ystod 1986/7.

(b) Pynciau eraill cyfrwng Cymraeg

Fel y nodwyd eisoes, cyn cychwyn C.A.D.A.G. dim ond yn ysgol C y dysgwyd unrhyw bynciau heblaw'r Dyniaethau yn y Gymraeg. Yn yr ysgol yma cynigiwyd Gwnio, Gwyddor Tŷ a Gwaith Coed trwy gyfrwng y Gymraeg. 'Roedd cyfanswm y disgyblion oedd yn astudio'r pynciau hyn yn y Gymraeg, yn amrywio o 26 yn 1980/1 i 38 yn 1984/5 ac 1985/6. Nid yw ffigwr 1981/2 yn hollol gywir. Yn ogystal â'r 18 oedd yn astudio Gwnio a Gwyddor Tŷ, 'roedd rhai yn astudio Gwaith Coed mewn grŵp dwyieithog o 42 o ddisgyblion. Yn anffodus, nid yw'r union rif a oedd yn astudio'r pwnc yn y Gymraeg a'r Saesneg ar gael. Felly, nodwyd y cyfanswm yn y ddau bwnc arall.

Bu newid trawiadol yn y sefyllfa ers 1985/6. Mae dau reswm am hyn, sef sefydlu Ysgol Gyfun Ddwylieithog a chyflwyno cynllun C.A.D.A.G. Yn sgîl y ddau ddatblygiad yma dysgir 12 pwnc i 80

o ddisgyblion dosbarth 5 mewn dwy ysgol, trwy gyfrwng y Gymraeg eleni, sef 1986/7. Yn Nosbarth 4 mae mwy o ddisgyblion, sef 143, yn astudio pynciau heblaw'r Dyniaethau yn y Gymraeg [sylwadau ar y Cyfanswm isod]. Yn Nosbarth 4, 1986/7, dysgir deg pwnc trwy gyfrwng y Gymraeg. Mae'r ysgol Gyfun Ddwy-Ieithog yn cynnig wyth ohonynt, ysgol C yn cynnig pedwar ac ysgol A tri phwnc. Mae tua hanner pwnc arall yn cael ei arholi yn y Gymraeg yn ysgolion A a B. Yn ogystal â hyn mae ysgol D yn cynnig hanner y Craidd Technolegol yn y Gymraeg. Felly, mae disgyblion yr ysgol yma yn gwneud o leiaf 33% o'r craidd yn y Gymraeg, a gallant astudio 66% yn y Gymraeg os mai dyna yw eu dymuniad.

Er bod Hanes ac Ysgrythur wedi dioddef ers dechrau C.A.D.A.G., ni ellir dweud hynny am ddysgu Cyfrwng Cymraeg yn gyffredinol. Dysgir pynciau newydd yn y Gymraeg am y tro cyntaf, e.e. Astudiaethau Cyfryngau a Thwristiaeth Cefn Gwlad. Calonogol hefyd yw gweld dysgu cyfrwng Cymraeg yn mentro i feysydd mwy technolegol megis Graffeg, D.C.T. a Thechnoleg Gwybodaeth. Mae'r datblygiad yn y meysydd yma wedi ei ynysu ar hyn o bryd yn ysgol D. Gobeithio bod y modd a'r ewyllys ar gael i ehangu ar y dysgu cyfrwng Cymraeg yn yr ysgolion eraill; heblaw yn naturiol, am yr ysgol swyddogol cyfrwng Saesneg.

Cyfanswm a Chanran yn Astudio Pynciau yn y Gymraeg

Yn y dadansoddiad 'roedd yn ddigon rhwydd nodi'r cyfanswm a'r canran yn y pynciau unigol. Ond mae angen gofal wrth ystyried

ffigurau:

1. Tabl ysgolion C.A.D.A.G. - y golofn "Pynciau eraill Cyfrwng Cymraeg".
 2. Tablau i'r ysgolion unigol - y golofn "Cyfrwng Cymraeg".
-
1. Mae nifer y pynciau a'r ysgolion yn iawn. Ond heb gael enwau'r disgyblion a ddysgwyd yn y Gymraeg ym mhob pwnc ar wahân i'r Dyniaethau, ni ellir sicrhau, e.e. bod 28 o wahanol ddisgyblion yn astudio'r tri phwnc yma yn ysgol C yn 1982/3. Felly, mae'r canran h.y. $28 \times 100 \div 600$ yn debygol o fod ar yr ochr uchel. Y rheswm am hynny yw ei bod yn eithaf posibl, os nad yn debygol, fod rhai disgyblion yn gwneud mwy nag un o'r pynciau hyn yn y Gymraeg. Buasai sicrwydd o hyn yn gostwng y canran, o wahanol ddisgyblion, oedd yn cael profiad o ddysgu pwnc arall yn y Gymraeg. Mae'r un peth yn wir am y canrannau ers cyflwyno C.A.D.A.G. Mae'n eithaf sicr fod disgyblion ysgol D yn astudio sawl pwnc yn y Gymraeg.
 2. Cynigiwyd y ddau ganran eithaf i'r ysgolion fel canllawiau. Cymerer enghraifft ddychmygol - yn Ysgol G yn 1981/2 'roedd 150 o ddisgyblion yn Nosbarth 5. 'Roedd 15 yn astudio Hanes, 10 yn astudio Ysgrythur a 5 yn astudio Daearyddiaeth. Mae'n sicr fod 10% o leiaf [h.y. y 15 oedd yn astudio Hanes] o'r flwyddyn yma yn derbyn

addysg cyfrwng Cymraeg [nodwyd y canran lleiaf yma fel "Isafswm" ar y tabl]. Ond mae'n bosibl fod y 10 oedd yn astudio Ysgrythur a'r 5 oedd yn astudio Daearyddiaeth, yn gynwysiedig yn y grŵp o 15 oedd yn astudio Hanes. Os yw hynny'n ffaith, yna 10% yw uchafswm y disgyblion oedd yn derbyn addysg Cyfrwng Cymraeg. Yr eithaf arall yw bod y disgyblion a astudiai y tri phwnc yn hollol wahanol h.y. y 15 a astudiai Hanes heb fod yn astudio'r ddau bwn arall; a'r un peth yn wir am y 10 a astudiai Ysgrythur a'r 5 a astudiai Ddaearyddiaeth. Buasai hyn yn golygu bod 30 o ddisgyblion yn Nosbarth 5, yn ysgol G, yn cael profiad o ddysgu cyfrwng Cymraeg, sef 25% [nodwyd y ffigwr hwn fel yr "Uchafswm"]. I gael y canran cywir rhaid cael enwau'r disgyblion yn y grwpiau cyfrwng Cymraeg. Yna gellir nodi sawl disgybl ar draws y flwyddyn honno oedd yn derbyn addysg cyfrwng Cymraeg.

Sylwadau ar ddysgu Cyfrwng Cymraeg

Ar waethaf y dyfalu yma, tra sigledig yw'r darlun o ddysgu cyfrwng Cymraeg ar hyd y blynyddoedd. Mae'n siwr fod y saith ysgol yn gwasanaethu ardaloedd lle 'roedd 50% neu fwy o'r disgyblion yn medru'r Gymraeg. Yn sicr, cwyd problem gyda'r dewisiadau yn 14+ h.y. disgyblion a fyddai'n dymuno parhau â phwnc cyfrwng Cymraeg, ond yn wynebu gwrthdaro yn yr Opsiynau. Ond mae ambell i ffaith yn tanlinellu mor fregus oedd y sefyllfa:

1. 8.5% o ddisgyblion Dosbarth 5 ysgolion C.A.D.A.G. yn astudio Ysgrythur, yn 1981/2, yw'r canran unigol uchaf, mewn un pwnc.
2. Hyd at ddyfodiad C.A.D.A.G. dim ond un ysgol oedd yn cynnig pynciau, heblaw'r Dyniaethau, trwy Gyfrwng y Gymraeg.
3. Yn 1983/4 ac 1984/5 Ysgrythur oedd yr unig bwnc a gynigiwyd yn y Gymraeg gan dair o ysgolion C.A.D.A.G.

Erbyn hyn, mae un o'r pump ysgol yn y Cynllun yn dysgu drwy gyfrwng y Saesneg, yn dilyn ad-drefnu yn yr ardal. Mae'r cyfrifoldeb yn y maes hwn yn gorwedd felly ar y pedair ysgol arall. Fel y nodwyd eisoes, gellir dysgu llawer mwy o bynciau yn y Gymraeg gyda dyfodiad C.A.D.A.G. Mae'r Ysgol Gyfun Ddwy Ieithog yn arwain yn y maes. Mae'n siwr fod modd i'r gweddill, er i raddau mwy cyfyngedig, ddilyn yr arweiniad hwn.

Ffactorau i'w hystyried wrth ddadansoddi'r tablau Cwricwlwm

1. Bwriad yr ymchwil hwn yw darganfod sefyllfa'r Dyniaethau, Ieithoedd Tramor a dysgu cyfrwng Cymraeg, yn sgîl cyflwyno cyrsiau A.D.A.G. Felly, rhannwyd y tablau yn ddau:

1. Y cyfnod o 1980/1 hyd at 1985/6 - CYN A.D.A.G.

2. Y cyfnod 1986/7 ac 1987/8 - CYFNOD CYNNAR A.D.A.G.

Mae hyn yn hwyluso cymharu'r sefyllfa o fewn ysgol, ac o fewn ysgolion A.D.A.G. yn Gyffredinol.

2. Penderfynwyd defnyddio Ysgolion Cyfun Tre-gib Llandeilo a Llanbedr Pont Steffan fel ysgolion tebyg i'r pump o fewn cynllun A.D.A.G. er mwyn cymharu (control schools).

Ond sylwer bod Scripture/Ysgrythur yn bwnc gorfodol, ar wahân i leiafrif o'r disgyblion hyd at 16+, yn ysgol Gyfun Tre-gib.

Felly, penderfynwyd defnyddio ffigurau Ysgol Gyfun Llanbedr Pont Steffan, yn unig, yn y Golofn Scripture.

Ond nodwyd y disgyblion oedd yn gwneud Ysgrythur h.y. cyfrwng Cymraeg yn ysgol Tre-gib, yn y colofnau Ysgrythur a dysgu Cyfrwng Cymraeg.

3. Ar y cyfan, ffigurau ymgeiswyr arholiadau C.B.A.C. a gafwyd o 1980/1 hyd at 1985/6. Ond:
Methodd ysgol CH â chael gafael ar y niferoedd oedd yn astudio Hanes ac Ysgrythur yn 1980/1 ac 1981/2.

Nid oedd ffigurau ymgeiswyr arholiadau C.B.A.C. ar gael yn ysgol C, am y blynyddoedd 1980/1 ac 1981/2. Defnyddiwyd ffigurau Grwpiau Cwricwlwm am y blynyddoedd

hynny. Mae'n bosibl fod y ffigurau hynny yn uwch na'r niferoedd a safodd arholiad C.B.A.C. yn y pynciau hynny i gyd o achos:

(a) disgyblion yn gadael yr ysgol cyn sefyll yr arholiad

(b) disgyblion yn cael eu tynnu allan o'r pwnc ar gyfer yr arholiad.

Defnyddiwyd ffigurau ymgeiswyr arholiad C.B.A.C. gan Ysgol C o 1982/3 i 1985/6.

Ffigurau grwpiau yn Nosbarthiadau 4 a 5 yw'r rhai am y blynyddoedd 1986/7 ac 1987/8 ym mhob ysgol.

4. Gan mai ymgeiswyr C.B.A.C. a nodwyd yn y ffigurau, ni chynhwyswyd disgyblion oedd yn dilyn cyrsiau llai academiaidd megis y Dystysgrif Addysg a City and Guilds 365.

Dylid nodi bod rhannau o'r cyrsiau hyn yn cael eu dysgu trwy gyfrwng y Gymraeg.

5. Yn 1981/2 'roedd 42 o ddisgyblion yn dilyn cwrs Gwaith Coed/Woodwork yn ddwy ieithog, yn ysgol C. 'Roedd rhai yn gwneud y gwaith ac yn bwriadu sefyll yr arholiad yn Saesneg a'r gweddill yn y Gymraeg. Yn anffodus nid yw'r union ffigurau ar gael. Dylid sylwi, fodd bynnag, fod

tri phwnc yn cael eu cynnig trwy gyfrwng y Gymraeg yn yr ysgol yma yn 1981/2 ac nid dau, a dylai'r cyfartaledd 'pynciau cyfrwng Cymraeg' fod yn uwch am 1981/2, na'r hyn a nodir. Ymhellach, ni chynhwyswyd disgyblion sy'n bwriadu sefyll tua 50% o'u harholiadau Teipio/Prosesu Geiriau yn y Gymraeg, yn ffigurau 1986/7 ac 1987/8 yn y Golofn 'Pynciau eraill Cymraeg'. Noder bod tua 16 disgybl, o ysgolion A a B, yn bwriadu sefyll tua 50% o'u harholiadau Teipio/Prosesu Geiriau yn y Gymraeg, yn 1987 ac 1988.

Amhosibl yw nodi canran cywir i'r disgyblion sy'n dilyn eu pynciau yn y Gymraeg heb gael enwau'r disgyblion h.y. gallai sawl disgybl fod yn dilyn mwy nag un pwnc trwy gyfrwng y Gymraeg.

6. Noder bod 1 disgybl yn dilyn cwrs Iseldireg yn ysgol CH yn ystod 1985/6. Gorffennwyd dysgu Almaeneg yn ysgol B, ar ôl 1985/6.

YSGOLION CYFUN CYNLLUN A.D.A.G.

DYFED

CANRANNAU A CHYFANSYMLIAU Y DYNIAETHAU/IEITHOEDD TRAMOR/CYFRING CYMRAEG (Dosbarth 5)

TABL A

Blwyddyn	Cyfanswm y disgyblion	History	Hanes	History a Hanes	Geography	Daeary- ddiaeth	Geog. a Daeary.	Scripture	Ysgrythun	Script. ac Ysgr.	Ffrangeg	Almaeneg	Pynciau eraill Cymraeg
1980/1	641	32.9 211	7.5 48	40.4 259	31.7 203	3.4 22	35.1 225	8.6 55	6.1 39	14.7 94	18.3 117	4.8 31	4.1 26 3 phunc/1 ysgol
1981/2	670	28.4 190	7.5 50	35.8 240	32.1 215	5.4 36	37.5 251	7.2 48	8.5 57	15.7 105	16.7 112	4.6 31	2.7 18 2 bunc/1 ysgol
1982/3	600	30.7 184	3.8 23	34.5 207	30.3 182	2.5 15	32.8 197	6.8 41	6.7 40	13.5 81	17.7 106	4.0 24	4.7 28 3 phunc/1 ysgol
1983/4	576	33.5 193	6.3 36	39.8 229	32.1 185	3.8 22	35.9 207	4.7 27	4.9 28	9.5 55	17.4 100	5.9 24	5.7 33 3 phunc/1 ysgol
1984/5	626	27.3 171	3.7 23	31.0 194	30.2 189	2.9 18	33.1 207	6.1 38	5.8 36	11.8 74	17.3 108	8.3 52	4.6 29 3 phunc/1 ysgol
1985/6	703	26.9 189	4.3 30	31.2 219	28.7 202	5.0 35	33.7 237	2.1 15	3.3 23	5.4 38	19.3 136	7.3 51	5.4 38 3 phunc/1 ysgol

Cyflwyno Cynllun A.D.A.G. (Ysgol Gyfun Dyffryn Teifi yn dilyn Cwriculwm A.D.A.G., er y tu allan i'r Consortium)

1986/7	677	16.7 113	4.0 27	20.7 140	29.7 201	4.3 29	34.0 230	1.5 10	2.5 17	4.0 27	18.9 128	4.1 20	11.8 80 12 punc/2 ysgol
1987/8	602	13.3 80	5.5 33	18.7 113	25.1 151	6.0 36	31.1 187	0.7 4	0.8 5	1.5 9	21.3 138	4.3 26	23.8 193 9 punc/3 ysgol

CANRANNAU A CHYFANSYMAU DISGYBLION DOSBARTH 5 YN Y DYNIAETHAU, IEITHOEDD TRAMOR A PHYNICIAU CYFRWNG CYMRAEG:

YSGOLION CYFUN TRE-GIB, LLANDEILO A LLANBEDR PONT STEFFAN:

TABL B

Canran
Llanbedr
yn unig

Cynnyys Ie-gib lle
mab i'w pwnc yn
orifodol hyd 16+

Blwyddyn	Cyfansum disgyblion y 5ed	History	Hanes	History a Hanes	Geography	Daeary- ddiaeth	Geog. a Daear.	Scripture	Ysgrythur	Script. a Ysgr.	Ffrangeg	Almaeneg	Pynciau eraill Cymraeg
1980/1	330	31.2 103	0	31.2 103	38.5 137	0	38.5 127	16.1 23	0		7.9 26	4.8 16	0 0
1981/2	288	44.4 128	0	44.4 128	47.6 137	0	47.6 137	15.5 22	3.0 9	Cyfansum un ysgol yn unig a ddefnyddiwyd	21.2 61	4.9 14	0 0
1982/3	285	47.0 124	2.5 7	49.5 141	61.4 175	0	61.4 175	22.0 25	3.5 10		26.7 76	7.4 21	0 0
1983/4	246	48.8 120	4.5 11	53.3 131	44.3 109	0	44.3 109	19.0 30	3.3 8		24.4 60	4.1 10	0 0
1984/5	279	35.5 98	2.9 8	38.4 107	32.3 90	0	32.3 90	7.5 10	5.4 15		32.3 90	3.6 10	0 0
1985/6	280	35.0 98	2.9 8	37.9 106	35.0 98	1.8 5	36.8 103	18.4 23	6.1 17		20.1 57	2.5 7	0 0

Ni chyflwynwyd A.D.A.G. yn yr ysgolion hyn

1986/7	301	34.9 105	4.7 14	39.5 119	47.2 142	0	47.2 142	1.4 2	4.3 13		31.0 93	3.3 10	0 0
1987/8	262	29.4 77	4.2 11	33.6 88	41.2 108	2.3 6	43.5 142	5.6 6	3.1 8		31.0 81	0.8 2	0 0

Cyfansymiau o Chanrannau Arfaethedig ar gyfer Dosbarthiadau 5, 1988/9

Ysgolion C.A.D.A.G.

Cyfanswm y flwyddyn	Hist	Han	Hist+Han	Geog	Daeear	Geog+Daeear	Scrip	Ysg	Scrip+Ysg	Ffr	Alm
592	109	35	144	142	22	164	12	30	42	128	15
Canran	18.4	5.9	24.3	24.0	3.7	27.7	2.0	5.1	7.1	21.6	2.8

Y ddwy ysgol gymharol

Cyfanswm y flwyddyn	Hist	Han	Hist+Han	Geog	Daeear	Geog+Daeear	Scrip	Ysg	Scrip+Ysg	Ffr	Alm
204	68	8	76	100	0	100	18	0	18	77	10
Canran	33.3	3.9	37.3	49.0	0	49.0	8.8	0	8.8	37.7	4.9

Allwedd

Hist - History Geog - Geography Scrip - Scripture Ffr - Ffrangeg

Han - Hanes Daeear - Daearyddiaeth Ysg - Ysgrythur Alm - Almaeneg

D.S. Nodir y pynciau eraill a ddysgir trwy gyfrwng y Gymraeg, yn nes ymlaen

Yr Ymchwil

Yn ystod mis Mehefin 1987 gofynnwyd i'r ysgolion ddarparu eu ffigurau arfaethedig, ar gyfer Dosbarthiadau 4, 1987/8 h.y. Dosbarthiadau 5, 1988/9. Mae angen pwysleisio nad yw'r rhain, o reidrwydd, yn hollol derfynol a chywir. Gall fod rhai newidiadau ar ddiwedd Tymor yr Haf 1987, neu ar ddechrau Tymor y Nadolig 1988. Ond ystyriwyd fod gwerth eu casglu gan eu bod yn cyfeirio at y disgyblion fydd yn ffurfio trydedd garfan/cohort A.D.A.G. Erbyn hyn, mae'r cynllun yn llawer mwy cyfarwydd i'r athrawon ac i'r disgyblion. Felly, 'roedd modd

sylwi ar gadarnhau neu leihau tueddiadau, a ymddangosodd yn nwy flynedd gyntaf y cynllun. Carwn ddiolch eto i'r ysgolion am eu cydweithrediad parod gyda'r ymchwil hwn.

Y pynciau dan sylw

History

Mae'r canran fydd yn astudio History, yn Nosbarthiadau 5, yn 1988/9, 5.1% yn uwch na'r canran yn 1987/8. Mae hyn yn gynnydd calonogol i'r unig bwnc dan ystyriaeth, y llwyddwyd i brofi yn ystadegol, fod dyfodiad A.D.A.G. wedi effeithio arno. Amser yn unig a ddengys a fydd yr adfywiad yn parhau. Ond er gwaethaf y cynnydd, nid yw wedi ad-ennill ei boblogrwydd yn y cyfnod yn union cyn cychwyn cynllun A.D.A.G., sef ar draws 25%, heb sôn am ei uchafbwynt sef 33.5% yn 1983/4. Yn y ddwy ysgol gymharol, mae 33.3% o'r disgyblion yn mynd i astudio History, sef cynnydd o 4% ar y flwyddyn flaenorol. Mae'n bosibl mai cyflwyno cynlluniau T.G.A.U. sydd yn esbonio'r adfywiad yn y pwnc.

Geography

Llithrodd poblogrwydd Geography 1.1% i gyrraedd 24.0% ar gyfer disgyblion Dosbarth 5, ysgolion C.A.D.A.G. yn 1988/9. Tipyn o syndod yw hyn o gofio fod y pwnc wedi bod yn cael ei addasu, dros y blynnyddoedd, i ateb gofynion y syniadau newydd, e.e. datrys problemau - megis y lleoliad gorau i ddiwydiant arbennig. Mae'r gwrthgyferbyniad â'r ddwy ysgol gymharol yn

drawiadol. Yn y rhain, cynyddodd y canran fydd yn astudio'r pwnc, yn y bumed flwyddyn, yn 1988/9 i 49.0%. Dim ond yn 1982/3 y cafwyd canran uwch yn astudio Geography, yn y ddwy ysgol yma.

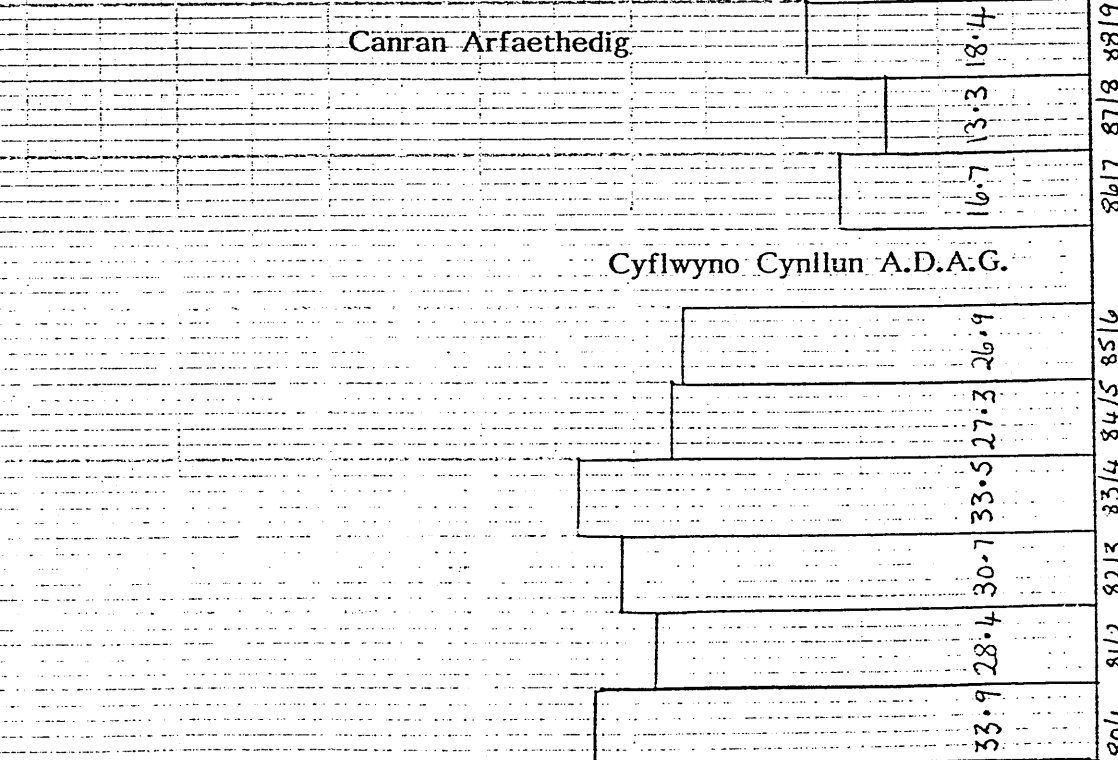
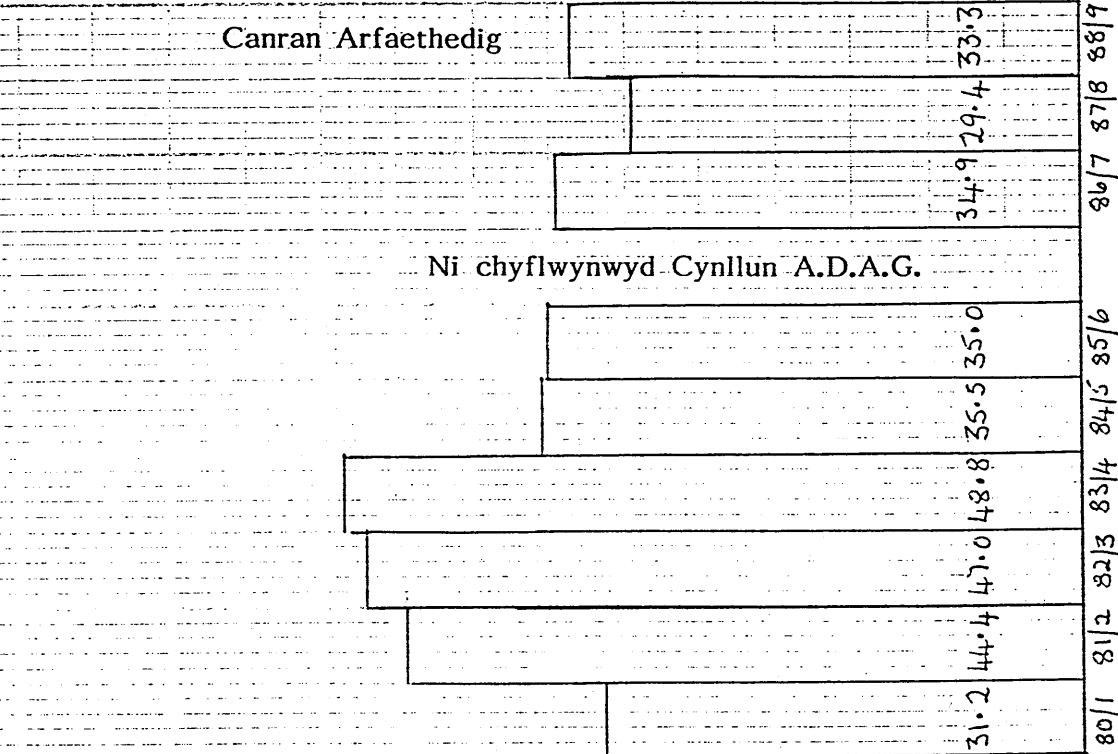
Datblygiad/Dirwyiad History yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran y disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio HISTORY

Ysgolion C.A.D.A.G.

Y ddwy ysgol gymharol

70
60
50
40
30
20
10
0

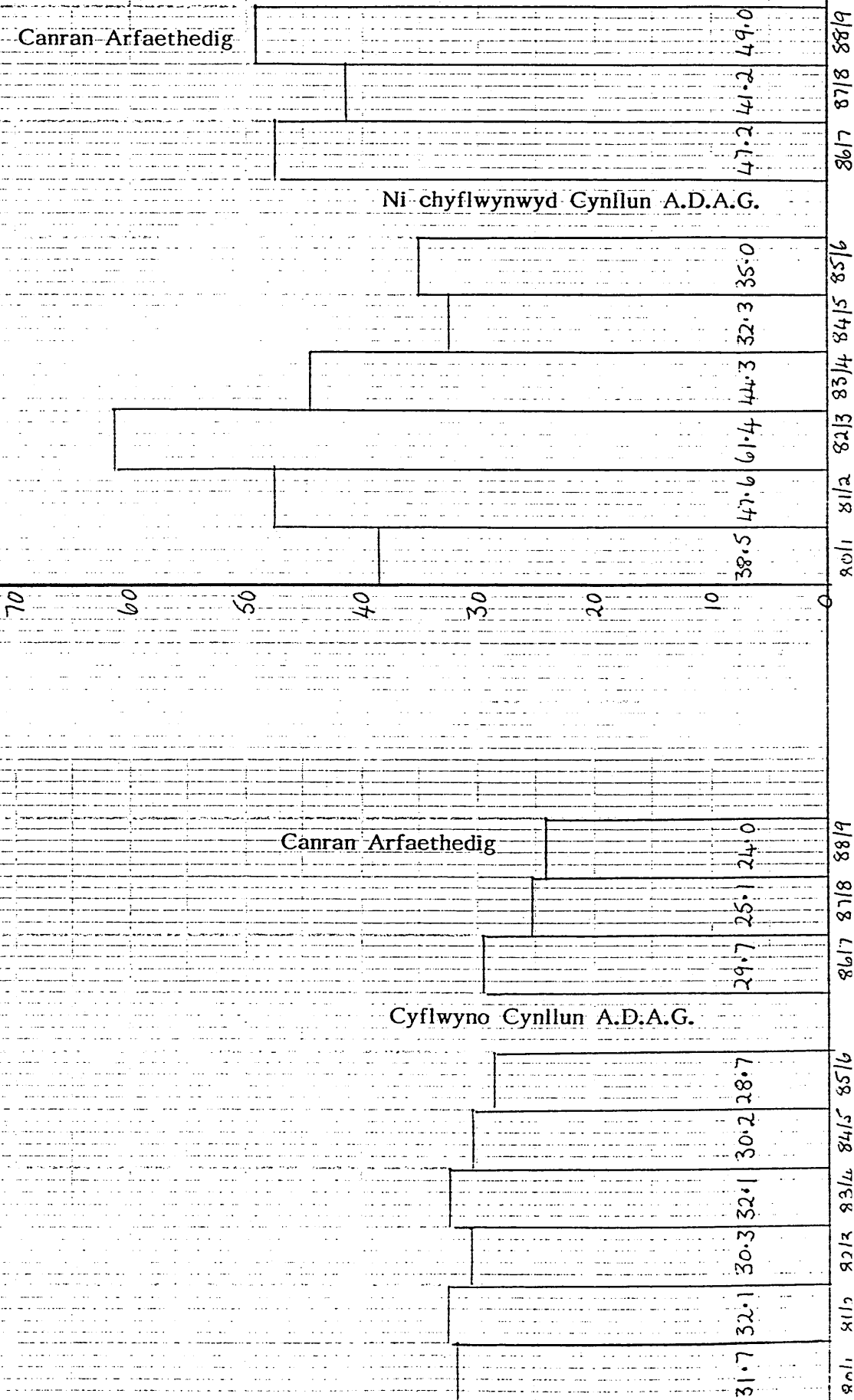


Datblygiad/Dirywiad Geography yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran y disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio GEOGRAPHY

Ysgolion C.A.D.A.G.

Y ddwy ysgol gymharol



Scripture

Cynigiwyd y pwnc yn y pedair ysgol sy'n dysgu'r pwnc drwy gyfrwng y Saesneg. Dim ond yn ysgol B y cafwyd cnewyllyn digon sylweddol i ffurfio grŵp ar gyfer sefyll arholiad. Mae'n ymddangos fod tuedd y blynyddoedd a fu yn parhau, a bod y pwnc ar fin diflannu o'r ysgolion. Barn y Prifathrawon i gyd, oedd mai newidiadau yn y gymdeithas, yn hytrach nag unrhyw gynlluniau addysgol, oedd yn gyfrifol am ddirywiad Scripture. Am y tro cyntaf erioed, 'roedd y pwnc hwn yn ddewisol yn y ddwy ysgol gymharol. Mae'r canran yn y ddwy ysgol, sef 8.8%, yn sylweddol uwch nag yn ysgolion C.A.D.A.G., sef 2.0%. Mae'n bosibl fod y traddodiad o ddynodi hwn fel pwnc gorfodol, yn un o'r ddwy ysgol yma, yn parhau i ennill cwsmeriaid iddo. Ar y llaw arall, mae'r cymdeithasau a wasanaethir gan y ddwy ysgol gymharol, yn debyg i'r rhai a wasanaethir gan ysgolion C.A.D.A.G. y Sir; dyna'r rheswm y dewiswyd hwy at bwrpas cymharu. Wrth i'r ddwy ysgol yma A.D.A.G. eiddio'u cwricwlwm, mae'n bosibl y gwelir dirywiad pellach ym mhoblogrwydd Scripture yno hefyd.

Ffrangeg

Parhau wnaeth y cynnydd graddol ym mhoblogrwydd Ffrangeg, yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Bydd 0.3% yn fwy yn astudio'r pwnc yn Nosbarth 5 1988/9, nag yn y flwyddyn flaenorol. Yn wir, dyma'r canran uchaf i astudio'r pwnc, yn ysgolion C.A.D.A.G., ar hyd yr 1980au. Yr un yw'r stori yn y ddwy ysgol gymharol, lle cyrhaeddodd y canran 37.7%.

Datblygiad/Dirywiad Scripture yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio SCRIPTURE

Ysgolion C.A.D.A.G.

Y ddwy ysgol gymharol (Canran un ysgol yn unig at 1988/9)

70

60

50

40

30

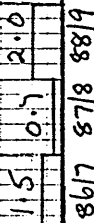
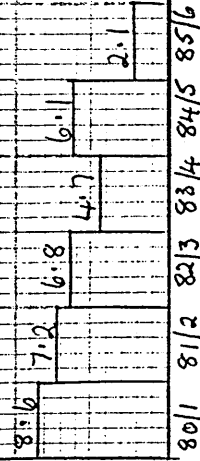
20

10

0

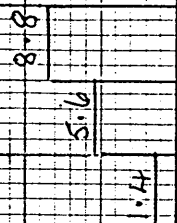
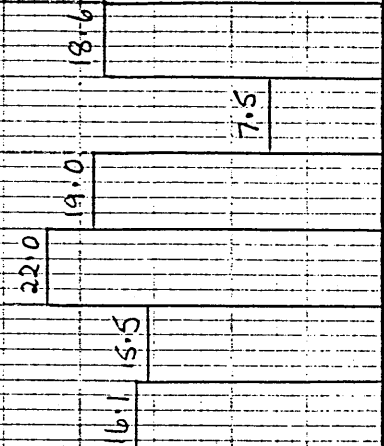
Cyflwyno Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig



Ni chyflwynwyd Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig



80/1 81/2 82/3 83/4 84/5 85/6 86/7 87/8 88/9

Datblygiad/Dirywiad Ffrangeg yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio FFRANGEG

Ysgolion C.A.D.A.G.

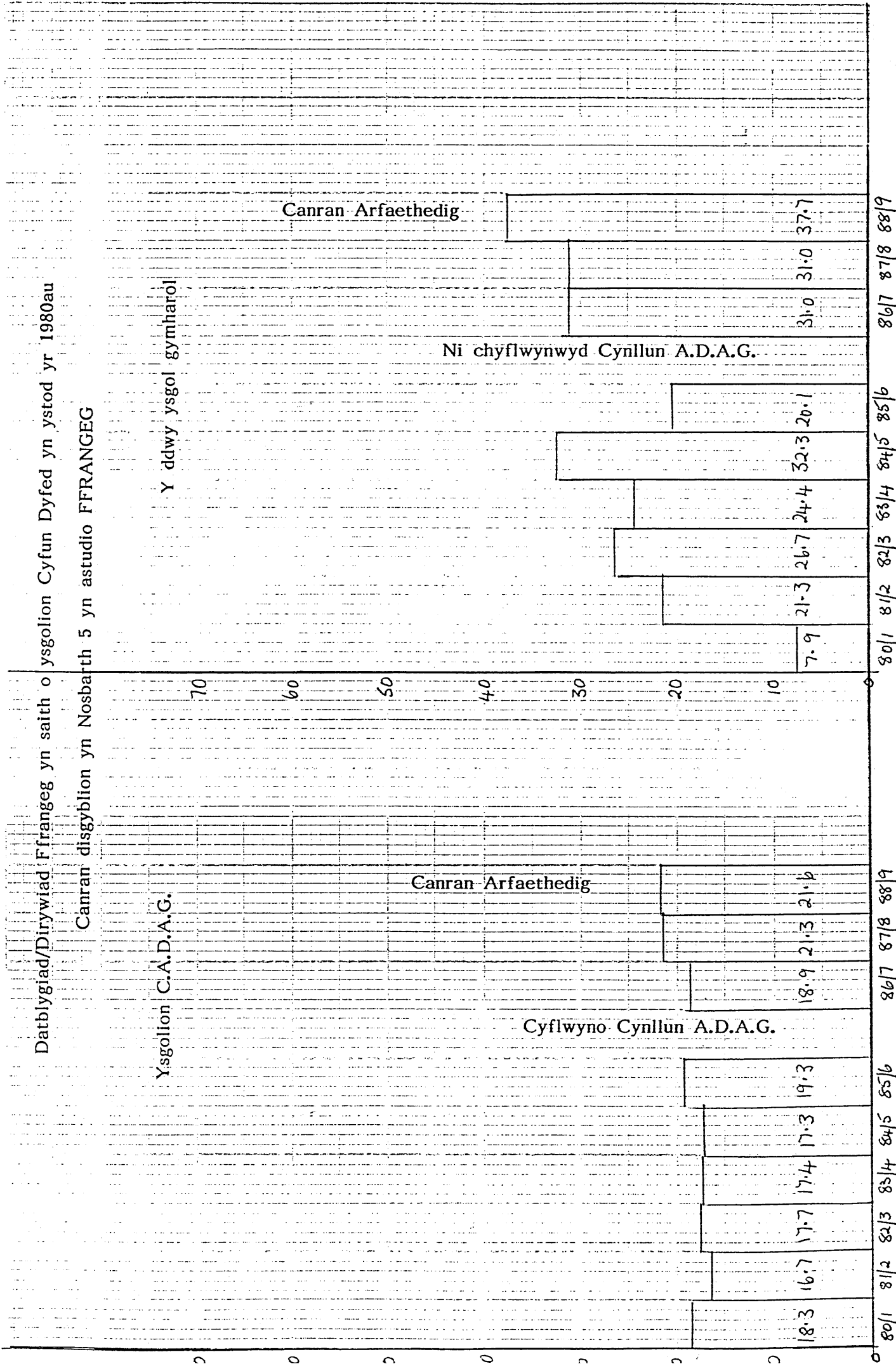
Y ddwy ysgol gymharol

Canran Arfaethedig

Ni chyflwynwyd Cynllun A.D.A.G.

Cyflwyno Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig



Almaeneg

Yn ysgolion C.A.D.A.G. llithrodd poblogrwydd y pwnc o 4.3% i 2.5%. Mae hyn felly, yn gwrthgyferbynu â thwŵf graddol a sicr y ganran sy'n astudio Ffrangeg. Mae hefyd yn groes i'r darlun yn y ddwy ysgol gymharol, lle bydd 4.9% o'r disgyblion yn astudio'r pwnc ar gyfer arholiad T.G.A.U., 1989. Dim ond yn 1982/3 y cafwyd canran uwch yn astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol yma, yn ystod yr 1980au.

Dysgu cyfrwng CymraegFesul pwnc(a) Hanes

Cynyddodd y canran fydd yn astudio Hanes yn nosbarth 5, ysgolion C.A.D.A.G., yn 1988/9 i 5.9%. Mae hyn yn gynydd o 0.4%, ac yn cyd redeg â'r gwelliant yn y canran fydd yn astudio History. Yn anffodus, dyma'r unig bwnc a gynigir drwy gyfrwng y Gymraeg, yn y ddwy ysgol gymharol, ar gyfer y flwyddyn arbennig yma. Mewn gwirionedd, mae'r 3.9% fydd yn astudio Hanes yn perthyn i Ysgol Gyfun Tre-gib, yn unig. Ar y llaw arall, ni fydd 50 o ddisgyblion yr ysgol yma, allan o ychydig dros gant yn y flwyddyn, hyd yn oed yn astudio Cymraeg fel pwnc, dros y ddwy flynedd nesaf. Mae Cymraeg yn bwnc gorfodol hyd at 16+, yn ysgol Gyfun Llanbedr Pont Steffan. Gobeithio bod modd gwella'n sylweddol ar y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg, yn y dyfodol agos, yn y ddwy ysgol yma.

Datblygiad/Dirywiad Almaeneg yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio ALMAENEG

Ysgolion C.A.D.A.G.

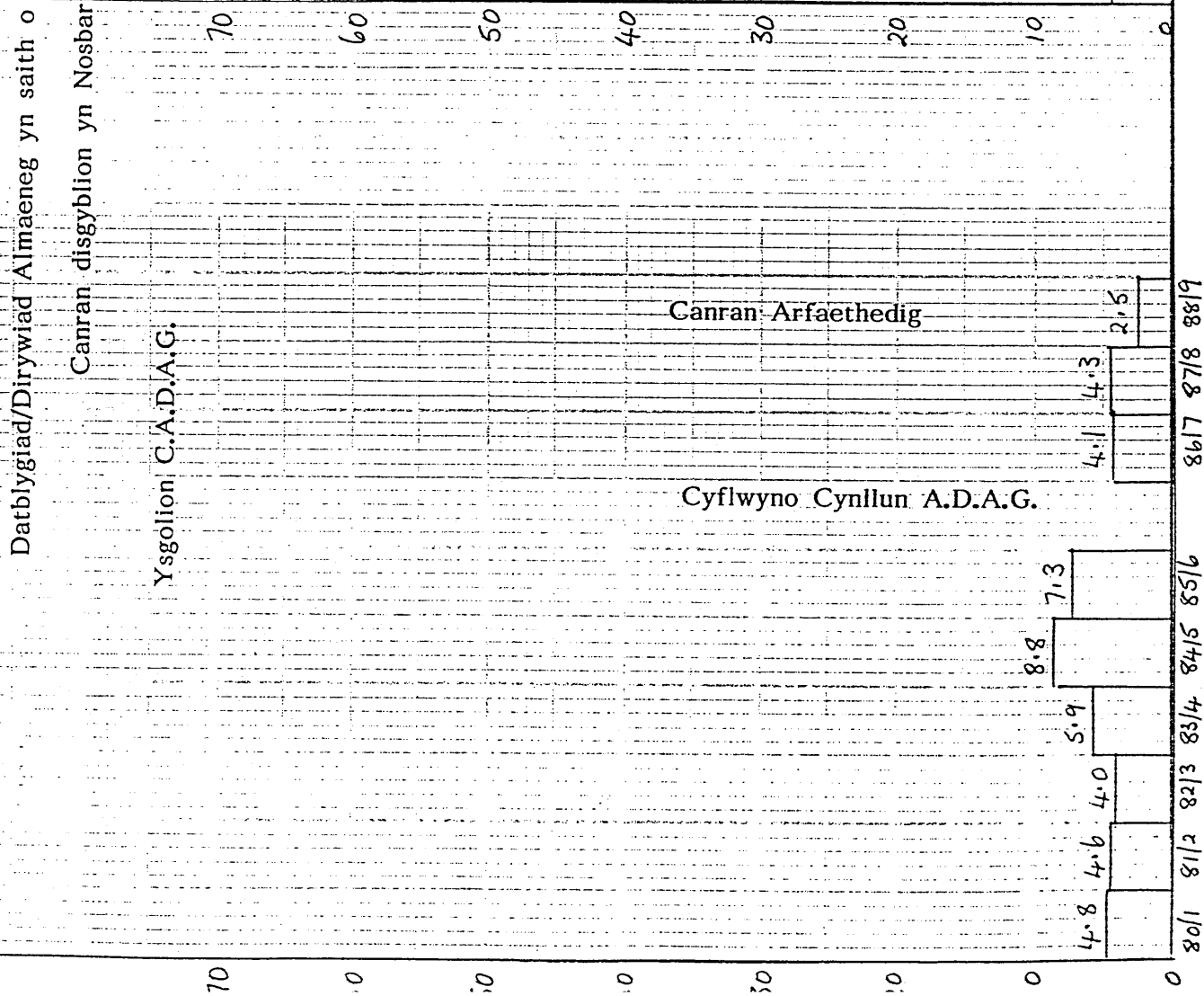
Y ddwy ysgol gymharol

Canran Arfaethedig

Cyflwyno Cynllun A.D.A.G.

Ni chyflwynwyd Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig



Datblygiad/Dirywiad Hanes yn saith o ysgolion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

Canran disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio HANES

Ysgolion C.A.D.A.G.

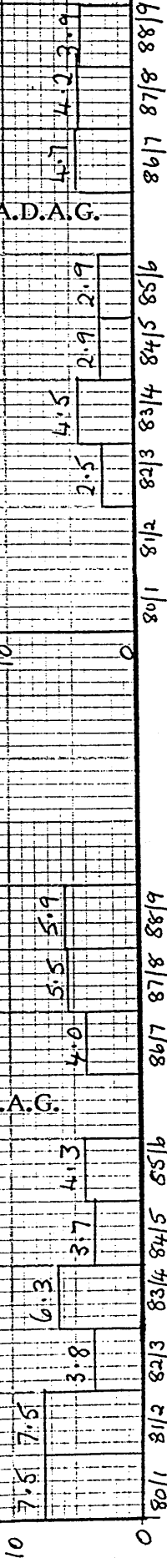
Y ddwy ysgol gymharol

Cyflwyno Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig

Ni chyflwynwyd Cynllun A.D.A.G.

Canran Arfaethedig



(b) Daearyddiaeth

Mae'r canran fydd yn astudio Daearyddiaeth wedi syrthio 2.3%, sydd yn gwmp sylweddol o gofio mai 6.0% oedd y ganran, ar gyfer Dosbarth 5 yn ysgolion C.A.D.A.G., am y flwyddyn 1987/8. Ond, o leiaf, cafwyd rhai cwsmeriaid i'r pwnc o ysgolion A, C a D. Nid yw ysgol CH yn cael cynnig pynciau drwy gyfrwng y Gymraeg. Ni chafwyd unrhyw gwsmeriaid o gwbl i'r pwnc hwn yn yr ysgolion cymharol.

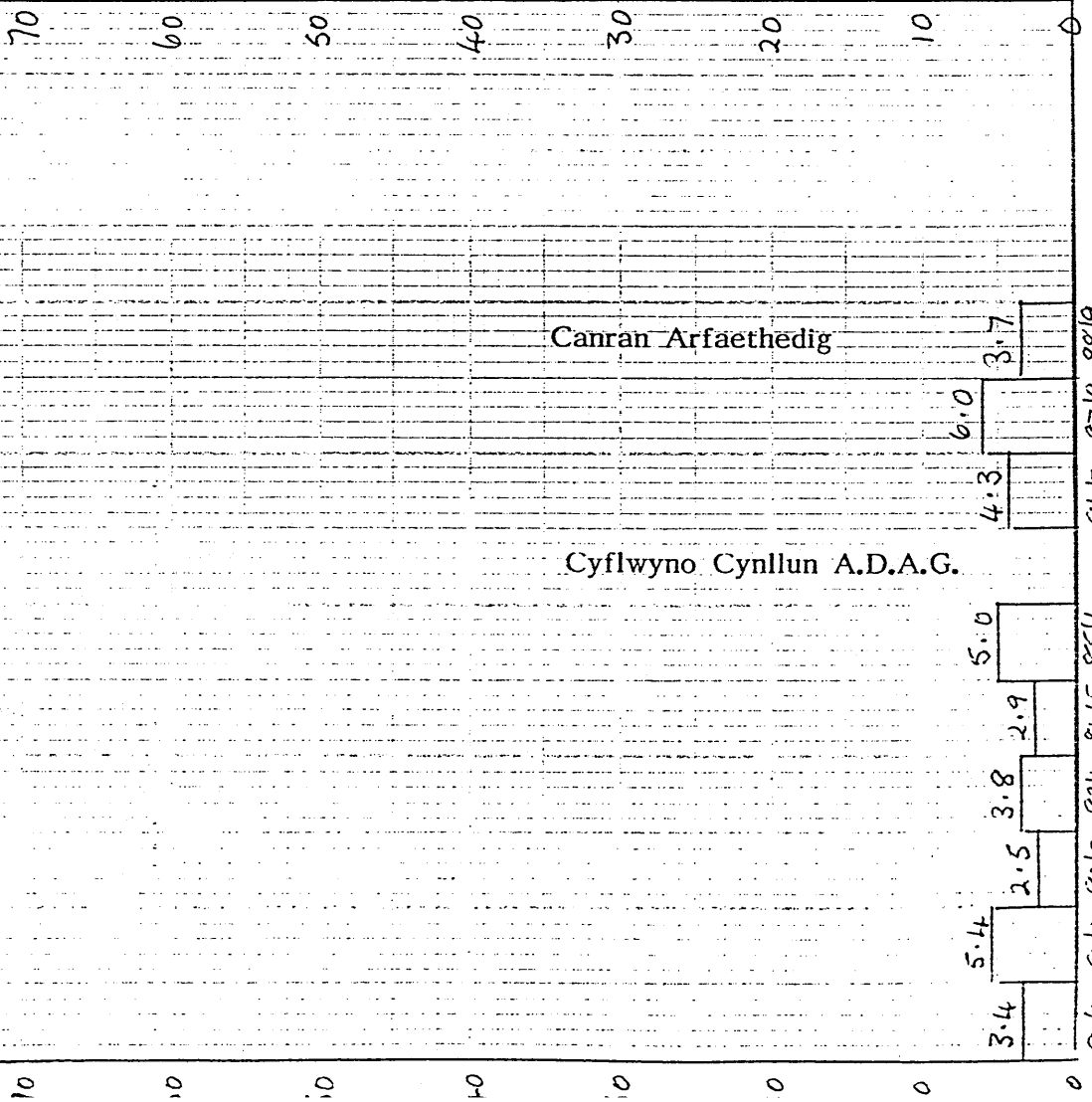
(c) Ysgrythur

Soniwyd ynghynt am ddirywiad poblogrwydd Scripture. Gydag un eithriad trawiadol, yr un yw hanes Ysgrythur. Ni chafwyd digon o ddisgyblion i ffurfio dosbarth, yn y ddwy ysgol gymharol nac yn ysgolion C.A.D.A.G., heblaw am yr Ysgol Gyfun ddwyieithog. Yno, cafwyd y ffigwr annisgwyl o uchel, sef 30, eisiau astudio'r pwnc i safon T.G.A.U. rhwng 1987 ac 1989. Dyma'r 5.1% a nodir yn y tabl, sydd yn uwch na'r canran fydd yn astudio Scripture yn ysgolion C.A.D.A.G. Bydd yn rhaid aros i weld pa un ai canran unigryw yw hwn, neu a yw'n arwydd o newid agwedd tuag at y pwnc.

Datblygiad/Dirywiad Daearyddiaeth yn saith

Canran disgyblion yn Nosbarth

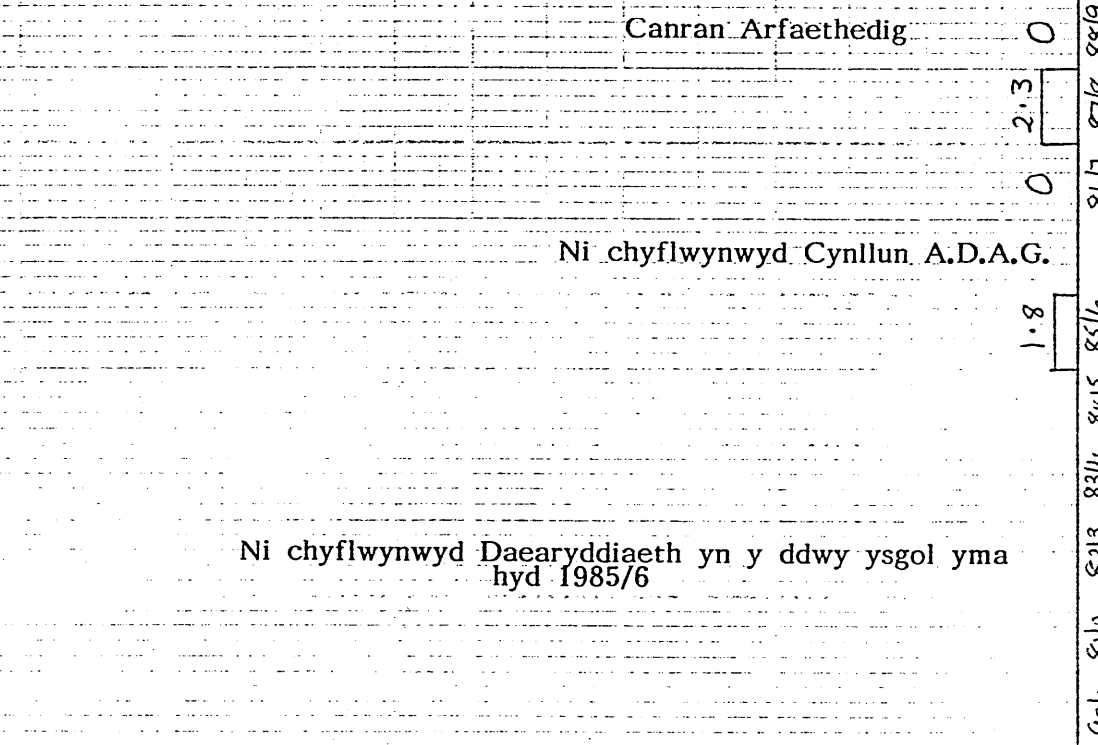
Ysgollon C.A.D.A.G.



o ysgollion Cyfun Dyfed yn ystod yr 1980au

5 yn astudio DAEARYDDIAETH

Y ddwy ysgol gymharol



Canran disgyblion yn Nosbarth 5 yn astudio YSGRYTHUR

Ysgolion C.A.D.A.G.

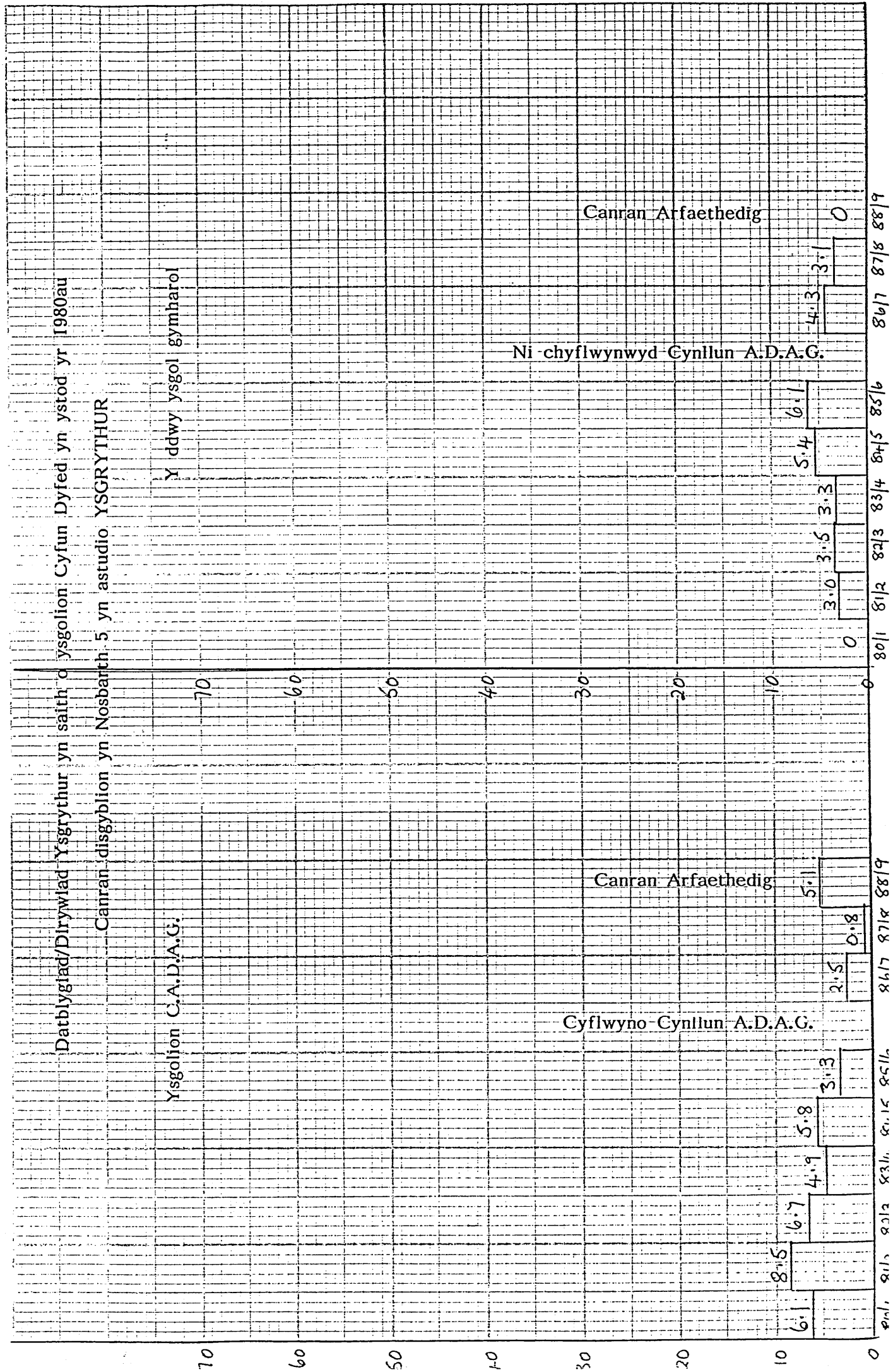
Y ddwy ysgol gymharol

Cyflwyno-Cynllun A.D.A.C.

Canran Arfaethedig

~~Ni chyflwynwyd Cynllun A.D.A.G.~~

Canran Arfaethedig



Cyfrwng Cymraeg - Fesul Ysgol

Gan mai ysgol cyfrwng Saesneg yw ysgol CH, ni allwn ddisgwyl dysgu cyfrwng Cymraeg ynddi. Ond hyd yma, mynnodd y Prifathro fod y Gymraeg yn orfodol, fel pwnc, hyd at 16+. Ond ofna'r Prifathro na fydd hyn yn parhau yn hir. Cynigia dau reswm am hynny:

1. Mewnlifiad Saeson i'w ysgol
2. Dadl rhai rhieni fod ysgol ddwyieithog, ar gael yn lleol, i'r rhai a ddymunant addysg Gymraeg.

Mae'r Prifathro yn gallu rhagweld sefyllfa debyg i'r un yn Nhre-gib yn datblygu yn ei ysgol, sef dewis rhwng y Gymraeg a Ffrangeg yn 14+, ac yna gosod Cymraeg fel opsiwn hefyd. Yn wahanol i Dre-gib, mae ei ysgol ef yn wynebu cystadleuaeth uniongyrchol oddi wrth ysgol ddwyieithog.

Trist yw cofnodi fod ysgol B, i bob pwrpas, hefyd yn ysgol Saesneg. Diflannodd y Dyniaethau cyfrwng Cymraeg, a ddysgid yno ar ddechrau'r 1980au, hyd at 16+. Prin iawn fu'r ymdrech i gynnig unrhyw bwnc arall trwy gyfrwng y Gymraeg yng nghyrsiau T.G.A.U. yr ysgol. Dim ond rhan o'r cwrs Teipio/Prosesu Geiriau, a gynigir i rai o'r disgyblion, trwy gyfrwng y Gymraeg.

Gwahanol yw'r sefyllfa yn ysgol A. Heb gael enwau'r

disgyblion, ni ellir dadansoddi'n union, pa ganran o blant sydd yn cael addysg cyfrwng Cymraeg. Bydd rhwng 5.7% a 15.3% ohonynt yn manteisio ar y profiad hwnnw, ym mlynnyddoedd 4 a 5, rhwng 1987 ac 1989. Ond, os ail adroddir tuedd eleni yn 14+, mae lle i bryderu am ddyfodol yr elfen hon yn ysgol A hefyd. Soniwyd eisoes na chafwyd cwsmeriaid i Ysgrythur, dim ond 4 a ddewisodd Ddaearyddiaeth [12 yn llai na'r flwyddyn flaenorol], ac 8 a ddewisodd Hanes [4 yn llai na'r flwyddyn gynt]. Ond ceisiodd yr ysgol hon ehangu ei darpariaeth cyfrwng Cymraeg gyda dyfodiad A.D.A.G. a T.G.A.U. Fel yn y flwyddyn flaenorol, bydd 7 disgybl yn dilyn y cwrs Datblygiad Plant, dim ond 2 fydd yn dilyn y cwrs Tecstilïau [3 y flwyddyn gynt], ond ni fydd neb yn astudio Twristiaeth Cefn Gwlad, yn y Gymraeg, yn Nosbarth 5 1988/9; tra bydd 7 wedi gwneud hynny yn y flwyddyn flaenorol. Dylid nodi y bydd y rhai sydd eisiau astudio Tecstilïau Creadigol a Theipio/Prosesu Geiriau yn y Gymraeg, yn gorfod gwneud hynny mewn grwpiau dwyieithog. Mae rhai elfennau Cymraeg hefyd yng nghwrs City and Guilds yr ysgol hon. Does ond gobeithio mai blwyddyn wan yw hon yn ysgol A, ac nid cychwyn ar ddirywiad parhaol.

Mae'r sefyllfa yn ysgol C rywfaint yn fwy calonogol. Er na chafwyd neb i astudio Ysgrythur, 'roedd 10 eisiau dilyn y cwrs Hanes ac 13 eisiau astudio Daearyddiaeth. Cynigiwyd pynciau heblaw'r Dyniaethau, yn y Gymraeg yn yr ysgol hon, cyn dyfodiad A.D.A.G. Mae hynny yn golygu fod ystod lletach o'r disgyblion, yn debygol o gael blas ar ddysgu cyfrwng Cymraeg. Fel y crybwyllwyd uchod, digwyddodd yr un datblygiad, yn

ddiweddarach, yn ysgol A. Yn ysgol C bydd 9 yn astudio Dylunio Crefft Technoleg, 10 yn astudio Gwyddor Tŷ a 3 yn astudio Tecstilïau trwy gyfrwng y Gymraeg, hyd at lefel 16+, rhwng 1987-89. Mae'r canran o'r flwyddyn fydd yn derbyn rhywfaint o addysg cyfrwng Cymraeg rhywle rhwng 10.1% a 35.2%.

Gellir bod yn sicr fod 100%, neu fwy, o ddisgyblion ysgol D yn mynd i flasau rhywfaint o addysg cyfrwng Cymraeg. Ar yr olwg gyntaf, gosodiad diangenrhaid yw hwn, gan mai dyma'r ysgol ddwyieithog. Ond gall disgyblion yr ysgolion hyn, yn Nyfed, ar ôl 14+, ddewis y Gwyddorau ac felly dderbyn addysg Saesneg i bob pwrpas, heblaw am y gwersi Cymraeg. Nid yw'n bosibl i hyn ddigwydd rhwng 1987-89 yn ysgol D, gan y gosodwyd Bloc Opsiwn cyfrwng Cymraeg. Felly, bydd pob disgybl yn astudio o leiaf un pwnc drwy gyfrwng y Gymraeg hyd at lefel 16+.

Dyfodol addysg cyfrwng Cymraeg o fewn cynllun A.D.A.G. Dyfed

Cyfeiriwyd at yr elfen a'i phwysigrwydd, ddeg o weithiau, yng nghynllun gwreiddiol Dyfed. Mae'r bwriad yn glir, megis yn y dyfyniad hwn o'r ail dudalen: "Rural Dyfed is an area where the Welsh language remains the first language of everyday life of its people. The flux of population change, however, has generated new dimensions of bilingualism, whilst highlighting the specific needs of a community where the native language is also adapting in vocabulary and usage to meet new needs and new media. Maintaining a bilingual approach and equal status of both languages however, involves different resourcing and

management within the educational establishments and the community they serve. This initiative must address itself to the implications of bilingual provision and the cost-effectiveness of modern communication techniques. Furthermore, because the ability to speak Welsh is stipulated as a basic qualification for many posts in Wales, the use of the Welsh language will be an integral part of the T.V.E.I. scheme in Dyfed". Dyna ddatganiad clir ar agwedd yr Awdurdod tuag at addysg cyfrwng Cymraeg. I ba raddau y gwireddwyd y bwriad?

Yr hyn a gyflawnwyd eisoes

1. Mae llawer o'r deunydd sydd yn cyrraedd disgyblion yr ysgolion yn ddwyieithog, e.e.

(a) Y Bywgraffluniau [Profiles]

(b) Y Dyddiadur Profiad Gwaith

(c) Y Dyddiadur Profiad Preswyl.

Bwriedir darparu'r llyfryn ar y cwrs Datblygiad Personol a Chymdeithasol, sydd ar gyfer myfyrwyr 16 - 18 oed, yn ddwyieithog. Mae llawer o dermau cymharol newydd yn y deunydd yma a allai ehangu profiadau Cymraeg y disgyblion. Yn anffodus, go brin yw'r anogaeth i ddefnyddio'r fersiynau Cymraeg yn yr ysgolion, heblaw am ysgol D [Gweler sylwadau "Yr

Ymateb Ieithyddol yn y Dyddiaduron a'r Papurau", ar y Profiadau Preswyl].

2. Nodwyd eisoes fod ysgol D yn arbennig, ac i raddau llai ysgolion A ac C wedi ehangu eu cyrsiau Cymraeg gyda dyfodiad C.A.D.A.G. Cafwyd ymdrech fawr gan athrawesau o'r ysgolion hyn i lunio'r cwrs Twristiaeth Wledig. Dangoswyd diddordeb yn y cwrs gan ysgolion y tu allan i'r Cynllun A.D.A.G. yn Nyfed; a chan ysgolion y tu allan i Ddyfed. Achoswyd problemau cyfieithu gan hyn a nodir hwy nes ymlaen. Ehangwyd hefyd yn y maes Technoleg, er fod hyn eto wedi gosod gwasgfa ar y sefyllfa gyfieithu.

3. Wrth i'r Cynllun ymledu'n ffurfiol i'r Coleg Addysg Bellach, cymerwyd rhai camau i ddarparu cyrsiau cyfrwng Cymraeg. Ym mis Medi 1987 bwriedir cyflwyno'r cyrsiau cyfrwng Cymraeg canlynol yng Ngholeg Addysg Bellach Ceredigion:

1. Cwrs Ysgrifenyddol dwyieithog
2. Astudiaethau Cyfryngau a Newyddiaduriaeth [Cwrs Cyfrwng Cymraeg newydd]
3. Prosesu Geiriau
4. Rhan o'r cwrs B.T.E.C. Cenedlaethol

[Am y cefndir a manylion pellach, gweler y bennod ar

gysylltiad y Coleg â datblygiad y Cynllun].

4. Cynhaliwyd cyfarfodydd y Penaethiaid Sefydliadau yn y Gymraeg, er mai yn Saesneg yn unig yr oedd y cofnodion. Saesneg hefyd oedd cofnodion cyfarfodydd y Cysylltwyr ysgol a'u cyfarfodydd.

5. Yng Nghyfarfodydd y Penaethiaid Sefydliadau ar Fedi'r 4ydd 1986, Medi'r 16eg 1986, Hydref 7ed 1986, a Hydref 3lain 1986; soniwyd y byddid o bosib yn apwyntio cyfieithydd neu Ymgynghorwr Iaith i Gynllun A.D.A.G. Dyfed gan fod yr angen yn fawr. Nodwyd bod defnyddio asiant T.R.O.S.O.L. er yn safonol ac effeithiol, braidd yn gostus.

Pan ail gododd y pwnc ym mis Mawrth 1987, cododd sôn am elfennau eraill oedd yn mynnu sylw:

1. Astudiaethau Cyfryngau
2. Bywgraffluniau
3. Addysg Bersonol a Chymdeithasol.

Bellach, un ffactor o bedair, oedd dysgu cyfrwng Cymraeg. Ond, onid oedd modd cael cymorth, yn y meysydd uchod, gan ardaloedd eraill a arbenigodd ynddynt? Mae Northamptonshire a Chlwyd, o leiaf, yn darparu cyrsiau ar y Cyfryngau. Mae Dyfnaint (Devon), Wigan, a Henffordd a Chaerwrangon (Hereford

and Worcester), o leiaf, yn darparu cyrsiau ar Ddatblygiad Personol a Chymdeithasol. Ers 1985 mae pedwar awdurdod ar ddeg yn Lloegr yn ymwneud â chynlluniau peilot ar fywgraffluniau; ac mae wyth Awdurdod Addysg Lleol Cymru yn gweithredu cynllun cyffelyb dan arweiniad Cyd Bwyllgor Addysg Cymru. Oni fyddai'n well petai Dyfed wedi canolbwyntio ar yr elfen sydd yn arbennig i'r ardal - yr elfen a bwysleisiwyd gymaint yn y Cynllun gwreiddiol, sef datblygu cynlluniau dwyieithog? Yng nghyfarfod y Penaethiaid Sefydliadau, ym Mehefin 1987, cytunwyd ar 0.5 Athro/Athrawes i gyfieithu ar gyfer cynllun A.D.A.G. Dyfed. Mae hyn yn gam ymlaen, er bod modd rhagweld problemau ynghylch penodi person â hanner swydd yn unig ar gyfer y gwaith pwysig yma.

Yr hyn nas cyflawnwyd

1. Ym mis Medi 1986 ymunodd ysgol D, yn swyddogol, â chynllun A.D.A.G. Dyfed. Ysgol Gyfun ddwyieithog yw hon. Ers Medi 1985, 'roedd dwy ysgol arall a oedd yn cynnig rhai cyrsiau cyfrwng Cymraeg, yn rhan o'r cynllun. Ond mewn cyfarfod o Gysylltwyr yr Ysgolion, ddiwedd mis Hydref 1986, datgelwyd nad oedd yr un ddimau goch wedi ei gosod o'r neilltu ar gyfer cyfieithu dogfennau a chyrsiau i'r Gymraeg, yn ystod 1986/7.

'Roedd hyn yn creu problemau arbennig yn ysgol D gyda chyrsiau Dylunio Crefft Technoleg ac Astudiaethau Cyfryngau. Golygai anhawster ynghylch cyfieithu'r cwrs "Twristiaeth Wledig".

Methwyd bwrw ymlaen â chyfieithu hwnnw, yn ystod 1986/7, o achos prinder arian.

Ond gwnaed rhai ymdrechion i wella'r sefyllfa. Gwariwyd £1,500 ar gyfieithu yn ystod 1986/7; er na chlustnodwyd arian at y gwaith. Defnyddiwyd rhan o hwnnw, sef £450, ar gyfieithu "Computers at Work" i ysgol D. Yn ôl Cyfarwyddwr y Cynllun, pan fûm yn sgwrsio ag ef ym mis Tachwedd 1986, dyma'r unig ran o'r Craidd Technolegol sydd wedi ei gyfieithu i'r Gymraeg. Ond dyma a ysgrifennwyd yn y "Project Progress Report" ym mis Awst 1986: "Welsh medium teaching material will be produced during the next year to encourage the teaching of several of the Applied Technology modules, through the medium of Welsh".

Nodwyd mewn cyfarfod i Benaethiaid Sefydliadau ar Fehefin 16eg 1987, fod £3,000 wedi ei chlustnodi ar gyfer cyfieithu deunydd, yn ystod 1987/8.

2. Yn ystod Tymor yr Hydref 1986, 'roedd llawer o sôn gan Awdurdodau Addysg Cymru am y cynllun ar y cŷd i ddatblygu cyrsiau A.D.A.G. cyfrwng Cymraeg. 'Roedd y cynllun i'w osod gerbron Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth (M.S.C.) gan Gyd Bwyllgor Addysg Cymru. Soniwyd amdano yng Ngweithdy Ymestyniad A.D.A.G. ym Mhontyberem, ar Hydref 15ed 1986. Bryd hynny, 'roedd sôn fod y cynllun i ddarparu £1 miliwn, i'w rhannu rhwng yr Awdurdodau Addysg Lleol, a oedd wedi gosod cynlluniau gerbron.

'Roedd y cynllun hwn a Chomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth yn

ymddangos fel modd i ddatrys llawer o broblemau Dyfed, ynghylch costau anochel cynnig cyrsiau Cymraeg. Enghraifft o hyn yw cyfarfod y Penaethiaid Sefydliadau ar Hydref 31ain, 1986. Dyma'r cofnod perthnasol:

Translation Service

"The Chairman informed the meeting that Dyfed was considering submitting applications to the Welsh Office and the M.S.C. in order to fund a translation service. Preparations for this submission are well advanced."

Erbyn Tymor y Pasg, 1987, 'roedd sôn fod yr arian oedd ar gael gan Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth wedi gostwng i £0.5 miliwn. Tua diwedd y Tymor hwnnw, daeth y newyddion fod y cynllun wedi methu.

Go brin y bydd Swyddogion yr Awdurdod Addysg Lleol a Chynllun A.D.A.G. Dyfed, yn y dyfodol, yn dibynnu i'r fath raddau ar ffynhonnell allanol am arian i hybu datblygiadau ym myd addysg Gymraeg; yn enwedig os ydynt o ddifrif yn dweud: "this initiative must address itself to the implications of bilingual provision" a "the use of the Welsh language will be an integral part of the T.V.E.I. scheme in Dyfed."

3. Problem arall a grybwyllwyd wrth imi ymweld â'r ysgolion, ac yn rhai o gyfarfodydd y Penaethiaid Sefydliadau, yw gallu ieithyddol Athrawon Ymgynghorol a staff Canolfan A.D.A.G. yn

Aberarad. Dyma oedd y sefyllfa yn ystod 1986/7:

Cyfarwyddwr y Cynllun	- Cymro Cymraeg
Athro Ymgynhorol D.C.T.	- Cymro Cymraeg
Athro Ymgynghorol Electroneg	- Di Gymraeg
Athro Ymgynghorol Cyfrifiaduron	- Di Gymraeg
Swyddog Gyrfau y Cynllun	- Y ddau a fu yno yn ystod 1986/7 yn brin iawn eu Cymraeg
Swyddog Gweinyddol Cynorthwyol	- Cymro Cymraeg
Ysgrifenyddesau	- Un yn medru'r Gymraeg a'r llall ddim
Technegydd	- Di Gymraeg

Yn naturiol, mae angen pobl addas i ddatblygu cyrsiau newydd. Yn draddodiadol, er gwell er gwaeth, ni ddysgwyd pynciau Gwyddonol a Thechnolegol trwy gyfrwng y Gymraeg; hyd yn oed yn ysgolion dwyieithog yr Awdurdod. Nodwyd eisoes fod Ysgol D wedi dechrau ymestyn tiriogaeth y Gymraeg yn y cyswllt hwn. Felly, er bod lle i annog yr Athrawon Ymgynghorol di-Gymraeg i ddysgu'r iaith; a gwneud trefniadau pwrpasol ar eu cyfer, yn wyneb polisi traddodiadol yr Awdurdod Addysg, ni ellir gor feirniadu'r sefyllfa yma. Ond mae sefyllfa'r Swyddog Gyrfau yn wahanol. Mae hi neu ef yn gorfod trafod â phlant ysgolion A.D.A.G. Dyfed. Mae nifer ohonynt yn dod o gartrefi Cymraeg. Mae'n bosibl fod llawer ohonynt yn hapusach yn y Gymraeg. Dylid dwyn perswâd ar Swyddog Gyrfau Cynllun A.D.A.G. Dyfed nawr, ac yn y dyfodol, i ddysgu'r Gymraeg, a hynny ar fyrder.

I grynhoi, rhaid cydnabod fod rhai gwelliannau wedi digwydd. Gobeithio y pery'r datblygiadau. I sicrhau hynny, rhaid clustnodi arian at adnoddau dynol a rhaid sicrhau apwyntiadau addas, gydag amod dysgu Cymraeg yn rhan annatod o rai swyddi, lle bo angen hynny. Yn syml, rhaid rhoi mwy o flaenoriaeth i'r elfen addysgiadol yma, na fedr y rhan fwyaf o Awdurdodau Addysg y Deyrnas Gyfunol ddirnad ei phwysigrwydd; sef datblygu gallu plentyn mewn dwy iaith ac nid dim ond un. Oni wneir hyn i gyd, ofer oedd i'r cynllun gwreiddiol sôn am "active support and encouragement for the use of the Welsh language in the new subject areas."

b. Natur Cwricwlwm Disgyblion Dosbarthiadau Pedwar Ysgolion
C.A.D.A.G. Dyfed a Dwy Ysgol Gmharol, 1986/7

Yn y rhan yma o'r dadansoddiad cwricwlwm, canolbwyntiwyd ar un flwyddyn o ddisgyblion. Penderfynwyd ar Ddosbarthiadau Pedwar yn y saith ysgol.

BWRIAD YR YMCHWIL

'Roedd tri phrif nod i'r ymchwil yma.

1. Dadansoddi Cwricwlwm y disgyblion yn wyneb canllawiau'r Adran Addysg a Gwyddoniaeth.
2. Sylwi ar yr opsiynau a gymerwyd gan y bechgyn a'r merched o gofio amcanion C.A.D.A.G. wrth ymdrin â gwahaniaethu

rhwng y rhywiau.

3. Ceisiwyd darganfod unrhyw wahaniaethau arwyddocaol rhwng cwricwlwm disgyblion C.A.D.A.G. a'r rhai nad oeddynt yn rhan o'r Cynllun.

YR YMCHWIL

Cysylltwyd â'r ysgolion yn ystod Tymor y Pasg 1987. Gofynnwyd iddynt ddarparu:

- (a) Cwricwlwm Creiddiol yr ysgol
- (b) Y pynciau a ddewiswyd o Opsiynau'r Ysgolion, gan holl ddisgyblion Dosbarth 4, 1986/7.

Carwn ddiolch i'r canlynol am y wybodaeth gywir, a hynny o fewn byr amser:

Dirprwy Brifathro Ysgol A
 Cyfarwyddwraig Astudiaethau Ysgol B
 Dirprwy Brifathro Ysgol C
 Pennaeth yr Ysgol Ganol Ysgol CH
 Cysylltwr C.A.D.A.G. Ysgol D
 Dirprwy Brifathrawon y ddwy ysgol gymharol.

Y bwriad cyntaf

Pa mor agos oedd cwricwlwm y disgyblion yma i ganllawiau

cyfredol yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth? Dyna'r cwestiwn a ofynnwyd imi ystyried. Byddai rhai yn amau ai canllawiau'r A.A. a G yw'r mwyaf addas i ddisgyblion ein hysgolion; ond ar y llaw arall, cynigiant llyn mesur gan bobl sydd â dyletswydd arnynt i ddarparu fframwaith ar gyfer cwricwlwm disgyblion ein hysgolion. Yn ystod cyfnod yr ymchwil, 'roedd dau brif ganllaw ar gyfer cwricwlwm disgyblion; sef "Gwell Ysgolion" a "Y Cwricwlwm o 5 i 16".

(1) Gwell Ysgolion

Y mae pedwar prif nod, yn ôl "Gwell Ysgolion", wrth lunio cwricwlwm disgyblion. Mae angen i'r cwricwlwm fod yn eang, cytbwys, perthnasol a gwahaniaethu yn ôl gallu. Rhaid cydnabod fod y ddwy elfen olaf y tu hwnt i ofynion yr adroddiad hwn. Yn wir, i raddau helaeth, rhaid holi'r disgyblion a yw'r gwaith yn berthnasol ac yn addas i'w gallu. Felly yn hytrach, ceisiwn sylwi ar ehangder a chydbwysedd cwricwlwm y disgyblion hyn.

Mae'r ddogfen yn cydnabod fod problemau yn codi yn y bedwaredd a'r bumed flwyddyn h.y. ar ôl i'r disgyblion wneud eu hopsiynau. Mae "Gwell Ysgolion" yn derbyn fod parhau â chwricwlwm eang a chytbwys yn anos ar ôl Dosbarth 3 oherwydd anghenion gyrfaol a galluoedd unigol y disgyblion.

Â'r ddogfen ymlaen i nodi argymhellion yr Adran Addysg a Gwyddoniaeth ynghylch pynciau a chyfadranau o bynciau. "Cred

y Llywodraeth y dylai'r disgyblion i barhau yn ystod y blynyddoedd hynny i astudio Saesneg, Mathemateg, cwrs Gwyddonol eang ynghyd ag Addysg Gorfforol a Chwaraeon. Dylent hefyd astudio elfennau a ddetholwyd o blith y pynciau dyneiddiol a'r celfyddydau a dylent gael cyfle i ychwanegu at eu dealltwriaeth o seiliau'r gymdeithas Brydeinig gan ddatblygu ymwybyddiaeth economaidd. Dylai'r disgyblion hyn ymgyswrtu â gwaith technolegol ac ymarferol a hynny mewn nifer o bynciau yn arbennig Gwyddoniaeth. A Phrydain yn aelod o'r Gymuned Ewropeaidd ac yn genedl fasnachol fe ddylai'r rhan fwyaf o ddisgyblion barhau i astudio un iaith dramor. Rheolir lle Addysg Grefyddol yn yr ysgol gan y gyfraith, ac nid yw'r Llywodraeth yn bwriadu newid y drefn hon." [O'r Crynodeb Cymraeg].

Mae'r ddogfen hefyd yn cyfeirio'n gyson at C.A.D.A.G. Ar ôl nodi pwysigrwydd elfennau galwedigaethol y cwricwlwm, mae'r fersiwn Saesneg yn parhau fel hyn: "This approach is reflected in the evolving pattern of provision for 14 - 16 year olds within the T.V.E.I., since the practical and technological aspects within T.V.E.I. courses are elements of a kind which should be in every pupil's programme."

Wrth i'r rhan hon o'r adroddiad gael ei hysgrifennu, mae'r Gweinidog Addysg wedi cyhoeddi bwriad y Llywodraeth ynghylch y cwricwlwm cenedlaethol. Mae pob dadansoddiad a ddarllenwyd hyd yn hyn, yn awgrymu fod y Papur Gwyrdd wedi ei seillio ar "Gwell Ysgolion". Yr unig ychwanegiad o bwys yw sefyllfa'r

Gymraeg yn yr ysgolion. Ymddengys fod y Gymraeg i'w gosod ochr yn ochr â'r pynciau sylfaenol eraill ar gyfer disgyblion a ddysgir yn yr iaith. Mae'n ymddangos fod yr Ysgrifennydd Addysg eisiau rhoi'r cyfle i ddisgyblion mewn ardaloedd Seisnig feistrolï Cymraeg llafar hefyd. Yn naturiol, 'roedd polisiau'r ysgolion dan sylw yn adlewyrchu polisi traddodiadol Awdurdod Addysg Dyfed tuag at y Gymraeg, yn hytrach nag unrhyw bolisi newydd yng nghyd-destun y ddeddfwriaeth ddiweddaraf.

(2) The Curriculum 5 to 16

Dyma'r ail ganllaw o bwys wrth ystyried cwricwlwm y disgyblion yn 1986/7. Cyhoeddwyd y llyfryn yn 1985 a chafwyd datganiadau manylach fesul pynciau yn ei sgîl. Mae'r llyfryn yn rhestrï naw maes dysgu i'r disgyblion:

1. Esthetig a Chreadigol
2. Dynol a Chymdeithasol
3. Ieithyddol a Llenyddol
4. Mathemategol
5. Moesol
6. Corfforol
7. Gwyddonol
8. Ysbrydol
9. Technolegol

O safbwynt yr ymchwil 'roedd hwn yn cynnig fframwaith arall y gellid ei ddefnyddio wrth ddadansoddi cwricwlwm y disgyblion.

Ond mae'r ffaith fod dewis i'w wneud yn tanlinellu nad rhywbeth syml ac elfennol yw cynllunio a dadansoddi cwricwlwm.

Y PROBLEMAU

Nodaf ond ychydig o'r rhai a gododd wrth geisio llunio fframwaith addas i'r dadansoddiad.

1. Nid yw penawdau "Gwell Ysgolion" a "The Curriculum 5-16" yn union yr un fath. Enghraifft o hyn yw'r term "pynciau dyneiddiol" yn "Gwell Ysgolion" a "Dynol a Chymdeithasol" yn "The Curriculum 5 - 16". Yn draddodiadol ystyriwyd Hanes, Daearyddiaeth ac Ysgrythur fel y Dyniaethau pur. Mae'r term Dynol a Chymdeithasol dipyn yn ehangach. Yn ogystal â hynny byddai'n rhaid gosod Ysgrythur dan y pennawd "Moesol" yn ôl diffiniadau "The Curriculum 5 - 16". Ni cheir pennawd felly yn "Gwell Ysgolion," ond fe'n hatgoffir fod lle Addysg Grefyddol wedi ei ddiogelu gan gyfraith gwlad. Yn draddodiadol, diffinir Addysg Grefyddol fel gwers wythnosol ar gyfer pob disgybl, ac nid y pwnc a astudir i lefel arholiad.
2. Mae "Gwell Ysgolion" yn cyfeirio'n benodol at y cyfle y dylai plant gael i ddeall "Seilliau'r gymdeithas Brydeinig gan ddatblygu ymwybyddiaeth economaidd". Dilyna'r cyfeiriad hwn sôn am y pynciau dyneiddiol a'r celfyddydau. Ond mae paragraff 44 o "The Curriculum 5-

16" sydd yn sôn am ddeall masnach ac economeg, yn dod dan y Pennawd Dynol a Chymdeithasol. Cysylltais â thri athro Economeg i geisio datrys y broblem. 'Roedd un ohonynt yn credu y gellid gosod Economeg dan y pennawd "Dynol a Chymdeithasol", er na fyddai'n hapus â'r Pennawd "Dybiaethau" i'w bwnc. 'Roedd y ddau arall o'r farn fod angen maes ychwanegol i gynnwys Economeg, Astudiaethau Busnes, Sgiliau Swyddfa ac efallai Teipio a Phrosesu Geiriau.

3. Y gwahaniaeth rhwng Dylunio Crefft Technoleg a Dylunio Crefft Technoleg [Coed neu Fetel]. Efallai mai'r pennawd Technolegol sydd fwyaf addas i D.C.T., ond lle pwysleisir yr elfen ymarferol gellid dadlau mai pynciau Creadigol ydynt.
4. O dan pa bennawd y dylid gosod Marketing and Applied Design a ddysgid yn ysgol B? Wrth ddarllen amdano yn llawlyfr yr ysgol 'roedd yn ymddangos bod elfennau Technolegol, Esthetig a Chymdeithasol yn perthyn iddo. Dim ond ar ôl trafod â'r athro ei hun y penderfynwyd ei gynnwys dan y pennawd Dynol a Chymdeithasol.

Enghreifftiau yw'r rhain o'r problemau sydd yn codi wrth geisio labelu pynciau ar gyfer ymchwil. Fel y dywed "The Curriculum 5 - 16" ar ôl rhestru'r naw maes: "These are not suggested as discrete elements to be taught separately and in isolation from one another ... Nor are they equated with

particular subjects [for example, pupils may gain scientific or mathematical experience from art, and aesthetic experience from mathematics], although inevitably individual subjects contribute more to some areas than to others."

Gan gadw mewn cof yr elfennau traws ddisgyblaethol hyn, penderfynwyd ar y dosbarthiad isod. Dylid cofio na chynigiwyd bob un o'r pynciau isod ym mhob un o'r ysgolion.

YSGOLION C.A.D.A.G. DYFED

ESTHETIG A CHREADIGOL

Celf a Dylunio

Dylunio Tecstilïau Creadigol/

Gweadwaith Greadigol

Cerddoriaeth

Astudiaethau Cyfryngau

D.C.T. (Coed)

D.C.T. (Metal)

Astudiaethau Technegol *

[7 pwnc]

DYNOL A CHYMDEITHASOL

Hanes

Daearyddiaeth

Twristiaeth Wledig

Y DDWY YSGOL GYM HAROL

ESTHETIG A CHREADIGOL

Celf a Dylunio

Tecstilïau

Cerddoriaeth

Ffotograffiaeth

D.C.T. (Coed)

D.C.T. (Metal)

Gwnio

Drama

[8 pwnc]

DYNOL A CHYMDEITHASOL

Hanes

Daearyddiaeth

Gofal Plant

Datblygiad Plant

Gwyddor Tŷ/Gwyddor Cartref

(Cartref a Theulu)

Astudiaethau Busnes

Economeg

Marchnata a Dylunio

Gymhwysol

Gofal Plant *

Addysg Trafnidiaeth *

Addysg Gymdeithasol *

[11 pwnc]

IEITHOEDD TRAMOR

Ffrangeg

Almaeneg

[2 bwnc]

GWYDDONOL

Ffiseg

Cemeg

Bioleg

Amaethyddiaeth

Gwyddoniaeth Gyffredinol

Peirianwaith Cerbydau

Sgiliau Marchogaeth

Sgiliau Bwyd *

[8 pwnc]

Economeg y Cartref

Masnach

Addysg Trafnidiaeth *

Astudiaethau Hamdden *

Astudiaethau

Galwedigaethol *

[8 pwnc]

IEITHOEDD TRAMOR

Ffrangeg

Almaeneg

[2 bwnc]

GWYDDONOL

Ffiseg

Cemeg

Bioleg

Bioleg Dynol

Daeareg

Peirianwaith Cerbydau

Astudiaethau Gwledig

Gwyddoniaeth Gyffredinol

Sgiliau Marchogaeth

Gwyddoniaeth ar Waith *

Sgiliau'r Wlad

*

[11 pwnc]

TECHNOLEGOL

Teipio/Prosesu Geiriau

Cyfrifiaduraeth

Dylunio Crefft Technoleg

Cyfathrebu Graffegol

Electroneg

Lluniadu Peirianyddol

Byd Swyddfa

[7 pwnc]

TECHNOLEGOL

Cyfrifiaduraeth

Dylunio Crefft Technoleg

Cyfathrebu Graffegol

Teipio

[4 pwnc]

MOESOL

Ysgrythur

[1 pwnc]

MOESOL

Ysgrythur

[1 pwnc]

Ni chafwyd enwau'r disgyblion oedd yn dilyn cyrsiau y Dystysgrif Addysg neu City and Guilds yn y rhan fwyaf o'r ysgolion. Felly, nid oedd y disgyblion hynny yn ffurfio rhan o'r dadansoddiad. Ond yn un o ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed ac un o'r ysgolion cymharol, 'roedd yn amhosibl gwahaniaethu rhwng disgyblion y Dystysgrif Addysg a'r gweddill. Mae'r sêr yn cyfeirio at y pynciau a astudent ac maent wedi eu cynnwys fel rhan o'r dadansoddiad sy'n dilyn.

Heblaw am yr anhawster o osod labeli ar bynciau mae rhai ystyriaethau eraill y dylid eu cadw mewn cof wrth ddadansoddi cwricwlwm y disgyblion dan sylw. Yn gyntaf yr hualau a osodir ar ddisgyblion sydd eisiau dilyn gyrfa arbennig. Yr enghraifft mwyaf amlwg yw'r Colegau Meddygol. Hyd yn hyn, mae'r rhan fwyaf ohonynt yn mynnu bod disgyblion sydd eisiau bod yn feddygon yn astudio Ffiseg, Cemeg a Bioleg hyd at 16+. Felly, os yw plentyn yn credu ei fod eisiau dilyn gyrfa feddygol yna mae'n rhaid dewis y tri phwnc Gwyddonol hyn hyd at 16+. Mae hyn yn rhwym o sicrhau cwricwlwm sydd yn pwysu'n drwm ar yr ochr Wyddonol, ac yn lleihau'r ehangder a chydbwysedd y dymuna'r Llywodraeth ei weld yn ôl "Gwell Ysgolion".

Ochr arall y geiniog yw dewis y disgybl ei hun. Yn y pen draw, mae'n debyg fod hawl gan ddisgybl mewn ymgynghoriad â'i deulu ddewis ei bynciau ei hun, er gwaethaf pob cyngor a roddir. Gan mai dyfodol yr unigolyn sydd yn y fantol gellir dadlau y dylid caniatáu dewis mor rhydd â phosibl iddo e.e. y gall hapgor pob pwnc gwyddonol os mai dyna'i ddymuniad, beth bynnag fo cyngor ei ysgol. Bydd gosod Cwricwlwm Cenedlaethol i'r disgyblion yn cwtogi ar y rhyddid hwn.

Prif Gasgliadau

1. Roedd Craidd ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed yn agos iawn i ddymuniadau'r Ysgrifennydd Addysg cyn cyflwyno'r Cwricwlwm Cenedlaethol. Ond cafwyd canran o ddisgyblion nad oeddent

yn astudio Gwyddoniaeth, a ddaeth yn rhan o'r cwricwlwm newydd yn ôl Deddf Diwygio Addysg 1988.

2. 'Roedd y canrannau oedd wedi hepgor y meysydd Esthetig a Chreadigol, a Dynol a Chymdeithasol, yn dynodi nad oedd cwricwlwm pob disgybl yn eang a chytbwys. Tanlinellwyd hyn gan sefyllfa'r Ieithoedd Tramor a'r elfen Foesol a drafodwyd yn rhan gyntaf y bennod.
3. Enillwyd tir gan yr elfen Dechnolegol yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed, ond i raddau tipyn helaethach ymhlith y bechgyn na'r merched.
4. Collwyd tir gan yr Ieithoedd Tramor yn yr ysgolion C.A.D.A.G., yn arbennig ymhlith y bechgyn.
5. Colli tir hefyd wnaeth y pynciau Dynol a Chymdeithasol yn yr ysgolion C.A.D.A.G. 'Roedd y gwrthgyferbyniad â chwricwlwm disgyblion y ddwy ysgol gymharol yn fwyaf eglur yn y maes hwn.
6. Ymhlith y merched, 'roedd yr elfen wyddonol yn apelio'n llawer cryfach yn yr ysgolion C.A.D.A.G. nag yn y ddwy ysgol arall.
7. Er bod y gwahaniaethu yn ôl rhyw yn parhau, 'roedd tystiolaeth fod lleiafrif o fechgyn ac o ferched yn mentro i feysydd oedd yn newydd i'w rhyw.

8. 'Roedd rhywfaint o dystiolaeth fod rhai disgyblion yn ffafrio'r pynciau traddodiadol academiaidd ar draul pynciau C.A.D.A.G.

Y SEFYLLFA YN YR YSGOLION

Y Cwricwlwm Craidd

Ym mhump ysgol Gyfun C.A.D.A.G. y pynciau creiddiol yn Nosbarthiadau 4 a 5 oedd: Saesneg, Cymraeg, Mathemateg, Gyrfau, Addysg Gorfforol/Chwaraeon, Addysg Grefyddol a Thechnoleg Gymhwysol [Gellir ychwanegu Nofio a Iaith Busnes (Cymraeg) yn achos ysgol A].

Felly, o'i gymharu â chanllawiau "Gwell Ysgolion", yr unig elfen sydd ar goll yw "cwrs gwyddonol eang". Sylwn ymhellach ar ganllawiau'r ysgolion ynghylch natur y pynciau a ddewisir yn nes ymlaen. Ond dylid nodi fod y Gymraeg a Thechnoleg Gymhwysol yn elfennau creiddiol yng nghwricwlwm yr ysgolion hyn, er na nodir hynny yn "Gwell Ysgolion".

'Roedd Cwricwlwm Creiddiol y ddwy ysgol gymharol yn debyg i'w gilydd ac i'r pump ysgol uchod. Yn un ohonynt 'roedd Mathemateg, Cymraeg, Saesneg, Gyrfau, Addysg Gorfforol/Chwaraeon ac Addysg Grefyddol yn ffurfio'r Craidd. 'Roedd yr ail ysgol yn union yr un fath ond am y ffaith fod dewis rhwng y Gymraeg a'r Ffrangeg ar ddiwedd Dosbarth 3. Y

gwahaniaeth amlwg rhwng y ddwy ysgol gymharol a phump ysgol C.A.D.A.G. yr Awdurdod yw absenoldeb Technoleg Gymhwysol o'r Craidd.

CANLLAWIAU'R YSGOLION I DDISGYBLION DOSBARTH 3 ADEG DEWIS OPSIYNAU [O'U LLAWLYFRAU]

Sonnir yn y bennod nesaf am y gwersi a'r cyfarfodydd a ddarparwyd gan yr ysgolion i ddisgyblion Dosbarth 3 ynghylch eu hopsiynau. Holi ynghylch y paratodau ar gyfer wynebu C.A.D.A.G. am y tro cyntaf a wnaed, yng nghyd-destun y gwersi a'r cyfarfodydd hynny. Felly, mae'n eithaf posibl fod pwyslais yn cael ei roi ar gydbwysedd ac ehangder, yn y gwersi a'r cyfarfodydd perthnasol. Rhan bwysig o'r broses yw darparu'r llawlyfrau i ddisgyblion Dosbarthiadau 3, sydd yn sôn am yr holl bynciau sydd ar gael, yn nodi'r Opsiynau ac yn cynnig canllawiau i'r disgyblion a'u rhieni. I'r rhieni, y llawlyfr hwn a'r cyfarfod a drefnir ar eu cyfer yw'r prif gysylltiad â'r ysgolion adeg dewis pynciau yn 14+.

Bu'r ysgolion yn ddigon caredig i ddarparu eu llawlyfrau perthnasol h.y. y rhai ar gyfer disgyblion Dosbarthiadau 3 yn ystod 1985/6. Dyma'r arweiniad a gafwyd gan y disgyblion, fesul ysgol:

YSGOL A

"Dylech ddewis cwrs cytbwys, ac felly rhaid dewis pynciau gwyddonol a dyneiddiol".

CWRS GWAITH CYTBWYS

Er mwyn i'r holl blant gael addysg gytbwys yn rhoi iddynt ystod eang o brofiadau disgwylir i'r plentyn gymryd o leiaf un pwnc o'r Dyniaethau ac o leiaf un pwnc Gwyddonol.

DYNIAETHAU

Daearyddiaeth

Hanes

Ffrangeg

Almaeneg

Astudiaethau Crefyddol

Cerddoriaeth

Astudiaethau Media

GWYDDONIAETH

Cemeg

Ffiseg

Bioleg

Electroneg

Ni nodwyd unrhyw gyfyngiadau penodol ynghylch dewis pynciau yn y llawlyfr.

YSGOL B

Noda'r daflen ddewis rhai cyfyngiadau ar yr opsiynau er mwyn osgoi dyblygu profiadau:

"(1) Ni all disgybl ddewis D.C.T. (Coed) a D.C.T.

(2) Dim ond un o'r cyrsiau Prosesu Geiriau/Teipio y gellir ei ddewis h.y. Colofn 2 neu Colofn 4.

(3) Ni all disgybl ddewis dau Wyddoniaeth a Sistemau Electronig.

(4) Ni all disgybl ddewis Gwyddor Ty (Aelwyd) a Thwristiaeth Wledig. "

YSGOL C

Ar dudalen 3 mae rhestr o gwestiynau ac atebion:

"6. Pa gyfuniad o destunau y dylwn ei ddewis?

Bydd angen ystyriaeth ofalus, er eich lles chi dylech ddewis rhestr eang o destunau, yn cynnwys un pwnc Gwyddoniaeth, un o'r dyniaethau ac un o'r crefftau".

Mae'r llawlyfr yn mynd ymlaen i nodi cyfyngiadau ar Opsiynau:

"Ni ellwch ddewis mwy na 3 pwnc Gwyddonol cofiwch mai fel pwnc Gwyddonol yr edrychir ar Electroneg.

Nid yw'n bosibl astudio Bioleg ac Amaethyddiaeth

Nid yw'n bosibl astudio Twristiaeth Cefn Gwlad ac Economeg y Cartref."

YSGOL CH

Ysgol cyfrwng Saesneg yw hon. Er hynny, mae rhai o'r cyfarwyddiadau yn ddwy ieithog:

"Rhowch sylw manwl, os gwelwch yn dda, i'r cyngor a roir

ynglyn â chydbwysedd yn eich dewis, a pha gyfuniadau o bynciau a waherddir yn ôl rheolau'r arholiadau allanol"

"If you have no career in mind, check that you have a good balance of subjects and that you cover the basic requirement for most careers"

You should note the following:

- (1) You should attempt to have a balanced choice of subjects, i.e. not all sciences or all arts subjects.
- (2) Remember that you have compulsory Applied Technology or Science at Work as a core subject.
- (3) Some combinations of similar subjects may be barred by examination regulations and you may be advised to change some subjects."

YSGOL D

O Ragarweiniad y Prifathro:

"Hoffwn bwysleisio fodd bynnag, bwysigrwydd anelu at gwricwlwm sydd mor eang ac mor gytbwys ag sy'n bosibl. Annoeth er enghraifft fyddai dewis pynciau Gwyddonol yn unig ar draul y pynciau Dyniaethol a'r Crefftau".

Gyda'r dudalen Opsiynau:

CANLLAWIAU

1. Anelwch i gael CYDBWYSEDD wrth ddewis.

2. Bydd y Prifathro a'r Dirprwy'n arolygu'r dewis terfynol er mwyn sicrhau cydbwysedd synhwyrol. Y Prifathro fydd yn cymeradwyo'r dewis terfynol ar ôl trafodaeth lawn".

Ni nodwyd unrhyw gyfyngiadau penodol ynghylch dewis pynciau yn y llawlyfr.

Y DDWY YSGOL GYM HAROL

Yn y gyntaf ohonynt dyma'r canllawiau a nodwyd:

"When choosing subjects, due regard should be given to your child's aptitude, ability and potential career".

"Certain subject combinations are however not permissible namely

Biology and Human Biology

Craft and Design (Wood) and Craft Design

Technology

Biology and Rural Studies."

Yn yr ail ohonynt, hyn o gyfarwyddiadau gafwyd:

"Credwn ei bod yn angenrheidiol cadw nod addysgiadol eang"

Pennawd - "PA BYNCIAU Y DYLWN EU DEWIS?"

A fydd cytbwysedd da yn fy newis terfynol o bynciau?"

[Sylwadau pellach ar bolisiau'r Ysgolion yn y Bennod ar Gyngori 14+].

SYLWADAU AR GANLLAWIAU'R YSGOLION

- A. O'r dystiolaeth yn llawlyfrau Dosbarthiadau 3, 1985/6, mae'n amlwg fod ysgolion C.A.D.A.G. yr Awdurdod Addysg yn pwysleisio cydbwysedd ac ehangder llawer mwy na'r ddwy ysgol gymharol.
- B. Nid yw'r ffaith na nodwyd cyfyngiadau penodol yn llawlyfrau ysgolion A a D yn golygu na weithredwyd gwaharddiadau ar ddewis dau bwnc tebyg. Yn wir, mewn sgwrs ag ef, nododd Prifathro Ysgol A fod Cyfyngiadau penodol yn gweithredu yn ei ysgol. Gall yr un peth fod yn wir am un o'r ysgolion cymharol.
- C. Cofier mai llawlyfrau 1985/6 oedd y rhain. Gall fod llawlyfrau 1986/7 yn wahanol. Gobeithio fod ysgol B hefyd wedi sôn am bwysigrwydd ehangder a chydbwysedd yn llawlyfr 1986/7. Yn sicr, mae un o'r ddwy ysgol gymharol

wedi ehangu tipyn ar ei darpariaeth gogyfer â chynghori'r trydydd dosbarth ynghylch eu hopsiynau.

CH. Nodwyd uchod y pynciau a osodir dan bob pennawd ar gyfer yr adroddiad hwn. Nodwyd yr anawsterau o ddiffinio pynciau yn fanwl gywir. Er gwaethaf hynny, rhaid mynegi syndod ar rai o'r pynciau "Dyniaethol" honedig, yn ysgol A. Ymgais sydd yma i sicrhau cydbwysedd yng nghwricwlwm y disgyblion. Ond leithoedd Tramor yw Ffrangeg ac Almaeneg gyda sgiliau dysgu iaith yn rhan o'u hanfod. Fel arfer, diffinir Cerddoriaeth fel pwnc Esthetig a Chreadigol a nodwyd eisoes rôl ddeuol Astudiaethau Crefyddol. Mae'n siwr fod yr un math o broblem gydag Electroneg. Eisoes, nodwyd canllawiau ysgolion yn ei ddiffinio fel pwnc Gwyddonol. Yn sicr, mae'n perthyn yn agos iawn i rannau o'r gwaith mewn Ffiseg. Ond oni ellir ei ddiffinio fel pwnc Technolegol hefyd?

D. Heblaw am y llawlyfrau, mae gan yr ysgolion systemau cynghori disgyblion. Felly, gall rheiny ychwanegu at ragoriaethau'r llawlyfrau neu lanw unrhyw fylchau amlwg ynddynt.

Gwahaniaethau yn ôl rhyw

Dyma'r ail elfen y ceisiwyd ei dadansoddi. Mae Cynllun A.D.A.G. yn rhoi cryn bwyslais ar gynnig cyfle cyfartal i fechgyn a merched. Dyma ddau gyfeiriad perthnasol o gynllun

gwreiddiol yr Awdurdod Addysg:

"equal opportunity for both sexes, of all abilities, to pursue such courses" a "Each institution will offer its T.V.E.I. courses to boys and girls alike. By the extension of the modular approach it is intended to positively encourage students themselves to avoid stereotyping".

Cadarnheir yr agwedd yma yng nghanllawiau penodol y cynllun gan Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth:

Equal Opportunities

The criteria laid down for projects reflect the importance of providing equal opportunities to young people of both sexes and state that "care should be taken to avoid sex stereotyping" [o lyfryn T.V.E.I. Evaluation Bulletin].

Ar yr olwg gyntaf, mae'r canllawiau'n awgrymu mai cynnig "cyfle cyfartal" yw'r nod. Dyma bolisi "y drws agored" fel y'i disgrifiwyd i mi, gan Gyfarwyddwr C.A.D.A.G. Dyfed. Yn Nyfed, mae ymgais i ddileu'r hen ragfarnau e.e. nad pwnc i fechgyn yw Gwyddor Cartref. Ond ar y cyfan, ni weithredir polisi cadarnach na hyn, sef ceisio lleihau yr ystrydebu traddodiadol yn ôl rhyw.

Erbyn hyn, mae swyddogion Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth yn awyddus i wthio'r polisi ymhellach. Mae ystyriaethau

economaidd yn rhannol gyfrifol am y newid hwn e.e. denu mwy o ferched i'r meysydd Gwyddonol a Thechnolegol.

Bellach, man cychwyn yw "cyfle cyfartal". Y nod terfynol yw "canlyniad cyfartal". Wrth ymgynraedd tuag at y nod hwn, mae CGLL/MSC eisiau'r ysgolion annog merched i astudio Gwyddoniaeth a Thechnoleg. Felly, er bod y Canllawiau yr un fath o hyd, mae'r nod yn wahanol. Pwrpas y rhan hon o'r adroddiad yw disgrifio'r sefyllfa fel ag y mae h.y. faint o ferched a faint o fechgyn dosbarthiadau 4, 1986/7, oedd yn manteisio ar y gwahanol brofiadau a gynigiwyd iddynt.

Mesur Poblogrwydd y Gwahanol Feysydd Ymhlith Disgyblion
Dosbarthiadau 4, 1986/7

Wedi derbyn rhestr opsiynau pob disgybl yn y bedwaredd flwyddyn a dosrannu'r pynciau fel y nodwyd yn flaenorol aethpwyd ati i geisio mesur poblogrwydd y gwahanol feysydd ymhlith y disgyblion yn y modd yma:

MWYAFSWM = Nifer y pynciau ym mhob maes

ym mhob ysgol x Nifer y disgyblion

REALITI = Nifer y troeon y dewiswyd y pynciau yn y meysydd
yma gan y disgyblion

E.E.

Y maes Esthetig a Chreadigol o un o'r ysgolion cymharol.

'Roedd 109 o ddisgyblion yn Nosbarth 4 yn ystod 1986/7. Cynigiwyd chwe phwnc Esthetig a Chreadigol yn yr ysgol. Felly'r mwyafswm posibl oedd $109 \times 6 = 654$. Y realiti oedd fod 47 tic gan y merched dan y pennawd Esthetig a Chreadigol tra fod 70 gan y bechgyn. Y realiti felly oedd 117. Rhannwyd 654 gan 117 i gael y cyfrannedd 17.9 i'r pynciau Esthetig a Chreadigol yn yr ysgol yma. 'Roedd modd gwneud yr un arbrawf ar gyfer y bechgyn a'r merched, ar wahan. Yna gallwn gymharu:

- (1) Gwahanol dueddiadau ysgolion C.A.D.A.G. a'r ddwy ysgol gymharol
- (2) Y gwahaniaethau rhwng ymlyniad bechgyn a merched i'r gwahanol feysydd.

Ni ellir disgwyl dwysedd uchel iawn pan fo cymaint o opsiynau. Nodwyd eisoes yr amrywiaeth yng nghyfanswm y pynciau yn y gwahanol feysydd, ar gyfer ysgolion C.A.D.A.G. a'r ddwy ysgol gymharol. Gwnaed dadansoddiad o'r Dyniaethau [yn cynnwys Ysgrythur], Ieithoedd Tramor a dysgu cyfrwng Cymraeg yn rhan gyntaf y bennod yma ar y Cwricwlwm.

MAES	YSGOLION CYFUN C.A.D.A.G.			Y DDWY YSGOL GYM HAROL		
	Cyfrannedd Cyffredinol	Cyfrannedd Bechgyn	Cyfrannedd Merched	Cyfrannedd Cyffredinol	Cyfrannedd Bechgyn	Cyfrannedd Merched
Esthetig a Chreadigol	11.6	10.8	12.5	17.5	19.5	15.6
Dynol a Chymdeithasol	15.9	12.1	20.0	30.0	23.8	36.2
Ieithoedd Tramor	14.7	8.2	21.8	21.7(2)	19.2	24.2
Gwyddonol	25.2	26.2	24.2	22.1	25.7	18.4
Technolegol	17.0	22.0	11.9	18.2	20.8	15.4
Moesol	6.0(1)	0	11.4	5.5(3)	1.9	8.8

- (1) Dim ond yn ysgol B y cafwyd disgyblion yn y maes hwn.
- (2) Noder fod un o'r ddwy ysgol gymharol yn gosod dewis yn y craidd rhwng Ffrangeg a Chymraeg.
- (3) Ffigurau un o'r ddwy ysgol gymharol a geir fan hyn, gan fod yr ysgol arall, hyd at Medi '87, yn deddfu fod Ysgrythur yn orfodol hyd at 16+.

Cymharu Cwricwlwm Disgyblion Ysgolion C.A.D.A.G. â Chwricwlwm Disgyblion y ddwy ysgol Gymharol

1. Mae cyfrannedd isel yr elfen foesol yn tanlinellu'r dirywiad yn sefyllfa Ysgrythur y soniwyd amdano yn rhan gyntaf y dadansoddiad o'r Cwricwlwm. Ond o leiaf cafwyd cyfrannedd o 1.9 ymhlith bechgyn y ddwy ysgol gymharol, i'r pwnc, yn hytrach na'r 0 a gafwyd yn ysgolion

C.A.D.A.G. Gwyddom wrth y ffigurau hynny fod canran uchel o'r disgyblion heb fod yn blasu'r maes hwn, fel pwnc arholiad, yn yr ysgolion ar hyn o bryd.

Ceir dadansoddiad o'r canrannau sydd heb fod yn astudio unrhyw bwnc o gwbl yn y gwahanol feysydd, yn rhan olaf y bennod yma.

2. Y maes â'r cyfrannedd isaf ar ôl yr elfen Foesol, yw'r Esthetig a Chreadigol. Mae cyfrannedd y ddwy ysgol gymharol 5.9 yn uwch nag ysgolion C.A.D.A.G., ond pan gymharwn sefyllfa'r bechgyn mae'r gwahaniaeth yn ymestyn i 8.7. Ar y llaw arall dim ond 3.1 yw'r gwahaniaeth rhwng merched y ddwy ysgol gymharol a merched ysgolion C.A.D.A.G.

3. Wrth esgyn i fyny'r grisiau cyfrannedd, mae'r ddwy garfan o ysgolion yn ymwahanu ar y ris nesaf. Y cyfrannedd isaf nesaf yn ysgolion C.A.D.A.G. yw Ieithoedd Tramor, tra mai'r elfen Dechnolegol ddaw nesaf yn yr ysgolion cymharol. Un o fwriadau amlwg C.A.D.A.G. yw hybu diddordeb yn y meysydd technolegol. Ymddengys yn ôl y tablau yma fod y Cynllun wedi llwyddo, i ryw raddau o leiaf, yn hynny o beth yn ysgolion Dyfed. Yr elfen Dechnolegol yw'r ail fwyaf o ran cyfrannedd ymlyniad y disgyblion, yn ysgolion C.A.D.A.G. yr Awdurdod; ond pedwerydd yw ei safle yn y ddwy ysgol gymharol. Mae'n ymddangos felly fod ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed yn

ymgyrraedd at y nod a grybwyllir yn "Gwell Ysgolion":

"dylai'r disgyblion hyn ymgyfarwyddo â gwaith technolegol ac ymarferol".

4. Soniwyd yn rhan gyntaf y bennod ar y Cwricwlwm, am safle Ieithoedd Tramor yn yr ysgolion. O'r ffigurau yma mae'n ymddangos mai bechgyn ysgolion C.A.D.A.G. sydd yn cefnu ar y maes hwn. Dim ond 2.6 yw'r gwahaniaeth yng nghyfrannedd merched, ond cwyd i 11.0 ymhlith y bechgyn. Felly'r ddwy ysgol gymharol sydd agosaf at ddelfryd "Gwell Ysgolion" pan ddywed:

"dylai'r rhan fwyaf o ddisgyblion barhau i astudio un iaith dramor"

Nodwyd yn rhan gyntaf y bennod hon nad yw hynny'n digwydd yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed na'r ddwy ysgol gymharol.

5. Soniwyd yn flaenorol am y gwrthgyferbyniad rhwng ymlyniad disgyblion i'r maes Technolegol yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed a'r ddwy ysgol gymharol. Ond o ran y ffigurau moel, mae'r gwrthgyferbyniad yn gliriach fyth wrth edrych ar y maes Dynol a Chymdeithasol. Mae'r cyfrannedd ymlyniad ymhlith disgyblion y ddwy ysgol gymharol yn agos i ddwywaith gymaint ag yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Ond o hepgor pynciau'r Dystysgrif Addysg, dylid cadw mewn cof fod wyth pwnc Dynol a Chymdeithasol yn cael eu cynnig yn Ysgolion C.A.D.A.G., a phump yn y ddwy ysgol gymharol. Felly, mae'r ymenyn yn debygol o gael ei wasgaru yn deneuach h.y. y cyfrannedd o fod yn llai yn yr ysgolion

C.A.D.A.G.

Er hynny, mae'r gwahaniaethau yn haeddu sylw. Yn yr achos hwn ni chafwyd gwahaniaeth mawr rhwng y bechgyn a'r merched, yn eu hymateb. 'Roedd yn agos i ddwywaith gymaint o fechgyn ac o ferched y ddwy ysgol gymharol, o ran cyfrannedd, yn blasu pynciau Dynol a Chymdeithasol ag oedd yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed.

6. Tebyg iawn yw'r cyfranneddau yn y maes Technolegol, yn enwedig ymhlith y bechgyn. Mae cyfrannedd merched ysgolion C.A.D.A.G. rhywfaint yn is, sef 3.5 na merched y ddwy ysgol gymharol [nodir yn hwyrach yn y bennod y pynciau penodol yn y maes hwn sydd yn apelio i'r merched ac i'r bechgyn].
7. Ar frig y tablau, o drwch blewyn yn y ddwy ysgol gymharol ond 'o hewl' yn ysgolion C.A.D.A.G. yw'r maes Gwyddonol. Yn ddi-os mae hyn yn gydnaws â dymuniad "Gwell Ysgolion", ac yn awr y Gweinidog Addysg, i wneud y maes hwn yn rhan o'r Craidd Gorfodol [sylwn yn nes ymlaen ar y canrannau sy'n hepgor y maes hwn]. Eithaf tebyg yw'r canrannau heblaw am y ffaith fod cyfrannedd merched ysgolion C.A.D.A.G. 5.8 yn uwch nag yn y ddwy ysgol gymharol.

DOSRANIAD Y PYNCIAU YN ÖL RHYW

YSGOLION C.A.D.A.G.		Cyfanswm Bechgyn = 300			
		Cyfanswm Merched = 268			
MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
	Cerdd	31	11.6%	10	3.3%
	Celf	59	22.0%	39	13.0%
	Gweadwaith) Greadigol)	48	17.9%	2	0.7%
Esthetig a Chreadigol	Metel [3 ysgol] Astudiaethau) Cyfryngau) [3 ysgol]	0	0%	30	19.1%
		18	12.1%	11	6.6%

Y DDWY YSGOL GYM HAROL		Cyfanswm Bechgyn = 125			
		Cyfanswm Merched = 121			
MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
	Cerdd	10	8.3%	1	0.8%
	Celf	57	47.1%	46	36.8%
Esthetig a Chreadigol	Gwnio/Tecstiliau Metel Astudiaethau Cyfryngau	23 2 -	19.0% 1.7% -	0 52 -	0% 41.6% -

D.S. Pwnc C.A.D.A.G. yw Astudiaethau'r Cyfryngau. Felly ni chafodd ei gynnig yn y ddwy ysgol gymharol. Fe'i cynigiwyd yn nhair o ysgolion C.A.D.A.G. ond ni chafwyd cwsmeriaid iddo o gwbl, yn ysgol A ar gyfer 1986/7. Er hynny, cynhwyswyd niferoedd bechgyn a merched dosbarthiadau 4 ysgol A yn y cyfanswm o'r tair ysgol er mwyn cael y canran cywir.

Sylwyd eisoes nad oedd gwahaniaeth mawr yn y maes hwn yn gyffredinol, ond daw'r gwahaniaethau yn ôl rhyw yn amlycach wrth fanylu ar y pynciau. Celf ac Astudiaethau Cyfryngau yw'r unig bynciau sy'n denu canrannau sylweddol o blith bechgyn a merched. Mae Cerdd yn dosrannu 3+:1 o blaid y merched yn ysgolion C.A.D.A.G. a 10:1 yn y ddwy ysgol gymharol. Ni chafwyd un bachgen yn barod i fentro ar naill ai Gwnio na Thecstiliau yn y ddwy ysgol gymharol. Mentrodd 2, sef 0.7% yn ysgolion C.A.D.A.G. Y gwrthwyneb oedd sefyllfa Gwaith Metel neu D.C.T. Metel. Dim un merch yn ei astudio yn nhair ysgol C.A.D.A.G. a'i cynigai fel pwnc, ond aeth dwy, sef 1.7% ati yn y ddwy ysgol gymharol. Ar y llaw arall 'roedd 41.6% o'r bechgyn yn astudio'r pwnc yn yr ysgolion yma.

YSGOLION C.A.D.A.G.

MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
Dynol a Chymdeithasol	Hanes	63	23.5%	44	14.7%
	Daearyddiaeth	94	35.1%	93	31.0%
	Gwyddor Tŷ	57	24.5%	9	3.2%
	[4 ysgol]				
	Twristiaeth Wledig	58	21.6%	14	4.7%
	Astudiaethau Busnes/Economeg [4 ysgol]	38	16.3%	29	10.5%

Y DDWY YSGOL GYM HAROL

MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
Dynol a Chymdeithasol	Hanes	51	42.1%	31	24.8%
	Daearyddiaeth	45	37.2%	63	50.4%
	Gwyddor Tŷ	55	45.5%	11	8.8%
	Twristiaeth Wledig	-	-	-	-
	Astudiaethau Busnes/Economeg	-	-	-	-

D.S. Ni chynigir Twristiaeth Wledig nac Economeg/Astudiaethau Busnes yn y ddwy ysgol gymharol.

Yn ysgolion C.A.D.A.G. mae Daearyddiaeth ac Economeg/Astudiaethau Busnes yn weddol gyfartal o ran nifer y bechgyn a merched sy'n eu hastudio. Gwelir mwy o wahaniaeth yn achos Hanes, lle mae 9% yn fwy o'r merched yn astudio'r pwnc na'r canran ymhlith y bechgyn. Ond mae'r gwahaniaethau cliriau yn achosion Gwyddor Tŷ a Thwristiaeth Cefn Gwlad. Mae dosraniad y merched i fechgyn yn achos Twristiaeth Cefn Gwlad yn 4+:1 ac yn achos Gwyddor Tŷ 7+:1.

Mae rhai gwahaniaethau diddorol yn y sefyllfa yn y ddwy ysgol gymharol. Mae'r canrannau sy'n astudio Hanes llawer yn uwch, ond eithaf tebyg yw'r dosraniad merched i fechgyn, sef ychydig

yn is na 2:1. Yn achos Gwyddor Tŷ ceir llawer mwy o ferched na bechgyn, fel yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Ond tra fo'r gwahaniaeth yn 7+:1 yn ysgolion C.A.D.A.G., 5+:1 yw'r dosraniad yn y ddwy ysgol yma. Ond y gwahaniaeth mwyaf trawiadol yw fod Daearyddiaeth yn apelio i ganran uwch o fechgyn nac o ferched, yn y ddwy ysgol yma. Mae'r canran o fechgyn yn drawiadol o uchel, sef 50.4%.

YSGOLION C.A.D.A.G.

Y DDWY YSGOL GYMCHAROL

MAES	PWNC	Merched		Bechgyn		Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran	Nifer	Canran
Ieithoedd Ffrangeg		70	26.1%	19	6.3%	41	33.9%	34	27.2%
Tramor	Almaeneg [2 ysgol]	12	11.0%	15	9.4%	2	3.5%	0	0%
						[1 ysgol]			

Yn draddodiadol, ystyriwyd Ieithoedd Tramor fel pynciau oedd yn apelio fwy i'r merched nag i'r bechgyn. Er bod y ffigurau hyn yn cadarnhau hynny, yn enwedig Ffrangeg yn ysgolion C.A.D.A.G., nid yw mor wir yng nghyd-destun Ffrangeg yn y ddwy ysgol gymharol nac Almaeneg yn ysgolion C.A.D.A.G. Mae'r ffigurau hynny yn eithaf cyfartal. Rhaid cydnabod nad oes unrhyw fachgen wedi dewis Almaeneg yn un o'r ddwy ysgol gymharol, ond isel iawn yw nifer a chanran y merched a ddewisodd Almaeneg hefyd.

YSGOLION C.A.D.A.G.

MAES	PWNC	Merched Nifer Canran		Bechgyn Nifer Canran	
	Ffiseg	58	21.6%	143	47.7%
	Cemeg	76	28.4%	83	27.7%
	Bioleg	117	43.7%	49	16.3%
Gwyddoniaeth	Gwyddoniaeth Cyffredinol [3 ysgol]	58	35.6%	43	20.2%
	Amaethyddiaeth	3	2.2%	36	24.5%

Y DDWY YSGOL GYMCHAROL

MAES	PWNC	Merched Nifer Canran		Bechgyn Nifer Canran	
	Ffiseg	20	16.5%	63	50.4%
	Cemeg	15	12.4%	20	16.0%
	Bioleg	34	28.1%	22	17.6%
Gwyddoniaeth	Gwyddoniaeth Cyffredinol [1 ysgol]	33	57.9%	18	34.6%
	Amaethyddiaeth	-	-	-	-

D.S. Ni chynigiwyd Amaethyddiaeth yn y ddwy ysgol gymharol. Nodwyd ynghynt fod y cyfrannedd cyffredinol yn ysgolion C.A.D.A.G. a'r ddwy ysgol gymharol yn debyg, sef 26.2 yn ysgolion C.A.D.A.G. a 22.1 yn y ddwy ysgol arall. Ond mae yna wahaniaethau hefyd.

Yn ysgolion C.A.D.A.G. mae'r patrwm traddodiadol ymhlith y Gwyddorau academaidd yn parhau h.y. Bioleg yn apelio fwyaf i'r merched a lleiaf i'r bechgyn, Cemeg yr ail fwyaf poblogaidd i'r bechgyn a'r merched, a Ffiseg y lleiaf poblogaidd i'r merched a'r mwyaf poblogaidd i'r bechgyn. Nid yw'r un patrwm yn dal yn y ddwy ysgol gymharol. I'r merched, Bioleg yw'r mwyaf poblogaidd ond gyda Ffiseg yn fwy poblogaidd na Chemeg. Cawn yr un patrwm gyda'r bechgyn, â'r pwnc a ddisgwylir sef Ffiseg ar y brig, ond gyda Bioleg yn disodli Cemeg am yr ail le.

Mae canran y bechgyn sydd yn astudio Ffiseg ddwywaith yn fwy na'r canran o ferched yn ysgolion C.A.D.A.G. Mae'r gwahaniaeth yn fwy eto, sef dros 3:1 yn y ddwy ysgol gymharol. Mae canran y merched sy'n astudio Ffiseg yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed 5.1% yn uwch na chanran y merched sydd yn astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol gymharol. Ond mae canran y bechgyn sy'n astudio Ffiseg yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed 2.7% yn is na'r canran o fechgyn sy'n astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol gymharol.

Mae canran y bechgyn a'r merched sydd yn astudio Cemeg yn ysgolion C.A.D.A.G. yr Awdurdod yn debyg iawn. Dim ond 3.6% yn fwy yw canran y bechgyn nag un y merched yn y ddwy ysgol gymharol. Ond mae'r canran sydd yn astudio Cemeg yn ysgolion C.A.D.A.G. yn sylweddol uwch nag yn y ddwy ysgol arall. Mae canran y merched 16% yn uwch yn ysgolion C.A.D.A.G. nag yn y

ddwy ysgol gymharol, a chanran y bechgyn 11.7% yn uwch.

Fel y nodwyd eisoes mae'r gwahaniaethau yn ôl rhyw yn ymddangos yn glir yn achos Bioleg, gyda chanran llawer uwch o ferched na bechgyn yn ei astudio. Mae'r gwahaniaeth yn gliriach yn ysgolion C.A.D.A.G. lle mae canran y merched 27.4% yn uwch na chanran y bechgyn. Mae'r gwahaniaeth yn 10.5% yn y ddwy ysgol gymharol. Un o'r rhesymau am hyn yw fod canran y bechgyn sydd yn astudio'r pwnc yn y ddwy ysgol gymharol 1.3% yn uwch na'r canran o fechgyn yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Ar y llaw arall, mae canran y merched sydd yn astudio Bioleg 15.6% yn uwch yn ysgolion C.A.D.A.G. na'r ddwy ysgol gymharol.

Yn y tair ysgol C.A.D.A.G. lle cynigiwyd Gwyddoniaeth Gyffredinol, dyma'r pwnc sydd ail uchaf o ran canran y merched sydd yn ei astudio. Yn yr un ysgol gymharol lle cynigir y pwnc, dyma'r canran uchaf, o bell ffordd, ymhlith y merched. Y casgliad sy'n deillio o hyn yw fod y merched yn parhau i ffafrio Bioleg a Gwyddoniaeth Gyffredinol yn hytrach na Ffiseg a Chemeg.

Ond dylid nodi fod canran y bechgyn sydd yn astudio'r pwnc yn yr ysgol gymharol yn 34.6%. Mae hyn yn ei osod yn ail ymhlith y canrannau, er fod y tri ffigwr arall yn cyfeirio at y ddwy ysgol. Yn yr ysgol honno mae canran y merched sy'n astudio'r pwnc yn uchel iawn, sef 51.9%. Mae poblogrwydd y pwnc hwn yn yr un ysgol gymharol, i ryw raddau, yn esbonio'r canrannau is yn y gwyddorau eraill o'u cymharu ag ysgolion C.A.D.A.G.

Daw'r rhaniad rhwng y bechgyn a'r merched yn amlwg eto wrth ystyried sefyllfa Amaethyddiaeth. Yn y tair ysgol lle cynigir y pwnc mae canran y bechgyn yn 24.5% yn erbyn 2.2% i'r merched.

YSGOLION C.A.D.A.G.

MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
Technolegol	Teipio/Prosesu Geiriau	91	34.0%	10	3.3%
	Cyfrifiaduraeth	30	11.2%	74	24.7%
	D.C.T.	9	3.4%	83	27.7%
	Electroneg	4	1.5%	79	26.3%
	Cyfathrebu Graffegol [4 ysgol]	18	9.1%	49	20.8%

Y DDWY YSGOL GYM HAROL

MAES	PWNC	Merched		Bechgyn	
		Nifer	Canran	Nifer	Canran
Technolegol	Teipio/Prosesu Geiriau [1 ysgol]	23	40.4%	0	0%
	Cyfrifiaduraeth	32	26.4%	43	34.4%
	D.C.T. [1 ysgol]	1	1.6%	9	12.3%
	Electroneg	-	-	-	-
	Cyfathrebu Graffegol	0	0%	26	20.8%

Ni chynhwyswyd disgyblion y cwrs "Byd Swyddfa" yn ysgol B.

Ni chynigir Electroneg yn y ddwy ysgol gymharol. Sylwer mai yn un o'r ddwy ysgol gymharol yn unig, y cynigiwyd Teipio/Prosesu Geiriau a Dylunio Crefft Technoleg. Mewn geiriau eraill, 'roedd mwy o ddewis o bynciau Technolegol yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Cynigiwyd pump pwnc Technolegol yn ysgolion A, B, C a CH a chwe phwnc Technolegol yn ysgol D. Nid yw hynny'n syndod o gofio mai dyma rhan bwysig o fwriad Cynllun Addysg Dechnegol a Galwedigaethol.

Fel gyda'r pynciau Gwyddonol, 'roedd y cyfrannedd cyffredinol yn debyg yn y sector Technolegol. Cyfrannedd o 18.2 yn achos y ddwy ysgol gymharol a 22.0 yn ysgolion C.A.D.A.G. y Sir. O fewn y ffigurau cyffredinol cafwyd ffeithiau diddorol wrth sylwi ar y pynciau unigol.

Pwnc i'r merched yw Prosesu Geiriau a Theipio, yn ôl y ffigurau yma. Ni ddewisodd un bachgen y pwnc yn y ddwy ysgol gymharol, ond cafwyd 3.3% i wneud hynny yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed.

Heblaw am Teipio/Prosesu Geiriau mae'r bechgyn yn tipyn cryfach na'r merched yn y maes Technolegol. Yn ysgolion C.A.D.A.G. y Sir mae canran y bechgyn sy'n astudio Cyfrifiaduraeth mwy na dwywaith yn fwy na'r canran o ferched. Nid yw'r gwahaniaeth mor amlwg yn y ddwy ysgol gymharol. Dim

ond 8% yn fwy yw canran y bechgyn na chanran y merched. Mae'r canrannau'r ysgolion cymharol yn uwch ymhlith y bechgyn a'r merched, ym maes Cyfrifiaduraeth, na chanrannau'r ysgolion C.A.D.A.G. Rheswm posibl am hyn yw fod gan ddisgyblion yr ysgolion C.A.D.A.G. ddewisiadau eraill yn y maes Technolegol, a bod y bechgyn yn arbennig, yn symud i'r cyfeiriad hwn. Dangosir hyn yn y canrannau o fechgyn sy'n optio am D.C.T., Electroneg a Chyfathrebu Graffegol.

Yn achos D.C.T. mae canrannau'r bechgyn a merched a ddewisodd y pwnc yn yr ysgolion C.A.D.A.G. mwy na dwywaith yn fwy na'r canrannau yn yr ysgol gymharol. Dylid nodi fod canran o ferched wedi mentro i'r maes hwn ar draws yr ysgolion i gyd. Canran is eto o ferched a gafwyd i astudio Electroneg yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Ond teg yw nodi fod y canrannau isel o fechgyn yn achos Teipio/Prosesu Geiriau a merched yn achosion D.C.T. ac Electroneg, yn yr ysgolion C.A.D.A.G. yn awgrymu fod y ffiniau rhywiol yn llai haearnaidd nag yn y gorffennol. Mae tystiolaeth bechgyn yn achos Teipio/Prosesu Geiriau a merched yn achos D.C.T. a Chyfathrebu Graffegol, yn awgrymu fod yr ysgolion C.A.D.A.G. yn goresgyn yr ystrydebu rhywiol i raddau helaethach na'r ddwy ysgol gymharol. Diddorol oedd sylwi fod canran y bechgyn oedd yn astudio Cyfathrebu Graffegol yn union yr un fath yn yr ysgolion C.A.D.A.G. ag yn y ddwy ysgol gymharol.

Un pwnc yn unig sy'n ffurfio'r maes moesol, sef Ysgrythur. Ystyriwyd sefyllfa'r pwnc yn fanwl yn rhan gyntaf y bennod

hon. Tebyg iawn oedd y cyfrannedd cyffredinol yn y maes hwn, sef 6.0 yn yr ysgolion C.A.D.A.G. a 5.5 yn yr ysgol gymharol a ddefnyddiwyd. Cofier mai yn ysgol B yn unig o blith yr ysgolion C.A.D.A.G. y cafwyd disgyblion i'r pwnc hwn a'r rheiny i gyd yn ferched. Ar y llaw arall cafwyd fod 1.9% o fechgyn yr ysgol gymharol wedi dewis astudio Ysgrythur. Y canran o ferched yn yr ysgol honno oedd 8.8%, ac yn ysgol B y canran o ferched a ddymunai astudio Ysgrythur oedd 11.4%.

CYSYLLTU PWNC AG A.D.A.G.

Er na ofynnwyd am y wybodaeth yn benodol, 'roedd Dirprwy Brifathro Ysgol A, a Cysylltwr A.D.A.G. ysgol D, wedi nodi pa ddisgyblion o'u dosbarthiadau Pedwar oedd yn ddisgyblion C.A.D.A.G. Penderfynwyd nodi'r canrannau yn y gwahanol bynciau, o'r ddwy ysgol yma.

Esthetig
a
Chreadigol

O'r 17 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn astudio CERDD, 'roedd 7 yn ddisgyblion C.A.D.A.G. = 41.2%

O'r 38 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn astudio CELF, 'roedd 36 yn ddisgyblion C.A.D.A.G. = 94.7%

O'r 23 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn C astudio GWEADWAITH GREADIGOL 'roedd 17 yn ddisgyblion C.A.D.A.G. = 73.9

O'r 9 disgybl yn ysgol D yn astudio D.C.T. (METEL), 'roedd 6 yn ddisgyblion C.A.D.A.G. = 66.6%

O'r 15 disgybl yn ysgol D yn astudio

ASTUDIAETHAU'R CYFRYNGAU, 'roedd 9 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 60%

O 'r 51 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio HANES, 'roedd 19 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 37.3%

Dynol a
Chymdeithasol

O'r 86 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio DAEARYDDIAETH, 'roedd 29 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 33.7%

O'r 32 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio TWRISTIAETH WLEDIG 'roedd 28 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 87.5%

O'r 10 disgybl yn ysgol A a oedd yn astudio
ASTUDIAETHAU BUSNES, 'roedd 9 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 90%.

Ieithoedd
Tramor

O'r 23 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio FFRANGEG, 'roedd 3 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 13.0%

O'r 18 disgybl yn ysgol A a astudiai ALMAENEG,
nid oedd un ohonynt yn ddisgyblion C.A.D.A.G.
= 0%

O'r 59 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio FFISEG, 'roedd 17 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 28.8%

O'r 63 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio CEMEG, 'roedd 7 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 11.1%

Gwyddoniaeth

O'r 51 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio BIOLEG, 'roedd 15 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 29.4%

O'r 47 disgybl o ysgol A a oedd yn astudio
GWYDDONIAETH GYFFREDINOL, 'roedd 26 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 55.3%

O'r 11 disgybl yn ysgol D a oedd yn astudio

AMAETHYDDIAETH, 'roedd 8 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 72.7%

O'r 29 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio TEIPIO/PROSESU GEIRIAU, 'roedd 25 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 86.2%

O'r 33 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio CYFRIFIADURAETH, 'roedd 21 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 63.6%

Technolegol

O'r 34 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio DYLUNIO CREFFT TECHNOLEG, 'roedd 15 yn
ddisgyblion C.A.D.A.G. = 44.1%

O'r 47 disgybl yn ysgolion A a D a oedd yn
astudio ELECTRONEG, 'roedd 37 yn ddisgyblion
C.A.D.A.G. = 78.7%

O'r 11 yn ysgol A a oedd yn astudio CYFATHREBU
GRAFFEGOL, 'roedd 3 yn ddisgyblion C.A.D.A.G.
27.3%.

Roedd y ffigurau hyn yn dadlennu darlun diddorol:

'Roedd cysylltiad amlwg rhwng rhai meysydd ag A.D.A.G., a llawer llai mewn mannau eraill. Gwelir cysylltiad agos ymhlith y disgyblion hyn, rhwng y meysydd Esthetig a Chreadigol a Thechnolegol a bod yn ddisgybl A.D.A.G. Yr unig eithriadau yw Cerdd o'r maes Esthetig a Chreadigol, a D.C.T. a Chyfathrebu Graffegol yn y maes Technolegol. Gan fod Cyfathrebu Graffegol yn un o'r pynciau A.D.A.G. newydd yn yr ysgolion hyn, mae'r canran isel o ddisgyblion sydd yn ei astudio ac sydd wedi eu dynodi fel disgyblion A.D.A.G., yn peri syndod. Ond ar y llaw arall, gellid disgwyl canrannau uchel o

uchel o ddisgyblion A.D.A.G. yn y ddau faes hwn gan eu bod yn cynnwys pynciau A.D.A.G. penodol megis Gweadwaith Greadigol, Astudiaethau Cyfryngau ac Electroneg. Daw rhaniad clir i'r amlwg yn y pynciau Dynol a Chymdeithasol. Cymharol isel yw'r cysylltiad rhwng y disgyblion oedd yn astudio'r Dyniaethau traddodiadol, sef Hanes a Daearyddiaeth, ag A.D.A.G. Ond yn y pynciau A.D.A.G. penodol, Twristiaeth Cefn Gwlad ac Astudiaethau Busnes, mae canran y cysylltiad yn uchel iawn.

Isel iawn oedd canran y cyswllt rhwng disgyblion a astudiaid Ieithoedd Tramor ag A.D.A.G. h.y. fel disgyblion penodedig A.D.A.G.

Mwy annisgwyl oedd y canrannau isel ymhlith y Gwyddorau traddodiadol sef Ffiseg, Cemeg a Bioleg. Cofier y dyfyniad o "Gwell Ysgolion":

"Dylai'r disgyblion hyn ymgyfarwyddo â gwaith technolegol ac ymarferol a hynny mewn nifer o bynciau yn arbennig Gwyddoniaeth".

Mae'r dyfyniad yn disgwyl cysylltiad clos a naturiol rhwng yr elfen dechnolegol a'r elfen wyddonol. Ond mae'r ffigurau a gawn yma, yn awgrymu nad oes cysylltiad naturiol rhwng y Gwyddorau academiaidd a bod yn ddisgybl C.A.D.A.G. Mae'r cysylltiad yn llawer cryfach yn achosion Gwyddoniaeth Gyffredinol ac Amaethyddiaeth.

Nid oedd f'ymchwil yn ymwneud yn uniongyrchol â'r disgyblion yn aml iawn. Felly, ni allaf fentro dyfalu ynghylch gallu y gwahanol ddisgyblion. Ond ymhlith y pynciau a ystyrir gan amlaf yn 'academaidd' megis Ieithoedd Tramor, Hanes, Daearyddiaeth, Ffiseg, Cemeg a Bioleg mae canran y disgyblion sydd yn eu hastudio ag sydd hefyd yn ddisgyblion C.A.D.A.G., yn isel. Ymhlith y Gwyddorau, ystyrir fod Gwyddoniaeth Gyffredinol ac Amaethyddiaeth ar gyfer disgyblion llai academaidd; ac eto dyma lle mae'r cysylltiad gryfaf rhwng y Gwyddorau a bod yn ddisgybl C.A.D.A.G.

A yw C.A.D.A.G. yn apelio ar draws yr ystod gallu?

Amhosibl yw profi unrhywbeth fel hyn heb holi'r plant. Mae'n debyg fod Aseswr Allanol, swyddogol y Cynllun yn holi llawer mwy ar y disgyblion nag y gwneuthum i. Ond wedi darganfod y ffeithiau uchod, penderfynwyd dadansoddi cwricwlwm rhai disgyblion o ysgolion A a D. Dewiswyd rhai oedd yn astudio Ffrangeg a Chemeg, sef dau bwnc nad oedd yn boblogaidd gan ddisgyblion C.A.D.A.G.

Dewiswyd hwy ar draws y dosbarthiadau o'm rhestri, nid o restr yr ysgol. Ar gyfer Cemeg cafwyd 10 disgybl o Ysgol D sef un bachgen ac un ferch o 4M, dau fachgen a dwy ferch o 4Y a dau fachgen a dwy ferch o 4C. Gan fod ysgol A tipyn yn fwy, dewiswyd 20 disgybl a astudiai Cemeg. Dewiswyd un bachgen o 4BE, tair merch a phedwar bachgen o 4AC, tri bachgen a thair merch o 4AE a dau fachgen a phedair merch o 4AF. Nid oedd

gymaint o ddewis gyda Ffrangeg. Dim ond pum merch a astudiaai Ffrangeg, yn ysgol D. 'Roedd dwy ohonynt o Ddosbarth 4Y a'r dair arall o 4C. Deunaw oedd cyfanswm disgyblion ysgol A a astudiaai Ffrangeg. 'Roedd dau fachgen, un o 4AE a'r llall o 4AF. Trawsdoriad y merched oedd dwy o 4AC, tair o 4AE, dwy o 4AF a thair o 4AG. Felly, dadansoddwyd Cwricwlwm deg allan o'r un ferch ar bymtheg a astudiaai'r pwnc.

'Roedd pynciau penodedig C.A.D.A.G. yn hysbys:

Gweadwaith Greadigol, Astudiaethau'r Cyfryngau [Esthetig a Chreadigol], Twristiaeth Cefn Gwlad ac Astudiaethau Busnes [Dynol a Chymdeithasol], Electroneg a Chyfathrebu Graffegol [Technolegol]. Dylid cynnwys Amaethyddiaeth [Gwyddonol], yn achos ysgol D.

O'r dadansoddiad uchod dangoswyd cysylltiad isel gan ddisgyblion C.A.D.A.G. â'r pynciau canlynol: Cerdd [Esthetig a Chreadigol], Hanes a Daearyddiaeth [Dynol a Chymdeithasol], Ffrangeg ac Almaeneg [Ieithoedd Tramor], Ffiseg, Cemeg a Bioleg [Gwyddonol] a D.C.T. a Chyfathrebu Graffegol [Technolegol]. 'Roedd y ddau bwnc olaf yn achosi problem yng nghyd destun y dadansoddiad hwn. Pynciau technolegol ydynt ac os oedd plentyn yn ymddiddori mewn Addysg dechnolegol yna gellid disgwyl iddo ddewis o'r maes hwnnw. Felly, os oedd disgybl yn benderfynol o osgoi'r label C.A.D.A.G. gellid disgwyl optio am Hanes, Daearyddiaeth, yr Ieithoedd Tramor, Ffiseg, Cemeg, Bioleg a Cherdd. Os mai cyfuniad o'r pynciau

hyn a gafwyd, yna diffiniwyd y Cwricwlwm fel un A.N.A.D.A.G. aidd. Ond os ceid dau bwnc Technolegol, neu ddau bwnc penodol A.D.A.G.; neu gyfuniad o un pwnc Technolegol ac un pwnc penodol A.D.A.G. yna diffiniwyd y Cwricwlwm fel un A.D.A.G.aid.

Wrth gwrs 'roedd canllawiau'r ysgolion yn chwarae rhan yn newisiadau'r disgyblion. Dyfynwyd o lawlyfrau'r ddwy ysgol i ddangos y pwyslais a roddid ar gwricwlwm cytbwys [Gweler "Canllawiau'r Ysgolion i Ddisgyblion Dosbarth 3 Adeg Dewis Opsiynau"]. Edrychwyd yn gyntaf ar y rhai oedd yn astudio Cemeg. O'r deg disgybl ar hugain, 'roedd deuddeg, neu 40%, wedi optio am bynciau heb gysylltiad clos ag A.D.A.G. Ond 'roedd gwahaniaeth rhwng y ddwy ysgol. 'Roedd deg o'r ugain, h.y. 50% o ddisgyblion ysgol A, yn optio i gyfeiriad pynciau A.N.A.D.A.G.aid, gyda Chemeg. Ond dim ond dau o'r deg, sef 20%, wnaeth hynny o ysgol D.

Yn naturiol, 'roedd y gwrthwyneb yn wir. Cafwyd fod wyth o'r deg ar hugain, sef 26.7%, wedi optio am ddau bwnc Technolegol, neu am bynciau penodedig A.D.A.G. gyda Chemeg. Dau ddisgybl, sef 10%, wnaeth hynny yn ysgol A, tra fod chwech o'r deg, sef 60% o ddisgyblion ysgol D wedi optio am bynciau A.D.A.G. Yn ysgol D cafwyd 4 bachgen yn optio am ddau bwnc Technolegol gyda Chemeg a Ffiseg.

Yr ail gam oedd dadansoddi Cwricwlwm y rhai a astudiaai Ffrangeg. O'r 17, 'roedd wyth, sef 47.1%, wedi dewis pynciau

heb gysylltiad uniongyrchol ag A.D.A.G. 'Roedd saith o'r deuddeg disgybl o ysgol A, sef 58.3%, wedi gwneud hynny. Un o'r pump o ysgol D, sef 20%, ddilynodd y patrwm A.N.A.D.A.G.aidd.

Ar y llaw arall, 'roedd tri allan o'r deuddeg o ysgol A, sef 25%, wedi optio am o leiaf ddau bwnc penodol A.D.A.G.aidd neu'r maes Technolegol, gyda Ffrangeg. Nid oedd un o'r pum merch yn ysgol D wedi gwneud hynny, er fod pedair ohonynt wedi dewis un pwnc A.D.A.G. Felly, 'roedd 17.6% o'r disgyblion yma a astudiai Ffrangeg, wedi optio am ddau neu fwy o bynciau Technolegol neu benodol A.D.A.G.

Soniwyd yn gynharach fod angen holi'r disgyblion i ddarganfod eu cymhellion dros ddewis neu wrthod pynciau. O'r dystiolaeth yma, mae lle i gredu bod y pynciau academaidd traddodiadol yn parhau i ddenu canran sylweddol o'r disgyblion. Mae'n ymddangos fod hynny'n arbennig o wir yn ysgol A, lle 'roedd 20% o'r rhai a astudiai Cemeg hefyd yn astudio Ffiseg a Bioleg; a 50% ohonynt yn astudio Cemeg a Daearyddiaeth, gyda o leiaf un o'r Gwyddorau traddodiadol, sef Ffiseg neu Bioleg. Ymddengys felly fod angen ymdrech bellach i ledaenu syniadaeth A.D.A.G. ymhlith y disgyblion i gyd.

Y MEYSYDD NAS ASTUDIWYD YN YSGOLION CYFUN C.A.D.A.G. A'R DDWY YSGOL GYM HAROL

O'r deunydd a gafwyd o'r ysgolion 'roedd modd canfod pa

feysydd yr oedd y disgyblion yn eu hepgor. Mae'n ymddangos fod y cyfnod hwn yn dod i ben gyda chanllawiau newydd yr Ysgrifennydd Gwladol, sef:

Saesneg	-	10% o'r Cwricwlwm
Mathemateg	-	10% o'r Cwricwlwm
Gwyddoniaeth	-	10% - 20% o'r Cwricwlwm
Technoleg	-	10% o'r Cwricwlwm
Hanes a Daearyddiaeth neu		
Hanes neu Daearyddiaeth	-	10% o'r Cwricwlwm
Celf/Cerdd/Drama/Dylunio	-	10% o'r Cwricwlwm
Addysg Gorfforol	-	5% o'r Cwricwlwm

Gall yr ysgolion felly gymharu yr hyn oedd yn digwydd yn eu hysgolion, cyn cyflwyno'r canllawiau yma, â'r hyn a ddisgwyllir ganddynt yn y dyfodol. Dylem gadw mewn cof fod pob disgybl yn yr ysgolion C.A.D.A.G. yn gwneud y Craidd Technolegol a Chymraeg. Yn un o'r ddwy ysgol gymharol mae Cymraeg yn orfodol, ac yn y llall mae dewis rhwng Cymraeg a Ffrangeg.

Y DISGYBLION NAD YDYNT YN ASTUDIO UNRHYW BWNCA. Esthetig a ChreadigolYSGOLION CYFUN C.A.D.A.G.Y DDWY YSGOL GYM HAROL

	Ysgol A	Ysgol B	Ysgol C	Ysgol CH	Ysgol D	Cyfanswm	Canran		Cyfanswm	Canran
M	31	45	28	19	9	132	49.3% o'r M	13+21	34	27.4% o'r M
B	53	33	29	27	11	153	55.2% o'r B	18+7	25	20% o'r B
C	84	78	57	46	20	285	52.3%	21+28	59	23.7%

B. Dynol a Chymdeithasol

M	7	7	7	11	9	41	15.3% o'r M	3+4	7	5.6% o'r M
B	9	28	19	26	18	100	36.1% o'r B	23+3	26	20.8% o'r B
C	16	35	26	37	27	141	25.9%	26+7	33	13.3%

C. Gwyddonol

M	4	15	2	10	6	37	13.8% o'r M	1+1	2	1.6% o'r M
B	9	1	1	5	0	16	5.8% o'r B	2+0	2	1.6% o'r B
C	13	16	3	15	6	53	9.7%	3+1	4	1.6%

CH Technolegol [h.y.y pynciau Technolegol yn yr Opsiynau]

M	29	31	34	20	17	131	48.8% o'r M	37+27	64	51.6% o'r M
B	13	18	6	26	2	65	23.5% o'r B	35+27	62	49.6% o'r B
C	42	49	40	46	19	196	36.0%	72+54	126	50.6%

M = Merched

B = Bechgyn

C = Cyfanswm

D.S. (1) Soniwyd yn fanwl eisoes am sefyllfa Ieithoedd Tramor a'r elfen Foesol. Ni wnaed tablau ar yr elfennau hyn.

(2) O'r M = o'r Merched; o'r B = o'r Bechgyn

(3) Y Cyfansymiau o ddisgyblion yn Nosbarthiadau Pedwar yr ysgolion hyn a oedd yn rhan o'r dadansoddiad oedd:

Ysgol A	60 Merch a 66 Bachgen:	Cyfanswm 126
Ysgol B	70 Merch a 64 Bachgen;	Cyfanswm 134
Ysgol C	54 Merch a 54 Bachgen;	Cyfanswm 108
Ysgol CH	49 Merch a 70 Bachgen;	Cyfanswm 119
Ysgol D	35 Merch a 23 Bachgen;	Cyfanswm 58

268277545

Ysgol Gymharol 1	67 Merch a 73 Bachgen;	Cyfanswm 140
Ysgol Gymharol 2	57 Merch a 52 Bachgen;	Cyfanswm 109

124125249

Sylwadau ar y Tablau

Y maent yn adlewyrchu a chadarnhau llawer o'r hyn a nodwyd eisoes. Mae canran uchel o ddisgyblion ysgolion C.A.D.A.G. yn hepgor y maes Esthetig a Chreadigol ar ôl y trydydd dosbarth. Mae'r canran yn y ddwy ysgol arall dipyn yn llai, yn enwedig ymhlith y bechgyn. Yn ôl canllawiau'r Gweinidog Addysg ni chaniateir i hyn ddigwydd yn y dyfodol gan fod

elfennau Esthetig a Chreadigol i ffurfio 10% o Gwricwlwm disgyblion dosbarthiadau 4 a 5.

Mae'r canran sy'n hepgor y pynciau Dynol a Chymdeithasol yn llawer is. Pery'r traddodiad fod merched yn ffafrio'r maes hwn yn fwy na'r bechgyn. 'Roedd hyn yn arbennig o wir yn y ddwy ysgol gymharol lle cafwyd canran isel iawn o ferched nad oeddynt yn astudio unrhyw bwnc Dynol a Chymdeithasol. Ond fel gyda'r maes Esthetig a Chreadigol, mae'r gwahaniaeth rhwng bechgyn ysgolion C.A.D.A.G. a bechgyn y ddwy ysgol gymharol yn fwy sylweddol na'r gwahaniaeth rhwng y merched.

Y canrannau Gwyddonol a achosodd fwyaf o syndod, er eu bod yn is na'r gweddill. O gofio'r pwyslais a roddwyd yn y llawlyfrau ar astudio pynciau Gwyddonol, 'roedd yn sioc i ganfod fod bron gymaint o ferched ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed yn hepgor Gwyddoniaeth â'r pynciau Dynol a Chymdeithasol. Rhaid cydnabod fod canran bechgyn yr ysgolion hynny dipyn yn is, ond nid yn agos cystal â'r canran isel iawn a gafwyd yn y ddwy ysgol gymharol. Mae'r ddwy ysgol yma'n nes at nod yr Ysgrifennydd Addysg o wneud Gwyddoniaeth yn bwnc creiddiol, gorfodol nag ysgolion C.A.D.A.G. y Sir, yn ôl y dystiolaeth yma. Ar yr olwg gyntaf, mae'r canran sydd heb fod yn optio am bwnc technolegol yn yr ysgolion C.A.D.A.G. yn ymddangos yn uchel. Ond cofier fod Technoleg Gymhwysol yn orfodol i bob disgybl. Hefyd, er nad oes fawr o wahaniaeth rhwng canran merched yr ysgolion C.A.D.A.G. a'r ddwy ysgol gymharol; mae canran y bechgyn o ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed sy'n hepgor y

pynciau Technolegol yn sylweddol is na'r canran o fechgyn yn y ddwy ysgol gymharol. Mae'n ymddangos fod y pynciau technolegol newydd megis Electroneg a Chyfathrebu Graffegol yn denu bechgyn o'r meysydd eraill megis Esthetig a Chreadigol a Dynol a Chymdeithasol. Nid yw'n ymddangos i hynny ddigwydd ymhlith merched yr ysgolion C.A.D.A.G.

PENNOD CHWECHMEWNBWN A.D.A.G. YN Y BROSES GYNGHORI AR GYFER DISGYBLION Y
DRYDEDD FLWYDDYNBwriad yr Ymchwil

Cynllun ar gyfer disgyblion rhwng pedair ar ddeg a deunaw oed yw C.A.D.A.G. Mae'r disgyblion yn dechrau ar y Cynllun yn Nosbarthiadau Pedwar yn yr ysgolion Uwchradd. Dyma'r flwyddyn pan yw'r disgyblion wedi dewis parhau i astudio rhai pynciau ond wedi gorffen astudio pynciau eraill. Cyn iddynt wneud y dewisiadau hyn maent yn cael cyngor yn yr ysgolion h.y. yn y trydydd dosbarth.

'Roedd y pum ysgol a glustnodwyd, yn arloesi Cynllun A.D.A.G. yn Nyfed. Y bwriad yw ymestyn y Cynllun i weddill ysgolion yr Awdurdod, maes o law. 'Roedd yr Awdurdod yn awyddus i sicrhau fod y cynghori angenrheidiol ynghylch natur C.A.D.A.G. yn digwydd yn y drydedd flwyddyn, cyn i'r disgyblion gychwyn ar y Cynllun arbrofol. Cyfeiriwyd at bwysigrwydd ymgynhori ynghylch, a lledaenu gwybodaeth am y Cynllun mewn sawl man:

- (1) Meini Prawf/Criteria - Dogfen N.T.V.E.I., Ionawr 1983

INSTITUTIONAL ARRANGEMENTS

5. Each project should be clearly identifiable and it should

be clear how staff and students relate to it. Arrangements should be made so that staff, students and all those involved in the project are aware of its purposes, main features and scope.

6. It will be for the LEAs to make and operate arrangements for admission to the programme. These arrangements should permit entry to the project of a wide ability range on the basis of readily defensible criteria. Interested parents, prospective students and their teachers should be informed of these arrangements, and provision should be made for counselling concerning entry to the programme". 'Roedd yr ymchwil i ganolbwyntio ar rannau olaf y ddau bwynt uchod.

(2) Fe'u hail adroddwyd bron air am air, yn y ddogfen ragarweiniol ar gyfer Cyfarfod holl Brifathrawon Dyfed, ym Mhontyberem, ym mis Hydref 1986. Pwrpas y cyfarfod oedd trafod ymestyniad Cynllun A.D.A.G.

Yn y Cyfarfod hwnnw, nododd Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed dri o'r prif newidiadau a ddeuai yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G.

- (a) Cynnwys y Cwricwlwm
- (b) Y dull dysgu yn newid
- (c) Rôl y disgybl yn newid.

Trafodwyd cynnwys y cwricwlwm yn y bennod flaenorol ynghyd ag un arall o'r prif newidiadau a bwysleisir gan C.A.D.A.G., sef peidio gwahaniaethu yn ôl rhyw. Yn y bennod hon holwyd ynghylch y dulliau dysgu a'r paratoadau a wnaed i ymgynghori a thrafod â'r disgyblion cyn cychwyn ar gynlluniau A.D.A.G. yn y bedwaredd flwyddyn.

(3) Rhoddwyd sylw arbennig i ddau ddyfyniad a ddeilliai o'r Dyfed Planning Dialogue, Chwefror 5ed 1986:

1. "The T.V.E.I. criteria are clear that T.V.E.I. students are volunteers and are aware that they are T.V.E.I. students, with all that that implies.
2. The M.S.C. representatives reminded those present that T.V.E.I. was a cohort based scheme and that those taking part should be volunteers and identified before they were recruited".

Felly, canolbwyntiwyd yn yr ymchwil ar fewnbwn/input C.A.D.A.G. yn y broses Gynghori yn y drydedd flwyddyn. Ond holwyd hefyd ynghylch ymlediad pynciau A.D.A.G. a'r dulliau dysgu a gysylltir ag A.D.A.G. i'r ysgol iau.

YR YMCHWIL

Yn ystod Tymor y Nadolig 1986 cefais y cyfle i holi pob un o'r

Prifathrawon. Holwyd Prifathro Ysgol A ar Ragfyr yr ail, Prifathro Ysgol B ar y chweched ar hugain o Dachwedd, Prifathro Ysgol C ar yr ail ar bymtheg o Dachwedd, Prifathro Ysgol CH ar yr unfed ar hugain o Dachwedd a Phrifathro Ysgol D ar y trydydd o Hydref a'r deunawfed o Dachwedd. Yn y cyfweiliadau hyn, lle 'roeddwn yn nodi eu hatebion ar bapur wrth fynd ymlaen, 'roedd saith prif gwestiwn yn cael eu gofyn:

1. A oes mydylau ymhlith y pynciau a ddysgir i'r trydydd Dosbarth?
2. A oes elfennau Technolegol yng nghwricwlwm Dosbarth 3?
3. A oes pynciau A.D.A.G. penodol yn Nosbarth 3?
4. A oes newid yn dull o ddysgu yn Nosbarthiadau 1 - 3, i baratoi'r plant i wynebu A.D.A.G. yn Nosbarth 4?
5. Faint o wersi Cynggori geir i ddisgyblion Dosbarth 3?
6. Pwy sydd yn gyfrifol am esbonio C.A.D.A.G. i ddisgyblion Dosbarth 3, ac ar ba adeg yn ystod y drydedd flwyddyn y mae'n digwydd?
7. Pa athrawon sydd â rôl Cynggori yn Nosbarth 3?

'Roedd yr atebion yn rhoi fframwaith imi ar gyfer holi ymhellach. Gwyddwn pwy y dylwn eu holi yn ystod Tymor y Pasg, a'r gwahaniaethau yn strwythur cynggori'r ysgolion.

Penderfynwyd canolbwyntio ar gwestiynau 4 a 6 gan eu bod yn adlewyrchu'r pwyntiau a nodwyd eisoes ym Meini Prawf C.A.D.A.G. a thrafodaethau Deialog Cynllunio Dyfed.

Ar gyfer yr ymweliadau dilynol lluniwyd taflen tair ochr i bob ysgol. 'Roedd hon i'w chyflwyno i'r athrawon yr oeddwn i'w holi. Mae angen diolch i bob un ohonynt, ac i'r Prifathrawon am eu parodrwydd i wynebu cyfweiliad, pan oedd llu o alwadau eraill yn galw.

Ar frig tudalen gyntaf y daflen 'roedd y dyfyniad a nodwyd eisoes - "The T.V.E.I. criteria are clear that T.V.E.I. students are volunteers and are aware that they are T.V.E.I. students, with all that that implies." 'Roedd gweddill y dudalen gyntaf yn ymwneud â'r Cwricwlwm. Ymdriniwyd â'r elfen honno yn y bennod flaenorol. Ar yr ail dudalen, gosodwyd y wybodaeth a gasglwyd gan yr ysgolion yn ystod Tymor y Nadolig dan y penawdau canlynol:

- | | |
|---------------|----------------------------|
| 1. Gwersi | 2. Athrawon â Chyfrifoldeb |
| 3. Defnyddiau | 4. Y drefn |
| 5. Amseriad | 6. Gwybodaeth Ychwanegol |

'Roedd cyfle felly gan yr athrawon priodol gywiro unrhyw gamargraff oedd gennyf, ers Tymor y Nadolig, ynghylch system gynghori'r ysgol yn y drydedd flwyddyn. 'Roedd rhan olaf y daflen yn ymwneud ag A.D.A.G.:

CWESTIYNAU YN YMWNEUD AG A.D.A.G.

1. Sut yr esbonir i'r disgyblion mai gwirfoddolwyr ydynt?

2. Sut yr esbonir oblygiadau'r cynllun megis:

- (a) Bod Profiad Gwaith a Phrofiad Preswyl yn orfodol?
- (b) Bod natur y dysgu yn wahanol h.y. dysgu trwy Profiad?
- (c) Bod elfen o Hunan Asesu yn rhan o'r gwaith e.e.

Tudalen 19 o'r Dyddiadur Profiad Gwaith [Pa fath o berson ydw i? a Beth sy'n bwysig imi?] ac o Dudalen 15 y Proffeil Disgybl - "Bydd manylion pob asesiad, ar ôl eu casglu a'u didoli gan y trefnydd, yn cael eu trosglwyddo yn ôl i'r tiwtor dosbarth unigol.

Dylai'r rhain, ynghyd â hunan asesiad y disgybl ffurfio'r sail ar gyfer trafodaeth gyda'r disgybl unigol".

Yng Nghynllun A.D.A.G. Dyfed mae'r Craidd Technolegol yn orfodol i bob disgybl yn y flwyddyn, pa un a yw'n rhan o Cohort yr ysgol ai peidio. Mae'r Craidd yma'n ffurfio 10% o Gwricwlwm disgyblion y bedwaredd a'r bumed flwyddyn. Oherwydd bod pob plentyn yn blasu'r Craidd Technolegol, ac oblegid bod athrawon yn amharod i wahaniaethu rhwng disgyblion, 'roeddwn yn awyddus i ddarganfod faint o esboniad a gynigiwyd i'r disgyblion ynghylch natur wirfoddol y cynllun a faint o esbonio a wnaed ar elfennau eraill C.A.D.A.G. h.y. y rhai a gynigiwyd i'r Cohort yn unig.

'Roedd yr ail gwestiwn yn ymwneud ag elfennau penodol o'r cynllun, y gellid disgwyl i'r ysgolion eu hesbonio i'r disgyblion. Mae rhannau (b) ac (c) yn adlewyrchu sylwadau Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed, yn y cyfarfod ym Mhontyberem, y soniwyd amdano'n flaenorol.

Heblaw am ennyn ymateb i'r daflen, holwyd cwestiynau eraill i'r athrawon priodol, ar ôl Nadolig 1986. 'Roedd y cwestiynau hyn yn amrywio o ysgol i ysgol, gan ddibynnu ar y fframwaith. Ond holwyd ynghylch yr elfennau canlynol gan amlaf:

- (a) Rôl y person oedd yn cael ei holi yn y broses Gynghori
- (b) Rôl athrawon eraill yn y broses gynghori
- (c) Rôl Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn y broses gynghori
- (ch) A oedd rhan i'w chwarae yn y broses gynghori gan athrawon dosbarth y drydedd flwyddyn?
- (d) Pwy oedd â'r cyfrifoldeb o gydlynu'r gwaith cynghori?
- (dd) Os oedd amheuaeth, holwyd ynghylch amseriad a threfniant yr ymgynghori.

Ond yn ychwanegol at y cwestiynau yn ymwneud ag A.D.A.G. a nodwyd ac a esboniwyd eisoes, y prif gwestiwn oedd:

Pwy oedd yn gyfrifol am esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i ddisgyblion y drydedd flwyddyn yn yr ysgol?

Holwyd y cwestiynau hyn ymhob ysgol, i bob athro/athrawes y bûm yn eu cyfweld.

Yr athrawon a holwyd

Ysgol A

1. Y Dirprwy Brifathro - Ionawr 20ed 1987
2. Yr Athro Gyrfau - Chwefror 3ydd 1987 ['Roedd ef wedi cynorthwyo eisoes, ym mis Tachwedd, pan holwyd ef ynghylch y Profiad Gwaith hefyd]
3. Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Chwefror 3ydd 1987
4. Prifathro'r ysgol - Chwefror 3ydd 1987
5. Pennaeth Blynyddoedd 3 a 4 - Mehefin 8ed 1987.

Ysgol B

1. Yr Athro Gyrfau - Hydref 8ed 1986 a Ionawr 23ain 1987
2. Cyfarwyddwraig Astudiaethau Blynyddoedd 1 - 5 - Ionawr 23ain 1987

3. Pennaeth Blwyddyn 3 - Ionawr 23ain 1987
4. Y Prifathro - Chwefror 4ydd 1987
5. Cysylltwr A.D.A.G. yr Ysgol - Chwefror 4ydd 1987
6. Dirprwy Brifathro - Chwefror 1leg 1987
7. Athro Dosbarth yn y drydedd flwyddyn - Mai 19eg 1987.

Ysgol C

1. Dirprwy Brifathrawes ynghyd â'r Dirprwy Brifathro-Ionawr 26ain 1987
2. Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Mawrth 4ydd 1987
3. Athro Gyrfau yr ysgol - Mawrth 4ydd 1987
4. Pennaeth Blwyddyn 3 ynghyd ag Athrawes ar Ddosbarth 3 a'r Dirprwy Brifathrawes - Mawrth 30ain 1987
5. Athrawes Ddosbarth yn y Drydedd flwyddyn - Mehefin 1leg 1987.

Ysgol CH

1. Yr Ail Ddirprwy - Ionawr 26ain 1987

2. Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Chwefror llog 1987
3. Y Prifathro - Mawrth 3ydd 1987 a Mehefin 3ydd 1987
4. Tiwtor yr ysgol Ganol - Gorffennaf 15ed 1987
5. Athro Dosbarth yn y drydedd flwyddyn - Gorffennaf 15ed 1987.

Ysgol D

1. Athro GyrfaU - Ionawr 28ain 1987
2. Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol ynghyd â'r Dirprwy Brifathro-Ionawr 28ain 1987
3. Y Prifathro - Ionawr 28ain 1987 a Mehefin 30ain 1987.

Y Wybodaeth a Gafwyd

Gan fod patrwm pob ysgol yn wahanol, edrychwn arnynt yn eu tro. Sonnir yn gyntaf am y wybodaeth a gasglwyd oddi wrth y Prifathrawon yn ystod Tymor y Nadolig 1986. Nodwyd y saith cwestiwn a ofynnwyd eisoes.

Y Prif Gasgliadau

1. Go brin mai gwirfoddolwyr oedd disgyblion cohort cyntaf

cynllun A.D.A.G. Dyfed.

2. Prin oedd rôl ymgynghorol Cysylltwyr A.D.A.G. yr ysgolion, pan oedd y plant yn dewis eu pynciau yn nosbarth 3.
3. 'Roedd ansicrwydd ymhlith staff hŷn yr ysgolion, ynglŷn â'u rolau wrth ymwneud â chynllun A.D.A.G.
4. 'Roedd rhai o'r prifathrawon, er yn barod i groesawu'r offer, deunyddiau a'r cwricwlwm ehangach, ddaeth yn sgîl arloesi cynllun A.D.A.G. ar ran yr A.A.Ll., o'r farn mai dibwys oedd athroniaeth A.D.A.G.
5. Er bod gwahaniaethu rhwng disgyblion yn anochel yn sgîl cyflwyno'r cynllun, 'roedd amharodrwydd mawr i dderbyn hyn yr yr ysgolion.
6. Nid oedd yn ymddangos fod ymdrech wedi ei gwneud i esbonio hanfodion cynllun A.D.A.G. i'r athrawon na'r disgyblion.
7. Gwnaed ymgais glodwiw yn ysgol D i esbonio athroniaeth y cynllun i'r disgyblion, gan gynnwys y ffaith mai gwirfoddolwyr mewn arbrawf oeddynt.

YSGOL A

1. Yn Nosbarth 2 'roedd mydylau o D.C.T./Cerdd a Gwyddor Tŷ i'r disgyblion. Ond 'roedd bwriad cynnig D.C.T. fel pwnc

ar wahan, o fis Medi 1987.

2. Dysgid Cyfrifiaduraeth o'r Dosbarth Cyntaf ymlaen.
3. 'Roedd mwdwl o Electroneg yn y cwrs Gwyddoniaeth Gyffredinol yn Nosbarth 3.
4. 'Roedd yr Adran Gymraeg yn adlewyrchu'r newid yn y dull o ddysgu. Defnyddiai'r Adran y cyfrifiaduron a ddaeth yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G., ym mlynnyddoedd 1, 2 a 3.
5. 'Roedd gwers benodol o gynghori, bob pythefnos, ar gyfer y trydydd dosbarth. Yr Athro Gyrfau oedd yng ngofal y gwersi hyn. Hefyd, 'roedd cyfnodau Bugeiliol yng ngofal athrawon dosbarth y drydedd flwyddyn. Lluniwyd y rhaglen gan Ddirprwy Brifathrawon yr ysgol.
6. 'Roedd y Prifathro yn awyddus i osgoi labelu disgyblion y Trydydd Dosbarth. Credai mai newid athroniaeth a Methodoleg y dysgu oedd y nod.

'Roedd Athro Gyrfau'r ysgol wedi adlewyrchu'r ateb yma ym mis Tachwedd. Oherwydd y newid yng nghraidd ail gohort disgyblion C.A.D.A.G., 'roedd yn ei gweld yn anodd i esbonio Cynllun A.D.A.G. ymlaen llaw. Credai'r Athro Gyrfau mai Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd yn esbonio'r cynllun i'r disgyblion.
7. Nododd y Prifathro fod gan yr Athrawon Dosbarth, yr Athro

Gyrfaeu, y Tiwtor Blwyddyn a Chysylltwr A.D.A.G. yr ysgol ran i'w chwarae yn y cynghori. Dyma'r bobl oedd angen eu holi yn Nhymorau'r Pasg a'r Haf, gan ganolbwyntio ar bwy oedd â'r cyfrifoldeb o esbonio'r cynllun i'r disgyblion a'r cwestiynau yn ymwneud ag A.D.A.G. a nodwyd eisoes.

Y DIRPRWY BRIFATHRO

Ei farn ef oedd mai ar ysgwyddau Cysylltwr C.A.D.A.G. yr ysgol, y gorweddai'r cyfrifoldeb am esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i ddisgyblion y drydedd flwyddyn. Y Cysylltwr fyddai'n esbonio mai gwirfoddolwyr oeddynt, ym marn y Dirprwy Brifathro. Cyfeiriodd hefyd at y disgrifiad o'r Cynllun yn Llawlyfr Opsiynau'r disgyblion hyn [mae ATODIAD PEDWAR AR DDEG yn esiampl o'r wybodaeth a gyflwynwyd i'r disgyblion, er nad yw o reidrwydd yn rhan o lawlyfr Ysgol A]. Credai mai'r Llawlyfr oedd yn esbonio'r Profiadau Preswyl a Phrofiadau Gwaith. Cytunai fod y dull dysgu yn newid e.e. mwy o ddysgu trwy brofiad. Nid oedd yr elfen o Hunan Asesu yn rhan o'r Gwaith Bugeiliol yr oedd ef yn gyfrifol amdano.

YR ATHRO GYRFAU

Cytunai â'r pwyntiau a nodwyd yn y daflen wybodaeth ynghylch y Gwersi, Yr Adnoddau, Yr Athrawon â Chyfrifoldeb am y Cynghori a'r Amseriad. Ond fe'm hatgoffodd fod Cyfarfod i Rieni disgyblion y drydedd flwyddyn ar ôl i'r ffurflenni Opsiynau gael eu rhannu i'r disgyblion. Yn y cyfarfod hwnnw 'roedd y

Prifathro'n sôn yn gyffredinol am C.A.D.A.G. Cytunai â'r Dirprwy Brifathro mai cyfrifoldeb Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd esbonio oblygiadau'r Cynllun i'r disgyblion. 'Roedd ef hefyd o'r farn mai o'r Llawlyfr Opsiynau ac oddi wrth y Cysylltwr y caent y wybodaeth mai gwirfoddolwyr oeddynt. Gwnaeth y sylw hefyd fod rhai o ddisgyblion Dosbarth 4, 1985/6, heb sylweddoli nad oeddynt yn rhan o Gohort A.D.A.G. yr ysgol. Sylweddolasant hyn yn ystod Tymor yr Haf pan gawsant wybod nad oedd Profiad Gwaith ar eu cyfer.

CYSYLLTWR A.D.A.G. YR YSGOL

Ar yr olwg gyntaf, cytunai â'r gosodiad ar y daflen mai ei gyfrifoldeb ef oedd esbonio oblygiadau Cynllun A.D.A.G. i ddisgyblion y drydedd flwyddyn. Ond aeth ymlaen i nodi nad oedd yn gweld disgyblion Dosbarth 3 yn ffurfiol. Credai hefyd mai bwriad yr ysgol oedd pwysleisio cyn lleiad â phosib effaith A.D.A.G. ar y disgybl unigol. I'r gwrthwyneb, 'roedd yr offer a gafwyd yn sgîl cyflwyno'r Cynllun yn yr ysgol, ar gael i bob disgybl.

Wrth ei holi ynghylch yr elfen wirfoddol, ymatebodd nad oedd y disgyblion yn ymwybodol eu bod yn rhan o Cohort A.D.A.G. Bwriadwyd gwahaniaethu llai fyth rhwng disgyblion C.A.D.A.G. a'r gweddill, trwy drefnu Profiad Gwaith i bob disgybl yn Nosbarth 4, yn ystod Tymor yr Haf 1987. Credai fod y disgyblion yn fwy ymwybodol o'r gwahaniaethu wrth i'r Profiad Preswyl yng Nghaerfyrddin agosau. Poenai oherwydd y

posibilrwydd o siom ac anfodlonrwydd gan y rhai y tu allan i'r Cohort, na chaent y cyfle i fynychu'r Profiad Preswyl.

Nododd fod ganddo gyfrifoldeb dros y ffurflenni Opsiynau pan oeddynt yn cael eu dychwelyd gan y disgyblion. Ond ni chredai fod unrhyw sôn am A.D.A.G. wrth y disgyblion cyn iddynt wneud eu dewisiadau o bynciau. Yn y gorffennol, 'roedd mwy o ddisgyblion addas i'r Cohort na'r cyfanswm oedd ei angen. Caed yr union ffigwr, drwy ddilyn y canllawiau rhannu yn ôl rhyw a gallu. Ar ôl penderfynu ar y Cohort, danfonwyd llythyr yn esbonio'r sefyllfa i rieni'r disgyblion a oedd i ffurfio'r Cohort [Gweler ATODIAD PYMTHEG. Noder eto, nad yw hwn o reidrwydd yn deillio o'r ysgol hon].

Efallai bod yr arfer hwn yn deillio o ddechreuad y cynllun ym mis Medi 1985. Dyma'r brawddegau sy'n awgrymu hynny o dudalen 27 Cynnig Gwreiddiol Dyfed:

"Pupils will be counselled, all parents will be invited to schools to discuss the programme; in the light of pupil choice of subjects the relevant number (to reflect a full span of academic ability) will be invited to participate in the four year pilot scheme at the end of September 1985" [fy mhwyslais i sydd uchod].

Dylid nodi mai'r dyddiad ar y ddogfen yw Medi 1985. Mae hyn yn awgrymu fod tipyn o ruthr wrth ddechrau'r cynllun.

'Roedd y Cysylltwr yn fodlon â'r drefn yma. Ofnai pe bai

gormod o esbonio ar y Cynllun ymlaen llaw, y byddai'r disgyblion yn dewis pynciau C.A.D.A.G. er mwyn cael Profiad Preswyl ac nid oherwydd gwir ddiddordeb yn y pynciau.

Y PRIFATHRO

Dylid gosod y pwyslais ar y cyfleoedd newydd ac nid ar ddynodi plentyn fel disgybl A.D.A.G. yn ei farn ef. Holl fwriad y peth oedd peidio gwahaniaethu rhwng disgyblion. 'Roedd yn siwr nad oedd y Cohort cyntaf wedi deall beth oedd yn digwydd. 'Roedd o'r farn fod pob digybl yn cael profiadau A.D.A.G. a bod hyn yn gryfder ac nid yn wendid.

Wrth holi ymhellach gwneuthum y pwynt fod rhai gwahaniaethau yn parhau megis fod disgyblion C.A.D.A.G. yn cael Profiad Preswyl, a Bywgraffluniau ar ddiwedd Dosbarth 5, tra fod y gweddill heb fod yn derbyn y rhain.

Ymateb y Prifathro oedd fod C.A.D.A.G. fel y cyfryw yn ddibwys. Golygai cael offer, darpariaeth a mwy o ddewis pynciau. Credai fod elfennau C.A.D.A.G. yn gymharol ddibwys. 'Roedd y dulliau dysgu yn newid beth bynnag yn sgîl cyflwyno T.G.A.U. yn Nosbarth 4. Cynnwys y cynllun oedd bwysicaf a'i weld yn cael ei ymledu ledled yr Awdurdod, yn hytrach nag athroniaeth C.A.D.A.G.

Ond 'roedd yn bwriadu gwahodd Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed i'w ysgol i esbonio Athroniaeth y Cynllun i'r athrawon.

'Roedd yn cydnabod nad oedd rhai o'r athrawon yn deall C.A.D.A.G. Er hynny, credai fod ei ysgol yn ymateb i'r datblygiadau addysgiadol diweddaraf trwy sefydlu'r Pwyllgorau yma:

- | | |
|----------------------------|------------------------------|
| 1. Pwyllgor Cwricwlwm | 2. Pwyllgor Dysgu â Chymorth |
| 3. Pwyllgor Galwedigaethol | Cyfrifiadur |
| 4. Pwyllgor Hyfforddiant | |
| mewn Swydd | 5. Y Gyfadrn Gymraeg |

PENAETHIAID BLYNYDDOEDD 3 A 4

Cytunent â Chysylltwr C.A.D.A.G. yr ysgol nad oedd oblygiadau C.A.D.A.G. yn cael eu hesbonio ymlaen llaw i'r disgyblion. Ond 'roedd y Prifathro'n sôn yn gyffredinol am y Cynllun yn ystod y Noson Rieni. Cofient iddo sôn o leiaf, am y Craidd a'r Profiadau Gwaith a Phreswyl.

Fel y Prifathro, 'roeddent o'r farn fod dulliau dysgu T.G.A.U. ac A.D.A.G. yn cyd redeg, a fod y newidiadau yn digwydd yn sgîl y ddau gynllun.

Nid oedd Hunan Asesu'n digwydd yn y drydedd na'r bedwaredd blwyddyn, hyd y gwyddent hwy.

'Roeddynt o'r farn fod yr Athrawon yn deall natur ac oblygiadau C.A.D.A.G. erbyn hynny h.y. Mehefin 1987.

YSGOL B

Y cwestiynau rhagarweiniol:

1. 'Roedd mydylau o ddysgu yn Nosbarth 3, ond nid oeddynt yn gysylltiedig ag A.D.A.G.
2. Dysgid D.C.T. yn Nosbarthiadau 1, 2 a 3.
3. Dysgid un wers yr wythnos o Gyfrifiaduraeth yn Nosbarth 3.
4. Yn y pynciau Gwyddonol a Thechnolegol yr oedd y dulliau dysgu wedi newid fwyaf a hynny oherwydd yr offer newydd oedd ar gael yn y meysydd hyn. 'Roedd llai o newid yn nulliau dysgu y Celfyddydau a'r Ieithoedd, ym marn y Prifathro.
5. Nid oedd gwersi penodol ar gyfer Cynghori'r drydedd flwyddyn. Defnyddiwyd cyfnodau cofrestru a Gwasanaeth at y pwrpas.
6. 'Roedd Pennaeth y Drydedd Flwyddyn, Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol, Cyfarwyddwraig Astudiaethau ym Mlynnyddoedd 1 - 5, y Dirprwy Brifathro [Gofal Cwricwlwm] a'r Athro Gyrfau â rhan i'w chwarae yn y Cynghori. 'Roedd hawl gan bob un o'r rhain dynnu disgyblion dosbarth 3 o'r Gwasanaeth, ar unrhyw adeg, at bwrpas Cynghori.

7. Yr Athro Gyrfau oedd yn cynllunio'r rhaglen ac yn gweithredu drwy Bennaeth y Drydedd Flwyddyn. Yr Athro Gyrfau oedd yn arwain y ffordd.

Unwaith eto, 'roedd y wybodaeth ar gael ynghylch pwy dylid eu holi ynghylch y broses ymgynghori yn y trydydd dosbarth, ac yn arbennig mewnbyn A.D.A.G. yn y cynghori.

YR ATHRO GYRFAU

'Roeddwn wedi ei holi yn fras cyn cael y wybodaeth uchod. Teimlai ym mis Hydref 1986 fod angen mwy o amser a statws i Yrfau yn yr ysgolion Uwchradd. 'Roedd o blaid cynllun Sirol o'r drydedd flwyddyn ymlaen, fel fframwaith i'r athrawon Gyrfau. Cyflwynodd imi gopi o amcanion cynllun gyrfaol yr ysgol:

"Organisation of careers education"

Third Year

In the third year time is made available for myself to show a video of B.B.C.'s "Which Way Now" and all pupils are encouraged and in fact do send for the "Wich Way Now" book. Time is then spent going through the contents with third year pupils by form teachers.

Lesson time is allocated to explain school option choices and the role that T.V.E.I. has to play within these options. All these options together with information is well documented in the school handout which each pupil receives. Finally, each pupil if they wish can make an appointment to discuss with myself any career problems that might have implications for option choices. This is linked with a parents' evening when subject choices and career aspirations are thoroughly examined."

Ond erbyn ein sgwrs ym mis Ionawr, 'roedd yr Athro Gyrfau eisiau addasu'r broses. Cyflwynodd gopi imi o Femorandwm a luniodd i'r Prifathro:

"Subject: Third Form Option Choices"

It would appear that the decision making process as it exists in its present form leaves much to be desired, from both the pupils and parents point of view. As it is at present the time span between the appearance of the option sheet to Third Form pupils and their recorded decision is too short to be in their best interests. This is made all the more difficult for them, since the introduction of T.V.E.I. into the curriculum has meant a far more complicated pattern of option choices."

'Roedd ganddo dri phrif awgrym o fewn y dyddiadau a ystyriai yn briodol. Fel rhan o'r trydydd pwynt, 'roedd yr argymhelliaid hwn:

"Talk by T.V.E.I. Coordinator of meaning of T.V.E.I. and its implications, plus talk by H.O.D's concerning individual subjects"

Poenai ynghylch dealltwriaeth Athrawon Dosbarth 3 o'r hyn oedd ymhlyg yng nghyflwyniad C.A.D.A.G. yn yr ysgol. Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd yn esbonio'r Cynllun i'r disgyblion, a hynny wythnos cyn iddynt gymryd eu hopsiynau. Cytunodd â chynnwys y ffurflen a oedd yn dynodi trefn gynghori'r ysgol.

CYFARWYDDWRAIG ASTUDIAETHAU DOSBARTHADAU 1 - 5

Nid oedd yn credu fod trafod ar yr Opsiynau gan athrawon Dosbarth y drydedd flwyddyn, yn ystod Tymor y Nadolig. Yr Athro Gyrfaeu oedd yn annerch y disgyblion wrth i'r Opsiynau agosau. Wrth barhau i ymateb i'r daflen, nododd fod cyfarfod yn Neuadd yr ysgol, ar gyfer y drydedd flwyddyn yn ei chrynswth. Yno, 'roedd yr athrawon a oedd yn ymwneud ag A.D.A.G. yn esbonio natur y cynllun. Heblaw am yr athrawon pynciau, credai fod y prif gyfrifoldeb am esbonio'r Cynllun yn syrthio ar Gysylltwr A.D.A.G. yr ysgol. 'Roedd hi'n amau a ellid diffinio disgyblion C.A.D.A.G. fel gwirfoddolwyr.

'Roedd ei rôl hi yn ymwneud fwyaf â'r disgyblion hynny a oedd eisiau newid o un pwnc i'r llall yn y pedwerydd dosbarth. Gallasai hyn olygu cysylltiad ag A.D.A.G. e.e. pe bai disgybl yn penderfynu gadael pwnc A.D.A.G. am bwnc A.N.A.D.A.Gaidd

'roedd posibilrwydd na fyddai'n addas i fod yn rhan o'r Cohort bellach.

Y DIRPRWY BRIFATHRO

Wrth ymateb i'r daflen, cadarnhaodd sylwadau'r Prifathro ynghylch y cyfnodau cynghori. Nododd fod cyfnodau o'r gwersi Chwaraeon yn cael eu defnyddio hefyd, os oedd angen hynny. Nid oedd yn arferol cychwyn ar y Cynghori ynghylch Opsiynau yn ystod Tymor y Nadolig.

Wrth ymateb i'r cwestiynau penodol yn ymwneud ag A.D.A.G., nododd mai cyfrifoldeb Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd esbonio mai Gwirfoddolwyr oeddynt. Ef hefyd fyddai'n son am y Profiadau Gwaith a Phreswyl, y dulliau dysgu newydd a'r hunan asesu. Ond aeth ymlaen i nodi nad oedd yr ysgol yn cyflwyno'r wybodaeth yma i'r disgyblion cyn yr Opsiynau. 'Roedd Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn edrych dros ddewisiadau'r disgyblion pan oedd y ffurflenni Opsiynau yn cael eu dychwelyd i'r ysgol.

Ofnai, fel Cysylltwr Ysgol A, pe bai'r disgyblion y cael yr holl wybodaeth am C.A.D.A.G. cyn yr Opsiynau, y byddai tueddiad i ddewis pynciau A.D.A.G. am y rheswm anghywir e.e. cael cyfle o Brofiad Preswyl. Ar y llaw arall, 'roedd yn ymwybodol fod gwahaniaethu yn digwydd beth bynnag, megis disgyblion C.A.D.A.G. yn cael Profiad Preswyl a Bywgrafflun a'r gweddill ddim yn eu cael.

'Roedd ef yn gyfrifol am lunio'r Opsiynau, trefnu ffug ddewis rhagarweiniol a nodi'r gwaharddiadau ar gyfuniadau arbennig o bynciau [gweler y Bennod flaenorol ar "Y Cwricwlwm"]. Ymhelaethodd ar y cyfarfod o awr neu fwy a drefnid ar gyfer y trydydd dosbarth. 'Roedd pob athro â rôl benodol yn y cyfarfod hwnnw:

Athro Gyrfaol - Oblygiadau Gyrfaol y pynciau a'r Opsiynau
Cysylltwr A.D.A.G. yr Ysgol - Sôn yn gyffredinol am y
Cynllun

Y Dirprwy Brifathro - Rhesymeg yr Opsiynau/Ymhelaethu ar
y pynciau

Cyfarwyddwraig Astudiaethau - Cydbwysedd yn y Cwricwlwm
Nododd fod Pennaeth y Drydedd Flwyddyn yno hefyd.

'Roedd y rhain i gyd ynghyd â'r Athrawon Dosbarth a'r Athrawon Pynciau ar gael i gynghori'r disgyblion.

PENNAETH BLWYDDYN 3

Nododd y defnyddid hyd at dri chyfnod o Wasanaeth yr wythnos, gan yr Athrawon Dosbarth yn y drydedd flwyddyn, at bwrpas cynghori yn ystod Tymor y Pasg. 'Roedd ef yn cael cyfle yn y cyfarfod y soniwyd amdano eisoes, i annerch disgyblion y drydedd flwyddyn. Soniai ef am C.A.D.A.G. yn ogystal â'r Opsiynau gan ei fod yn dysgu rhan o'r Craidd Technolegol.

Yr athrawon pynciau, yn ei farn ef, oedd yn esbonio natur a chynnwys eu pynciau. Cysylltwraig Astudiaethau dosbarthiadau 1 i 5, oedd â'r cyfrifoldeb o gydlynu'r gwaith, meddai. Credai fod gan yr athrawon dosbarth hefyd rôl bwysig wrth esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. Ar y llaw arall, nid oedd yn credu fod rôl uniongyrchol gan Gysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn yr egluro yma:

'Roedd ef, fel y Cysylltwraig Astudiaethau, yn amau a ellid disgrifio'r Cohort fel 'gwirfoddolwyr'. 'Roedd y Profiadau Gwaith a Phreswyl yn cael eu hesbonio i'r disgyblion, ac hefyd y dysgu trwy brofiad. Credai mai Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd yn esbonio'r elfen o Hunan Asesu.

CYSYLLTWR A.D.A.G. YR YSGOL

Symudwyd yn syth at y ddau brif bwynt yn y cyfweiliad:

'Roedd y Cysylltwr Ysgol o'r farn mai'r Athro Gyrfau oedd yn cydlynu'r gwaith o esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i'r disgyblion. 'Roedd yn amheus o orfod esbonio beth oedd disgybl a ddynodwyd fel un C.A.D.A.G. Yr unig beth yr oedd ef yn sicr y dylid ei esbonio i'r disgyblion, oedd y Craidd Technolegol.

Wrth ymateb i'r dyfyniad ar ddechrau'r daflen, aeth ati i esbonio'r drefn a fodolai yn ei ysgol:

Derbyniai ef y ffurflenni opsiynau yn ôl, wedi eu llenwi. 'Roedd yn nodi pa ddisgyblion oedd yn addas i'r Cohort. Gan fod y rhif wedi bod yn is na'r hyn oedd yn ofynnol yn ôl Canllawiau'r Cynllun, ymggyfoethogwyd/enhanced rhannau o'r cwrs Tystysgrif Addysg. Ar ôl gwneud hyn, 'roedd rhif digonol i ffurfio Cohort yr ysgol.

Ofnai esbonio gormod ar y Cynllun ymlaen llaw. Credai y byddai rhai disgyblion yn dewis pynciau A.D.A.G. am y rhesymau anghywir e.e. cael y cyfle i flasgu Profiad Gwaith neu Breswyl. Yn ei farn ef, dylid integreiddio C.A.D.A.G. i weddill y Cwricwlwm.

'Roedd ef yn esbonio natur C.A.D.A.G. ar ôl ffurfio'r Cohort. Yna, danfonwyd llythyron i'r rhieni yn eu hysbysu o oblygiadau'r dewisiadau a wnaed [nodwyd natur y llythyr yn achos Ysgol A - gweler hefyd ATODIAD PYMTHEG].

Ond 'roedd problem yn codi yn sgîl y dull yma o weithredu. 'Roedd rhai disgyblion yn dymuno mynychu'r Profiad Preswyl arfaethedig, ond ni allent fynd gan nad oeddynt yn rhan o Cohort yr ysgol. 'Roeddynt yn siomedig am nad oeddynt wedi deall canllawiau ac oblygiadau C.A.D.A.G. yn llawn.

Y PRIFATHRO

Wrth ddarllen y daflen, cytunai â'r diffiniad nad oedd gwersi penodol ar amserlen y drydedd flwyddyn, ar gyfer cynghori.

Ond credai fod y gwaith cynghori yn cychwyn o fis Medi, ac 'roedd hawl gan yr Athro Gyrfau dynnu plant o'u gwersi, yn ôl y galw. Gan fod nifer o athrawon yn allweddol yn y broses gynghori, holais sut yr oedd ef yn gweld rôl y rhain:

Credai fod Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol â chyfrifoldeb i gyflwyno gwybodaeth am A.D.A.G. ynghyd â'r Athrawon Pynciau A.D.A.G., y Dirprwy Brifathro a Chysylltwraig Astudiaethau 1-5.

Prif Gyfrifoldebau y Gysylltwraig Astudiaethau oedd arolygu'r Broses Opsiynau ac esbonio'r Llawlyfr i'r disgyblion.

Gofal eang dros y Cwricwlwm oedd gan y Dirprwy Brifathro.

Yr Athro Gyrfau oedd â'r cyfrifoldeb mwyaf dros y broses gynghori. Ef oedd yn agor y maes i'r disgyblion. Nododd fod yr Athro Gyrfau yn awyddus i gael gwybodaeth yn fuan.

Credai'r Prifathro mai nonsens oedd meddwl am y Cohort cyntaf fel gwirfoddolwyr. 'Roeddynt, i raddau helaeth, wedi eu gorfodi i fod yn rhan o'r cynllun, a hwnnw wedi ei gychwyn ar ruthr.

Ni chredai fod y syniad o wirfoddoli yn bwysig iawn. Os nad oedd y plant wedi cael profiad o'r dulliau newydd o ddysgu eisoes, yna nid oedd fawr o bwys i'r syniad o wirfoddoli. Y pynciau newydd a oedd ar gael oedd yn bwysig yn hytrach nag

athroniaeth y cynllun neu ddysgu trwy brofiad.

ATHRO DOSBARTH YN Y DRYDEDD FLWYDDYN

Ni theimlai fod dyletswydd ffurfiol arno i gynghori ei ddosbarth. Rhywbeth a wnai ar ei liwt ei hun oedd y cynghori. Ni chafodd lyfrynnau i'w gynorthwyo na phatrwm i'w ddilyn. Er hynny, 'roedd yn cychwyn ar y broses gynghori cyn diwedd Tymor y Nadolig gan fenthycu llyfrynnau o'r Adran Yrfau.

'Roedd ef yn mynd ati i esbonio ystyr Cohort, a nodi pynciau penodol C.A.D.A.G. yn yr ysgol. Soniai hefyd am y Profiadau Gwaith a Phreswyl a chredai fod Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol hefyd yn sôn am yr elfennau hyn. Nid oedd ef, fel Athro Dosbarth, yn sôn am Hunan Asesu wrth y disgyblion.

Nid oedd yn siwr pwy oedd â'r dyletswydd pennaf i esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i'r disgyblion; ond 'roedd yn ymddangos fod y Pennaeth Blwyddyn a'r Cysylltwr A.D.A.G. yn gwneud llawer o'r gwaith.

'Roedd o'r farn fod y plant, ac yn arbennig y rhai galluocaf, yn ymwybodol iawn o C.A.D.A.G.

YSGOL C

Y cwestiynau rhagarweiniol:

1. 'Roedd mwdwl o Astudiaethau Cyfryngau yn Nosbarth 3 yn

ystod 1986/7.

2. 'Roedd mwdwl o Electroneg hefyd ar gyfer disgyblion y trydydd dosbarth yn ystod 1986/7. Ymestynwyd D.C.T. i Ddosbarth Un, gan ddisodli Gwaith Coed a Metel o Gwricwlwm yr ysgol.
3. 'Roedd y disgyblion yn blasu Astudiaethau Cyfrifiaduron o flynyddoedd un i Dri. O fis Medi 1987 bwriedir cynnig gwers yr wythnos o'r pwnc hwn, yn Nosbarth Un.
4. 'Roedd yr Adran Saesneg yn gwneud defnydd helaeth o Fideos, ac 'roedd Clwb Cyfrifiaduron llwyddiannus yn yr ysgol. O fis Medi 1987 'roedd Dyniaethau Integredig i ddisodli'r pynciau Dyniaethol, ar wahan. Credai'r Prifathro fod Daearyddiaeth yn addasu'n gyflym i ateb gofynion C.A.D.A.G. [sylwadau pellach yn ail ran y bennod hon].
5. Nid oedd gwers benodol ar amserlen disgyblion y drydedd flwyddyn at bwrpas cynghori. Ond yn ystod y flwyddyn, cedwid y drydedd flwyddyn allan o Wasanaeth yr ysgol, ddwywaith yr wythnos. 'Roedd elfen fugeiliol gymdeithasol yn y gwaith yn ogystal â'r Cynghori ynghylch Opsiynau. Lluniwyd llyfryn pwrpasol i'r Athrawon Dosbarth gan y Dirprwy Brifathrawes. 'Roedd yr Athrawon Dosbarth yn aros gyda'u dosbarthiadau cofrestru o Ddosbarth Un hyd ddiwedd y pumed dosbarth.

6. 'Roedd yr Athrawon Dosbarth yn egluro C.A.D.A.G. i'r disgyblion. Cynhaliwyd cyfarfod i'r Trydydd Dosbarth yn y Neuadd. Yno, 'roedd athro/athrawes pob pwnc a oedd yn newydd i'r disgyblion yn Nosbarth 4 yn esbonio natur y pwnc i'r disgyblion. Byddai hyn yn cynnwys rhai o bynciau C.A.D.A.G. h.y. y rhai na flaswyd yn flaenorol. Yn y cyfarfod hwn esbonid ynghylch y Profiad Gwaith a'r Preswyl. 'Roedd Cyfarfod i Rieni disgyblion y drydedd flwyddyn yn ystod Tymor y Pasg. Soniwyd ymhellach am y cynllun yn y cyfarfod hwnnw.
7. Heblaw am yr athrawon a nodwyd eisoes 'roedd Pwyllgorau Gwaith wedi eu sefydlu yn yr ysgol. Dan arweiniad y Dirprwy Brifathro 'roeddynt i ystyried cynnwys y Blociau Dewis ar gyfer 1987.

Fel yn achos y ddwy ysgol y soniwyd amdanynt eisoes, 'roeddwn bellach mewn sefyllfa i holi ymhellach ynghylch pwy oedd yn sôn am oblygiadau C.A.D.A.G. wrth y disgyblion ac am ba elfennau yr oeddynt yn sôn.

Y DIRPRWY BRIFATHRAWES A'R DIRPRWY BRIFATHRO

Soniwyd bod y cyfnodau cynghori adeg Gwasanaethau'r bore yn dechrau ym mis Medi. Y Dirprwy Brifathro a Chysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd yn gyfrifol am esbonio oblygiadau'r C.A.D.A.G. i'r disgyblion. Ond 'roeddynt ill dau yn awyddus i

beidio pwysleisio'r gwahaniaethau rhwng disgyblion C.A.D.A.G. a gweddill disgyblion y flwyddyn. Roedd mwy o ddisgyblion yn addas i'r Cohort na'r nifer gofynnol yn ôl cynllun A.D.A.G. Dyfed. Y pryd hynny 'roedd y Dirprwy Brifathro a'r Cysylltwr A.D.A.G. yn esbonio fod yn rhaid dethol disgyblion yn ôl rhyw a gallu.

'Roedd y Cysylltwr Ysgol, Athro Gyrfau'r ysgol a'r Dirprwy Cysylltwr yn sôn wrth y plant am y Profiadau Gwaith a Phreswyl. 'Roedd yr Athro Gyrfau, y Cysylltwr Ysgol a'r Pennaeth Blwyddyn yn sôn wrth y plant am yr hunan asesu.

Soniwyd ymhellach am y cyfarfod yn y Neuadd ar gyfer disgyblion dosbarth 3 a grybwyllwyd yn flaenorol gan y Prifathro. 'Roedd Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn sôn am y cynllun ac 'roedd ganddo fewnbwn i lawlyfr yr ysgol. 'Roedd y Cysylltwr A.D.A.G. ynghyd â'r ddau Ddirprwy ac Athro Gyrfau'r ysgol yn cynnig arweiniad yn y maes bugeiliol i'r athrawon dosbarth.

CYSYLLTWR A.D.A.G. YR YSGOL

'Roedd ef o'r farn mai llawlyfr yr ysgol oedd yn rhoi'r esboniad cliriau o natur C.A.D.A.G.

Holais ynghylch y dull o wrthod rhai disgyblion addas er mwyn cael y rhif cywir yn y Cohort. Ni chofiai sut y gwnaed hynny ar gyfer yr ail Gohort. Credai fod y rhan fwyaf o'r athrawon

yn deall C.A.D.A.G., ond 'roedd yr Athrawon Dosbarth yn dod ato ef os oedd problem.

Yn y cyfarfod yn y Neuadd 'roedd ef yn sôn am yr elfennau o C.A.D.A.G. oedd yn berthnasol i bob disgybl e.e. Y Craidd Technolegol a Phrofiad Gwaith. Ar ôl ffurfio'r Cohort yr oedd yn son am y Profiad Preswyl a'r Bywgraffluniau. Dyma elfennau oedd yn berthnasol i ddisgyblion A.D.A.G. yn unig.

Soniodd fod tipyn o boeni wedi bod ymhlith disgyblion a astudiai bynciau C.A.D.A.G. ond nad oeddynt yn rhan o'r Cohort, adeg y Profiad Preswyl a fynychwyd gan Cohort A.D.A.G. yr ysgol, ym mis Medi 1986.

YR ATHRO GYRFAU

Nid oedd y disgyblion yn gwneud dewis ymwybodol i fod yn rhan o Cohort A.D.A.G. yr ysgol. 'Roedd ef yn esbonio ynghylch y Profiad Preswyl a'r Bywgraffluniau i Cohort A.D.A.G. cyn i'r plant ddewis eu hopsiynau.

'Roedd o'r farn fod y dulliau dysgu yn newid beth bynnag yn sgîl cyflwyno arholiadau T.G.A.U. Cadarnhaodd fod athrawon pob pwnc a oedd yn newydd i ddisgyblion yn y pedwerydd dosbarth, yn esbonio natur eu pynciau yn y cyfarfod yn y neuadd, y soniwyd amdano eisoes. Soniodd hefyd am y Noson Rieni lle 'roedd pob athro ar gael i esbonio'u pynciau i rieni disgyblion y trydydd dosbarth.

PENNAETH BLWYDDYN 3 [ynghyd â'r Dirprwy Brifathrawes ac Athrawes Ddosbarth yn y Drydedd Flwyddyn].

Nododd mai yn ystod Tymor y Pasg yr oedd y cynghori ynghylch opsiynau yn cychwyn. Fel arfer, 'roedd yr athrawon yn aros i'r llyfrynnau "Which Way Now" gyrraedd, cyn dechrau cynghori. 'Roedd yn cytuno y gellid cychwyn ar y broses gynghori cyn cael y llyfrynnau yma.

Wrth ateb i'r cwestiwn ynghylch pwy oedd â chyfrifoldeb dros esbonio oblygiadau C.A.D.A.G., dywedodd fod yr ysgol yn poeni ynghylch creu rhaniadau ymhlith y plant. Credai fod y Profiadau Preswyl a Gwaith ar gyfer disgyblion A.D.A.G. yn achosi mwy o raniad ymhlith y disgyblion, na'r ffaith fod y bywgraffluniau i'r Cohort yn unig. 'Roedd yn cydnabod ei fod ef wedi ei chael hi'n anodd deall oblygiadau C.A.D.A.G., pan ddechreuodd y cynllun.

Y DIRPRWY BRIFATHRAWES [ynghyd â'r Pennaeth Blwyddyn ac Athrawes Ddosbarth yn y Drydedd Flwyddyn]

Wrth iddi sôn am y Cynllun Bugeiliol yr oedd hi'n gyfrifol amdano, daeth yn amlwg fod elfennau o hunan asesu ynddo e.e. "Adnabod eich Sgiliau", "Sgiliau Penodol", "Penderfyniadau" a "Dylanwadau".

Soniodd eto am y cyfarfod i ddisgyblion y drydedd flwyddyn a

gynhelid yn y neuadd. Nododd fod Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn cael sesiwn hir gyda'r disgyblion yma. 'Roedd ef yn sôn am y Profiad Gwaith a'r Craidd, ac 'roedd disgrifiad manwl o'r Cynllun yn llawlyfr yr ysgol. Credai fod y Cysylltwr Ysgol yn crybwyll y Profiad Preswyl, ond nid oedd yn meddwl y byddai disgyblion yn ceisio bod yn rhan o'r Cohort A.D.A.G. er mwyn cael cyfle i fynychu'r Profiad Preswyl.

ATHRAWES YN Y DRYDEDD FLWYDDYN [ynghyd â'r Dirprwy Brifathrawes a'r Pennaeth Blwyddyn] ac mewn cyfweiliad ychwanegol, ar ei phen ei hun

'Roedd y Cynghori Bugeiliol cyffredinol yn cychwyn ym mis Medi. Defnyddiai'r athrawon y llyfryn "Which Way Now" i gynghori'r plant ynghylch eu hopsiynau. Caent y rhain i'w defnyddio gan yr Athro Gyrfau yn ystod Tymor y Pasg.

Gan nad oedd yr athrawon yn deall natur y Pynciau nad oeddynt yn gyfarwydd â hwy, 'roedd yn methu gweld sut fedrent sôn am oblygiadau C.A.D.A.G. Nid yr Athrawon Dosbarth oedd yn sôn am oblygiadau C.A.D.A.G. Credai fod y plant yn clywed am y cynllun gan eu ffrindiau, ac efallai fod Cysylltwr C.A.D.A.G. yr ysgol yn sôn am y Cynllun yn y cyfarfod yn y neuadd.

Credai fod T.G.A.U. yn achosi yr un newidiadau yn y dulliau dysgu ag oedd C.A.D.A.G. 'Roedd hi'n ymwybodol o'r Hunan Asesu yn y Rhaglen Fugeiliol, er nad oedd yn llwyr ddeall pwrpas yr ymarferion.

YSGOL CH

Yr atebion i'r cwestiynau rhagarweiniol:

1. 'Roedd mydylau yn cynnwys Cyfrifiaduraeth, Electroneg a D.C.T. ymhlith eraill, yn Nosbarth 3.
2. 'Roedd Cyfrifiaduraeth yn cael ei ddysgu o Ddosbarth Un ymlaen a nodwyd Electroneg a D.C.T. eisoes.
3. Gosodwyd Ieithoedd Tramor yn erbyn mydylau a oedd yn cynnwys elfennau A.D.A.G., yn y trydydd dosbarth.
4. Credai'r Prifathro fod athrawon y pynciau Gwyddonol a'r Crefftau wedi newid eu dulliau dysgu'n sylweddol yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G. 'Roedd yr Adran Gymraeg hefyd yn manteisio ar y feddalwedd newydd. Ond credai fod llai o newid wedi digwydd ymhlith yr Ieithoedd a'r Dyniaethau.
5. Tynnwyd plant allan o wersi Addysg Grefyddol ac Addysg Gorfforol ar gyfer eu cynghori, yn ystod y flwyddyn.
6. Yn 1987 'roedd yn bwriadu esbonio rhai o oblygiadau'r Cynllun A.D.A.G. e.e. y Profiadau Gwaith a Phreswyl cyn i'r plant dderbyn eu hopsiynau.
7. Cyfeiriwyd at yr ail Ddirprwy, Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol a Thiwtor yr Ysgol Ganol.

Aethpwyd ati i holi'r rhain ac un neu ddau arall ynghylch mewnbwn A.D.A.G. i'r broses gynghori yn y trydydd dosbarth:

YR AIL DDIRPRWY

Esboniodd ei fod yn tynnu merched o'u gwersi Addysg Grefyddol a'r bechgyn o'u gwersi Addysg Gorfforol, er mwyn eu cynghori yn y trydydd dosbarth. Y nod oedd cael wyth gwers yr un i'r bechgyn a'r merched, yn ystod y flwyddyn.

Credai fod llawlyfr yr ysgol yn esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i'r disgyblion. 'Roedd o'r farn fod Tiwtor yr Ysgol Ganol hefyd yn cynorthwyo â'r gwaith hwn. Nid oedd yn nodi fod rôl glir gan Gysylltwr A.D.A.G. yr ysgol yn y cyfeiriad yma. Cytunai fod y dulliau dysgu yn newid yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G., ond 'roedd yn sicr fod T.G.A.U. yr un mor gyfrifol am y newidiadau a ddigwyddodd.

'Roedd yr hunan asesu yn cychwyn yn Nosbarth 3. Cyflwynodd gopi o'r Cynllun bugeiliol imi. Ymhlith sawl darn o bynciau trafod, cafwyd Penawdau megis: "Sgiliau", "Diddordebau", "Pa gyfraniad wneuthum i'm hysgol a'm pentref?"

Y CYSYLLTWR A.D.A.G.

Nid oedd ganddo ef ran yn esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i

ddisgyblion y drydedd flwyddyn. 'Roedd disgrifiad o'r Cynllun yn llawlyfr yr ysgol a chredai fod Tiwtor yr Ysgol Ganol a'r Ail Ddirprwy yn crybwyll y cynllun yn y Cyfarfod i Rieni disgyblion Dosbarth 3.

'Roedd yn bendant o'r farn nad gwirfoddolwyr oedd y Cohort cyntaf. Dynodwyd yr ail Gohort ar ôl dychwelyd y ffurflenni Opsiynau i'r ysgol. Nid oedd hyn yn hawdd gan fod deuddeg yn fwy na'r angen yn addas i'w cynnwys yn y Cohort. Gwrthododd chwech o'r rhain fynychu'r Profiad Preswyl, felly 'roedd hanner dwsin dros ben, o hyd. Y rhai oedd â phedwar pwnc A.D.A.G. yn ogystal â'r Craidd oedd y dewis cyntaf i'r Cohort. Yr ail i'w cynnwys oedd y rhai â thri phwnc A.D.A.G., ac yn olaf y rhai a astudiai ddau bwnc A.D.A.G.

Ond nododd fod un ystyriaeth bellach wrth ffurfio'r Cohort. 'Roedd yn rhaid sicrhau fod wyth disgybl yn astudio D.C.T. er mwyn cael arian o gronfa A.D.A.G. Caed wyth disgybl oedd yn astudio D.C.T. yn y Cohort. Ar ôl cwblhau'r Cohort, danfonwyd y math o lythyr a grybwyllwyd eisoes i rieni'r disgyblion hynny, yn eu hysbysu o'r ffaith.

Y PRIFATHRO

Derbyniodd y diffiniad o'r cyfnodau cynghori yn y daflen a baratowyd. Dymunai weld mwy o wersi cynghori, ond 'roedd pwysau pynciau yn drwm iawn yn y trydydd dosbarth. 'Roedd natur C.A.D.A.G. yn cael ei esbonio yn llawlyfr yr ysgol.

Hefyd, 'roedd cyfarfod i'r rhieni yn ystod Tymor yr Haf lle soniwyd am C.A.D.A.G. Ni nodwyd pynciau A.D.A.G. yn yr Opsiynau. Ofnai y gallai'r plant ddewis y pynciau hynny er mwyn blasu Profiad Preswyl yn hytrach nag oherwydd gwir ddiddordeb yn y Pynciau. Nid oedd llawer o gwyno wedi digwydd ym mis Medi 1986 oherwydd fod plant a astudiai bynciau A.D.A.G. ond nad oeddynt yn rhan o'r Cohort, heb gael y Profiad Preswyl. Dim ond un rhiant oedd wedi cwyno. 'Roedd yn ansicr a ddylid esbonio A.D.A.G. cyn neu ar ôl yr Opsiynau.

TIWTOR YR YSGOL GANOL

Er fod ganddo rôl weinyddol yn y broses dewis pynciau, nid oedd ef yn sôn am A.D.A.G. Nid oedd A.D.A.G. yn ymwneud yn uniongyrchol â'i bwnc ef.

Cyfrifoldeb Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i'r disgyblion. 'Roedd hefyd yn credu bod y Prifathro yn ei esbonio i ddisgyblion dosbarth tri. 'Roedd ef ei hun yn rhan o'r broses gynghori gyffredinol yn Nosbarth Tri, e.e. annog plant i ddilyn diddordeb mewn pwnc yn hytrach na mynnu dilyn eu ffrindiau. Ond nid oedd A.D.A.G. yn rhan o'r cynllun gwaith.

Dangoswyd taflen cyfarfod Cynllunio Dyfed iddo, ble 'roedd swyddogion Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth yn pwysleisio'r elfen wirfoddol. Yna dangoswyd y math o lythyr a ddanfonwyd i'r rhieni, ar ôl yr Opsiynau [ATODIAD PYMTHEG], i'r Tiwtor.

'Roedd yn ymwybodol o'r croes dynnu rhwng yr hyn a fwriadwyd a'r hyn oedd yn cael ei weithredu. Pwysleisiodd mai rôl weinyddol oedd ganddo ef yn y broses dewis pynciau.

ATHRO DOSBARTH YN Y DRYDEDD FLWYDDYN

Bugeiliol oedd natur y rôl gynghori i'r athrawon dosbarth, yn ei farn ef. Nid oedd sôn am y Cwricwlwm yn rhan o'r gwaith. Cyfrifoldeb Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol oedd sôn am oblygiadau A.D.A.G.

Ni chredai fod y term 'gwirfoddolwyr' yn addas i ddisgrifio disgyblion C.A.D.A.G. Nid oedd ef yn sôn am y Profiad Gwaith a Phreswyl, y dulliau newydd o ddysgu na'r hunan asesu.

Credai mai'r Cysylltwr A.D.A.G. oedd yn dewis y Cohort yn ôl y ffigurau a'r Opsiynau a chanllawiau C.A.D.A.G. Nid oedd y disgyblion, yn ei dŷb ef, yn sylweddoli eu bod yn ddisgyblion C.A.D.A.G. nes eu bod wedi dewis eu pynciau.

YSGOL D

Yr atebion a gafwyd i'r cwestiynau rhagarweiniol:

1. 'Roedd yn amhosibl amserlennu unrhyw fydyllau hyd yma, yn hanes yr ysgol newydd.
2. 'Roedd y disgyblion yn blasu Electroneg, Biotechnoleg a

D.C.T. yn Nosbarthiadau 1, 2 a 3.

3. Heblaw am yr elfennau a nodwyd yn yr ateb blaenorol, 'roedd yr ysgol yn ceisio rhoi rhywfaint o brofiad o Gyfrifiaduraeth, Teipio/Prosesu Geiriau a Thecstiliau i'r disgyblion, yn yr ysgol iau.
4. Credai'r Prifathro fod llawer mwy o waith grŵp, a bod y plant yn holi llawer mwy na chynt.
5. 'Roedd ymgais i gynghori'r tri dosbarth a oedd yn y drydedd flwyddyn, am draean o'r flwyddyn yr un. Yn ogystal â hynny 'roedd y Prifathro'n cael sgwrs unigol â disgyblion y drydedd flwyddyn gyda'u ffurflenni Opsiynau.
6. 'Roedd y Prifathro'n ceisio esbonio natur C.A.D.A.G. i ddisgyblion y trydydd dosbarth. Hefyd, 'roedd Cyfarwyddwr Cynllun A.D.A.G. Dyfed yn dod i ymhelaethu ar natur y Cynllun yn y Noson Rieni a drefnwyd ar gyfer y drydedd flwyddyn.
7. Y pennaeth Crefftiau a'r Prifathro ei hun oedd yn fwyaf cyfrifol am y broses Gynghori yn yr ysgol.

'Roedd y sefyllfa'n addas i holi ymhellach ynghylch y gwirfoddoli a'r elfennau penodol C.A.D.A.G. a nodwyd eisoes.

Y PENNAETH CREFFTAU

Ef a'r Prifathro oedd yn gyfrifol am esbonio oblygiadau C.A.D.A.G. i ddisgyblion y trydydd dosbarth.

'Roedd ef yn nodi mai gwirfoddolwyr oedd y disgyblion a ddymunai fod yn y Cohort, yn ystod y gwersi Cynghori. 'Roedd y Pennaeth Crefftau hefyd yn sôn am y Profiadau Gwaith a Phreswyl. Nid oedd yn argyhoeddedig fod llawer o newid wedi digwydd yn y dulliau dysgu. 'Roedd yn gweld yr athrawon yn parhau i siarad ac arwain yn y Mydylau Byrion. Nid oedd amser yn caniatáu iddo sôn am yr elfen hunan asesu.

'Roedd disgyblion y drydedd flwyddyn yn cael eu galw at ei gilydd i glywed am y C.A.D.A.G. Credai'r Pennaeth Crefftau fod lle i Gysylltwr A.D.A.G. yr ysgol gyflwyno rhagor o wybodaeth am y cynllun.

CYSYLLTWR A.D.A.G. YNGHŶD Â'R DIRPRWY BRIFATHRO

Nododd y Cysylltwr nad oedd ef yn esbonio natur A.D.A.G. i'r disgyblion. 'Roedd y Prifathro a'r Dirprwy Brifathro yn gwneud hynny, yn ei farn ef.

'Roedd y Dirprwy Brifathro o'r farn mai yn Nosbarth 4 yr esboniwyd elfennau'r Cynllun i'r disgyblion. 'Roedd T.G.A.U. yn achosi newid yn y dulliau dysgu beth bynnag.

Soniodd y Dirprwy Brifathro am anfodlonrwydd rhai o ddisgyblion y bedwaredd flwyddyn, na chawsant y cyfle i fynychu Profiad Preswyl Aberystwyth, ym mis Medi 1986. Ofnai'r perygl o ymrannu rhwng y gwahanol garfannau yn hytrach na chael y cynllun i ymdoddi i waith beunyddiol yr ysgol.

Y PRIFATHRO

'Roedd y Prifathro'n gweld pwysigrwydd yr elfen Yrfaol yn datblygu yn yr ysgolion. Gobeithiai sicrhau gwers yr wythnos i'r elfen yma yn Nosbarthiadau 3, 4 a 5 ym mis Medi 1987.

Nid oedd rhan gan Gysylltwr A.D.A.G. yr ysgol wrth esbonio'r Cynllun i'r disgyblion. Ef a'r Dirprwy Brifathro oedd yn bennaf gyfrifol am y gwaith hwnnw.

'Roedd y Prifathro o'r farn y gellid gorbwysleisio C.A.D.A.G. Ond ar y llaw arall, cyn iddynt ddewis eu pynciau o'r Opsiynau, 'roedd y Cynllun yn cael ei esbonio i'r plant. 'Roedd yr esboniad yn cyfateb i'r hyn a nodwyd yn Llawlyfr yr ysgol [enghraifft - ATODIAD PEDWAR AR DDEG]. Teimlai fod cyfrifoldeb ar yr ysgol i weithredu arbrawf yr Awdurdod Addysg.

'Roedd y disgyblion yn cael amser i drafod C.A.D.A.G. yn ystod y cynghori cyffredinol. Pwysleisid mai gwirfoddolwyr ydynt, er mwyn osgoi cwynion i'r dyfodol. 'Roedd y Prifathro'n sôn am y Profiadau Gwaith a Phreswyl a bod y dulliau dysgu yn newid. 'Roedd hefyd yn cynnig tudalen o wybodaeth am hunan

asesu i ddisgyblion y trydydd dosbarth e.e. o'r Dyddiadur Profiad Gwaith.

Fe'm hatgoffodd o'r Noson Rieni lle sonnir ymhellach am C.A.D.A.G. Yn 1986, 'roedd yr ysgol braidd yn brin o'r nifer angenrheidiol oedd yn cyfateb i'r rhif a glustnodwyd ar gyfer Cohort yr ysgol. Cafwyd y cyfanswm priodol trwy gynnwys rhai oedd ag un pwnc A.D.A.G. yn unig, yn ogystal â'r Craidd Technolegol. Ond 'roedd mwy na digon i ffurfio'r Cohort ar gyfer Medi 1987.

CRYNHOAD AC ARGYMHELLION

1. Cyflwynwyd Cynllun A.D.A.G. ar frys mawr ym mis Medi 1985. Ymddengys i'r rhuthr yma arwain i sefydlu arferion y gellid fod wedi eu hepgor, pe bai amser wedi caniatáu mwy o baratoi a thrafod. Enghraifft o'r arferion hyn yw'r llythyr a gyflwynir i rieni'r Cohortau A.D.A.G. yn yr ysgolion ar ddechrau'r bedwaredd flwyddyn [ATODIAD PYMTHEG]. 'Roedd hyn yn anochel ym mis Medi 1985, ond ymddengys i'r arfer barhau yn 1986. Y frawddeg ddadlennol yn y llythyr yw:

"By virtue of the particular choices made by your child at the end of the 3rd year he/she qualifies for selection as part of the 1986/7 T.V.E.I. cohort."

Yr awgrym clir yw mai'r dewis pynciau ddaw gyntaf a hynny

sydd yn rheoli'r broses o ffurfio Cohort A.D.A.G. yn yr ysgolion. Yn naturiol, rhaid i'r disgyblion ddilyn lleiafswm o bynciau A.D.A.G. er mwyn bod yn rhan o'r Cohort. Esbonir hyn yn llawlyfrau'r ysgolion. Ond mae lle i ystyried yn ofalus ynghylch y diffiniad o 'gwirfoddol' yn y Cynllun. Sonnir am yr elfen wirfoddol ym mrawddeg olaf y llythyr:

"Since membership of the Cohort is voluntary - I would ask you to return the slip below to signify your approval for your child to become one of their member."

Tybed ai dyma oedd ystyr gwirfoddol i Gomisiwn Gweithlu'r Llywodraeth pan ddywedasant:

"The T.V.E.I. criteria are clear that T.V.E.I. students are volunteers and are aware that they are T.V.E.I. students with all that that implies."

Rhaid cytuno â sylwadau Prifathrawon ysgolion A a B, ymhlith eraill, mai go brin y gellid ystyried aelodau'r Cohort cyntaf fel gwirfoddolwyr. Ymddengys fod sawl aelod o'r Cohort cyntaf wedi eu gwthio iddo yng nghanol y rhuthr o gyflwyno'r Cynllun.

Ar gyfer yr ymestyniad carwn awgrymu sesiynau tebyg i'r un a gynhaliwyd ym Mhontyberem ym mis Hydref 1986. Byddai angen i'r Prifathrawon, Dirprwyon ac athrawon

allweddol eraill fynychu'r cyfarfodydd hyn a chael darlun clir, mewn da bryd, o holl oblygiadau'r Cynllun hwn.

Os oedd rheswm digonol dros y dull a weithredwyd ym Medi 1985, 'roedd blwyddyn o brofiad gan yr ysgolion erbyn i'r ymchwil hwn ddigwydd, ac felly amser i addasu. Cyfnod yr ymchwil oedd Medi 1986 i Orffennaf 1987. 'Roedd yr ail Gohort felly yn Nosbarth 4, yng nghyfnod yr ymchwil. Carwn nodi'r pwyntiau canlynol a'm trawodd fel rhai dadlennol, yn ychwanegol at y pwynt cyntaf:

2. Gwnaed rhywfaint o ymgais i esbonio rhannau o gynlluniau C.A.D.A.G. gan yr ysgolion. Yn y llawlyfrau y ceir yr esboniadau sydd ar gael i holl rieni disgyblion dosbarthiadau 3. Mae'r rhain ar gael i'r rhieni a'r disgyblion wrth iddynt gymryd eu hopsiynau.

Cynhelir cyfarfodydd i holl ddisgyblion y drydedd flwyddyn gan bedair ysgol. Sonnir am y broses o ddewis pynciau, cydbwysedd yn y cwricwlwm a sawl elfen arall. Un o'r elfennau hynny yw C.A.D.A.G., ac nid oedd yn glir faint o esbonio ar natur y Cynllun a ddigwyddai yn y Cyfarfodydd hyn.

Gellir dweud yr un peth am y Noson Rieni a drefnir ar gyfer rhieni'r drydedd flwyddyn. Gwyddwn fod Cyfarwyddwr y Cynllun wedi mynychu rhai ohonynt a bod y Prifathrawon yn crybwyll rhai o elfennau C.A.D.A.G.

Ond yr argraff a gefais oedd mai cyfyngedig oedd yr hyn a grybwyllwyd am y Cynllun a bod lle cryf i amau a oedd y disgyblion yn deall holl oblygiadau C.A.D.A.G. yn y trydydd dosbarth. Dyma'r ffactorau a arweiniodd i'r casgliad yma:

3. Gan fod yr ysgolion yn arloesi â Chynllun Addysg Dechnegol a Galwedigaethol, gellid disgwyl fod rôl ganolog gan Gysylltwyr y Cynllun yn yr ysgolion. Ond nid felly yr oeddynt hwy yn gweld eu sefyllfa. 'Roedd dau ohonynt heb fod ag unrhyw ran o gwbl yn esbonio natur A.D.A.G. i ddisgyblion y trydydd dosbarth. Prin iawn oedd cysylltiad un arall â disgyblion y trydydd dosbarth, ac 'roedd dau ohonynt yn cael cyfle i annerch y trydydd dosbarth mewn Cyfarfodydd yn Neuaddau'r Ysgol, ynghylch cynnwys y Cynllun.

Go brin y gellir disgrifio hyn fel rolau blaenllaw. Ymddengys mai ffitio'n anesmwyth i Strwythurau rheoli a Chynghori'r ysgolion wna'r Cysylltwyr ar hyn o bryd.

Credaf fod yn rhaid i ysgolion yr ymestyniad ddeall natur gwaith y Cysylltwr ymlaen llaw, a sicrhau rôl ddilys iddo/iddi yn strwythur rheolaeth yr ysgolion.

4. Efallai oherwydd na sicrhawyd rôlau clir a phendant i'r Cysylltwyr, 'roedd ansicrwydd clir yn ymddangos yn atebion y rhai a holwyd. O fewn y sefydliadau 'roedd

athrawon allweddol yn ansicr pwy oedd yn esbonio beth a pha bryd ynghylch C.A.D.A.G.

5. Cynigiwyd dadleuon a ymddangosai yn rhai amddiffynnol dros beidio egluro rhai o hanfodion C.A.D.A.G.:

(a) Y dyhead i beidio rhannu neu labelu plant

(b) Yr ofn y byddai rhai disgyblion yn dewis bod yn rhan o'r Cohort am y rhesymau anghywir. Yr enghraifft a nodwyd amlaf oedd y Profiad Preswyl.

(c) Y dymuniad i A.D.A.G. dreiddio'n naturiol i rediad a dysgu'r ysgol.

Anodd oedd cydfynd â'r rhesymeg yma. Mae ysgolion yn labelu neu rannu yn barhaol - yn ddosbarthiadau, llysoedd, cyfrwng Cymraeg a Saesneg, yn dimau chwaraeon ac yn academiaidd hefyd. 'Roedd pob un o'r ysgolion hyn, ond un, yn cynnig naill ai'r cyrsiau Tystysgrif Addysg neu City and Guilds. Cyrsiau yw'r rhain i'r lleiaf academiaidd ymhlith y disgyblion. Mae'n siwr fod y perygl o labelu'n fwy yng nghyd-destun y cyrsiau hyn, na Chynllun A.D.A.G. 'Roedd rhannu'n anochel beth bynnag, yn hwyr neu'n hwyrach. Ar ôl ffurfio'r Cohort 'roeddynt hwy yn mynd i dderbyn Bywgraffluniau a Phrofiad Preswyl tra fod gweddill y flwyddyn yn methu cael y rhain. Mewn un ysgol, parhaodd y rhaniad ynghylch Profiad Gwaith yn

ystod Tymor yr Haf 1987.

Oni fyddai'n well gosod y cynllun yn ei grynswth gerbron y disgyblion a'r rhieni a gadael iddynt hwy ddewis? Pe bai gormod eisiau bod yn rhan o'r Cohort gellid esbonio bod yn rhaid Cyfyngu yn ôl gallu a rhyw, beth bynnag. Mae'r ofn o ddewis pynciau A.D.A.G. er mwyn blasu Profiad Preswyl yn un arwynebol - ddeniadol o gofio'r Cyfoeth o brofiadau a geir ar y Profiadau Preswyl [gweler y Bedwaredd Bennod]. Ond go brin y byddai system gynghori effeithiol yn caniatáu i blant ddewis pwnc A.D.A.G. nad oeddynt mewn gwirionedd yn ei hoffi, dros gyfnod o ddwy flynedd, er mwyn cael pythefnos o Brofiad Preswyl.

Nid oedd yn anodd deall y dymuniad i C.A.D.A.G. ymdoddi'n dawel i fywyd yr ysgolion. Mae'r holl newidiadau academiaidd a bugeiliol, heb sôn am yr anghydfod diwydiannol, wedi achosi newidiadau mawr yn yr ysgolion mewn cyfnod byr. Ond ymddengys y ddadl braidd yn hunanol. Rhoddwyd croeso i'r adnoddau ychwanegol a'r cwricwlwm ehangach, ond nid oedd brwdfrydedd mawr dros esbonio oblygiadau'r cynllun i'r disgyblion. Fel y dywedodd Prifathro Ysgol D, 'roedd cyfrifoldeb ar yr ysgolion yma i arloesi'r cynllun yn ei gyfanrwydd. Yn ogystal â derbyn y da 'roedd dyletswydd hefyd i egluro natur y Cynllun, hyd yn oed os oedd hynny yn creu rhai problemau i'r strwythur a'r dulliau gweithredu a fodolai ar y pryd.

6. Heblaw am y plant, 'roedd rhai o'r athrawon yn cydnabod nad oeddynt wedi deall y Cynllun ar y cychwyn, ac eraill yn cydnabod fod ansicrwydd o hyd ynghylch rhai agweddau o'r Cynllun. 'Roedd yn arwyddocaol ac yn galonogol fod un ysgol wedi trefnu sesiwn i'w hathrawon gyda Chyfarwyddwr A.D.A.G. y Sir, er mwyn deall oblygiadau A.D.A.G. yn well.
7. Sylw nifer o athrawon nad Gwirfoddolwyr oedd disgyblion yr ail gohort, yn eu barn hwy.

Erbyn hyn, mai'r trydydd Cohort yn nosbarthiadau 4 yr ysgolion yma ac mae'r ymestyniad i weddill ysgolion yr Awdurdod yn agosau. Dylai'r ysgolion yma ddeall holl oblygiadau'r cynllun ymhell cyn iddynt fentro arno. Mae cyflwyno A.D.A.G. yn golygu addasu strwythur rheoli a bugeiliol yr ysgolion. Mae hefyd yn golygu trafod mwy â'r disgyblion a'u rhieni ymlaen llaw, yn hytrach na chyflwyno 'fait accompli' fel rhywbeth gwirfoddol. Soniwyd yn y penawdau blaenorol am ymdrechion clodwiw yr ysgolion yng nghyd-destun y Profiadau Gwaith a Phreswyl a'r ehangu a fu ar y Cwricwlwm. O'r elfennau a astudiwyd, dyma'r un oedd fwyaf angen ei diwygio. Gobeithio fod rhai awgrymiadau pwrpasol i addasu a newid er lles y disgyblion, fel yr arloesir y Cynllun yn ei gyfanrwydd.

ATODIAD PEDWAR AR DDEG

Beth yw C.A.D.A.G.?

Saif y llythrennau am 'Cynllun Addysg Dechnegol a Galwedigaethol'. Cynllun pum mlynedd ydyw ac fe'i cefnogir yn ariannol gan y llywodraeth er hyrwyddo y math hwn o addysg i ddisgyblion 14 - 18 oed.

Cychwynwyd y prosiect yn Nyfed yn 1985 gan gynnwys yr ysgolion canlynol yn Nyffryn Teifi - Aberaeron, Aberteifi, Castellnewydd Emlyn a Phreseli. Bydd Ysgol Dyffryn Teifi yn ymuno yn 1986.

Sefydliwyd Canolfan Adnoddau yn Aberarad, Castellnewydd Emlyn. Yn y Ganolfan ceir nifer o arbenigwyr fydd yn cynhyrchu adnoddau ac yn cynghori athrawon a disgyblion yn y cyrsiau newydd.

Beth yw amcanion C.A.D.A.G.?

- (a) darparu rhaglen gytbwys strwythedig o brofiadau dysgu a chyfle i'r disgyblion ddatblygu agweddau personol.
- (b) i bwysleisio elfennau technegol a galwedigaethol o fewn y rhaglen hon, a'u perthynas â chyfleusterau gwaith.
- (c) i ehangu a chyfoethogi y maes llafur traddodiadol gan gynnig dewis ehangach o destunau.
- (ch) cefnogi cyrsiau newydd ac estynedig gydag adnoddau addas a digonol.
- (d) darparu profiad gwaith priodol o oedran 15 ymlaen.
- (dd) darparu addysg gyrfaol a chynghori i ddisgyblion.

A all pob disgybl ddilyn cyrsiau C.A.D.A.G.?

Gall. Cynlluniwyd pob cwrs i ferched a bechgyn o bob gallu. Mae cyfle cyfartal i bob un yn y cyrsiau newydd, boed fab neu ferch.

A fydd yna gymwysterau a gydnabyddir yn genedlaethol?

Bydd. Caiff pob disgybl gyfle i astudio ar gyfer un neu ragor o'r cymwysterau cydnabyddedig - 'A', 'O', 'R.S.A.' 'B.T.E.C.' a.y.b.

Bydd pob disgybl hefyd yn derbyn proffeil ar ddiwedd ei gwrs. Bydd y proffeil yn cynnwys yr holl gymwysterau a enillodd, ynghyd â manylion o gyrhaeddiadau personol e.e. profiad gwaith a llwyddiant personol.

ATODIAD PEDWAR AR DDEG (Ymlaen)

Pa gyrsgiau a gynnigir o fewn C.A.D.A.G. yn Nyfed?

Bydd pob disgybl yn y bedwaredd/bumed flwyddyn yn y pum ysgol yn astudio gyrsgiau craidd a fydd yn arwain at gymhwysterau T.G.A.U. mewn Technoleg Gymwysedig. Pwysleisir pedwar prif faes:

Meicrotechnoleg
Technoleg Hysbysrwydd
Technoleg Crefft a Dylunio
Biotechnoleg

Y nôd yw deffro ymwybyddiaeth o bwysigrwydd technoleg yn ei holl ffurfiau yn ein cymdeithas ac ar ein bywydau. Mae llawer o'r hyn a gyflwynir yn y maes llafur yn gwbl newydd neu wedi'i ehangu yn fawr. Mae'r gyrsgiau canlynol yn newydd:

Electroneg	Astudiaethau Cyfrifiadur
Twristiaeth Gwledig	Amaethyddiaeth
Astudiaethau Cyfryngau	Technoleg Crefft a Dylunio
Gweadwaith Greadigol	Teipio/Prosesu Geiriau

Sut ydych yn diffinio disgybl C.A.D.A.G.?

Bydd disgybl C.A.D.A.G. yn un:

- (a) fydd yn treulio 30% o'r amser yn dilyn pynciau C.A.D.A.G.
- (b) fydd yn ymgymryd a phrofiad preswyl

Pwrrpas y cyfnod preswyl fydd atgyfnerthu ac ehangu cynnwys y gwaith ysgol

- (c) fydd yn cwblhau cyfnod o brofiad mewn gwaith.

A fydd pawb yn ymgymryd â phrofiad gwaith?

Mae profiad gwaith yn rhan annatod o raglen C.A.D.A.G. o 15 oed ymlaen. Bydd y math o brofiad gwaith yn adlewyrchu'r cwrs a ddilynir, lle bydd y sgiliau technegol a galwedigaethol yn cael eu profi a'u datblygu mewn sefyllfa gwaith.

Cedwir dyddiadur wythnosol a defnyddir hwn fel cyfrwng asesu parhaol.

Yn ogystal â phrofiad gwaith sefydlir mân gwmnïau a mentrau busnes o fewn yr ysgol.

Datblygir cysylltiad agos rhwng yr ysgol â diwydiannwyr a chyflogwyr lleol.

ATODIAD PYMTHEG

Dear Parent,

Since September 1985 the school has been fortunate to be part of the Dyfed Technical and Vocational Educational Initiative scheme incorporating 5 schools in the Teifi Valley area. This has led to the introduction of more technological and vocationally orientated courses and a huge input of equipment into the schools.

By virtue of the particular choices of options made by your child at the end of the 3rd year he/she qualifies for selection as part of the 1986/87 TVEI Cohort.

This is a group of 45 children who represent a range of abilities and who spend at least 30% of their school lessons doing subjects which are TVEI related.

The group's progress is closely monitored. Apart from the obvious benefits of TVEI equipment, courses, etc., 3 additional benefits are available to this cohort.

- (a) A period of one week's meaningful work experience provided locally in the last week of the Summer term after the school end of year examinations.
- (b) A short residential period away from home on a course to take place early in the Autumn term.
- (c) The services of a TVEI Careers Specialist Adviser who is deployed to counsel the pupils in the cohort and arrange the work experience placements.

Since membership of the cohort is voluntary - I would ask you to return the slip below to signify your approval for your child to become one of their number.

Yours sincerely,

Headmaster

(b) SYLWADAU RHAI O ATHRAWON YSGOLION C.A.D.A.G. DYFED AR DDYLANWAD A.D.A.G. AR GYNNWYS A DULLIAU DYSGU

Prif Gasgliadau

1. Mynegwyd amheumon fod y pwyslais ar ddysgu trwy brofiad a mwy o ganoli ar anghenion y disgybl, yn gallu arwain i sefyllfa lle 'roedd y disgybl yn ceisio rheoli'r broses ddysgu, a bod dirywiad yn y gallu i gyflawni rhai sgiliau traddodiadol.
2. 'Roedd ansicrwydd ymhlith athrawon y pynciau dyniaethol ynghylch croesawu dyniaethau integredig.
3. 'Roedd cytundeb fod y dulliau dysgu wedi newid yn ystod y blynyddoedd diweddar. Ond dadleuwyd fod cyflwyno cwrs arholiad T.G.A.U. yr un mor gyfrifol am hynny â chynllun A.D.A.G. Cydnabuwyd fod mwy o ddysgu trwy brofiad a datrys problemau nag o gynnig cyfle i'r disgyblion asesu eu cynnydd.

Y Bwriad

Soniwyd yn y bennod flaenorol ar y Cwricwlwm, am effaith A.D.A.G. yn y pum ysgol ers ei gyflwyno ym Medi 1985. Yn rhan gyntaf y bennod yma, nododd y Prifathrawon ym mha feysydd yr oedd dylanwad A.D.A.G. wedi treiddio i'r ysgol Iau. 'Roeddynt wedi sôn am newidiadau pwysig yn y cynnwys a ddysgid, ac yn y

dull o'i gyflwyno i'r disgyblion.

Bwriad y rhan yma o'r ymchwil oedd darganfod sut oedd rhai o'r athrawon yn gweld y newidiadau hyn. Holwyd cwestiynau ynghylch y newid oedd wedi digwydd yn yr hyn yr oeddynt yn ei ddysgu ers cyflwyno A.D.A.G. i'r ysgol. Gofynnwyd a oeddynt yn credu mai A.D.A.G. oedd yn llwyr gyfrifol am y newidiadau hyn. 'Roedd angen gwybod a ystyrient y datblygiadau yma fel bendith neu felltith, neu gymysgwch o'r ddau. Aethpwyd ymlaen i holi ynghylch y newid yn y dulliau dysgu a gysylltir â C.A.D.A.G.; yn fwyaf penodol - dysgu trwy brofiad, peidio gwahaniaethu rhwng bechgyn a merched, datrys problemau a hunan asesu.

Ni holwyd pob athro ynghylch pob un o'r agweddau hyn. Mewn rhai amgylchiadau 'roedd elfen benodol e.e. Dyniaethau Integredig, yn hawlio y rhan fwyaf o'r sylw. Ni ellir honni bod digon o athrawon wedi eu cyfweld i sicrhau bod hwn yn ddadansoddiad gwyddonol o ymateb cyffredinol athrawon i C.A.D.A.G. Mae'r dystiolaeth yn annigonol i gael barn derfynol a phendant. Ond fe'i cynigir fel sawl cameo personol o ymateb athrawon i ganllawiau A.D.A.G. yn ystod 1986/7. Wrth ddadansoddi'r ymateb penderfynwyd ei rannu'n bedair adran:

(A) Yr Elfen Draddodiadol

(B) Y Newid yn y Cynnwys [Canolbwyntio ar y posibilrwydd o gyflwyno Dyniaethau Integredig]

(C) Y Newid yn y Dulliau Dysgu

(CH) Addasu'r Opsiynau.

Dewiswyd enghreifftiau o'r elfennau hyn i adlewyrchu'r newidiadau. Cafwyd rhagor o wybodaeth dan y penawdau yma nag y medrir ei gynnwys yn yr adroddiad.

Yr Ymchwil

Holwyd y Prifathrawon fel y nodwyd ar ddechrau'r bennod yma. Pan oedd amser ac amgylchiadau'n caniatáu, manteisiwyd ar y cyfle i holi'r un athrawon ynghylch y newidiadau hyn, yn ogystal â'r Cyngori yn y Drydedd flwyddyn. Ond holwyd y rhai a restrir isod yn benodol ynghylch y newid yng nghynnwys a dulliau'r dysgu:

Ysgol A

Penaethiaid Hanes, Daearyddiaeth ac Ysgrythur - Ionawr 20ed
1987

Ysgol B

Athro Graffeg - Mehefin 25ain 1986 a Mai 19eg 1987

Pennaeth yr Adran Ddaearyddiaeth - Mehefin 25ain 1986

Athrawes Ddaearyddiaeth - Mai 19eg 1987

Ysgol C

Athrawes Gwyddor Cartref - Gorffennaf 1af 1986

Athro Daearyddiaeth - Mawrth 4ydd 1987

Ysgol CH

Athro Daearyddiaeth ac Athro D.C.T. - Mehefin 3ydd 1986

Ysgol D

Pennaeth y Gyfadran Ddyniaethau - Ionawr 28ain 1987

Athrawes Gymraeg, Bro ac Astudiaethau'r Cyfryngau - Mehefin
9ed 1987

Athro Ffiseg ac Electroneg - Mehefin 9ed 1987.

(A) Yr Elfen Draddodiadol

Ni ellir disgwyl i bawb gytuno ag athroniaeth A.D.A.G. yn ei gyfanrwydd. Athrawes yn y maes Dyniaethol ac athro yn y maes Gwyddonol a fynegodd orau y dadleuon dros y dulliau traddodiadol. Cytunai'r ddau nad oeddynt yn dysgu yn yr union fodd a wnaent cyn cyflwyno A.D.A.G. i'w hysgolion. Ond 'roeddynt yn amheus o ddilysrwydd y dull "dysgu eu hunain". Ni fedrai llawer o blant ymdopi â'r dull hwn ym marn yr athro. Ofnai'r athrawes fod perygl i'r plant geisio rheoli'r sefyllfa yn sgîl y newidiadau yma. 'Roedd hi'n credu fod angen

Nodiadau, Taflenni Gwaith a Phrofion i ddisgyblion yr ysgol Iau.

'Roedd yr athro yn cydnabod fod llawer o waith ymarferol i ddisgyblion yr ysgol Iau. Ond yn sgîl hynny poenai ynghylch gallu'r plant i gyflwyno gwaith ysgrifenedig graenus.

Derbyniai na ddylid gwahaniaethu yn ôl rhyw y plant. Ar y llaw arall, nid oedd eisiau gweld newidiadau artiffisial. Nid lle athrawon oedd ceisio newid y drefn, yn ei farn ef.

Nododd fod y disgyblion yn Asesu Craidd A.D.A.G. wrth fynd ymlaen ac 'roedd y cwrs yn cael ei addasu yn ôl y sylwadau hyn.

(B) Newidiadau yn y Cynnwys

Soniwyd yn y bennod ar y Cwricwlwm am y dirywiad a fu yn y canran a astudiai Hanes/History ers cyflwyno C.A.D.A.G., sefyllfa fregus iawn Ysgrythur/Scripture, a'r ffaith na welwyd cynnydd ym mhoblogrwydd Daearyddiaeth/Geography yn yr ysgolion C.A.D.A.G., tra bod cynnydd wedi ei nodi yn y ddwy ysgol gymharol. Felly, 'roedd ymateb athrawon y pynciau hyn i'r syniad o Ddyniaethau Integredig o gryn ddiddordeb. Trafodwyd y syniad yn ysgolion A a D.

'Roedd athrawon dyniaethol ysgol A yn canmol polisi'r ysgol o annog disgyblion i astudio un pwnc anwyddonol yn nosbarthiadau

4 a 5. Ofnai'r athrawon Hanes ac Ysgrythur y byddai eu pynciau hwy yn colli tir o'u gorfodi i fod yn rhan o gwrs Integredig. O gofio sefyllfa fregus Ysgrythur, 'roedd ymateb yr Athawes yna yn peri syndod. Hoffai'r athro Hanes weld Dyniaethau Integredig yn gynwysiedig yng Nghraidd A.D.A.G. fel bo pob disgybl yn cael profi'r pwnc. Ond nid oedd ef na'r Athrawes Ysgrythur yn croesawu Dyniaethau Integredig ar draul y pynciau unigol.

'Roedd yr athro Daearyddiaeth yn hapusach i dderbyn Dyniaethau Integredig. Nid oedd yn gweld ei bwnc ef yn dirywio llawer pe cyflwynid cynllun o'r fath. Cafwyd yr un ymateb sylfaenol gan Athro Daearyddiaeth yn ysgol D, ond 'roedd ei resymau dros dderbyn Dyniaethau Integredig yn wahanol i'w gyd Ddaearyddwr. Poeni oedd ef fod delwedd hen ffasiwn yn ymgasglu o gwmpas y Dyniaethau, yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G. 'Roedd y pynciau newydd yn perthyn i'r Categoriâu Technolegol a Chreadigol; neu dyna oedd dadansoddiad y plant o'r sefyllfa, yn ei farn ef. Fel yr oedd hi, 'roedd tua deuparth plant yr ysgol heb fod yn profi unrhyw bwnc Dyniaethol ar ôl Dosbarth Tri. O gyflwyno Dyniaethau Integredig byddai pob plentyn yn blasu tua traean o gwrs arholiad ei bwnc ef. Amheus iawn oedd ef a Dirprwy Brifathro'r ysgol o gyflwyno polisi o orfodi'r disgyblion i ddewis pwnc Dyniaethol yn nosbarthiadau 4 a 5.

'Roedd Prifathro ac Athrawes Gwyddor Cartref ysgol C, yn nodi fod cynnwys rhai o'r cyrsiau newydd yn addas iawn i'r ardal. Credent fod elfennau Menter a Busnes, Twristiaeth ac Arlwyfaeth

yn bwysig i ddisgyblion, mewn ardal a ddibynnai'n helaeth ar incwm ymwelwyr. 'Roedd y Prifathro o'r farn y gellid, ac y dylid bwydo elfennau o Hanes a Daearyddiaeth yr ardal, i'r cwrs Twristiaeth Wledig.

(C) Newidiadau yn y dulliau dysgu

'Roedd athrawon pob ysgol yn cadarnhau bod eu dulliau dysgu wedi newid dros y blynyddoedd diweddar. Ond 'roedd amrywiaeth yn y graddau y credent mai A.D.A.G. oedd yn gyfrifol am y newidiadau hynny.

Yn sicr, nid un o bynciau C.A.D.A.G. yw Ysgrythur. Ond darganfuwyd fod Dadansoddi, Gwaith Llafar a Chynnig Barn yn rhan bwysig o Gynllun Gwaith y pwnc yn nosbarthiadau 4 a 5. Yn sicr, 'roedd rôl llai goddefol gan y disgybl bellach wrth astudio Ysgrythur.

Cytunai'r Athrawon Daearyddiaeth fod eu pwnc hwy yn haws i'w addasu i ofynion A.D.A.G. na Hanes nac Ysgrythur. 'Roedd hyd yn oed yr athro a ystyriai ei hun yn weddol draddodiadol ei arddull, yn cydnabod fod defnydd yn cael ei wneud o'r feddalwedd ddiweddaraf a lloerennau. Ond 'roedd sawl un o'r athrawon a ddymunai ddefnyddio'r cyfrifiaduron yn yr ysgol Iau yn nodi'r broblem o niferoedd y plant o'u cymharu â nifer y cyfrifiaduron. Er hynny, 'roedd addasu o fath gwahanol yn bosibl. 'Roedd llawer mwy o 'ddysgu trwy brofiad' yn ôl sawl athro. Rhoddid arweiniad a chanllawiau i'r disgyblion a digon

o dystiolaeth i gael yr atebion eu hunain. Disgrifiodd athro yn ysgol CH, y broses fel "Arwain ac nid bwydo". Yr elfennau hyn, sef dysgu trwy brofiad a 'datrys problemau', a grybwyllwyd amlaf gan yr athrawon fel y rhai a gyflwynwyd ganddynt. Ond 'roeddynt yn bendant fod eu dulliau dysgu yn newid cyn cyflwyno C.A.D.A.G. a bod T.G.A.U. yr un mor gyfrifol am unrhyw newidiadau diweddar â C.A.D.A.G. 'Roedd llai ohonynt yn gweld modd i'r disgyblion asesu eu hunain, o fewn eu pynciau.

'Roedd athrawon pynciau ymarferol megis D.C.T. a Graffeg yn ei gweld hi'n gymharol hawdd i drin bechgyn a merched yn yr un modd. 'Roedd yr Athro D.C.T. a holwyd, yn gweld hynny'n haws gyda'r pwnc newydd na'r Gwaith Coed a Metel traddodiadol. Problem yr Athrawes Astudiaethau'r Cyfryngau a holwyd oedd prinder bechgyn i'w trin yn gyfartal!

Soniwyd yn y Bennod Gyntaf bod cyfweiliad Arfarnu Profiad Gwaith, Athro Gyrfau Ysgol B, wedi creu argraff ddofn arnaf. Yn yr un modd crewyd argraff ffafriol iawn gan Athro Daearyddiaeth Ysgol C, wrth sôn am y dulliau newydd o ddysgu. Daeth ef i'r ysgol hon o ysgol a ddechreuodd gyflwyno C.A.D.A.G. mor gynnar â 1983. 'Roedd yn hollol amlwg bod A.D.A.G. iddo ef yn her i'w meistrolï.

Gosodwyd problemau real i'r disgyblion i'w datrys. Yr enghraifft a ddangosodd imi oedd "Conflict in the Countryside". Disgwylid i'r plant gynrychioli gwahanol

fuddiannau megis y Datblygwyr, y Ffermwyr a Cherddwyr y Mynyddoedd. 'Roeddynt i baratoi eu dadleuon ar gyfer Ymchwiliad Cyhoeddus. 'Roedd yr ymchwiliad nid yn unig ar gyfer cyflwyno'r gwahanol ddadleuon, ond disgwylid i'r disgyblion wneud hynny mewn modd cwrtais a ffurfiol. Gwelwyd y plant yn 'dysgu trwy brofiad' ac yn 'datrys problem' a hynny'n broblem gyfoes a pherthnasol i ddisgyblion ardal wledig. Ehangwyd ar hynny wrth i'r disgyblion asesu eu dadleuon a'u hymddygiad yn yr ymchwiliad.

Ceisiai'r athro hefyd wahodd cynrychiolwyr mudiadau arbennig i'w wersi e.e. o Undebau'r Ffermwyr a'r Bwrdd Dŵr. Yn y modd yma, gobeithiai wneud ei bwnc yn fyw ac yn real i'r disgyblion.

'Roedd yn cydnabod fod Daearyddiaeth rhywfaint yn haws na Hanes nac Ysgrythur i'w addasu i ofynion C.A.D.A.G. Ond 'roedd yn ystyried Hanes Modern yn gefndir da i'r problemau a drafodai, ac 'roedd lleoli Gorsaf Ynni Niwclear yn codi cwestiynau moesol yn ogystal ag ymarferol.

Cefais yr argraff glir ei fod wedi croesawu athroniaeth C.A.D.A.G. fel rhywbeth byw a pherthnasol i'w bwnc a'i ddisgyblion.

CH. Addasu'r Opsiynau

Heblaw am newid y cynnwys a'r dulliau dysgu mae'r ysgolion hefyd yn addasu eu hopsiynau yn wyneb y ffaith fod Craidd

Technolegol A.D.A.G. yn orfodol. Gofid y Prifathrawon yw fod Cwricwlwm eu disgyblion yn anghytbwys, yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G. Nodaf enghreifftiau o ysgolion CH a D.

Cam cyntaf Ysgol CH oedd gosod pynciau anwyddonol ar frig y blociau opsiynau. Bwriad hyn oedd codi statws y pynciau hyn yng ngolwg y disgyblion a'r rhieni. Cafwyd colofn o opsiynau heb unrhyw bwnc Gwyddonol a Thechnolegol hefyd. Ond er gwaethaf yr ymdrechion hyn, 'roedd y Prifathro'n cydnabod fod y niferoedd a ddymunai astudio Ffiseg, Cemeg a Bioleg yn uchel, ymhlith y disgyblion a fyddai yn Nosbarth Pedwar yn 1987/8.

Dilynodd Ysgol D yr un trywydd a chyflwyno'r canllaw canlynol:

"Disgwylir i bob disgybl gymryd o leiaf un o'r pynciau celfyddydol"

Heblaw am geisio sicrhau cydbwysedd yn y cwricwlwm mae'r canllaw hwn yn sicrhau fod lleiafswm o astudiaethau'r disgyblion trwy gyfrwng y Gymraeg.

Crynhoad a sylwadau

1. Mae rhai athrawon yn parhau i fod yn amheus o gynnwys y cynlluniau newydd a'r modd y'u cyflwynir i'r disgyblion. 'Roedd yr amheuan yn rhai a fynegwyd yn ddiffuant, gan athrawon a oedd yn poeni bod safonau addysg, fel yr

oeddynt hwy yn eu gweld, yn dirywio.

2. Mae'n ymddangos fod Cwricwlwm newydd yr Ysgrifennydd Addysg yn mynd i orfodi disgyblion y bedwaredd a'r bumed flwyddyn, i astudio naill ai Hanes neu Ddaearyddiaeth. Dylai hyn blesio'r athrawon Dyniaethol a holwyd. Ond erys yr her iddynt addasu eu pynciau fel eu bod yn apelio i'r un graddau i'r disgyblion â'r pynciau Technolegol a Chreadigol newydd. Credaf fod athro Daearyddiaeth Ysgol C wedi dangos y ffordd ymlaen.
3. Mae'n bwysig bod yr addysg a gynnigir i'r disgyblion yn berthnasol i'w hardal, yn cynnig cyfle iddynt ennill eu bywoliaeth yn eu cynefin os dyna'u dymuniad, yn hytrach na'u cyfeirio i swyddi na fedr llawer eu cyflawni yn eu milltir sgwâr.
4. Ym marn llawer o'r athrawon mae mwy o "ddysgu trwy brofiad" a "datrys problemau" yn digwydd ac ymgais i gynnig cyfle cyfartal i fechgyn a merched. Nid yw'n ymddangos fod hunan asesu cynnydd a dealltwriaeth o'r pwnc, yn digwydd i'r un graddau. Mae hyn yn adlewyrchu sylwadau'r plant ynghylch prinder yr elfen hon yn yr ysgolion [gweler Pennod 1 - Profiad Gwaith].

Gorffennaf y bennod hon â sylwadau tri o'r athrawon a holwyd. Maent yn cynrychioli y gwahanol farnau a gynnigiwyd, ac yn tanlinellu'r her o esbonio'r Cynllun yn ei grynswth i holl

aelodau Staff yr ysgolion:

1. "I feel relatively untouched by it" ('it' = A.D.A.G.)
[Athro Dyniaethol ym mhumed tymor Cynllun C.A.D.A.G.]

2. "Teachers are not fully aware of T.V.E.I. because it is
not rammed down their throats"
[Un o'r Cysylltwyr Ysgol ym mhumed tymor Cynllun
C.A.D.A.G.]

3. "There was not enough preparation initially".
"The whole thing is fantastic".
[Athrawes a oedd yn rhan o'r Craidd Technolegol yn
nhrydydd tymor Cynllun C.A.D.A.G.]

PENNOD SAITH

Y berthynas rhwng Ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed a Choleg Addysg
Bellach y Cynllun

Cefndir

Cynllun dros gyfnod o bedair blynedd yw C.A.D.A.G. Pwysleisir
dilyniant esmwyth o un flwyddyn i'r llall yn y cynllun:

"They should provide four-year curricula, with progression
from year to year, designed to prepare the student for
particular aspects of employment and adult life in a society
liable to rapid change"

a

"courses offered should be capable of being linked effectively
with subsequent training/educational opportunities"

[O Ganllawiau N.T.V.E.I.]

Tanlinellwyd yr un pwynt yng nghynnig gwreiddiol yr Awdurdod
Addysg:

"The project schools and colleges are directed to share
resources - equipment and staffing - with each other and with
resource centre on a consortia basis"

Gwnaeth Dirprwy Gyfarwyddwr Addysg yr Awdurdod yr un pwynt yng Ngweithdy'r Ymestyniad a gynhaliwyd ym Mhontyberem, ym mis Hydref 1986. Bwriad yr Awdurdod yw strwythuro'r ymestyniad fesul consortiwm o sefydliadau addysg.

Bwriad yr Ymchwil

Bwriad yr ymchwil oedd ceisio darganfod pa mor ddwfn a pha mor gyflym, oedd y syniad yma o rannu syniadau, adnoddau a staffio yn gwreiddio. Ardal wledig yw Gorllewin Dyfed lle lleolir Cynllun A.D.A.G. yr Awdurdod. Mae traddodiad o annibyniaeth fel sefydliadau ymhlith yr ysgolion a cholegau; sydd gryn bellter ar wahan, fel arfer. Yn ystod yr ymchwil, 'roedd y cynllun yn ei ail flwyddyn. 'Roedd y cohort cyntaf yn Nosbarthiadau Pump yr ysgolion h.y. nid oedd myfyriwr C.A.D.A.G. yn y Coleg Addysg Bellach eto. Y nod oedd canfod i ba raddau yr oedd y Coleg eisoes yn dylanwadu ar gynlluniau'r ysgolion, a pha baratoadau a chysylltiadau oedd yn digwydd rhwng y Coleg a'r ysgolion ar gyfer Medi 1987. Dyma pryd fyddai myfyrwyr A.D.A.G. cyntaf y cynllun, yn cyrraedd y Coleg Addysg Bellach.

Yr Ymchwil

I geisio darganfod yr atebion i'r cwestiwn uchod, holwyd cwestiynau eang megis:

"Pa mor dderbyniol oedd y cysyniad consortiwm i'r ysgolion

erbyn hyn?" a chwestiynau mwy penodol megis:

"A roddwyd gwahoddiad i gynrychiolwyr o'r Coleg Addysg Bellach i'r Noson a drefnid ar gyfer disgyblion y bumed flwyddyn?"

'Roedd y cwestiwn olaf yn cael ei ofyn i'r Coleg hefyd h.y. a gawsant wahoddiad i'r Cyfarfodydd a drefnid i ddisgyblion y bumed flwyddyn? Holwyd ymhellach ynghylch y wybodaeth a ddarperid i'r ysgolion, yr ymweliadau â'r ysgolion a'r paratodau oedd ar y gweill ar gyfer Medi 1987.

Holwyd y cwestiynau mewn cyfweliadau gan nodi'r atebion wrth fwrw ymlaen. Dyma restr o'r bobl a holwyd:

Ysgol A

Y Prifathro - Chwefror 3ydd 1987

Yr Athro Gyrfau - Mawrth 2ail 1987

Ysgol B

Y Prifathro - Chwefror 4ydd 1987

Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Chwefror 4ydd 1987

Dirprwy Brifathro'r ysgol - Chwefror llog 1987

Ysgol C

Y Dirprwy Brifathro ynghyd â'r Dirprwy Brifathrawes - Ionawr

26ain 1987

Yr Athro Gyrfau - Mawrth 4ydd 1987

Y Dirprwy Brifathro - Mawrth 4ydd 1987

Ysgol CH

Yr Ail Ddirprwy - Ionawr 24ain 1987

Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Chwefror 1leg 1987

Ysgol D

Y Prifathro - Ionawr 28ain 1987

Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol - Ionawr 28ain 1987

Y Coleg Addysg Bellach

Pennaeth y Coleg - Hydref 27ain 1986, Ionawr 23ain 1987 a
Mehefin 25ain 1987

Dirprwy Bennaeth y Coleg - Chwefror 27ain 1987

Mae angen diolch i bob un ohonynt am drefnu amser ar gyfer y
cyfweiliadau, pan oedd sawl peth arall yn galw am eu sylw.

Mae'n amlwg oddi wrth y dyddiadau uchod bod y rhan fwyaf o'r
ymchwil wedi digwydd yn ystod Tymor y Pasg 1987. 'Roedd dau
brif reswm am hyn:

- (1) Yn wythnosau cynnar yr ymchwil 'roeddwn yn canolbwyntio ar yr elfennau a nodwyd yn gynharach yn yr Adroddiad, sef y Profiadau Gwaith a Phreswyl.
- (2) Adroddiad yr Aseswr allanol a gyhoeddwyd ym mis Medi 1986. Ond 'roedd yn agos i ddiwedd Tachwedd cyn i'r Penaethiaid Sefydliadau ei drafod.

'Roedd yr Adroddiad yn gweld gwendidau yn y cydweithio rhwng y Coleg a'r Ysgolion:

"nid wyf ar hyn o bryd wedi llwyddo i weld fod Addysg Bellach a'r Ysgolion yn cyd-gynllunio datblygiad C.A.D.A.G. Bu safle Addysg Bellach o fewn y ffrâm yn gwestiwn a ddaeth i'm meddwl yn gyson wrth ymweld, ac a dweud y gwir nid wyf wedi gweld fawr dystiolaeth o'r ateb. Mae cyd-gynllunio C.A.D.A.G. ar ôl un ar bymtheg yn angen hanfodol ac yn gwbl ddymunol o ran y defnydd gorau o'r adnoddau yn yr adran 14 - 16 Mae'n ymddangos fod y cyfraniadau braidd yn anwastad ar hyn o bryd, ac mae angen delio â hynny. Yn ôl profiad mewn mannau eraill, mae sefydliadau sy'n cynnig cyfraniad ac ymroddiad cyfartal yn gweld gwelliant yn ansawdd y cynnyrch, a mabwysiedir ac ymgorfforir y cynllun ynghynt ar draws y consortiwm yn ei grynsyth".

Derbyniwyd y sylwadau uchod gan Bennaeth y Coleg, yn y cyfarfod o Benaethiaid Sefydliadau, Tachwedd 24ain 1986. Mae

cofnodion y cyfarfod hwnnw yn nodi'r hyn a ddisgwyliid i'r Coleg ei wneud:

- "(1) It was necessary to create a greater interest amongst the F.E. Heads of Department in the scheme. Hopefully, this would lead to a change of attitude.
- (2) It is essential for the F.E. Sector to be positive in its lead and contribution in order that by February details of the proposals be available to schools.
- (3) The College would have to consider the release of Heads of Departments for all future meetings.
- (4) It is essential for an early decision from the College about the nomination of its Coordinator."

Felly'n dilyn y cyfarfod hwn, 'roedd pwysau ar y Coleg i weithredu'n fuan i gyfrannu'n fwy effeithiol i'r Cynllun. 'Roedd yr Ymchwil yn digwydd yn y cyfnod y disgwyliid i'r datblygiadau newydd ymddangos a dwyn ffrwyth. Aethpwyd ati i holi'r ysgolion a'r Coleg ynghylch yr addasu hwn, yng nghydestun y bwriad ehangach a nodwyd yn flaenorol.

Prif Gasgliadau

1. Anwastad oedd lefel cyswllt yr ysgolion â'r Coleg Addysg Bellach, cyn cyflwyno cynllun A.D.A.G.

2. Cyn 1987, ni roddwyd gwahoddiad i gynrychiolwyr Coleg Addysg Bellach Ceredigion fynychu noson yrfaoedd y pumed flwyddyn, yn ysgolion A.D.A.G. Dyfed.
3. Graddol iawn oedd y cysyniad o gonsortïwm i fagu gwreiddiau.
4. Braidd yn hwyr oedd y Coleg yn 1986/7 wrth ymweld â'r ysgolion, a chynnig y rhestr cyrsiau arfaethedig i'r darpar fyfyrwyr.
5. Bwriadai'r Coleg ehangu'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg i'r myfyrwyr, fel bod y parhâd a bwysleisir gan gynllun A.D.A.G. yn cael ei wireddu.
6. 'Roedd cynllun A.D.A.G. yn cynyddu'r cydweithio rhwng yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach.

Yr Ysgolion

Daeth yn amlwg yn weddol fuan nad oedd cysylltiadau pob un o ysgolion C.A.D.A.G. â'r Coleg, wedi bod yn hollol ddidramgwydd yn y gorffennol. Yn wir, 'roedd Pennaeth y Coleg wedi nodi'r ffaith fod pellter wedi datblygu rhwng y Coleg a'r ysgolion yn y gorffennol, yng nghyfarfod y Penaethiaid Sefydliadau a grybwyllwyd uchod. Ategwyd ei sylwadau yn rhai o'r ysgolion. 'Roedd Prifathro ysgol A yn cydnabod bod y syniad o gonsortïwm

yn un anodd i'w dderbyn, ar ôl blynyddoedd o weithredu fel sefydliad addysgol lled annibynnol. Nododd fod elfen o ddrwgdybiaeth rhwng yr ysgolion a'r Colegau Addysg Bellach yn y gorffennol. 'Roeddynt yn cynnig profiadau o ddau fyd gwahanol; ac yn y gorffennol 'roedd yr ysgolion yn dueddol o amau lefel 'arbenigrwydd' y Colegau Addysg Bellach. Nododd Dirprwy Brifathro ysgol B fod diffyg cysylltu rhwng y Coleg a'r Ysgol, yn y gorffennol. 'Roedd hanes o ddrwgdybiaeth rhwng yr ysgol a'r Coleg, meddai. Fel Prifathro ysgol A, 'roedd Cysylltwr A.D.A.G. ysgol B, yn gweld y cysyniad o gonsortium yn wynebu gwrthwynebiad gan athrawon yr ysgol.

Problem cyfrwng a wynebai ysgol D. Gan fod llawer o gyrsiau'r ysgol yn y Gymraeg poenent o achos bod cyn lleied o gyrsiau Cymraeg yn y Coleg. Mae angen bod yn ymwybodol o'r cefndir a'r problemau ymarferol yma, wrth olrhain y berthynas rhwng yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach. Ond dylid cadw mewn cof fod cysylltu cyson wedi bod yn digwydd rhwng yr ysgolion a'r Coleg, er gwaethaf unrhyw amheuan a fodolai.

Nododd Athro Gyrfau ysgol A, ei bod yn arfer ganddo fynd â'r disgyblion oedd â diddordeb yng nghyrsiau'r Coleg, ar ymweliadau â'r adrannau priodol. 'Roedd yn croesawu'r cyfarfod a drefnwyd gan y Coleg i Athrawon Gyrfau y Sir, ym mis Chwefror 1987. Yn yr un modd, 'roedd Prifathro'r ysgol yn croesawu bwriad y Coleg i gynnig cwrs T.A.G.A. cyflawn ym mis Medi 1987. Credai y gallai hwnnw fod yn gwrs ehangach nag y medrai'r ysgol ei gynnig oherwydd cyfyngiadau staffio.

'Roedd Dirprwyon ac Athro Gyrfau ysgol C yn credu fod cysylltiad clos wedi bodoli rhwng yr Ysgol a'r Coleg Addysg Bellach, dros y blynyddoedd. 'Roedd yr Athro Gyrfau yn talu ymweliadau cyson â'r Coleg ac yn gwahodd darlithwyr o'r Coleg i annerch disgyblion y bumed flwyddyn. Cynhelid Noson Yrfau yn yr ysgol, bob dwy flynedd, pan wahoddid Cynrychiolwyr o'r Coleg i'r ysgol.

'Roedd yr un mor amlwg bod cysylltiad agos dros y blynyddoedd rhwng ail Ddirprwy ysgol CH â staff y Coleg Addysg Bellach. 'Roedd Prifathro'r ysgol yma wedi nodi yng nghyfarfod y Penaethiaid Sefydliadau, yn Nhachwedd 1986, ei barodrwydd i hysbysu disgyblion y bumed flwyddyn o gyrsiau'r Coleg. Yn wir, nodwyd y cyrsiau hyn yn Llawlyfr 16+ yr ysgol, cyn ymhelaethu ar y cyrsiau lefel 'A' a gynigiai'r ysgol. O'r sylwadau blaenorol, 'roedd yn eglur nad oedd perthynas ysgol B a'r Coleg wedi bod yn gyson esmwyth, yn y gorffennol. Ond 'roedd y Prifathro bellach yn barod i arbrofi, ac yn ystyried mai cam ymlaen oedd cydlunio cyrsiau. Teimlai, ym mis Chwefror 1987, fod datblygiadau sylweddol yn digwydd yn y Coleg; er fod ehangder y cyrsiau a'r strwythurau newydd, yn rhwym o greu problemau i'r Coleg fel yr oeddynt wedi gwneud i'r ysgolion.

Ar ôl cael y cefndir, canolbwyntiwyd ar ddau bwynt arall ar ddechrau 1987. Yn gyntaf, 'roedd angen gwybod faint o wybodaeth oedd yn cyrraedd yr ysgolion o'r Coleg, ac yna

trafodwyd y posibilrwydd o wahodd cynrychiolwyr o'r Coleg i'r Noson Yrfau a drefnid ar gyfer disgyblion y bumed flwyddyn.

Arfer ysgol A, yn ôl yr Athro Gyrfaeu oedd canolbwyntio ar baratoi'r disgyblion ar gyfer Dosbarth Chwech, yn y cyfarfod blynyddol i'r Pumed dosbarth a gynhelid, fel arfer, yn ystod Tymor yr Haf. Ni wahoddwyd cynrychiolwyr y Colegau i'r cyfarfod hwn, yn y gorffennol. Cadarnhaodd y Prifathro nad oedd yn arfer gan yr ysgol i wahodd darlithwyr o'r Coleg Addysg Bellach i'r cyfarfod Gyrfaeu ar gyfer disgyblion y pumed dosbarth. Ond 'roedd yn cydnabod efallai fod hyn yn ddiffyg ar ran trefniadaeth yr ysgol.

Ym mis Chwefror 1987, 'roedd y Prifathro'n ymwybodol fod mwy o gysylltiad swyddogol rhwng y Coleg a'i ysgol. Ond nid oedd unrhyw Bennaeth Adran naill ai o Aberystwyth nac Aberteifi wedi ymweld â'r ysgol yn ystod yr wythnosau blaenorol.

Nid oedd neb o'r Coleg wedi cysylltu â Chysylltwr A.D.A.G. ysgol B yn gynnar ym mis Chwefror. Ond 'roedd y Prifathro'n cadarnhau fod mwy o wybodaeth ar bapur yn cyrraedd yr ysgol o'r Coleg, erbyn yr un cyfnod. Hefyd, 'roedd Cyfarwyddwraig Astudiaethau Dosbarthiadau 1 - 5 wedi cyfarfod â'r ddarlithwraig o'r Coleg, oedd â chyfrifoldeb dros gwrs T.A.G.A. y Coleg.

'Roedd Dirprwy Brifathro'r Ysgol yn cadarnhau na wahoddwyd cynrychiolwyr o'r Coleg i Gyfarfod Gyrfaeu y pumed dosbarth, yn

y gorffennol. Ar y llaw arall, 'roedd y Prifathro'n sôn bod rhaglen o gydweithredu rhwng yr ysgol a'r Coleg. Er gwaethaf y cysylltiad clos traddodiadol rhwng ysgol C a'r Coleg, nid oedd Dirprwyon yr ysgol yn rhagweld gwahoddiad i gynrychiolwyr o'r Coleg fynychu noson Yrfau disgyblion y pumed dosbarth. 'Roedd Athro Gyrfau'r ysgol wedi nodi mai cyfarfod i athrawon yr ysgol oedd hwn.

Yr un ateb a gafwyd gan Ail Ddirprwy ysgol CH, ynghylch gwahodd darlithwyr o'r Coleg i Noson Yrfau disgyblion y pumed dosbarth, ag a gafwyd gan yr ysgolion eraill. Ond croesawodd y syniad. Erbyn holi Cysylltwr A.D.A.G. yr ysgol, rhai wythnosau'n ddiweddarach, 'roedd yn amlwg bod yr ysgol yn bwriadu estyn gwahoddiad i'r Coleg fynychu'r cyfarfod Gyrfau i ddisgyblion y pumed dosbarth, ym mis Mawrth 1987. Nododd Cysylltwr A.D.A.G. a Phrifathro ysgol D nad oeddynt wedi arfer gwahodd y Coleg i'r cyfarfod Gyrfau, ar gyfer disgyblion y bumed flwyddyn. Ond 'roedd y Prifathro yn bwriadu rhoi gwahoddiad i'r Coleg yn 1987.

Cwyn yr ysgol hon oedd fod y Coleg yn araf yn cynnig gwybodaeth am eu cyrsiau i'r disgyblion. Erbyn diwedd mis Ionawr, 'roedd y rhelyw o ddisgyblion y pumed dosbarth wedi penderfynu beth a ddymunent wneud ym Medi 1987, cyn cael gwybodaeth o'r Coleg. Gwnaed yr un pwynt gan Gysylltwr a Phrifathro ysgol CH ar ddiwedd mis Ionawr a chanol Chwefror. Nododd y Cysylltwr enghreifftiau o ddisgyblion ei ysgol yn dewis astudio y cwrs B.T.E.C. Astudiaethau Busnes yng Ngholeg

Caerfyrddin, yn hytrach na Choleg Ceredigion, oherwydd bod y wybodaeth briodol yn hwyr yn cyrraedd ei ysgol.

Y Coleg

Un o'r themau yn yr holi yn y Coleg, oedd ynghylch y cyrsiau newydd y bwriadai'r Coleg gyflwyno ym mis Medi 1987. Soniwyd am dri chwrs a allai fod yn arbennig o bwrpasol i fyfyrwyr A.D.A.G. yr ysgolion:

- (1) Diploma Cenedlaethol B.T.E.C. - Busnes a Chyllid
- (2) Diploma Cenedlaethol B.T.E.C. - Astudiaethau Hamdden
- (3) Diploma Cyntaf B.T.E.C. - Peirianyddiaeth

Credai Pennaeth y Coleg y byddai'r cyrsiau yma yn cynnig dilyniant rhesymegol, a pherthnasedd i fyfyrwyr A.D.A.G.; er eu bod yn addas i fyfyrwyr eraill hefyd. Yn ystod ein sgysiau daeth yn amlwg fod y Pennaeth yn poeni ynghylch prinder y cyrsiau Cymraeg a gynigiai'r Coleg. 'Roedd yn ofid ymarferol, gan fod ffrydiau Cymraeg yn nwy o'r ysgolion C.A.D.A.G. hyd at 16+, a bod ysgol arall yn un swyddogol ddwyieithog.

Soniwyd yn y bennod ar y Cwricwlwm, fod y Coleg yn cynnig cwrs Ysgrifenyddol a chwrs Prosesu Geiriau trwy gyfrwng y Gymraeg. Yn ystod y flwyddyn, penderfynwyd cynnig cwrs Astudiaethau'r Cyfryngau dan nawdd B.T.E.C., gydag elfennau Cymraeg megis Newyddiaduraeth ynddo. Yn naturiol, croesawyd y datblygiad

gan y Prifathrawon, yn arbennig gan fod cwrs Astudiaethau'r Cyfryngau wedi ei gyflwyno yn rhai o ysgolion C.A.D.A.G. Yn anffodus, lleolir y cwrs hwn, fel y gweddill o gyrsiau Cymraeg y Coleg, yn Aberystwyth. Mae hyn yn gyfleus i un o ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed, ond heb fod mor gyfleus â Champws Aberteifi, i weddill yr ysgolion.

Nododd y Pennaeth fwriad y Coleg i lunio polisi ieithyddol clir. Ymhlith yr hyn a fwriedir mae'r pwyntiau canlynol:

1. Cynnig yr elfen o barhad a bwysleisir gan A.D.A.G., i'r disgyblion ysgol a ddilynodd bynciau trwy gyfrwng y Gymraeg.
2. Cwrs i helpu myfyrwyr di-Gymraeg i ddysgu'r iaith, gyda phwyslais mewn cwrs Cyfathrebu, ar ail iaith y myfyrwr.
3. Apwyntio Cymry Cymraeg i'r Coleg pan fo ganddynt y cymwysterau addas.
4. Trefnu Hyfforddiant mewn Swydd i ddarlithwyr a ddymunai ddysgu yn y Gymraeg.
5. Gweinyddiaeth drylwyr ddwy ieithog.

Ond byddai hyn yn gostus, a phwysleisiodd y Pennaeth yr angen am gefnogaeth ariannol gan yr Awdurdod Addysg Lleol, er mwyn gweithredu polisi o'r fath.

Gyda'r holl addasu hwn ar gyrsiau'r Coleg, gobeithiai'r Pennaeth ddatblygu perthynas gadarn â'r holl ysgolion. Nododd ei siom â digwyddiadau 1986. 'Roedd y Coleg wedi dileu tri chwrs er mwyn sefydlu y cwrs T.A.G.A. Cafod y Coleg ar ddeall y byddai 25 myfyriwr o'r ysgolion C.A.D.A.G. ar gyfer y cwrs hwn. Ond pan ddaeth mis Medi 1986, dim ond un myfyriwr gynigiodd ei hun ar gyfer y cwrs T.A.G.A. Dilewyd y cwrs ar gyfer 1986/7. Gofid Pennaeth y Coleg oedd fod yr ysgolion yn wynebu argyfwng gyda niferoedd disgyblion ac felly athrawon, yn gostwng. 'Roedd yn deall pryder Prifathrawon yr ysgolion ynghylch y sefyllfa. Ond 'roedd dau ffactor ychwanegol y dylid eu hystyried:

1. Bod y sefydliadau bellach yn gweithredu fel Consortiwm
2. Bod y Cyngori gyrfaol er lles y disgybl ac nid yr ysgol.

Ond yn gynnar yn 1987, 'roedd y cwestiwn yn aros, i ba raddau 'roedd y Coleg yn hybu'r syniad o Gonsortiwm drwy ymweld yn gyson â'r ysgolion? Daeth yn amlwg mai'r ddau aelod o staff y Coleg a arferai wneud y gwaith o ymweld â'r ysgolion, oedd yn bennaf gyfrifol am ymgymryd â'r dasg eto. Nid oedd Cysylltwr A.D.A.G. y Coleg yn un ohonynt oherwydd pwysau gwaith, ac nid oedd un o'r ddau ar Banel A.D.A.G. y Coleg.

'Roedd yr ymweliadau yn digwydd ym misoedd Chwefror a Mawrth 1987. Cytunodd y Dirprwy Bennaeth fod y Coleg wedi bod braidd yn hwyr yn llunio'r cyrsiau yn 1986/7, a bod angen marchnata'r

cyrsgiau'n well. Adlewyrchai hyn y sylwadau a nodwyd eisoes o ysgolion CH a D. Ond esboniodd Pennaeth y Coleg fod dilysu'r cyrsiau gan B.T.E.C. wedi cymryd amser, ac na fyddai hynny'n faen tramgwydd yn 1987/8. Gobeithiai weld y broses ymweld â'r ysgolion yn cychwyn ynghynt yn 1987/8. 'Roedd sylwadau'r Pennaeth a'i Ddirprwy ynghylch eu hymweliadau â'r ysgolion yn ddrych o'r hyn a nodwyd eisoes gan yr ysgolion. 'Roedd y Coleg o'r farn bod hanes o gydweithredu hwylus â rhai o'r ysgolion, tra bod y berthynas â'r lleill wedi bod yn anesmwyth ar brydiau. Bellach 'roeddynt yn fodlon iawn ar y derbyniad a gaent, yn enwedig gan Athrawon Gyrfa'u'r ysgolion.

Yn y cyfweiliad olaf yn y Coleg, holwyd ynghylch y newidiadau mwyaf trawiadol yn y Coleg a oedd yn, neu a oedd wedi digwydd yn ystod 1986/7, ym marn y Pennaeth. Fe'm hatgoffwyd ganddo o'r rhuthr adeg cyflwyno'r Cynllun ym mis Medi 1985. O achos hynny, annigonol oedd y cysylltu a fu â'r Coleg ar ddechrau'r Cynllun, yn ei farn ef. Teimlai bellach fod perthynas llawer mwy adeiladol rhwng ei Goleg a swyddogion yr Awdurdod Addysg. Credai bod cyflwyno C.A.D.A.G. yn rhan o'r esboniad am hynny, ac mai'r ffactor arall oedd Adroddiad Swyddog Addysg Bellach yr Awdurdod. 'Roedd yn hyderus erbyn hyn fod gwell dealltwriaeth rhwng y Sector Addysg Bellach â Phrif Swyddogion Addysg Dyfed.

'Roedd hefyd yn ymfalchio yn y cyrsiau newydd yr oedd y Coleg ar fin eu cyflwyno a'r addasu a wnaed ar y lleill e.e. y defnydd o'r Cyfrifiaduron mewn sawl maes. 'Roedd o'r farn fod

A.D.A.G. wedi cryfhau'r berthynas rhwng y Coleg a'r ysgolion. Adeiladol oedd y cyfarfodydd ar y cyd, megis rhai'r Cysylltwyr, llunio cwrs T.A.G.A., cytuno ar y llyfryn 16+, ac yn y blaen. 'Roedd yn sicr fod darlithwyr y Coleg ac athrawon yr ysgolion yn elwa o'r cyd-gyfarfodydd hyn.

Dyfyndwyd sylwadau Aseswr Allanol y Cynllun, ar ddechrau'r bennod hon. Fe'u dyfyndwyd i'r Pennaeth ym mis Mehefin 1987, gan ofyn iddo ymateb. 'Roedd o'r farn fod y sefyllfa wedi newid yn llwyr erbyn diwedd Tymor yr Haf 1987. Hyd at 1986/7, 'roedd cynrychiolwyr y Coleg wedi mynychu cyfarfodydd A.D.A.G., oedd yn ymwneud yn llwyr â'r ysgolion. Nid oedd y Coleg eisiau cynnig gormod o sylwadau, rhag i hynny ymddangos fel ymyrraeth, yng nghyfnod cynnar y Cynllun. Bellach 'roedd Panel A.D.A.G. yn y Coleg a oedd yn cyfarfod bob pythefnos, dan ei arweiniad ef neu Gysylltwr A.D.A.G. y Coleg. Golygai hyn fod rhwng traean a chwarter staff llawn amser y Coleg, yn Aberteifi, yn clywed yn gyson am A.D.A.G.

Crynhoad a Sylwadau

1. Daeth yn amlwg bod cysgod y gorffennol yn cymylu'r berthynas rhwng rhai o'r ysgolion a'r Coleg. Mae addysg Uwchradd a Phellach wedi eu gwyrddroi yn yr 1980au. Mae cynllun A.D.A.G. yn rhan o'r newidiadau ysgubol yma, sydd yn anelu i greu gwell dealltwriaeth rhwng y gwahanol sefydliadau. Er mai graddol yw ymlediad y cysyniad o "consortium", mae iddo'i le mewn oes o adnoddau costus ac

arbenigedd prin.

2. I ddatblygu'r ddealltwriaeth carwn weld pob ysgol yn gwahodd cynrychiolwyr o'r Coleg i'w Nosweithiau Gyrfau, ar gyfer disgyblion y pumed dosbarth.
3. Da o beth fyddai i'r ysgolion esbonio'r datblygiadau diweddaraf i ddarlithwyr y Coleg e.e. oblygiadau y cwrs T.G.A.U., fel bod y symud o'r ysgol i'r Coleg mor esmwyth â phosibl i'r disgybl.
4. Mae angen i'r Coleg gysylltu â'r ysgolion ynghylch eu cyrsiau, yn ystod Tymor y Nadolig. Mae misoedd Chwefror a Mawrth yn rhy hwyr.
5. Dylid ystyried bod o leiaf un o'r darlithwyr sydd yn ymweld ag ysgolion A.D.A.G. yr Awdurdod, ar Banel A.D.A.G. y Coleg. Yn ddelfrydol, Cysylltwr A.D.A.G. y Coleg ddylai fynd gan ei bod yn mynychu Cyfarfodydd rheolaidd yn ymwneud â'r ysgolion.
6. Mae angen i'r Coleg hysbysu'r ysgolion yn gyson am y newidiadau sy'n digwydd yn y Sector Addysg Bellach. Ymddengys bod y Paneli niferus yn gwneud hyn i ryw raddau. Ond teimlwn fod diffyg hyder, ar brydiau, yn agwedd y Coleg at farchnata'u cyrsiau.
7. Da o beth fyddai i bob ysgol ddilyn arweiniad y Coleg a

sefydlu Panel A.D.A.G. i ledaenu gwybodaeth ac
ymwybyddiaeth o oblygiadau'r Cynllun.

PENNOD WYTH

Prif Gasgliadau/Crynhoad

Cynllun a sefydlwyd yng Ngorllewin Dyfed, mewn ardal a ddibynai'n drwm ar amaethyddiaeth a thwristiaeth am gyflogaeth, ac a oedd yn draddodiadol Gymraeg o ran iaith oedd arbrawf A.D.A.G. y Sir. Ond yng nghyfnod lansio'r cynllun arbrawf 'roedd chwyldro technolegol yn digwydd, a'r Llywodraeth yn awyddus i gyplysu'r newidiadau galwedigaethol yn agosach at gwricwlwm ysgolion. Arloeswyd â chynllun A.D.A.G. a oedd yn golygu newidiadau yng nghynnwys a dulliau cyflwyno'r cwricwlwm, yn ogystal â newid yn y berthynas rhwng athrawon a disgyblion; mewn ardal â thraddodiad o lwyddiant academiaidd a dulliau dysgu didactig. Yn ogystal â hyn, 'roedd traddodiad cryf o annibyniaeth sefydliadol a wnai cydweithio cydlynus yn gamp i'w chyflawni. Yn ystod cyfnod yr ymchwil, ychydig dros 40% o ddisgyblion blynyddoedd 4 a 5 yn yr ysgolion arbrawf a ffurfiai gohort C.A.D.A.G. Detholwyd y cohort ar draws yr ystod gallu, gan anelu at gynnig yr un tegwch i fechgyn a merched. Fel arfer, 'roedd mwy na digon o ddisgyblion yn astudio pynciau penodol A.D.A.G. am leiafswm o 30% o'u hamser, i ffurfio'r cohort. Pan oedd rhaid cwtdogi ar y nifer, i ateb canllawiau Comisiwn Gweithlu'r Llywodraeth, gwnaed hynny yn ôl amcanion y cynllun sef trawsdoriad o ran gallu ac ystyriaeth gyfartal i fechgyn a merched.

Wrth ddod yn aelodau o gohort C.A.D.A.G. 'roedd y myfyrwyr yn derbyn rhai profiadau a'u gwahaniaethau oddi wrth weddill eu cyfoedion. Byddent yn derbyn bywgrafflun ar ddiwedd eu hastudiaethau yn nodi eu cymwysterau academiaidd yn ogystal â llwyddiannau personol. 'Roeddynt hefyd yn cael blasu Profiadau Gwaith a Phreswyl. Yn aml, dyna oedd yn eu diffinio fel aelodau o gohort C.A.D.A.G. gan fod nifer o'u cyfoedion yn astudio yr un faint o bynciau A.D.A.G. â'r cohort penodedig. Yn sicr, dyma pryd yr oedd llawer o ddisgyblion ac athrawon yr ysgolion yn dod yn ymwybodol o gynllun A.D.A.G. 'Roedd ymadawiad y cohort i flas wythnos o Brofiad Gwaith neu ddyddiau o Brofiad Preswyl, yn eu dynodi fel carfan wahanol yn yr ysgolion. 'Roedd hyn yn achosi rhywfaint o densiwn yn yr ysgolion, yng nghyfnod yr ymchwil. Am y rhesymau hyn, a'r ffaith fod y Profiadau Gwaith a Phreswyl eisoes wedi cychwyn, cyn yr ymchwil a ddechreuodd ym Medi 1986, y penderfynwyd dadansoddi'r profiadau hyn ar ddechrau'r traethawd.

Gellir dadlau â chryn argyhoeddiad fod y newidiadau cwricwlaidd a'r dulliau dysgu newydd wedi dylanwadu'n drymach ar yr ysgolion, yn y pen draw, na'r Profiadau Gwaith a Phreswyl. Yn sicr, nid oes angen derbyn trefn y penodau fel adlewyrchiad o bwysigrwydd yr elfennau a ddadansoddwyd. Serch hynny, ni ddylid dibrisio effaith y Profiadau Gwaith a Phreswyl, yn y cyfnod 1986/7, ar y disgyblion nac ar ymwybyddiaeth athrawon o fodolaeth a natur cynllun A.D.A.G.

Cafwyd enghreifftiau o ddisgyblion yn sylweddoli nad oeddynt, mewn gwirionedd, yn dymuno dilyn yr yrfa a flaswyd ganddynt yn ystod y Profiad Gwaith. Ar y llaw arall, cadarnhawyd dewisiadau gyrfaol disgyblion eraill, ar ôl cael Profiad Gwaith yn y maes priodol. 'Roeddynt hefyd yn fwy ymwybodol o berthnasedd galwedigaethol y cyrsiau a astudient yn eu hysgolion, yn dilyn y Profiad Gwaith.

Ond dim ond un ysgol, yn 1986, lwyddodd i fwydo elfen o hunan asesu i'r arfarnu a ddilynodd y Profiad Gwaith. Un ysgol hefyd a sicrhaodd fod meysydd arbenigedd yr athrawon yn perthnasu i'r lleoliadau, adeg ymweld â'r disgyblion wrth eu Profiad Gwaith. Dyna elfennau yr oedd angen eu haddasu yn y dyfodol, yn ogystal â chaniatau amser i arfarnu'r Profiad Gwaith yn dilyn yr wythnos berthnasol; yn hytrach na threfnu'r Profiad Gwaith yn wythnos olaf Tymor yr Haf.

Yn ddi-os teimlai'r disgyblion fod y Profiadau Preswyl yn llesol iddynt, naill ai yn eu hysgolion neu'r tu allan. Daeth hyn yn hollol glir wrth ddadansoddi eu hymatebion i'r Profiadau Preswyl, yn eu dyddiaduron. 'Roeddynt hefyd yn tanlinellu llwyddiant cymdeithasol y Profiadau Preswyl. Yn ogystal â gwneud ffrindiau â disgyblion o ysgolion eraill, 'roeddynt yn ymwneud â'r athrawon a oedd yn ymddwyn mewn modd llai ffurfiol ac awdurdodol nag yn yr ysgol. 'Roedd hyn yn ategu un o brif amcanion y cynllun, sef sicrhau newid yn y

berthynas rhwng y disgyblion a'u hathrawon. Mae'n drueni fod cyfyngiadau ariannol wedi gorfodi'r cynllun i ddiddymu'r Profiadau gwerthfawr hyn.

Yn ogystal â chynnig profiadau i'r disgyblion a oedd yn eu cysylltu â'r byd mawr y tu allan i'r ysgol, 'roedd cynllun A.D.A.G. yn effeithio'n sylweddol ar gwricwlwm a dulliau dysgu y tu fewn i furiau'r ysgolion. Cyflwynwyd craidd Technolegol gorfodol a oedd yn hawlio 10% o amser pob disgybl ym mlynnyddoedd 4 a 5 yr ysgolion C.A.D.A.G. Yn hyn o beth, gellir dadlau fod cynllun A.D.A.G. Dyfed yn rhagflaenu gofynion Deddf Diwygio Addysg 1988.

'Roedd lle i ddadlau fod angen deddfu er mwyn sicrhau cwricwlwm eang a chytbwys yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Dangosodd yr ymchwil fod nifer arwyddocaol o ddisgyblion yn hepgor y meysydd Esthetig a Chreadigol, Dynol a Chymdeithasol, Ieithoedd Tramor a Moesol ym mlynnyddoedd 4 a 5. Darganfuwyd fod ychydig yn hepgor y maes Gwyddonol yn gyfangwbl, er gwaethaf canllawiau'r ysgolion i'r disgyblion a rhieni, pan oedd y disgyblion yn dewis eu hopsiynau ar ddiwedd y drydedd flwyddyn.

Sylweddolwyd fod bechgyn yn barod iawn i gefnu ar astudio ieithoedd tramor wrth iddynt gael cyfle i brofi mwy o bynciau technolegol. Ond wrth gymharu'r ysgolion C.A.D.A.G. â'r ddwy ysgol gymharol, cafwyd tystiolaeth fod lleiafrif o fechgyn a

merched yn yr ysgolion C.A.D.A.G. yn mentro i feysydd oedd yn newydd i'w rhyw. Yn hyn o beth, 'roedd yn ymddangos fod cynllun A.D.A.G. yn dechrau gwireddu'r bwriad o ddileu ystrydebu yn ôl rhyw, ymhlith y disgyblion.

Yr unig bwnc yr effeithiwyd arno y tu hwnt i unrhyw amheuaeth gan gynllun A.D.A.G., oedd History. Profwyd yn ystadegol fod cwmp arwyddocaol yn y niferoedd a oedd yn astudio'r pwnc, ym mlynnyddoedd 4 a 5 yn ysgolion C.A.D.A.G. 'Roedd hyn mewn gwrthgyferbyniad â'r sefyllfa yn y ddwy ysgol gymharol.

Yn sgîl cyflwyno cynllun A.D.A.G. cynigiwyd rhagor o bynciau yn y Gymraeg, megis Twristiaeth Wledig ac Astudiaethau'r Cyfryngau. Heblaw am yr ysgol ddwyieithog, 'roedd y disgyblion a astudiai bynciau yn y Gymraeg, yn aml mewn grwpiau cymysgiaith. Yng nghyfnod yr ymchwil, 'roedd lle i boeni ynghylch ffyniant y ffrydiau Cymraeg yn ysgolion C.A.D.A.G. yr Awdurdod.

'Roedd y cynllun yn effeithio ar athrawon yn ogystal â'r disgyblion. Un o amcanion y cynllun oedd addasu'r dulliau dysgu fel eu bod yn fwy disgybl ganolog. Bwriedid gweld disgyblion yn dysgu trwy brofiad ac yn datrys problemau, yn hytrach na derbyn gwybodaeth yn y dull didactig traddodiadol. Dangosodd yr ymchwil fod ymateb cymysglyd ymhlith athrawon i'r newidiadau hyn. Tra fod rhai ohonynt wedi derbyn y gofynion newydd a'u cynnwys yn eu gwersi, 'roedd eraill yn hwyrfrydig

iawn i'w croesawu. Ond 'roedd cydnabyddiaeth eang fod T.G.A.U., ynghyd â C.A.D.A.G., yn achosi newidiadau a oedd yn rhoi mwy o bwyslais ar rôl y disgybl yn y broses addysgu.

Ond efallai mai ar strwythur rheoli'r sefydliadau addysgol y cafwyd yr effaith fwyaf trawiadol yng nghyfnod yr ymchwil. 'Roedd cynllun A.D.A.G. a'r cysyniad o Consortiwm yn her uniongyrchol i'r traddodiad o annibyniaeth sefydliadol. Bellach, cydweithio cydlynus oedd y nod, ac nid oedd hyn yn nodwedd amlwg ym mherthynas y sefydliadau cyn dyfodiad C.A.D.A.G., o leiaf mewn modd proffesiynol a chyson.

Enghraifft o'r berthynas anwastad a fodolai ymhlith y sefydliadau, oedd y cydweithio amrywiol rhwng yr ysgolion a'r Coleg Addysg Bellach. Fel y cydnabu Penaethiaid y Coleg a Phenaethiaid rhai o'r ysgolion, ni fu'r berthynas rhwng eu sefydliadau yn un adeiladol, cyn cychwyn cynllun A.D.A.G. Hyd yn oed ar ôl lansio'r arbrawf, graddol iawn oedd y symudiad i gyfeiriad cydweithio. Ym mlwyddyn yr ymchwil, sef ail flwyddyn yr arbrawf, ni wahoddwyd cynrychiolwyr y Coleg i noson yrfaoedd y pumed flwyddyn, yn ysgolion C.A.D.A.G. Dyfed. Ar y llaw arall, 'roedd y Coleg yn dueddol o fod yn fewnblyg a gor-ofalus yn ei gysylltiadau â'r ysgolion wrth iddynt arloesi'r cynllun.

Yn yr ysgolion crewyd ansicrwydd ac anesmwythyd ymhlith y timau rheoli, wrth i'r cynllun gael ei gyflwyno ar frys mawr.

Rhoddwyd croeso brwd i'r offer newydd a'r cwricwlwm ehangach a ddaeth yn sgîl cyflwyno C.A.D.A.G. Ond dim ond mewn un ysgol y gwnaed ymdrech fwriadus i esbonio athroniaeth yr arbrawf i'r athrawon a'r disgyblion.

Bu mwy nag un canlyniad anffodus i'r esgeulustod hwn. Mewn mwy nag un ysgol, anesmwyth oedd perthynas Cyd-Gysylltwr A.D.A.G. â thîm rheoli'r ysgol. Nid oedd gweddill y tîm rheoli yn deall ehangder rôl y Cyd-Gysylltwr, ac yn aml 'roedd gorgyffwrdd rhwng rolau y staff rheoli. 'Roedd y dryswch yn amlygu ei hun adeg dewis opsiynau gan ddisgyblion y drydedd flwyddyn. Dadlennol oedd y ffaith mai cyfyng oedd rôl y Cyd-Gysylltwr A.D.A.G. yng nghyfnod dewis yr opsiynau; er bod yr ysgolion yn gweithredu arbrawf A.D.A.G. ar ran yr Awdurdod. Byddai disgwyl i Gyd-Gysylltwr y cynllun yn yr ysgolion, fod â rôl gwbl ganolog yn esbonio natur ac oblygiadau'r cynllun i'r disgyblion. Ni ddigwyddodd hynny. Mewn canlyniad esgeuluswyd y syniad mai gwirfoddolwyr oedd disgyblion y ddau gohort cyntaf. Heblaw am yr ysgol ddwyieithog, prin iawn oedd yr ymdrech i esbonio natur ac oblygiadau'r cynllun i'r disgyblion yn y drydedd flwyddyn, wrth iddynt baratoi i ddewis eu pynciau; ac i rai ohonynt ffurfio'r Cohort A.D.A.G. nesaf. Nid oedd yn syndod canfod anesmwythyd a phryder ymhlith disgyblion ac athrawon yn yr ysgolion, wrth i Gohort A.D.A.G. flasau Profiadau Gwaith a Phreswyl; tra nad oedd gweddill y disgyblion yn cael y cyfleon hynny.

Yn ôl y dystiolaeth a gasglwyd, ymddengys mai achos y prif ofid yng nghynllun A.D.A.G. Dyfed oedd rhuthr cyflwyno'r cynllun ym Medi 1985. Oherwydd y brys mawr, ni chafwyd amser i lwyr ddeall oblygiadau'r cynllun, yn enwedig fel arbrawf addysgol. Os nad oedd Penaethiaid a Staff Hŷn yr ysgolion wedi cael amser i lwyr werthfawrogi'r oblygiadau, nid yw'n syndod fod y cyd-gysylltwyr a'r disgyblion yn ansicr. Yn ddi-os, yng nghyfnod yr ymchwil, y cysyniad o gonsortiw m a'r effaith ar strwythur rheoli'r ysgolion a achosodd fwyaf o benbleth yn sgîl cyflwyno cynllun arbrawf A.D.A.G. yn Nyfed.

Mae'r traethawd wedi ceisio disgrifio'r llwyddiannau a'r problemau, er mwyn cyflwyno darlun teg o'r elfennau a astudiwyd yng nghynllun A.D.A.G. Dyfed 1986/7.

LLYFRYDDIAETHDarllen Creiddiol

COHEN, L., MANION, L. (1985), 'Research Methods in Education',
Croom Helm London, 19 - 44

CROSLAND, G., LESTER, J. (1985), 'Work Experience
Questionnaire', Metropolitan Borough of Sandwell,
Department of Education

DAVIES, P., LEWIS, M. (1985), 'Guidelines for the provision
of Enterprise, Work and Community-Based Experience', Cyd-
Bwyllgor Addysg Cymru/Welsh Joint Education Committee

EVANS, D. D. (1985), 'The Lampeter Work Experience Scheme',
Ysgol Sir Uwchradd Llanbedr Pont Steffan/Lampeter
Comprehensive School

HARRISON, D. (1984), 'Careers Guidance and Counselling', The
Technical and Vocational Education Initiative - A Seminar
on Progress, A.M.M.A. Conference Report, 30 - 32

HOPKINS, D. (1986), 'Evaluating T.V.E.I.: - Some
Methodological Issues', Cambridge Institute of Education
under contract to the M.S.C. T.V.E.I. (Unit)

LIGHT, A. J. (1986), 'An Initiative to Link Industry/Commerce
with Schools', Gloucestershire County Council, T.V.E.I.
Unit

MORGAN, C. (1986), 'C.A.D.G., Consortiwm Dyfed - Adroddiad
Blynyddol Cyntaf', Y Brifysgol Agored yng Nghymru, Caerdydd

MORGAN, C., MORRIS, G. (1988), 'Local Evaluation Reports 1986

- 1988', The Open University in Wales, Cardiff
- PATTON, M. P. (1987), 'How to Use Qualitative Methods in Evaluation', Sage Publications, Los Angeles, 108 - 144
- PHILLIPS, W. J. (1985), 'Technical and Vocational Education Initiatives - Proposals for Implementation of Pilot Scheme' - Dyfed L.E.A., Carmarthen
- ROGERS, W. G. (1985), 'Dyfed T.V.E.I. Progress/Planning Report', Dyfed L.E.A., Carmarthen
- ROGERS, W. G. (1987), 'Dyfed T.V.E.I. Project Progress Report 1986/7', Dyfed L.E.A., Carmarthen
- ROGERS, W. G. (1988), 'Dyfed T.V.E.I. PILOT Project - an Overview', Dyfed T.V.E.I. Pilot, Newcastle Emlyn
- ROGERS, W. G. (1988), 'Inside Dyfed T.V.E.I.', Dyfed L.E.A., Canolfan Addysg Felinfach
- ROGERS, W. G. (1987), 'Project Progress Report', Dyfed L.E.A., Dyfed T.V.E.I. Pilot, Newcastle Emlyn
- SAUNDERS, M. (1985), 'Emerging Issues in T.V.E.I. Implementation', Lancaster T.V.E.I. Evaluation Programme
- WIND, B. (1986), 'A 14 to 16 Modular Core', T.V.E.I. Developments, NFER - Nelson, 18 - 24.

Darllen Ychwanegol

- A.E.M./Y SWYDDFA GYMREIG (1985), 'Arolwg o'r Gymraeg ym Mywyd, Gweinyddiad a Chwrs Addysg Ysgolion Uwchradd Rhanbarthau Ceredigion a Chaerfyrddin', The Welsh Office.

- BARNES, D., JOHNSON, G., JORDAN, S. (1988), 'Work Experience in T.V.E.I.: 14-16', School of Education, University of Leeds.
- BARNES, D., JOHNSON, G., JORDAN, S. (1989), 'Work Experience in T.V.E.I.: 16-18', School of Education, University of Leeds.
- BARNES, D., JOHNSON, G., JORDAN, S., LAYTON, D., MEDWAY, P., YEOMANS, D. (1987), 'The T.V.E.I. Curriculum 14-16', School of Education, University of Leeds.
- BRIDGEWOOD, A. (1989), 'Working Together: Consortium Links in T.V.E.I.', N.F.E.R.
- BRIDGEWOOD, A., BETTERIDGE, J. (1989), 'Equal Opportunities for Girls and Boys within T.V.E.I. Issues and Strategies', N.F.E.R.
- CAMBORNE SCHOOL, (1987/8), T.V.E.I. Modular Courses, Your Move - Choice at 14+, Camborne School.
- COLLIER, J.B. (1986), 'Third Year Option Choice Questionnaire Totals for all T.V.E.I. Respondents', Dumfries and Galloway Regional Council.
- COLLIER, J.B. (1986), 'T.V.E.I. and the F.E. Colleges', Dumfries and Galloway Regional Council.
- CORNWALL EDUCATION AUTHORITY (1986), 'Technical and Vocational Education Initiative - Profile 14 to 16', Cornwall L.E.A.
- CORNWALL EDUCATION AUTHORITY (1986), 'Work Experience Diary 16-19', Cornwall L.E.A.
- DEPARTMENT OF EDUCATION AND SCIENCE (1984), 'The Technical and Vocational Education Initiative: Early Developments',

D.E.S.

DYFED L.E.A. (1985), 'Guidelines for the Provision of Planned Work Experience', Pibwrlwyd, Carmarthen.

EQUAL OPPORTUNITIES COMMISSION (1985), 'Breaking the Mould', Manchester.

EQUAL OPPORTUNITIES COMMISSION (1985), 'Taking your Chances - Equal Opportunities in the Curriculum', Manchester.

FIDDY, R., STRONACH, I. (Ed.) (1986), 'T.V.E.I. Working Papers 1', School of Education, University of East Anglia.

FIDDY, R., STRONACH, I. (Ed.) (1986), 'T.V.E.I. Working Papers 2', School of Education, University of East Anglia.

HINCKLEY, S.M., POLE, C.J., SIMS, D., STONEY, S. (1987), 'The T.V.E.I. Experience - Views from Teachers and Students', N.F.E.R.

H.M.I./WELSH OFFICE (1986), 'A Survey of T.V.E.I. in Mid Glamorgan', Y Swyddfa Gymreig.

LINES, A. (1989), 'Guidance and Profiling within 14-16 T.V.E.I. Schemes', N.F.E.R.

MANPOWER SERVICES COMMISSION (1986), 'T.V.E.I. Developments', N.F.E.R. - Nelson.

MANPOWER SERVICES COMMISSION (1984), 'T.V.E.I. Review 1984', Manpower Services Commission.

MANPOWER SERVICES COMMISSION (1985), 'T.V.E.I. Review 1985', Manpower Services Commission.

MCK. TORRANCE, A. (1985), 'Selection and Perception of Selection Procedures in a T.V.E.I. Project', [Abstract of M.Ed. Thesis], University of Edinburgh.

- MORRIS, G., MORGAN, C., THOMAS, I. (1989), 'Arolwg o'r Cynnydd mewn rhai Darpariaethau Traws-gwricwlaidd', Y Brifysgol Agored yng Nghymru.
- NATIONAL FOUNDATION FOR EDUCATIONAL RESEARCH (1985), 'Assessment and Evaluation', N.F.E.R., 6-12.
- PERRY, J.D. (1984), 'Work Experience in Leicestershire T.V.E.I. Schools', Leicestershire Education Authority.
- PHILLIPS, W.J. (1988), 'Cais Estyniad A.D.A.G. Dyfed', A.A. Dyfed, Caerfyrddin/Carmarthen.
- PWYLLGOR DATBLYGU CWRICWLWM YSGOLION/S.C.D.C. (1987), 'Modular Courses: Implications for the Secondary School Curriculum', Cardiff.
- ROGER, G. (1985/6), 'Report on T.V.E.I. Residential Courses', Royal County of Berkshire, Education Department.
- SCHOOL CURRICULUM DEVELOPMENT COMMITTEE (1987), 'Schools, Industry, Practice and the National Curriculum', Notting Hill Gate, London.
- STAFFORDSHIRE T.V.E.I. UNIT (1986), 'Annual Report 1986', Staffordshire Education Department.
- STAFFORDSHIRE T.V.E.I. UNIT (1986), 'Residential and Work Experience Log Books', Staffordshire Education Department.
- STONE, S., POLE, C.J., SIMS, D. (1986), 'National Evaluation of the Organisation and Operation of T.V.E.I.', N.F.E.R.
- STONE, S., POLE, C.J., SIMS, D. (1987), 'The Management of T.V.E.I.', N.F.E.R.
- T.V.E.I. UNIT/LONDON (1987), 'T.V.E.I. Students and Studies - Three Years On', T.V.E.I.

- T.V.E.I. UNIT WALES (1989), 'Equal Opportunities T.V.E.I. Conference', Yr Adran Gyflogaeth/Department of Employment.
- UNDERSTANDING BRITISH INDUSTRY (1987), 'Placements in Industry and Commerce', Swindon, Wiltshire.
- UNED A.D.A.G. CYMRU (Grŵp Tasg) (1989), 'Dealltwriaeth Economaidd a Diwydiannol Hawl y Disgybl yn y Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghymru', Yr Asiantaeth Hyfforddi.
- WARDMAN, M. (1989), 'Making the Grade: Views of Higher Education Institutions, Examining Bodies and Professional Associations on T.V.E.I., N.F.E.R.
- YR ASIANTAETH HYFFORDDI (1989), 'C.A.D.A.G. a'r Cwricwlwm Cenedlaethol yng Nghymru: Y Ffordd Ymlaen', Y Swyddfa Gymreig/Cyngor Cwricwlwm Cymru.
- YSGOL EMRYS AP IWAN (1986), 'Evaluation of a Modular Curriculum', Cyngor Sir Clwyd/Clwyd County Council.
- YSGOL UWCHRADD LLANBEDR-PONT-STEFFAN (1987), 'Cyfle Cyfartal', Ysgol Uwchradd Llanbedr P.S.